

GUSTAW OXENSTIERNA

GUSTAF DEN TREDJE

OCH

HANS HOF.

Försök till en karakters- och sede-målning från sista decenniet af adertonde århundradet.

Af

K. K—g. Kullberg

Förra Afdelningen.

JÖNKÖPING,

tryckt hos *J. P. Lundström,* 1838.

Erinran.

Utan andra anspråk, än det på öfverseende, lemnar författaren i allmänhetens händer förra afdelningen af sitt arbete, alltför väl bekant med detsammas ofullkomligheter, för att våga förespå det någon annan, än en ganska efemerisk, tillvaro. Men så fruktansvärd titeln "medelmåttig" är inom hvarje annan gren af litteraturen, tror förf. dock, att den inom novellgenren utan nesa låter bära sig. Novellen har tillkommit måhända hufvudsakligen för att roa, och har det lyckats förf. att någorlunda underhålla sina läsare, att någon gång i en ej alltför oangenäm drägt framställa en eller annan i sig sjelf kanske trivial sanning — då är förf. för sin möda mer än tillräckligt belönad, väl vetende, att det finnes vissa gränsor, dem det aldrig är dilettantismen gifvet att öfverskrida, och dessutom hängifven åt studier, som stå i en sträf kontrast mot litteraturen, åt en verksamhet, der åtskilligt kan vara för menniskokännedomen, föga för dikten, att skörda.

Måhända skall det icke undgå ett mera vandt öga, att denna första afdelning bär spår af omarbetning. Förf. anser sig derföre öppet böra tillkännagifva, att han en gång börjat sitt försök efter en plan, aldeles motsatt den, som nu sednare blifvit följd. Förf., som lyckats samla någorlunda rikhaltiga materialier angående Gustaf III och hans hof, hade från början beslutit, att, hela verket igenom, stå på en historisk eller — förlåt uttrycket! — anekdotisk botten. Alla personer, som rörde sig inom hans kapitel, hade verk-

ligen lefvat och verkat i det tidehvarf han beskref; deras äfventyr voro deras egna, tecknade ett halft sekel, sedan de tilldragit sig; någon gång voro till och med deras uttryck och infall åter lagda på deras läppar. Så hade förf. framskridit till ungefär en tredjedel af hela arbetets omfång, då någon gjorde honom uppmärksam på den karakter af chronique scandaleuse, som verket dymedelst skulle antaga. "De ätter," sade denne, "som här i sina förfäder finna sig komprometterade, skola samtligen kasta öfver dig beskyllningen att föra pasqvillets vapen, och du skall förgäfves söka värja dig med sådana urkunder, som korrespondenser, dem du påträffat i familjarchiver, eller anekdoter, dem du hört af personer, som, ehuru trovärdiga, kanske icke mera lefva." Förf. betänkte detta yttrande och fann det riktigt. Han företog sig derföre att omarbeta sitt försök, uteslöt allt, som kunde häntyda på sanningsenliga, mera enskilda förhållanden, aflägsnade, efter yttersta förmåga, hvarje spår till personlighet, lät inga andra, verkliga personer utmärkande, namn qvarstå, än dem, som i egentlig mening tillhörde historien, eller också, berättelsevis, lågo i hvar mans mun, och gick, med hänseende till det nyfikenhetens intresse, som hans bok annars möjligen kunnat väcka, måhända alltför långt i grannlagenhet, då han, i de uppgifter, som här om verkliga personer förekomma, uteslutande hämtade ur tryckta källor, för att alltid, om så påfordrades, till dem kunna hänvisa.

För öfrigt, i hvad angår de rent historiska personerna, så skall utan tvifvel mer än en beskylla förf. att hafva både missteckn at och misshandlat Gustaf III:s karakter. Man skall påstå, att den värdighet, det älskvärda majestät, som Gustaf III under lifvets skiftande förhållanden visste att iakttaga, här

är på mer än ett ställe försummadt, att man af en kunglig hjelte skapat en theaterhjelte. Härtill har förf. ingenting annat att svara, än att Gustaf III alltför väl visste bevara kronans glans på rikssalen, vid ordensprocessioner eller audienser, men att vara Konung, i detta ords höga bemärkelse, vid ett sådant tillfälle, som t. ex. en af Gustaf III:s, efter de beskrifningar oss lemnats, minst taget obscena "petits soupés", torde ligga utom möjlighetens gränsor. Förf. vill för öfrigt icke neka, att han inom sig känt ett visst agg mot Gustaf III:s politiska taskspelerier, hans obetingade lättsinne, hans missaktning för hvad vanliga menniskor anse heligt; men förf. har inför sitt samvetes domstol strängt ransakat sina omdömen öfver denne Furste — af huru ringa betydenhet de också annars må vara — och förf. är åtminstone, för sin ringa del, öfvertygad, att han icke framställt Gustaf III bättre eller sämre, än han för verlden var och af efterverlden förtjenat. Möjligen har dock förf. misstagit sig. Han har då att bedja en lättsinnig skugga om förlåtelse för tunga skuggor. Med fog skall man kunna anmärka, att i åtskilliga af de inom denna bok förekommande personers beteenden, ligger ett slags sträfvande efter theatereffekt, en slags pathos, som kanske torde skrifvas på räkningen af förf:s dåliga smak. Till svaromål härå har förf. endast att citera en strof af den märkvärdigt fine observatören Bulwer: "Personer, som erhållit en ytlig hofbildning, äga alltid i sin karakter en viss pathos." Den, som fått en vana att tala öfver allting, utan att måhända hafva tänkt på något, måste sväfva ut i språkets mest svassande grannlåter, för att dölja begreppets tomhet. En hofman, ställd mellan en sednare tids upplystare åsigter och en medeltids feodala ceremonier, åt hvilka han lånar sig som verktyg, måste antingen skratta åt alltsamman, eller på sin natur inympa något barockt

allvarsamt, något högtrafvande, som mer eller mindre gör honom till aktör. Theatraliskt var dessutom Gustaf III:s hof i fullt mått. Man uppoffrade der allt för effekten.

Då förf. företog sig att skildra ett så frivolt tidehvarf, som Gustaf III:s, var det för honom nödvändigt, så vida han ville rätt återge tidehvarfvets egna skaplynne, att, vid mer än ett tillfälle, låta sina hjeltar och hjeltinnor tala ur en ton, som kanske för månget öra klingar alltför lättsinnig. Emedlertid torde den, som från denna tid läst Schröderheims infallsrika korrespondenser, eller kärleksbref från litteratörer, dem Sverige då räknade bland sina mest bildade, eller Leopolds och till och med den blide Oxenstjernas charader och katränger, eller som hört återgifvas en Gyllenpalms plumpt vågade infall, för att icke här upptaga de grofva, troligtvis diktade, putsen af en Bellman, m. fl., — den torde måhända göra författaren rättvisan af att hafva mildrat, der mildras kunde, och att hafva fört en lätt pensel, der en starkare kolorit, om också otillständig, icke varit ohistorisk.

Förf. bekänner, att han, uti sitt, i viss mån historiska, försök, dock icke gjort sig till någon slaf af historien. Så är Gustaf III:s återkomst till Sverige, år **1791**, *förlagd till en tidigare period af hösten, än den, hvari den verkligen inträffade, flera andra dylika omständigheter att förtiga. Det är hufvudsakligen hvad angår de historiska karaktererna, som förf. sökt bibehålla historiens färger, och för det sätt, hvarpå han behandlat dem, anser han sig ovilkorligen svarskyldig inför kritiken. Skulle der påträffas "vrängda framställningar till allmänhetens förvillande", får han underkasta sig den dom, som den*

litterata indragningsmakten — *till skillnad från den illitterata* — *torde finna för godt att öfver honom fälla.*

Staby, November **1838.**

Författaren.

---

1 Kapitlet.

Vi äga tvenne tidehvarf i Svenska Historien, som särdeles väl erbjuda sig för en romantisk behandling, der sjelfva verkligheten redan i icke ringa mån ingår på romanens område. Dessa tidehvarf äro Kristinas och Gustaf III:s. Mellan bådas hof rådde utan tvifvel ett obestridligt slägttycke, liksom ingen gerna torde förneka själsfrändskapen mellan dessa begge Svenska Regenter. Som qvinna hade troligen Gustaf III blifvit en Kristina; Kristina, som man, en Gustaf III. De äro båda uppenbarelser i olika kön af samma karakter. Hos båda lättsinne, ädelmod, bildning, flärd, älskvärdhet, svaghet så väl för det lysande i snille, som i fägring och börd. Hvad Latinet var i Kristinas, var Fransyskan i Gustafs tid, hofvens, diplomaternas, belespriternas språk. Kristina bröt derföre på Latin. Gustaf på Fransyska. Den omständighet, hvari likväl Gustaf III betydligen höjer sig öfver Kristina, är ett drag af verklig, om äfven någon gång falskt uppfattad, fosterlandskärlek. Då Kristina sökte att ikring sig bilda ett hof af lärde, för att låta sitt namn i dedikationer skyldra på de första bladen af tidens vetenskapliga mästerverk, sökte Gustaf att bilda en fosterländsk litteratur, och till och med hans enskilda förkärlek för Frankrikes språk måste stå tillbaka för detta högre, allmännare syfte-

mål. För öfrigt — finner man i begges enskilda lif inom deras hof samma slösande, med landets tillgångar nog disproportionerliga, prakt, samma lysande banketter, samma brokiga, hvimlande, hvarannan jagande divertissementer, samma mellan ridderlighet och sjelfsvåld sväfvande umgängeston, samma blixtrande qvickhet, samma högt uppdrifna bildning. Vilja vi vidare utföra vår liknelse, saknar Gustaf III:s Armfelt icke sin motbild i Kristinas De la Gardie, och Skördarnes odödlige skald, hvilken ett lynne, ovandt att neka, måhända gjorde allt för mycket till hofpoët, då det förmådde honom att på dylika, beställda tillfällighetssaker nedlägga en förmåga, som var för rik, för sällspord att så förslösas — Oxenstjerna bör icke finna sig förnärmad af den jemförelse, som här temligen otvunget erbjuder sig med den firade skalden inom Kristinas hof, med Stjernhjelm.

Det är med en likartad känsla man genomläser de diktningar af Oxenstjerna och Stjernhjelm, hvilka nämde författare sammanskrifvit för de båda särskilda hofven, vid hvilka de lefde. De äro i esthetiskt hänseende onekligen de minst märkvärdiga skapelserna af tvenne mästares händer. Ty hvarje så tillkommen produkt bär gerna sina födelsefläckar med sig. Man igenkänner skaldens hand, men icke hans snille; poesiens genius är en förhärdad republikan; han låter sällan befalla sig till hofvens gillen och de storas samqväm. Men både Stjernhjelms och Oxenstjernas för dessa tillfällen författade sånger äga mera en historisk än en esthetisk märkvärdighet. Båda äro återspeglingar af

hvar sitt tidehvarfs högsta bildning, dess hofton, dess förfining, dess utmärkande egenheter. Hvem läser Oxenstjernas "Verser och Skrifter vid åtskilliga tillfällen inom hofvet," utan att dervid föreställa sig den älskvärde, glade, åt nöjet alltför lifligt öfverlåtne herrskaren sjelf, med sitt kungliga behag, sin spelande qvickhet, omgifven af "gratierna," af snillet, personifieradt i Leopold, Rosenstein, Oxenstjerna; än bevistande en lysande representation af "Gustaf Adolfs ädelmod," författadt af en Konung och återgifvet af hvad Sverige ägde skönast, mest högättadt och bildadt; än sjelf uppträdande, ibland som en Österländsk Eröfrare i spetsen för långskäggiga Tartarer, ibland som Riddar-romanens frejdade Esplendian, med fälld lans och nedslaget visir? Hvem läser Stjernhjelms divertissementer utan att tänka sig den lifliga, sprittande, yra Kristina, med en citation eller ett infall på läpparne, än samtalande med Cartesius eller Freinsheim i ett djupsinnigt, filosofiskt ämne, än skämtande med De la Gardie eller Piementelli, än åskådande "den triumferande Parnassus," än mönstrande en armé.

En person, som redan äger ett namn inom Svenska romanlitteraturen, har i Adolf Findling uppdragit en tablå af Drottning Kristinas hof. En inom samma område föga, kanske illa, känd skall här försöka att ge en teckning af Konung Gustaf III:s.

Gustaf III hade bildat sitt hof till en trogen återspegling af sitt eget lynne, sina egna vanor. Hofspråket var, liksom hans

egen konversation, sammanväfdt af qvickhet och sjelfsvåld, galanteri och ekivoker, den mest förfinade artighet bredvid den mest förföriska frivolitet. Man måste der hylla både dårskapen och förståndet; ty ve den otillbörliga utflygt, som icke gjordes på qvickhetens vingar, och väl den, om så var förhållandet. Det lilla ströfveriet var då icke förgäfves. Bytet var, mera än en gång, en Konungs nåd. Gustaf III:s hof var lättsinnigt och omoraliskt, som han sjelf, men också, som han, älskvärdt och snillrikt, någon gång äfven i sina förvillelser. Det var ett tempel åt nöjet, qvickheten, behagen, der emellanåt orgier firades, men der Gustaf var templets Genius. Det var den mest originella af alla hans skapelser, ehuru man icke får neka, att äfven der i viss mån ingick imitation efter Fransyska mönster. Men det var endast i miniatyr, som Gustaf III kunde imitera Ludvig XIV, så väl i hans sedeslöshet, som i hans slöseri och hans onödiga krig. Gustaf III gaf Sverige ett någorlunda fattligt sammandrag, ett hjelpligt kompendium af Ludvig XIV:s regentverksamhet och af hans lysande personlighet. Han lade grundstenen till byggnaden af år 1809, liksom hans Fransyske föregångare till den af 1789. Den ene, liksom den andre, utblottade och, i mera än ett fall, tyranniserade sitt folk. Till det slutliga resultatet bidrog väl också mycket den demoralisation, hvarmed båda Furstarne omsorgsfullt omgåfvo sig, och under de tvenne hofvens djupa, sedliga förfall slingrade sig måhända svafveltråden, som ändtligen antände de minor, hvilka stör-

tade båda dynastierna i förderfvet. När hädelsen blir hofspråk och bisofverskor vexla på det kungliga örngåttet, står missnöjet säkert vid tröskeln af furstehoningen. Hvarken Ludvig XVI:s eller Gustaf IV Adolfs exemplariska, enskilda lif kunde utrota det obehagliga intrycket af deras företrädares kungliga utsväfningar. Men nu till saken, eller, rättare sagdt, till hofvet. Himlen och Majestäterna förlåte mig, att jag kunnat kalla något så själfullt, som ett hof, för en sak.

Det var en af de vackra höstdagar, dem år 1791, efter hvad almanachan ännu kan upplysa, räknade i icke ringa antal. Konung Gustaf III hade nyss återkommit från sin utländska resa, och vistades på Haga. Löfven i de täta, inbjudande boskéer, de yppiga, till utseendet konstlösa alléer, som omgifva detta lustslott, hade redan antagit den på en gång fantastiska och melankoliska kolorit, den i alla möjliga schatteringar sväfvande färgskiftning, som hösten gjuter öfver Nordens popplar, rönnar och björkar. Blott en eller annan blomma stod, tårögd och förfrusen, på den gröna gräsmattan, hvilken ändå icke kunde afhålla kölden från detta efterlefvande barn af sommaren, åt hvilket den matta höstsolen endast skänkte ett sparsamt lif. Några sparfvar qvittrade ännu i grenarne, men det var i matta, darrande toner. Man hörde att flyttningstiden redan var inne. Ett par svanor simmade långsamt och betänkligt öfver spegeln af en bred kanal och doppade emellanåt sina hufvuden i det temligen kyliga vattnet.

Men på den bro, som hvälfver sina förgyllda galler öfver denna kanal, synas just nu trenne damer, väl insvepta i sina schawlar, och en kavaljer i uniformsrock.

Denne kavaljer äger mycken qvickhet och mycket sjelfförtroende. Det sednare är presentertallriken för den förra. Vi behöfva således icke säga, att han står väl hos Gustaf III, isynnerhet som hans öga är både vackert och lifligt; hans panna hög, hvit och obetydligt fårad (i dessa skrynkor gömmer sig endast bekännelsen om kärleksintriger, ej om en enda statsintrig); hvarje älskare, som skall taga den första kyssen från sin fästmös läppar, afundas hans mun; hans vext är smärt; hans gång en Gardes-Löjtnants och hans vigtiga post en Kammarjunkares.

De damer han ledsagar äro bleka, som i allmänhet rosorna vid hofvet. Den äldsta af dem heter Ulla, och hennes år börja rättnu att jemna sig med hennes anor. Tiden har gjort flera inkräktningar på henne, än hon på det andra könet. Tiden har ingen större fiende än Fröken Ulla. Hon bekrigar honom med smink och löslockar.

De båda andra Fröknarna, Eva och Marianne, äro i ungdomens blomma, och, som en bild af afunden, skrider Fröken Ulla bredvid dem. Hvad ett gammalt fruntimmer aldrig förlåter ett ungt, är hennes ungdom. Mången skämtar väl icke vid nitton år så fritt, som Fröken Marianne, men också kan ingen mindre rodna deråt, än Fröken Eva. Finnes det oskuld i dessa båda hjertan, är det åtminstone lika så

problematiskt, som om hafsormen finnes i Atlantiska hafvet. De äro båda vackra. Gustaf III:s hof hade alltid ytan för sig.

"Jo! jag försäkrar Er heligt, mina damer!" yttrade Kammarjunkaren de Besche, "att i morgon blir det bal paré på Stockholms Slott. Hofmarskalken Baron W. har redan afrest till staden, för att arrangera allt. Det är då, som den nya Hoffröken, Fröken Elisabeth * * * kommer att presenteras för Konungen och Drottningen."

"Hon är förskrifven från landet, har jag hört sägas," yttrade Fröken Ulla med en mokant ton.

"Man påräknar henne säkert för något idylliskt divertissement, för något herde-spel," sade Fröken Marianne.

"Eller för någon herde-stund," inföll de Besche skrattande, "hon lär vara guddomligt vacker."

"Åh! jag kan icke säga," försäkrade Fröken Eva, "jag har sett henne som flicka; hon var då en stor, grotte, solbränd tretton-åring, utan edukation. Nå! också är hon uppfödd i Vermland."

"I det fallet är det fasligt hvad tiden förändrar," sade de Besche, "hon är nu en fulländad skönhet. Af hennes drags englalika oskuld kunde man svårligen ana, att menniskoslägtet undergått ett syndafall."

"Ja!" inföll Fröken Ulla, "Eva — jag menar vår *stammoder* Eva — hade kunnat låta bli att strax begå demarcher, så hade syndafallet ännu varit ogjordt."

"Varit något, som kunnat göras, menar Fröken," yttrade de Besche, "men, mina damer! betänken, att utan hennes öfverilning haden J tills dato aldrig kommit i erfarenhet om hvad toilettens njutningar vilja säga. Fikonalöfven voro den första toilett historien vet omtala, och en qvinna, som icke får kläda sig, smycka sig, är ju en högst olycklig varelse. Utan Eva haden J alla blifvit olyckliga."

"Fi donc!" inföll Fröken Eva och svängde, afvärjande, med solfjädern, "jag tror, att Kammarjunkaren vill stöta omkull religionen."

"Helt annat är att tala, än att vilja, min nådiga Fröken! Jag tror icke med Mirabeau, att "orden äro ting." I sådant fall borde fruntimmerna vara särdeles rädda för kärleksförklaringar."

"Rädd för kärleksförklaringar! hvem är icke det!" ropade Fröken Marianne, "det är så ledsamt att behöfva ge ett afslag."

"Och behöfver man det?" frågade de Besche med nog mycken vigt på orden, "jag har annars tvertom hört, att det är ett behof att älska. Mina damer! denna sentens blir ändå till slut en ganska lämplig ursägt för mången svaghet. Skiljen Er derföre icke från den. Läggen den, såsom en talisman, på hjertat."

"De äkta männerna skulle vara förtjusta att höra de goda råd Ni ger deras hustrur," inföll Fröken Ulla.

"Pah! fruarna böra betala sina män för deras uppmärksamhet, som jag mina borgenärer, det vill säga icke alls. Hvad fruarna deremot äro skyldiga sina älskare, det är och blir he-

dersskulder. De böra infrias — genast. Under sådana förhållanden ges inga prioriterade inteckningar. Slumpen afgör allt. Kärleken är slump och hvilar aldrig på aktning. Crebillon skref en lättsinnig, en cynisk roman, och blef gift med en Engelska, dygdig och högstämd som ett orgelverk. Rousseau ifrade för dygden, och blef gift med sin egen piga. Jag vurmar för landsbygdens enfald, och får mig måhända en maka från Gustaf III:s Hof."

"Jaja!" inföll Fröken Ulla och varnade med fingret, "Fröken W. är nu frisk igen. Hon har varit *farligt* sjuk."

"Och är nu åter *farligt* frisk. Ja! jag vet det. Jag såg henne promenera i går, då jag var ute, för att finna, om jag, efter min hemkomst från Skåne, kunde känna igen mig i Stockholm. Jag talade vid henne och tackade Gud, när hon aflägsnade sig."

"Hvarföre det?" ropade alla Fröknarna på en gång.

"Ty först då ansåg jag mitt hjerta utom all fara," svarade de Besche lugnt.

"Hon har blifvit mycket förändrad," fortfor Fröken Eva.

"Ja! så att knappt hennes egna älskare skulle kunna känna igen henne. Men just i det smäktande, aftynande i anletsdragen ligger något obeskrifligt retande. En qvinna måtte ha sina egna behag till och med på dödssängen."

"Kammarjunkaren vill, att man, liksom Fröken S., skall dricka ättika, för att bli en blek skönhet."

"Jag fruktar att hon derigenom blir förr sur, än söt — och för öfrigt, mina damer, hvad den öfverflödiga rodnaden angår, den låter nog kapitulera med sig, om icke förr, med tiden."

"De Besche är icke artig i dag," inföll Marianne, "min Gud! han har ju talat med oss en hel timma, och icke sagt en enda kompliment."

"Förlåt mig! det hör icke till den goda tonen i dag. Hans Maj:t har sjelf i Nåder anvisat den väg, som för ögonblicket i detta fall bör följas. Då Hans Maj:t gjorde sin morgonpromenad, framrusade från en af boskéerna ett fruntimmer, med en böneskrift i handen. "Ers Maj:t! jag är en Uggla," ropade hon. "Jag ser det," sade Konungen och gick vidare. Hofvet har således fått sina förhållningsorder för dagen. Vi måste vara frånstötande, liksom vår Furste. Åtminstone få vi icke säga några komplimenter, om icke till honom, ty han är, liksom hans komplimenter, utom all räkning. Hans mun är tusenfaldigt mera slösande, än hans kassa, och hans löften äro såsom sanden i hafvet, under det att hans pung blott är en mån digrare, än Hertigens af Södermanland."

"Talar de Besche så der, vore det bra synd att se honom vandra samma väg, som Hästesko i verlden," yttrade Fröken Ulla, nästan sentimentalt.

"Ah! derpå förlorade Gustaf III för många infall, och verlden en för stor odåga. För öfrigt skulle utan tvifvel damerna säga, damerna, exsekutionernas hjeltinnor: "Ack! hvad den de Besche dog på för ett intressant sätt." Och då hade jag lefvat nog."

"*Lefvat* nog, men *tänkt* för litet, mogen för döden, men icke för evigheten," gäckades Fröken Marianne.

"Mina damer," sade de Besche, "korssen på Kyrkogårdarne ha alltid förefallit mig såsom frågetecken. Själens odödlighet är ett stort kanhända."

Detta samtal, som tycktes vara ämnadt att genomlöpa alla hädelsens särskilda grader, afbröts lyckligtvis. Gustaf III nalkades, åtföljd af Armfelt.

Knappt tro vi oss behöfva för våra läsare beskrifva Gustaf III. Åtskilliga minnas honom måhända. Alla hafva sett hans porträtt; alla kunna när som heldst föreställa sig honom, med den fina qvinnliga hyn; det vällustiga uttrycket i hans anletsdrag; de stora, blå, milda ögonen, ett arf från hans moder och från Preussen; den sirliga och med fornfransysk, cirklad noggrannhet kammade peruken; med den Svenska drägten och det osvenska prålet med ringar och bijouterier. Men hvad som porträttmålarne visligen förtegat, ty, näst hofmän, smickra inga så mycket, som porträttmålare, är, att Gustafs ena kindben var betydligt högre, än det andra. Man sade också derföre, att hans politik, liksom hans ansigte, ägde två sidor. Hos Gustaf III fanns alltid en viss dubbelhet. Han fruktade Adeln, och kunde dock icke på bottnen af sin själ förneka starka sympathier med detta stånd, utom hvilket Gustaf aldrig mäktade tänka sig sin själs älsklingsidéer, det chevalereska modet, den ridderliga stoltheten öfver förfäder och öfver sig sjelf, den yttre

hyllningen för könet och det inre föraktet derföre. Gustaf hade folket att tacka för mycket, och han gycklade öfver de ofrälse ståndens dricka och tobak. Gustafs religiosité var nära bevisligt aldrig öfvertygelsens, och han kommunicerade, efter protestantismens ritual, i Katholicismens hufvudstad, i Rom. Gustaf ville gälla för den upplystaste och fördomsfriaste regent på sin tid, och han lånade ett villigt och fiket öra åt Mamsell Arfvidssons förutsägelser. Gustaf uppförde, med oerhörda kostnader, ett tempel åt sina nöjen, åt sångspelet och sorgespelet, och detta blef vittne till hans mord. Han blef der hjelten i den märkvärdigaste och blodigaste tragedi, som någonsin blifvit uppförd på Svenska Scenen. Så brottas, i hvad förhållande man ser Gustaf III, ständigt tvenne kontraster om honom. Det var då en egen lek af naturen, att den åt Gustaf III gaf detta Janus-anlete, att den så läsligt skref utanskriften på hans kungliga personlighet.

Konungen, som strax efter återkomsten från sin utländska resa, ännu icke hunnit vänja sig vid de nordiska höstdagarnas kylighet, var klädd i en zobelbebrämad kappa, hvilken låg draperad med den noggrannhet, som var ett utmärkande drag i den fåfänge Gustaf III:s sätt att kläda sig.

Konungen åtföljdes af Armfelt, en bildskön man, liksom alla Gustaf III:s favoriter, en man med hufvud, och, hvilket vid Gustaf III:s hof torde ha varit mindre vanligt, med någon grad af hjerta. Hans styrka var, att han kände Gustafs svagheter och visste begagna

sig af dem. Han styrde Gustaf med Gustaf sjelf till tygel. Han skrämde Konungen med Konungens egna fördomar, och äggade honom med hans egna passioner. Han affekterade aldrig att vara en ledande princip. Han ville endast vara driffjädern, som verkar säkert, men tyst och obemärkt. Man visste hans inflytande, men, så personligt fåfäng han var, erkände han det aldrig sjelf. Gustaf var för varmt öfvertygad om sitt eget snilles oöfverträfflighet, för att icke genast skilja sig från en gunstling, af hvilken han trodde sig bli ledd. Han måste ledas, som marionetten, utan att han sjelf visste deraf. Och Armfelt förstod sin konst. Diplomat i ordets högsta bemärkelse måste utan tvifvel *den* vara, hvilken så länge kunde bibehålla väldet öfver den fåfänge, om sitt anseende ytterst ömme, flygtige och genialiske Gustaf III. Måhända saknade han i jemförelse härmed karaktersstyrka och fasthet i viljan. Det — må så vara, tvetydiga — beröm bör likväl aldrig med fog nekas honom, att han kunnat göra mindre godt och mera ondt, än han gjorde.

De Besches och Hoffröknarnas helsning för Gustaf III var lika vördnadsfull, som djup. Det var aldrig i ceremonielet, endast i infällen och konversationsvis, som Gustaf eftergaf någon del af sin kunglighet.

”Bonjour, Fröken Marianne,” började Konungen, ”det är intressant att se Edra ögon ha återtagit hela sin glans. Medge mig, Ni var bra sömnig i går, i societeten, då Leopold läste opp sin Virginia.”

”Fröken tyckte utan tvifvel,” inföll Armfelt, ”att vid ett hof, der man har dygden så mycket för ögonen, behöfver man icke så mycket höra den omtalas.”

”Ers Maj:t värdes nådigast förlåta mig,” svarade Fröken, ”men Monsieur Appius håller så vackra tal, att det vore omenskligt att icke somna vid dem. Sjelfva Virginia måste med ett slags intresse emottaga nådestöten, emedan hon då ändtligen är säker att slippa Appii rodomontader.”

”Mon Dieu!” utropade Gustaf III, ”det hörs, att Fröken icke är skapad till någon hjeltinna.”

”Det är blott af min Furste jag erkänner mig besegrad,” sade Marianne med en blick, hvari nog mycken fräckhet speglade sig.

”Hon har alltid varit den sista på valplatsen, derom är jag öfvertygad,” hviskade de Besche till Armfelt.

”Hon har kanske gjort,” genmälte denne i de Besches öra, ”som Svenskarne efter slaget vid Lützen, stannat qvar på valplatsen öfver natten.”

”Ah!” fortfor Konungen, ”så när hade jag förbisett Fröken Eva, vår Diana, Oxenstjernska divertissementets Diana. Välkommen i Hagas lunder, dit Ni nedstigit. Men Er Endymion är väl icke de Besche?”

”Förlåt mig, Ers Maj:t!” inföll de Besche, ”jag kan icke vara Endymion. Jag kan icke sofva då en vacker qvinna kysser mig.”

”Och jag, Ers Maj:t! kan icke vara Diana”...

"Hvarföre ej?" inföll Konungen med låtsad häftighet, för att hinna inpassa denna fråga, innan Fröken hann fortsätta.

"Derföre att Diana satte horn på Akteon, och jag kan icke sätta horn på någon."

"Kommer tid, kommer råd," hviskade de Besche till Armfelt.

Fröken Ulla hörde till en af de så kallade disgracierade slägterna, och hennes skönhet bestod, liksom Athens, i ruiner. Gustaf III hade således intet skäl att, förrän sist, tilltala henne, ty någon vördnad för ancienniteten var icke bland Gustaf III:s svaga sidor.

"Hur porterar sig Er Bror, Hofmarskalken, Fröken Ulla? Han har ju gift sig och slagit sig på oppositionen. Jag påminner mig nu, att det var han, som vid 1772 års revolution fick konvulsioner i Order-salen. Han har alltid haft mycken presence d'esprit och vetat sauvera sig ur kinkiga relationer. När Ni skrifver, så helsa Er far, Riksrådet."

Och, utan att afvakta svar, vände sig Gustaf till de Besche: "Nå! de Besche, hvad har Ni gjort under Er resa till Skåne?"

"Eclat, Ers Maj:t — såsom hvar och en, hvilken har den lyckan att vistas vid Ers Maj:ts hof. Med Ers Maj:t till föredöme är det icke svårt, att, hvar och en i sin mån, vara lysande. Likväl har jag att be Ers Maj:t om ursägt för en förbrytelse" . . .

"Och den är? . . Parlez, mon ami!"

"En stöld, Ers Maj:t!"

Gustaf såg förvånad ut, så mycket, som hans qvicka, lifliga ansigte kunde antaga detta uttryck.

"Ja! Ers Maj:t; men kan jag vara öfvertygad om Ers Maj:ts förlåtelse, ifall jag öppet bekänner mitt brott?"

"Eh bien!" ropade Gustaf III, "gör ditt skriftermål så kort du kan, din store syndare!"

"Nå väl! Ers Maj:t, jag har stulit, stulit från Ers Maj:t."

"Hade det varit för tio år tillbaka, skulle jag gissat på en älskarinnas hjerta."

"Nej! himlen bevare mig från Ers Maj:ts älskarinnor. Nej! Ers Maj:t, jag har tillegnat mig, såsom min tillhörighet, ett af Ers Maj:ts infällen, hvilket Ers Maj:t yttrade om Baron Taube, nemligen att han, liksom de gamles murbräckor, slutades med ett fårhufvud. I Wexiö skördade jag derföre det pris, som egentligen bordt tillkomma min Konung, men jag tänkte, att Ers Maj:t, som vunnit pris i alla hänseenden . . ."

"Espiegle!" skrattade Konungen och nöp de Besche i örsnibben.

"Ers Maj:t träffar då alltid min svaga sida," jemrade sig delinquenten.

"A Dieu, mina damer! farväl de Besche! Stjäl icke mera några infall och sätt icke onödigtvis ditt hjerta på spel," yttrade Konungen, och varnade med fingret.

"Fördelen är, om det vinnes, icke stor," svarade de Besche, "ehuru ingen, som spelar, gerna bör bli nit, så vida hon har några chanser för sig."

Konungen hade icke gått många steg, innan han med Armfelt återtog det samtal, som han måtte ha afbrutit vid sammanträffandet

med de ofvanbeskrifne personerna. Med mycken vigt på orden yttrade han:

"Mina affärer äro förtviflade. Jag måste ha penningar. Men en riksdag fruktar jag som döden. Oppositionen är mig der för öfvermäktig."

"När man spelar misère, Ers Maj:t! vinner man på hackorna. Ers Maj:t bör kasta sig i armarna på de ofrälse stånden."

"Jag vågar icke öppet stöta mig med Adeln. Jag vill heldre försöka mildrande medel. Om jag närmade mig Pechlin, ståndets störste intrigör? Han är snål. Uppoffringar..."

"Ers Maj:t! uppoffra ingenting på honom. Ers Maj:ts blick är ljusare än min, men jag känner Pechlin närmare än Ers Maj:t. Man har kallat honom för Sveriges Fox. Jag skulle vilja kalla honom för Sveriges Fuchs. Der finnes både räfvens omättlighet och räfvens bakslughet. Men Pechlin är sjuttiofyra år. Döden bör innan kort komma Ers Maj:t till hjelp."

"Hvad tror du om Frietzsky, Armfelt? skulle ett kommendörsband af Wasa-orden kunna inverka på honom?"

"Frietzsky är patriot, Ers Maj:t!"

"Nå! passar icke en patriot och Wasaorden excellent tillsammans?"

"Tillåt mig säga, Ers Maj:t! jag anser Frietzsky vara för upplyst för en stjerna."

"Men ett band, ett grönt band! Kom ihåg, att det är hoppets färg, hoppets på kunglig favör, en vårbrodd till kommande distinktioner."

"Men Frietzsky skulle anse sig bunden af detta band. Han vurmar litet för friheten."

”Men Carl de Geer, men Axel Fersen, men Carl Wadenstjerna, men Engeström, men Rutger och Gustaf Macklean, men Brahe — huru skall man — tror du — vinna dem?

”Fersen har alltid visat en besynnerlig politisk karakter. Han var orsaken till Erik Brahes död 1756. En förespegling derom skulle icke skada hos sonen till den aflifvade, isynnerhet om den kom från Ers Maj:ts egna, vältaliga läppar. Brahe besitter väl ingen personlig öfverlägsenhet, men han är den förste af sitt stånd och derigenom inflytelserik. Man bör antyda för honom, att det klibbar Brahiskt blod vid Fersens hand. Det är nog, för att skilja honom från ligan. Men jag ber Ers Maj:t underdånigast om ursägt, att jag så här bestämdt vågar uttala min tanka. Att ge Gustaf III råd är högmålsbrott mot visheten.”

”Armfelt och högmålsbrott! det är två ord, som aldrig låta förena sig. Men hvad som äfven inger mig farhågor och kommer mig att förkasta hvarje tanka på en riksdag, är bondeståndet. Man har der utsått vissa idéer, som äro ämnade att bära en för royautéen giftig frukt. Man vill icke der erkänna Erik Ruuths goda sats, att ju tyngre ett folk beskattas, desto häftigare drifves det till verksamhet och industri. Jag nästan fruktar för bondeståndet.”

”Vi ha brännvinet, Ers Maj:t!”

”Men icke, såsom vid 1779 års riksdag, Schröderheim till Bondsekreterare. Aldrig ägde brännvinet en bättre Ganymedes, än han.”

”Ja! Schröderheim har berättat mig hela marschen. Var icke ståndet särdeles rikt be-

gåfvadt af naturen, så blef det det åtminstone af menniskor."

"Armfelt får icke bläddra i Gustaf III:s regerings chronique scandaleuse."

"Konungarnes chronique scandaleuse börjar, liksom de Hebreiska böckerna, vid slutet. Det är först efter deras död man vågar förtala dem."

"Har jag varit annat än kalomnierad, om jag undantager de första sex åren af min regering? Ifrån 1778, då jag ändå gaf Sverige en egen kostym och en prins, och fick den ena lika villigt antagen, som den andra; sedan dess har min mor, Enke-Drottningen, min bror, Hans Kongl. Höghet Hertigen af Södermanland, Krigsmakten till lands och vatten (såsom vid Anjala och andra tillfällen) samt månge öfrige rikets trogne innebyggare, gjort åtskilligt till för att nedsätta och deshonorera mig."

I detsamma nalkades från en af gångarna en liten man i flottans uniform med en slängkappa vårdslöst kastad öfver axlarna, så att den endast skylde den ena af de digra epåletterna. Hans ansigte ägde det Gustavianska uttrycket af ädelhet och äfven af sinnlighet. Man kunde icke förbise en stark likhet mellan honom och Gustaf III. Han åtföljdes, på något afstånd, af en kavaljer.

"Ah! quelle surprise!" började Gustaf III med temligen mycken hvasshet i tonen, "min bror tillåter mig icke att emottaga honom i mina rum. Han vill öfverraska mig i det gröna. Hur mår la duchesse? Hon måste alldeles ha glömt vägen till Haga."

"Man glömmer icke gerna Haga," svarade Hertigen af Södermanland, "när man der en gång sett Ers Maj:t. Men jag har skyndat från staden, för att anhålla om ett enskildt, ett angeläget samtal med Ers Maj:t. Jag ville på slottet aflägga min uppvaktning hos Ers Maj:t, men der fick jag höra att Ers Maj:t promenerade i parken. Jag tog mig således friheten att, oanmäld, närma mig min kunglige broder."

"Armfelt!" yttrade Gustaf med ett leende, som icke var fritt från ironi, "gå opp till vår Hofkamrerare, och gör dig underrättad, om på vår konto: "Till goda verk och gerningar" ännu finnas några summor att anlita. Jag torde behöfva dem!"

En mörk rodnad gjöt sig öfver Hertigens kinder, men han yttrade icke ett ord. De båda brödernas samtal, som de fortsatte, spatserande gången utefter, försjönk nu till nästan blotta hviskningar. Slutligen höjde Gustaf III sin stämma:

"Gör, som jag," ropade han, "betala dem icke."

"Ers Maj:t betäcker sina balanser med krig. Denna utväg står icke mig öppen. Får jag icke succurs, är Ers Maj:ts familj chikanerad. Mina silfvertallrickar ha redan blifvit skickade till myntet. Hedvig Elisabeths juveler äro till en del försålde."

"Min svägerskas juveler! Åh! fi donc! det är att vara ärlig ända till fantasteri. Men emedlertid — hvad du begär, är mig omöjligt. Du ser sjelf, min slottsbyggnad ligger nere af

brist på ressurser. Ändringarna vid Gripsholms-theatern ha slukat immensa summor. Jag har väl några fordringar på subsidier, men de blifva troligtvis, som man sjunger om våra Svenska fjellar, evigt stående. Nej, mon frère! jag har knappt så mycken kredit, som katholicismen i Frankrike under närvarande ögonblick. C'est impossible. Jag kan icke, i detta fall, vara Dig till tjenst."

"Jag trodde annars, att jag ägde några anspråk på min kungl. broders tacksamhet. Tillåt mig nämna, att det finnes ett ställe, kalladt Hogland . . ."

"Och tillåt mig på förhand anmärka, att, fastän man är Storamiral, är man derföre icke någon stor Amiral."

"Ganska rigtigt! liksom man icke är Gustaf den store, derföre att man heter Gustaf."

"Det gläder mig, att min broder täckes låna sina infall ifrån mig, liksom månan lånar sin eclat från solen."

"Om jag lånar, följer jag blott Ers Maj:ts höga föredöme, som författare, och lyder de praktiska uppmaningar, Ers Maj:t gifvit sin nation, såsom stiftare af Assistansen."

"Min söta bror är, par Dieu, som ett retadt bi."

"Och Ers Maj:t är, som Visen. Ers Maj:t tänker hufvudsakligen på sig sjelf."

"Dåliga affärer ge dåligt lynne. Får jag icke obligera Hertigen af Södermanland att gå upp till slottet. La belle Madeleine är i vår furstliga systers svit, på besök hos min gemål, och Armfelt ämnar jag i eftermiddag

skicka till Drottningholm, för att taga i ögonsigte ett högmålsbrott af egen beskaffenhet. Jag hade i ett träd i Drottningholmsparken skrifvit mitt namn: "Gustave Trois." Det var för mycket längesedan tillbaka, samtidigt med "l'entreprise de la forêt enchantée" *), samtidigt med min brors böjelse för en af "gratierna." Sedermera har jag fått helt andra penséer i mitt hufvud. Då var jag ännu nog mycket Celadon, för att införlifva mitt namn med barken."

"Lycklig den bark, som så blef ihågkommen."

"Eh bien, mon frère! en vacker dag har man begagnat mitt namn, för att deröfver skrifva följande tirad: "Att Sverige behöfver en förändrad konstitution, mera frihet och slut på förtrycket, är vår innersta tanka. Derföre död och förbannelse öfver

Gustave Trois."

"Sådana der trädaktiga opinionsyttringar måste likväl undertryckas, ehuru föga betydande de i sig sjelfva kunna vara. Jag vill strängt efterforska. Jag vet, att jag har ett parti, ett starkt parti, emot mig. Jag har styrt, som Titus, men jag skall äfven styra, som Carl den nionde. Jag skall anställa en räfst, en räfst, allvarlig, som en dödsdom, och ve den, som befinnes skyldig, huru högt uppsatt han än må vara, huru nära han än må stå mig. Jag gör dig, min närmaste frände, min bror, till vittne af mina tankar i detta hänseende. Må

---

*) En karusell, som gafs på Drottningholm.

en sammansvärjning höja sina dolkar ikring mig. Jag höjer bödelsyxan. Förut har jag gifvit nåd; nu ger jag endast döden."

"Det är en kunglig gåfva. Hvem som heldst, med få undantag, kan ge lifvet. Intet hufvud faller lagligen utan Ers Maj:ts höga begifvande. Emedlertid får jag anbefalla mig i Ers Maj:ts nådiga åtanka. Jag hade hos en bror väntat mera beredvillighet. Jag ser att jag bedragit mig."

Gustaf ryckte på axlarne. "Det smärtar mig, men . . ."

"En axelryckning af Gustaf III talar tillräckligt. Jag har ingenting vidare att tillägga, än att jag anbefaller mig i Ers Maj:ts ynnest."

"Och min bror vill icke hedra mitt hof med sin furstliga presence?"

"Ers Maj:t! Jag har gått ohörd bort från en son af Wasa. Mig återstår nu, att med största skyndsamhet vända mig till Skeppsbron."

"Lycka till! Der bor mycket hederligt folk."

Hertigen af Södermanland gjorde en djup bugning, och de båda bröderna skiljdes åt, temligen kallsinnigt. Hertigen upphann snart sin kavaljer, som väntat honom på något afstånd, och båda försvunno innan kort bland de lummiga alléernas täta löfverk.

Gustaf stod en stund, ensam, tigande, med korslagda armar. Slutligen utbrast han, såsom vaknande ur en dröm:

"Outgrundliga öde! det har blifvit mig spådt, att denne man en gång skall sätta sig på min thron. Är det jag, är det min son, som skall bli offret? Eller kanske båda? Carl . . .

Carl den trettonde, det blir då hans nya kunganamn. Nej! du ljuger, lumpna spådomskonst! Jag tror dig icke, jag vill icke tro dig.”

I djupa, bekymmersfulla tankar anträdde Gustaf III återvägen till Haga slott.

Der sutto i det yttre förmaket, innan man kom in i Konungens enskilda rum, tvenne personer. Den ene skref vid ett litet rundt, på trissor löpande mahognybord, under det att den andre i en nog beqväm ställning lutade sig tillbaka i den gammaldags, djupa soffan. Den skrifvande var en man af vid pass trettio år, med ett ädelt och intagande yttre, der isynnerhet den höga, breda, stolt hvälfda pannan ådrog sig uppmärksamhet. Hans ögon voro stora och på en gång milda och tänkande; hans leende ägde behag och finess. Den hofdrägt han bar, antydde hans befattning.

Tillräckligt tydligt talade äfven i detta fall den andra personens krigiska uniform om en hos Konungen vakthafvande officerare. Han var en lång, smärt, bleklagd gestalt, med stora drag och mörkblå ögon. I läggningen af hans svarta hår låg något på en gång dystert och behagsjukt. Hans klädsel förrådde en sökt vårdslöshet, i så vidsträckt mått o denna lät förena sig med den krigiska klädedrägtens regelrätta fordringar. Han bar en Svärds-ordensstjerna, som på den stoppade fracken hade godt rum att utbreda sig. Måhända ansåg han denna för hans år ovanliga prydnad såsom en slags ersättning för den peruk, hvilken, ehuru af modet strängt påkallad, saknades kring hans tinningar och som då prydde äfven tjugoåriga

hjessor. Ej ens ett puderkorn hade fått kasta någon ljusare schattering i svallet af hans korpsvarta lockar, som i dess ställe ångade vällukt och nedföllo med behag kring en hög, ej från skrynkor alldeles fri panna.

Denne man var en egen karakter, som likväl, under detta tidehvarf, icke saknade åtskilliga typer. Ett sekel i disharmoni med sig sjelf frambringar ofta bizarra lynnen. På bottnen af Friherre Adelschölds själ låg naturligt ädelmod, naturlig högsinthet. Han var ytterst känslig, nästan qvinnligt retlig för hvarje intryck, och ändå misstog sig äfven den mera djupseende på den verkliga beskaffenheten af hans lynne. Han hade något nästan högmodigt i sitt sätt att föra sig, och detta högmod var likväl ursprungligen endast en timidité, hvilken uppenbarade sig i denna egna form, liksom bakom ett artificiellt bålverk. Hat till skrymteriet hade jagat Baron Adelschöld till en motsatt ytterlighet. Det var för honom nästan en njutning att göra verlden uppmärksam på sina fel, dem han ofta, i en slags paroxysm af sjelfffördömelse, öfverdref. Han var oförsynt, då han sträfvade att vara uppriktig. Han låtsade sig tvifla på allt med ett bland vissa karakterer icke ovanligt koketteri, och ändå var hans skepticism vida mera ett barnsligt skryt, än verklig öfvertygelse. Han ville låta sitt snille lysa på sin karakters bekostnad. Han hyste en instinktartad fruktan att blifva ansedd för en allvarsam, stadgad, tänkande man, och derigenom blef det honom småningom en vana att gäckas så väl med sina egna,

som med andras ädla tänkesätt. Han var menniskohatare för att göra sig intressant, och han tadlade gerna det berömda, ej af öfvertygelse, men af ett trotsigt begär att ställa sig i strid med andras åsigter. Af samma anledning försvarade han också med hela sitt lynnes passionerade häftighet allt hvad man sökte infor honom nedsätta. Han var medelmåttans, ej sällan underlägsenhetens kämpe, så ovanliga också hans egna natursgåfvor voro. Det var snillet i vapen för enfalden. Inom hans själ böljade en fruktansvärd obeständighet. Det låg något både af qvinnans ombytliga liflighet och mannens trotsiga styrka i hans passioner. Det behöfdes ett intet, för att sätta dem i rörelse; bjöd man dem motstånd, sjödo de öfver alla bräddar; lemnade man dem sin gång, sjönko de stilla undan. Så länge Friherre Adelschöld ännu ägde ett hinder att besegra, var hela hans kraft i spänning. Hindret öfvervunnet, och han sjönk ned i apathi. En belönad kärlek var icke mera för honom någon kärlek. Den qvinna, som ville bibehålla hans tillgifvenhet, måste den ena dagen visa honom sin kärlek, den andra sitt hat, båda glödande, båda till ytterlighet. Han ville det ena ögonblicket blifva smekt, det andra tillbakastött, likt ett lejon, som leker med sin maka. Ett dolkstygn från en svartsjuk qvinnas hand skulle ha varit ett medel att vinna hans ynnest.

Det öfvervägande elementet i hans natur var fantasien. Den ägde hos honom den prunkande rikedom, att han, i och för denna, aldrig kom i rätt harmoni med verkligheten.

Antingen målade inbillningen honom på förhand föremålen med allt för slösande färgprakt eller också med det torraste grått i grått; och han fann sig således, på det ena eller andra sättet, ständigt gäckad i sina förväntningar, oupphörligt utsatt för sitt skapande snilles misstag. Det var, med ett ord, en vanlig repetition af geniets kamp mot materien, inom hvars gränsor det icke rätt kan blifva hemmastadt. Häraf hade hos Friherre Adelschöld alstrats en slags dyster slutenhet, en till större delen endast spelad indifferens, en trotsig liknöjdhet, som dock mera var aktörens, än menniskans.

I hans karakter låg med allt detta en småaktig häftighet, en retlighet, som ej sällan påminte om ett bortskämdt barn. Han blef orolig, förlorade tålamodet vid en mindre motgång, men mäktade, som man, bära den verkliga olyckan. En stöfvel, som klämde, kunde sätta honom i raseri; han kunde rifva i tusen stycken en bok, som nedsatte någon af hans favoritidéer. Än ville han att allt ikring honom skulle vara tyst, som i en graf; ögonblicket derefter brast han ut i klagomål, att den eviga tystnaden ledsnade honom till döds. I staden längtade han ut till landsbygdens mildare njutningar, endast för att på landet afundas stadsboarne. Lutad mot den skönaste qvinnas axel, hvars ögonlock ännu blifvit kysst af en älskare, kunde han med förkärlek tänka på den filosofiska, lugna ensamheten af sitt kabinett, och det var först, utsträckt på de mjuka kuddarna af sin divan, som han darrade af begär att återfinna denna qvinna, hvilken nu, i den

förskönande spegeln af hans fantasi, framträdde tjusfullare än någonsin. Detta melankoliska utseende, denna besynnerliga karakter, voro emedlertid skapade att göra intryck på ett förderfvadt hofs damer. Adelschöld var, som fruntimmerskarl, visst ej som partichef, sitt lands Mirabeau.

Den andre af de båda personer vi här framställt för läsaren, Kammarherren, Grefve v. S., hade, vid nitton års ålder, som Hofjunkare inträdt vid Gustaf III:s lättsinniga, lysande, glada, flärdfulla hof. Naturen hade gifvit honom ett intagande yttre, hög börd och en slags rörlighet i sinnet, som lätt kunde få gälla för qvickhet. Han hade redan vid femton års ålder skrifvit en proverb och två logogrifer, allt egenskaper, som lofvade honom en någorlunda hastig fortkomst på den bana han beträdt. Hans moraliska karakter stod ojemförligen öfver hans likars i allmänhet. Han hade visserligen haft ett par kärleksäfventyr, dem han underhållit mera af barnslig fåfänga, än af något verkligt tycke. Han hade, för att icke falla ur tonen af en ung, oberoende Adelsman, bortspelat åtskilliga summor, och dervid hufvudsakligen grämt sig öfver att han icke tappat dem till mera behöfvande af sina stallbröder, utan till dem, som voro förmögnare än han sjelf. Han hade, såsom nyss blifven Officerare, kastat några borgare utför trapporna, emedan han ansåg för sin pligt att visa sig verksam i den krigiska anda, som garnisonslifvet kräfver. Men — med allt detta — var han mera barnslig än lättsinnig, mera få-

fång än högmodig, mera kittslig än elak. Sådan ingick Grefve v. S. vid Gustaf III:s hof.

Äfven han njöt i början med fulla drag af det nya, glada, yrande lif, som öppnade sig för honom. Han uppträdde, som spelande, i de flesta af de lysande prologer, skådespel, divertissementer, med hvilka den, oaktadt alla sina svagheter, älskvärde och snillrike herrskaren invigde sitt hof till ett hem för glädjen och qvickheten. Vid karusellerna emottog v. S. mera än en gång af sköna händer det pris, som han med lansen i handen och foten i stigbygeln tillkämpat sig. Huru mången dag åtföljde han icke Konungen än på en repetition af Gustaf Wasa eller Cora och Alonzo, än i yttersta inkognito på ett besök hos Mamsell Arfvidsson, än på en hemlig öfverläggning med de särskilda ståndens vigtigaste ledamöter, än på en visit hos någon af "de tre gratierna." Ett bittert, men qvickt infall om en för Konungen förhatlig person och några verser, skrifna på en kunglig namnsdag, förskaffade honom tillträde till dessa förtroliga supéer, då Konungen, endast omgifven af några få gunstlingar af begge könen, öfverlät sig åt hela sitt lynnes naturliga qvickhet och älskvärdhet, och glädjen stod i taket, liksom champagnen. Denna ynnestbevisning följdes snart af v. S—s utnämnande till Kabinetts-Kammarherre, eller, som det då kallades, Kammarherre med nyckel. Men på bottnen af v. S—s själ låg ändå för mycken naturlig redbarhet, att han skulle låta sig blindt hänföras af den ström af nöjen och lustbarheter, som ikring honom, lika häfvande böljor,

sanslöst jagade hvarandra. Han ägde för mycket ungdomlig eld, att i första ögonblicket kunna emotstå det förföriska af de lockelser, hvilka ett hof, sådant som Gustaf III:s, i så rikt mått hade att erbjuda. Men hans förstånd var för klart att ej finna tomheten af den skrytsamma prakt, den bullersamma glädje, som omgaf honom, och, vid den period, der vår berättelse börjar, hade hos v. S. redan begynnt utveckla sig en sinnesstämning, under hvars inflytande han längtade till de mera stilla fröjder, som det husliga lifvet förvarar åt menniskan, och då han, med hela en ursprungligen eldig naturs beslutsamma liflighet, önskade att finna ett föremål, åt hvilket han kunde ägna känslor af varmare och innerligare natur, än dem han nog obetingadt bortslösat under de första lättsinniga dagarna af sitt vistande vid Gustaf III:s lättsinniga hof. Grefve v. S., som redan nalkades sitt trettionde år, hade inträdt i den ålder, då mannens mera sansade åsigter utkräfva sin rätt, så vida man icke våldsamt qväfver dem med skenbara sofismer eller stormande utsväfningar.

"Ah!" utropade Adelschöld, troligtvis dermed fortsättande ett längre samtal, i det han sprang upp från soffan och började gå fram och tillbaka på golfvet, liksom ville han derigenom söka en afledning för den brusande häftighet, som han kände sjuda inom sig, "det ges ingen annan odödlighet än ärans. Hvem vet hvad som finnes på andra sidan om den trånga gränslinea, som vi kalla graf? Nej! endast den, v. S.! som får nedgå lik en sol,

följd af hela verldens blickar, nedgå i blod, om man så vill, men stolt, men herrlig, men vördnadsbjudande, endast den kan säga, att det lönat mödan att lefva, och det mörker han lemnar efter sig, skall säga folkslagen hvad han var. Äran! låt vara att den endast är en tjusande drömbild, en förklingande ton i skaldernas harpor, ett döende jubelrop på folkslagens läppar, men det är dock den heliga törsten derefter, som gjort storverk och skapat hjeltar. Trodde man ej på denna, hvad hade då en stor man att tro på sin dödsbädd?"

"Och du tror ej på någon annan lycka," frågade v. S., "än segrarens på ett slagfält, statsmannens efter en lyckligen ändad intrig, skaldens, tänkarens efter långsamt tillkämpade lofsånger? Gömma icke hemmets anspråkslösa väggar någon stilla blomstrande glädje, som knoppas och mognar, utan att anspråksfull, som rosen, visa hvarje förbigående sin fägring? Tror du ej att der bor någon fridens genius, som, leende, men tystlåten, lägger sitt finger på läpparna; en sällhet, som njuter och tiger? Tror du ej, att sagan om två väsenden med en själ, ett hjerta, en bädd, någonsin kan bli verklighet?"

"Knappt för någon, och aldrig för mig. Jag har kastat mig i njutningarnas tummel med samma förtviflan, som man kastar sig i sjön; för att döfva den ledsnad vid allt, som är tidehvarfvets själssjukdom, har jag hängifvit mig åt hvirfveln af stormande nöjen. Och hvarföre skulle jag icke göra det? Ur skeppsbrottet af en eller annan ungdomligt ren kän-

sla, har jag åtminstone räddat hvad jag vunnit, en vidsträckt menniskokännedom och rättigheten att förakta menniskorna. Du talar om en huslig lycksalighet. Nå väl! äfven jag har någongång inbillat mig älska; jag har, darrande, smugit till hemliga möten, så förstulna, som någonsin din "stilla blomstrande glädje" kan vara; jag har slutit en tjusande qvinna i mina armar, och detta med en känsla af nöje, men denna känsla af nöje var — rent fysisk. Jag påminner mig, att jag en gång, vid ett sådant tillfälle, *tänkte* på en af mina hästars skoning."

"Ironien är vanligtvis ett vapen för menniskor utan hjertan. Jag vet likväl, att det är helt andra känslor, som nu sätta dig i harnesk. Hvem vet, om icke det täcka könet likväl en dag kan hämna sig på dig. Tänk, om man en dag finge se Friherre Adelschöld förälskad."

"Mig förälskad! Förr finge du se varm is eller frusen eld. Nej! jag lemnar detta så kallade täcka kön fullkomligt åt sitt öde. Må det, som förr, välja männer med sina föräldrars ögon och beundrare med sina egna; låt dem svärma i den kyska månans strålar, till dess månan blygs öfver dessa nattliga svärmerier, hvaraf hon, henne oåtspord, göres till förtrogen; låt dem våga sig ut i lifvet med skatterna af deras behag, liksom utmanande männerna att plundra dem; låt dem hviska: "dig eller döden" till någon förälskad narr, och låt döden, sedan han bortgått, strax derefter uppträda med pudrade lockar, krås och

spetsmanchetter, och trycka en sirlig kyss på den trogna skönas hand. Nej, v. S.! min erfarenhet är i detta fall tillräckligt rik, för att icke blottställa sig för några vidare rön. Det svarta hafvet af qvinnans passioner är mig för väl bekant, att jag skulle vilja göra mig till någon lekboll derföre; lägga min heder, såsom man, i den bräckliga, af tiden gistnade farkost, som kallas en qvinnas dygd. Men nog härom! detta är ett ämne, som man tillräckligt kommentarierat och hvarpå jag knappt anser värdt att spilla mina ord.”

”Jag har för mig bestämt ett mål,” sade v. S., ”detta mål ligger inom familjelifvets område, och jag får således åtminstone reservera mig mot dina grundsatser.”

”Ett mål!” ropade Adelschöld, ”ah! äfven jag har någon gång tänkt mig ett mål, dock icke inom de trånga sparrlakanen af äktenskaplig sällhet, ej omgifven med en korus skrikande afkomlingar. Nej, v. S.! att uppträda i verldshistorien, som ett åskslag, genom ett oerhördt dåd, hvars genljud skulle darra genom sekler, att sätta en generation i bäfvande beundran, måtte detta ske, om också genom en dygd eller ett brott, o! deri ligger någonting förfärligt retande. Jag tror mig förstå honom, som satte eld på Dianas tempel, för att i en mordbrand skapa sin odödlighet — ehuru han måhända missförstod sig sjelf. Hade han öfvat sin bragd några sekler sednare, skulle han blifvit en af kristendomens helgon; nu blef han hedendomen en helgerånare. Ja! för ett *mål* har jag någon gång känt mitt hjerta

klappa och detta tjusande mål heter: odödlighet, odödlighet som hjelte, eller odödlighet som förtryckare, ett namn i förbannelse eller välsignelse, men dock — ett *namn*, ett namn, som aldrig skulle kunna beles, men fruktas. Menniskan sträfvar efter en odödlighet, det är sannt; men denna odödlighet är minnets, ty den ges, det vet hon, och om en annan ges, vet hon icke. Det är så ljuft, att, då hon återgår till det stoft, hvarur hon utgick, njuta af den öfvertygelsen, att efterverlden minnes hvem hon var, ty tanken på en fullkomlig död, en bestämd tillintetgörelse, är förfärlig."

Det är en egenhet för en mängd sceptici, att, just då de förneka själens odödlighet, de söka en slags ersättning i en odödlighet inom dödligheten, minnets och ärans odödlighet. Kanske är detta förhållande ett bland de öfvertygande bevisen på menniskans inneboende behof att antaga ett lif efter detta. Fredrik den ende, den till sin personlighet och sitt rykte störste tviflare historien känner, han, som trodde på kanoner och dyrkade segern såsom Gud, var likväl stolt af medvetandet att evigt fortlefva i häfderna, och mera än en författare har måhända förnekat själens odödlighet, för att, genom dylika vågade hypotheser, åt sitt eget litterära anseende köpa en tvetydig odödlighet.

"Ursägta mig," yttrade v. S., "men med ett sådant mål, som det du eftersträfvar, för dina blickar, har du valt dig en besynnerlig verkningskrets, då du inträdde i Gustaf III:s hof. Dylika storverk gör man sällan såsom vakthafvande Officerare hos en Konung."

”Man har sett underordnade vid ett hof, som bugat sig för hvarje guldbesmidd narr, hvilken stod en mån högre än de, men som, när de vunnit spelet, trampat dessa lumpna schackdockor under fötterna, hvilka endast tjenat dem såsom medel för deras högre planer. Dock — ditåt syftar icke min äregirighet, och kanske syftar den till slut ingenstädes. Den tömmer, som örnen, ut sin styrka med att flyga af och an i molnen. Den, som ändå, i likhet med modets furstar, kunde inskränka sin äregirighet derhän, att aldrig beundra någonting, utom sig sjelf, att ha den bäst gjorda vaden och de skickligast friserade lockarna, det ädlaste spannet och den vackraste mamsellen . . .”

”Heldre det ädla spannet, än den vackra mamsellen,” anmärkte v. S. leende.

”Hvarföre det?” frågade Adelschöld med någon grad af häftighet. ”Det är icke ädelt af en man att under djuren ställa dessa qvinnor, som dock uppoffrat sig för männerna. Hvarföre skola alla sammansätta sig att trycka ned i stoftet dessa arma varelser, som icke en gång äga rättigheten att försvara sig? Den triumf är mer än lumpen, som trampar på den, hvilken redan erkänt sig besegrad. Hvarföre behöfver dessa qvinnors moral vara mera högsinnad, än den, som hyllas af Gustaf III:s hof? Hafva kanske *de* fått ädlare, renare begrepp om dygd, än de uppmålade, högborna skönheter, som ljuga både med kinder och läppar? Hafva deras mödrar mera omsorgsfullt vårdat deras ungdom, än matronorna i våra

förnäma familjer sina döttrars? Har deras oskuld varit underkastad mindre farliga lockelser, än våra instängda fröknars? Och den enda skillnaden är måhända, att den ena bär sin nesa under en anspråkslösare drägt, gömmer den uppe på raderna eller i ett oxöga, under det att den andra presenterar den i hofärmar och suffisant ger den till åskådande på någon af kungl. logens bänkar.”

”Min annars så dystre vän! har nu en motsatt känsla så fått makt med dig, att du till och med drar svärdet för glädjeflickorna?”

”*För* den förtryckta, *mot* den, som förtrycker, det är hvarje verklig riddersmans valspråk.”

I detsamma öppnades dörren och Konung Gustaf III inträdde. De båda hofmännen bugade sig djupt. Man kunde på Gustaf III:s ansigte märka, att han var upprörd, ty fastän han i icke ringa mån besatt den stora, diplomatiska egenskapen att till sitt yttre vara densamme morgon, som afton, i medgång, som motgång, låg ändå i hans själ alltför mycken naturlig liflighet, för att icke, vid sådana tillfällen, i hans drag lemna spår till inre kamp, huru mästerligt han för öfrigt förstod att dölja sina känslor, både i beherrskandet af sina åtbörder och i modulationen af sin röst.

”Är Armfelt här?” frågade Konungen.

Men i detsamma inställde sig gunstlingen, som, under en liflig och qvick konversation med en af Drottningens Statsfruar, sett monarken, ensam, vandra uppåt slottet, och deraf fann, att det enskilda samtalet med Hertigen

af Södermanland tagit ett temligen hastigt slut. Med anledning af Konungens sista uppdrag, som egentligen gafs endast för att göra Hertigen en förargelse, yttrade nu den sjelfsvåldige favoriten: "Jag har varit hos Hofkamreraren, Ers Maj:t! Han påstår, att Ers Maj:t gjort så många goda verk och gerningar, att en till vore ett slöseri, och dessutom lär kassan icke tillåta repetitioner."

Men detta med nog mycket anspråk framförda skämt framkallade endast ett flyktigt leende på Konungens läppar.

"Armfelt!" sade han, "med din resa till Drottningholm blir i dag ingenting af. Du far med mig till Stockholm."

Han vinkade åt gunstlingen att följa sig in i sitt kabinett, och just på tröskeln yttrade han halfhögt: "Jag har kommit in på åtskilliga obehagliga tankar, — jag vet icke hvilken djefvul, som kastat mig dem på halsen; — ledsamma aningar ha satt mig ur humör. Jag ämnar i afton besöka Mamsell Arfvidson, men — inkognito. Du skall följa mig."

I detsamma slöts dörren om den, med all sin höga bildning, vidskeplige fursten och hans på spådomar, som på mycket annat, tvifiande favorit.

---

2 Kapitlet.

Genom det af kungl. slottets hvalf, som höjer sig midt emot öfverståthållarehuset, och som då upplystes af en stor, men matt lampa, passerade tvenne i sina kappor djupt insvepta

gestalter ut på sjelfva den derframför belägna, fria platsen. I detsamma de gingo förbi posten, fattade denne hastigt sitt gevär med båda händer, liksom ämnade han göra honnör, men han tycktes ögonblicket derpå plötsligt ändra beslut, och slängde sitt vapen åter på axeln. Den mindre af de båda vandrarne drog omärkligt på munnen och yttrade till sin resliga följeslagare: ”En Konungs inkognito är hvarje minut i fara att förrådas; man måste vara på sin vakt, att ej vakten sjelf blir förrädare mot hemligheten.”

I detta ögonblick stodo de båda vandrarne just på sjelfva höjden af slottsbacken, öfver hvars kringgränsande byggnader Septembermånskenet gjöt sitt oljaktiga ljus, hvilket, mera skonsamt än det skarpare solskenet, gaf en optisk fyllighet åt de gamla husens halftförfallna konturer, och åt fasaden af S:t Nicolai kyrka en architektonisk glans, som den i sjelfva verket näppeligen äger. Månan gömmer i sina strålar en egen, förskönande kraft. Den har förmågan af en kolorit, som renoverar. Nu föll hennes ljus först på de omgifvande byggnaderna, försilfrade deras fenster och halkade tillbaka mot den släthuggna graniten af deras grundmurar. Sedan, om man lät blicken sjunka djupare ner mot den amfitheater, som i en oändlig lointain utsträckte sig för blicken, såg man månstrålarne leka kurra gömma kring de för den lätta aftonvinden halftsväfvande vimplarna, hvilka här och der höjde sig i den skog af master, som kransade hamnen. Sedan skimrade månans blanka silfverskifva, än vid-

gad, än sammandragen, alltefter de plaskande vågornas krusning, i den ofantliga vattenbassin, hvars yttersta begränsning utgöres af skeppsholmsbron med dess båda stödjepunkter, slagtarhuset och flottans corps de garde. Så återigen ett nytt vatten, lugnt, spegelklart, utan strömdrag, med ladugårdslandets brokiga och oregelbundna byggnader på den ena sidan och den monotona jemnheten af flottans båtskjul på den andra. Sist en skymt af ladugårdsgärdets slätter, af djurgårdens ekar, af trefliga landthus, och horisonten flyter tillsammans i en brokig blandning af trädens grönska, vattnets silfver och skyarnas blånad.

"En skönare utsigt äger måhända icke Stockholm," yttrade den mindre af de båda vandrarne; "vid kajen dernere, just på det stället, der jag landsteg vid min återkomst från finska kriget, skall jag låta uppresa en staty. Hvad tycker du, Karl X eller Karl XII?"

"Jag tycker, om jag vågar yttra min tanka, att Ers Maj:t bör lemna något åt sina efterträdare att göra, och att denna plats vore alltför passande för statyen af den store furste, som 1772 räddade Sverige från branten af undergång."

"Kanske längtar man att se mig i brons, emedan man vet, att man innandess måste se mig i grafven," sade Konungen, som i dag var mindre lättsinnigt stämd, än vanligtvis.

"Tillåt den trognaste af Ers Maj:ts undersåtare att yttra sin vissa förmodan, det den dag torde komma, då Sveriges folk, om det

kunde, skulle gräfva Ers Maj:t upp ur grafven. Århundraden föda allenast *en* Gustaf III."

Konungen och hans favorit passerade öfver den så kallade S:t Nicolai kyrkogård, vid hvars oställngda portar endast de sekelsgamla stenhelgonen höllo vakt, höjande sig öfver dessa ofantliga katakomber, som, fyllda af död och förruttnelse, sträcka sig under sjelfva kyrkan och under en stor del af den så kallade slottsbacken. Det vore en hemsk känsla att en gång blicka ner i denna afgrund af tillintetgörelse, detta kaos af ben utan ägare, af väl förvarade kistor utan annat innehåll än stoft, af prunkande inskrifter utan betydelse. Här har narrens hufvudskål fredligt rullat ned emot den vises; den unga, oskyldiga flickans späda benbyggnad hvilar, knota om knota, med vällustingens; hjeltens arm multnar bredvid den feges ben; män, qvinnor och barn om hvarandra i en fasansvärd röra, stinkande, förpestad, infernalisk! Se dessa upptornade likkistor, som luta till fall, ty de undre har tidens hand smulat sönder, och ana på huru många generationers stoft de hvila! Se dessa bleka, klibbiga lemmar, dem förruttnelsens rofdjur ännu icke mäktat förtära, huru de sticka upp, som skeppsbrutnes ur hvirfveln af ett sjunkande fartyg. Se dessa svepningstrasor af siden, lika dukar af dödsfanor, halfgulnade, fläckiga, kastade här och hvar såsom på en valplats, der man kämpat förtvifladt, der döden pyramidaliskt hopat sina offer. I detta förpestade djup, dödens grufva, slocknar hvarje ljus, qväfves hvarje andedrägt. Endast fantasien

vågar, fasande, smyga dit och kasta en skygg blick i den stinkande afgrunden.

Fram öfver detta förstörelsens underjordiska palats vandrade Gustaf III, utan att ens betänka, att grafven gapade under honom. Icke kunde han då ana, den lysande, älskvärde, snillrike, lättsinnige fursten, att det hufvud, der nu planer till eröfringar och lustbarheter arbetade, skulle, innan ett halft år förgått, hvila ut i den kalla sängen under det Gustavianska grafkorets tak. Icke hviskade någon stämma inom det bröst, som nu klappade af lefnadslust, att, innan sex nya månsken skimrat öfver S:t Nicolai kyrka, skulle dess portar högtidligt öppna sig för den förfärade mängd, hvilken gick att be Gud för sin döende Konung och ropa hämd öfver ett lika afskyvärdt, som oerhördt lönnmord.

"Det skulle vara löjligt nog," yttrade Armfelt, "att nu se en vålnad framträda vid den motsatta kyrkporten, och, sträckande den bleka handen framför sig, hindra oss i vår väg. En bekantskap, som jag längtar att göra, är andeverldens."

"Häda icke, Armfelt!" sade Gustaf III, nästan med högtidlighet; "det finnes ögonblick, då vi måste erkänna närvaron af hemliga makter. Jag minnes en tilldragelse i Paris, under mitt vistande der såsom Kronprins. Jag höll på att kläda mig till en stor bal hos Duc d'Aiguillon, hvilken han gaf åt Konungen, egentligen för att försona Madame du Barry, i anseende till det lilla spratt, han sökt spela henne derigenom, att han, henne ovetande,

ämnade fylla hennes plats med den bekanta Baronne de Neukerque. Det var således klart, att Hertigen, vid detta tillfälle, ämnade en lysande rol åt den kungliga mätressen. Dauphin hade nekat att komma; den gamle Ludvig skickade Duc de Nivernois till mig, med den enskilda begäran, att jag skulle visa mig vid ministerns festivitet. Jag ville icke stöta mig med fransyska kabinettet; Hertigen af Aiguillon hade blifvit min ovän för lifstiden om jag icke upphöjt glansen af hans bal med min presence; hela hans acceuil mot mig hade för öfrigt utmärkt sig, ofta genom verkligt devouement. Madame la Dauphine gaf mig väl några pikar för min föresats att bevista en åt du Barry gifven försoningsfest, såsom hon uttryckte sig vid den visit jag hos henne aflade kort före balen, men jag påminte henne, att hon alltför väl visste, att jag endast vore der, såsom åskådare, bjuden att vara vittne till upptåget, utan att bekymra mig om dess utgång. Nog af — jag satt vid min toilett; min kammartjenare hade på ett ögonblick lemnat rummet; jag kan icke ens bestämma hvad tankar, som i detta ögonblick ilade genom mitt hufvud. Då hörde jag en suck från ett hörn af rummet. Jag steg upp. Det suckade återigen. Med ett ljus i handen undersökte jag väggen, hvarifrån ljudet kommit. Der fanns ingen blinddörr, ingen möjlighet att någon kunde vara fördold bakom tapeten, på hvilken endast min fars porträtt hängde. Hemsk till sinnes, satte jag ljuset tillbaka på sin plats och kastade ögat på klockan, emedan jag tyckte, att kammartjenaren dröjde

nog länge. Då hörde jag för tredje gången en djup, men sakta suck, liksom af en döende. Visaren på uret utpekade sju och tio minuter. Vid samma tid dog Konung Adolf Fredrik. — Tro mig! Ödet talar till oss ibland genom uppenbarelser, hvilkas natur vi icke kunna förklara, ibland genom Arfvidsonskans profetiska drömmar. Men — är det icke här hon bor? Jag tycker mig känna igen de mörka, otrefliga fenstren."

"Jo, Ers Maj:t! det är öfver denna tröskel, som så mången vandrat med klappande hjerta, bäfvande inför den förlåt, som skulle rulla upp öfver framtiden, och dessutom rysande tillbaka för sibyllans vresiga gestalt, hvilken, med all aktning för hennes förmåga, skulle bilda en förträfflig qvartett tillsammans med de tre andra sångerskorna i Macbeth."

Dessa ord yttrades utanför en byggnad af gammalt och förfallet utseende, belägen ungefär midt i gråmunkegränden.

"Sedan vi ha maskerat oss," yttrade Konungen, "går du förut, och visar dig i allt såsom den der hade att fordra företrädet. Kommer du ur din rol, sätter jag dig, liksom de gensträfviga aktörerna, på corps de gardet."

"Jag hör till Gustaf III:s hof. Jag har lärt mig spela komedi," svarade gunstlingen och gick först in i den låga, mörka förstugan, der han öppnade en till höger belägen dörr. De båda maskerade inträdde i ett temligen stort rum, endast upplyst af en i en gammalmodig spis flammande eldbrasa. Möblerna voro på en gång ytterst enkla och ytterst urmodiga:

stolar med höga ryggstöd, hvilka kring de tomma väggarna tycktes söka efter hvarandra; ett klumpigt bord, på hvilket stodo några deglar och lerkäril; ett par spegellampetter, i hvilka det blodröda skenet af elden dystert återspeglade sig. Framför spisen låg en vid pass fjortonårig flicka med becksvart hår och glänsande ögon, och lekte med en stor, gulbrun katta. I bådas rörelser kunde man anmärka samma, så till sägandes, vilda gratie, samma djerfva kastningar, samma mellan lek och verklig strid spelande yrhet. Emellanåt gned flickan sin fina kind, smekande, mot kattans ludna hufvud; emellanåt morrade kattan till och spände ut klorna; då blixtrade också flickans svarta öga, och hennes hand knöt sig, såsom till förtvifladt försvar. Äfven i flickans smidiga gestalt låg något af vilddjur; hennes blick hade markattans försmädliga uttryck, och hennes vajningar med kroppen påminte om ormens slingrande, lediga rörelser. Hon spratt upp, som en skrämd hind, i detsamma de båda främmande inträdde i rummet, ruskade det långa, svarta håret tillbaka ur ansigtet och mätte med en både vild och illparig blick de ankommande.

"Vi vilja tala vid Mamsell Arfvidson," yttrade Armfelt. "Säg till henne," upprepade han, då flickan icke svarade, "att här äro två personer, som önska att rådfråga henne."

Flickan, som var stum, nickade slugt, och framräckte, med en bedjande åtbörd, sin hand. Armfelt lät ett silfvermynt falla deri. Flickan kysste myntet med dess blankt preg-

lade bild af Gustaf III, och flög med en springande antilops hastighet och lätthet, öfver golfvet, in i ett närgränsande rum, följd af kattan, som stormade henne i spåren, och hoppade högt, liksom om hon ville hugga sig fast i vecken af hennes sväfvande klädning.

"Den der tatarungen hör till de föregående effekterna," sade Armfelt, "hon är ett profstycke af hvad vi kunna ha att vänta oss derinne. Endast icke hennes matmor är lika sluten, som hon sjelf.

"Det finnes naturer," svarade Gustaf III, "på hvilka man måste inverka genom sådana medel, som dessa. Mången skulle sätta mindre värde på mamsell Arfvidsons spådom, om han icke förut fått taga hennes döfstumma slafvinna i betraktande. Deri ligger alltid något hemlighetsfullt, som retar nyfikenheten, och ger sinnet en för sierskan förmånlig stämning. Det syns åtminstone, att hon har menniskokännedom.

I detsamma öppnade flickan dörren till det inre rummet, och vinkade åt de båda maskerade, att de kunde inträda. Sedermera störtade hon och hennes katta åter ut till deras gemensamma plats framför spisen. Ett ögonblick befunno sig Gustaf och hans gunstling i ett fullkomligt mörker.

"Det här artar sig till ett äfventyr," anmärkte Armfelt, "gumman ger oss ett rendezvous i becksvarta mörkret. Här blir det att be Gud bevara oss för frestelse."

"Vill hexan leka blindbock med oss?" sade Konungen och försökte att känna sig ikring med händerna, "det här är ett fördömdt mal-

placeradt spektakel, hvartill det kan falla mig in att improvisera katastrofen."

"Vi äro minst hvad man kallar ledda bakom ljuset, Ers Maj:t! ty framom mig tycker jag mig se skymtar af dager. Det måtte vara någon ridå framför oss."

"Publiken blir otålig, om den icke går upp. Upp med ridån, osynliga andar!"

"Vi ha här att göra med rebeller till andar, Ers Maj:t! Bör man kanske med våld tukta de upproriska. Om Ers Maj:t tillåter, skall jag slita trasan i stycken."

"Oh, par Dieu, non! Inga extravaganser! Ädle Armfelt! hjelp mig förr att ikläda mig tålamodets rustning."

"Den är tung, som medeltidens, Ers Maj:t! Jag fruktar, att Ers Maj:t i detta fall alltför snart kommer att lägga ner vapen. Detta vore den första triumf Ers Maj:ts vedersakare vunnit, och den vill ej jag gerna unna dem."

"Ja! men nu har du verkligen rätt, Armfelt! Det här går för långt. C'est affreux! Man förehar måhända någon anläggning mot vår person! Ljus, i helvetets och upplysningens namn, ljus!"

I detsamma rullade ridån framför dem åt sidorna. Vid ett bord, fullritadt med besynnerliga kabbalistiska tecken, satt mamsell Arfvidson. Hennes bleka ansigte bar ännu spår af skönhet, och de under den svarta tocquen nedfallande gråa lockarna gåfvo hennes drag ett eget, fantastiskt uttryck. Hon var klädd i en svart sammetsklädning, broderad med silfver i besynnerliga, kantiga fasoner, som nästan lik-

nade hebreiska bokstäfver. Hennes höga gestalt saknade icke en anstrykning af majestät; hennes blick var djup och inspirerad, som en Sibyllas.

Armfelt framträdde först.

"Tillbaka!" ropade sierskan, "gå dit, högmodige ädling, der din plats är! Sök icke att bedraga mitt öga! Det skådar igenom taftet af din mask, och ser derinom Gustaf Mauritz Armfelts stolta drag. Men vill du veta hvad ditt öde en gång skall blifva, vill du trotsa dig till en uppenbarelse utur framtidens mun, vill du — kosta hvad det kosta vill — rycka slöjan från kommande dagar, välan, Gustaf Mauritz Armfelt! du skall en gång förklaras för ditt fäderneslands förrädare, ditt namn skall skyldra på skampålen, och du skall dö, en främmande makts undersåte. Den person, hvars bild du bär i en medaljong närmast ditt hjerta, skall schavottera såsom ett skådespel för Stockholms larmande pöbel, och sedan, som dräggen af qvinnor, hemfallna åt förderfvet, arbeta på ett spinnhus. Se der ditt och hennes öde, *Grefve* Gustaf Mauritz Armfelt. Har du någonting mera att *fråga* mig?"

"Nej! Endast att *svara* dig, det du nästan börjar för skarpt, min goda mamsell," sade Armfelt, stödjande handen på värjfästet, och utan att förlora fattningen; "huru skall du nu kunna stiga i pathos, då du redan uttömt dig i förbannelser? Du har förgätit att gömma något af de fasor, hvarmed du slösar, åt den person, som jag ledsagar."

"Äfven hans stund är nära, närmare än din, högmodige ädling!" ropade den svenska

Pythia, ”tag af masken, Konung Gustaf III! Akta Er för masker, som för döden. Anse hvarje mask för en ljugare, en bedragare, en förrädare. Akta Er för svenska theatern! På franska theatern emottog Ni underrättelsen om Er fars död och Ert eget uppstigande på thronen. Hvem vet hvad som kan ske på den svenska? Hvem vet hvad som smyger i kulisserna? Hvem känner alla gångarna och hela det besynnerligt sammansatta machineriet? Man begår en dårskap inkognito, och leder, osedd, en intrig. Er olycka, Konung! blir en man med gråa lockar . . .”

”Ha! Pechlin!” ropade Konungen.

”Jag vågar fästa Ers Maj:ts uppmärksamhet derpå,” hviskade Armfelt, ”att menniskan ligger under för en paroxysm af galenskap. Hennes tänder gnissla, ögonen vändas ut och in. . . .”

”Mången kunde bli galen, Friherre Armfelt! af att se in i framtiden. Jag är det icke. Tror Ni att pulsen går så jemn på den, som ligger under för en paroxysm af galenskap?” yttrade spåqvinnan och räckte fram sin magra, knotiga hand. Måhända hade det varit möjligt för hennes, genom lång öfning skärpta organer, att uppfatta Armfelts till Konungen framhviskade ord.

”Jag har tillräckligt känt Er på pulsen, min goda mamsell! för att veta hvad jag skall tro om Er,” sade Armfelt i en gäckande ton, utan att fatta den med en stor åtbörd erbjudna handen.

”Ne l’irritez pas, mon ami!” sade Konungen, ”c’est une dame puissante, qui vous a déjà

exilé, et peut prendre votre tête, si vous continuez à l'outrager."

"Mitt hufvud kan endast en i verlden taga," svarade Armfelt tyst, "denne ende är Ers Maj:t, och det ligger inför Ers Maj:ts fötter, när Ers Maj:t befaller. Men det måste sätta den mest tålmodiges galla i rörelse, att höra en profetissa, som denna, hvilken ser staters öden i kaffegrums och afgör Kungars lif och död med målade kortlappar till rådgifvare, här med det största lugn i verlden ingjuta bekymmer och misstroende till sitt folks kärlek hos den mest älskade bland Europas furstar."

"Votre zèle, mon cher Armfelt! mérite sans doute les plus grands éloges," svarade Gustaf III; "mais, assurez-vous! j'aime des coups de théâtre, sans que je me fie aux actrices."

"Nå, min ljufva Sibylla!" fortfor Konungen och kastade sig på en stol, "sedan nu preliminärerna äro afgjorda till allas ömsesidiga tillfredsställelse, så låt oss gå vidare i saken. Nu fordrar rättvisan att Ni lofvar guld och gröna skogar, sedan Ni, att börja med, lofvat så föga afundsvärda saker, som död och olycka."

"Konung, Konung! gäcka icke den vetenskap, hvars makt du anropar. Har du kommit hit endast för att häda, bättre då, att aldrig din fot trampat denna tröskel."

"Hon har något verkligen storartadt både i hållning och gest," hviskade Konungen till den bakom hans stol stående Armfelt; "hon skulle, som prêtresse, göra figur på en theater. Hon vore en acquisition för scenen."

"Och för dårhuset," tillade Armfelt.

”Nå, ma belle!” sade Konungen, ”Ni tiger. Säg mig hvad som skall hända mig på det kommande halfåret!”

Och Gustaf III slog det ena benet öfver det andra, och intog en beqväm ställning på stolen, såsom ville han bereda sig att, med allt möjligt lugn, afhöra hvad sierskan kunde ha att förutsäga.

”Ja, Konung! jag tiger. Lyckligast för Er, om min mun aldrig öppnar sig att uttala Edra öden. Begrundar Ni dem, skall det ge Er anledning till bekymmer. Lägger Ni dem icke på hjertat, skall det ge Er anledning till hån och lättsinne. Det är ofta bäst att, obe-redd, gå sin framtid till mötes. Ni har, i alla fall, icke långt att gå.”

”Ursinniga qvinna!” ropade Armfelt och drog till hälften sin värja; ”du, som ger dig ett öfvernaturligt anseende! det kunde falla mig in att pröfva, om du icke också är af kött och blod, att efterse om det klappar ett hjerta i denna stela, orörliga gestalt.”

”Gör det, Friherre Armfelt!” svarade profetissan med eftertryck; ”det vore ett motstycke till de bragder, Ni föröfvade i Finland. En qvinnas blod skulle hedra spetsen af Er värja.”

”Mille tonneres! hvad tar du dig före, Armfelt!” ropade Gustaf III, ”c'est une femme!”

”Ha! gamla hexa! jag påminner mig nu att det finnes ett folkslag i Indien, som anser galningar för heliga. Jag vill följa deras exempel,” sade Armfelt och lät värjan falla tillbaka i skidan. Måhända var detta alltsammans en scen af tillgifvenhet, spelad för Konungen af favoriten.

"Ers Maj:t!" återtog han, och vände sig med en djup bugning till Gustaf III, "jag får be Ers Maj:t om tillgift för min öfverilning, men när man hör sådana spådomar, som dessa, utsägas öfver sin furste, måste sjelfva saktmodet bli vilddjur. Jag har, i Ers Maj:ts närvaro, dragit mitt svärd mot en qvinna. En ridderlig Konung kan icke annat än fördömma mig; en ädelmodig måste förlåta mig."

"Rätt så, Friherre Armfelt!" ropade den vredgade sierskan, "rulla Er, som en mask, under en Konungs fötter. Trampa stolt på en qvinna, som icke kan hämnas sina oförrätter. Rikta Edra infall till mig, och Edra ursägter till Konungen. Jag kan icke återge Er Edra qvickheter, lika litet, som jag kan återtaga en stafvelse af de öden, jag förutsagt Er."

"Förhetsa Er icke, min Pythia!" yttrade Konungen. "Armfelt har skäl att vara uppbragt på Er. Ni har ju spått spinnhus åt hans hustru, ty det är väl hennes porträtt, han bär närmast sitt hjerta," tillade fursten leende.

"Ej din hustrus, äktenskapsbrytare!" sade spåqvinnan, "är den bild, du bär närmast ditt hjerta, ej hennes, som du svurit att älska i lust och nöd, ej hennes, hvilken du räckt din hand inför Guds altare. Nej! der hvilar dens bild, som vid vigselakten, med de andra brudtärnorna, höll pellen öfver dig och din gemål, som, svimmande, nedsjönk, då ditt förrädiska ja ilade öfver dina bleka läppar. Porträttet är Magdalena Rudenschölds."

"Ha!" stammade Armfelt, och tycktes ett ögonblick slagen.

"Ecoutez, m'ami!" ropade Gustaf III, "vi vilja bli underkunniga i framtiden, icke i moralen, och moralen får, efter alla anledningar, föga att göra med framtiden."

"Och hör, Konung!" ropade profetissan, "emedan du då sjelf vill det, hör hvad ödet förkunnar genom min mun!"

Hon reste sig upp i hela längden af sin vördnadsbjudande gestalt, hennes mörka ögon sprutade lågor, skyar skockade sig allt djupare på hennes panna, och, med en majestätisk åtbörd, sträckte hon ut den högra handen, liksom manade hon bilderna af det tillkommande att höja sig ur framtidens natt. De gråa lockarna svallade ner öfver hennes axlar; hennes bröst arbetade häftigt; man kunde se, huru de blåa ådrorna svällde upp på hennes blottade, framsträckta arm; hennes andedrägt gick tung.

Hennes blick stod oafvändt riktad åt ett hörn af rummet. Ett matt sken utströmmade derifrån och kastade på väggen några oformliga, gestaltlösa skuggor, hvilka rörde sig om hvarandra såsom figurerna i en oredig dröm. Profetissans öga stirrade ditåt, skärande skarpt. Det var som om strålen af detta öga ville fördela mörkret.

Sierskans läppar halföppnade sig. Det tycktes, som om hon varseblef något förfärligt.

"Ha!" ropade hon, "jag ser en qvinna. Hon bär en giftflaska i handen. Hennes hår är svartare än natten, och lika svart bor hämden i hennes hjerta. Hennes läppar kyssa Er, Konung! och förbanna Er. Hon andas kärlek och — död. Hon leker med Edra lockar. Hon

skulle, som ett rofdjur, vilja leka med Ert hufvud. Tag Er till vara, Konung! vägen till henne går till förderfvet. *Akta Er för den, som talar kärlek och tänker hat!*"

"Superba antitheser!" hviskade Konungen till Armfelt, "kasta öfver dem en alexandrinsk mantel, och jag garanterar dem ett pris i svenska akademien. Sök att lägga dem på minnet! Jag är nästan frestad att, vid tillfälle, begagna mig af dem. "Tala kärlek, tänka hat!" det vore icke så oäfvet att dermed harangera någon deputation af Ridderskapet och Adeln."

"Sky branten af afgrunden," fortfor profetissan, "*der väntar Er en stor fara, ur hvilken endast en fiende kan rädda Er.* Han skall ha att tacka Er för sin olycka; Ni honom för Er frälsning. *När Ni träffar en dolk i Er bädd, då är Er stund nära.*"

"Besynnerligare öden," yttrade Armfelt, "kan väl svårligen någon romanhjelte upplefva, än dem vår Pythia förespår Konungen af Sverige. Hatad af den, som ger bevis på kärlek, och räddad från en olycka af den, som hatar, och slutligen en dolk i Konungens bädd. Jag trotsar oraklet i Delfi att afge obegripligare förutsägelser."

"Frukta för otacksamheten, Konung! Jag ser den gräfva din graf vid skenet af en blindlyckta, hållen af en gammal man, som just står på brädden af grafven. Hu! nu stampas mullen tillsammans!"

"Jag vet icke," sade Gustaf III, "huru jag skall förklara, att jag ändå känner mig besynnerligt till mods vid denna galna men-

niskas prat. Ej för att jag dervid fäster minsta afseende, men mig tyckes nästan, att jag darrar."

"Här är kallt i rummet," svarade Armfelt, och slog sin kappa tätare ikring sig, "profetissan är njugg på ved, fastän icke på ord."

"Thermometern visar aderton grader," anmärkte Gustaf III, och visade på ett dylikt instrument, uppfästadt strax bredvid dem.

"Den ljuger kanske, den, liksom sin äga-rinna," genmälte Armfelt. "Taisez-vous, mon cher! Hönan har hittat ett nytt korn. Hon börjar igen."

"Ha! jag ser mörkrets dåd beredas i mörkret. De äro alla svarta, svarta, som mörkret. De sluta en ring af gastar ikring Er, o Konung! Se, de dansa ikring Er! de skratta ikring Er! de skämta ikring Er! Och musiken ljuder och lamporna tindra och man hviskar och man gäckas med hvarandra. Då går en djup, en tyst suck, en dödssuck genom salen. Och musiken tystnar och lamporna slockna och man hviskar icke mera och man gäckas icke mera med hvarandra. Jag säger dig, Konung! i kraft af den förmåga, som mig är gifven, i Dens namn, som är Konungarnas Konung: *Af kärlek till ditt blod skall ditt blod varda gjutet. Akta dig för Mars!*"

"Aha!" hviskade Gustaf III till Armfelt, "hon är betalad för att afråda mig från franska kriget. Hon vet icke, att ingen svensk Konung skyr striden."

"Utmattad hade profetissan åter sjunkit tillbaka på stolen. Eldskenet i hörnet af rummet var försvunnet; skuggorna på väggen hade

förlorat sig i ett fullkomligt mörker. Några ögonblick rådde i rummet den fullkomligaste tystnad.

Gustaf III bröt den först, då han uppsteg och sköt sin stol tillbaka. "Ehuru jag icke tviflar," yttrade han, "att Ni redan på förhand blifvit liqviderad för den möda Ni nu behagat göra Er, och när Ni dessutom skänkt mig ett verkligt nöje genom det artistiska utförandet af Er rol, så anhåller jag, att Ni ville emottaga detta, såsom en ersättning derföre, att Gustaf III icke anser sig kunna fästa minsta vigt vid alla de förutsägelser Ni, eller andra genom Er, behagat framställa. Jag skall emedlertid hafva Er i minne, mamsell Arfvidson."

Gustaf III kastade med sådan häftighet en börs på det framföre profetissan stående bordet, att några maskor sprungo i den sköra silkesväfnaden och dukaterna rullade ut kring golfvet.

"Behåll ditt guld, Konung! Det kommer måhända en tid, då din son kan behöfva detta arf, för att friköpa sig från nöden!" ropade sierskan.

"Se!" skrek hon, då hon böjde sig ned, för att plocka upp de nedfallna guldstyckena, "*denna* är väl en blodspenning, vunnen genom finska krigets nederlag och vanära; *denna* hör kanske till de turkiska piastrarna, hvilka aldrig blifvit redovisade; med *denna* har utan tvifvel en syssla blifvit köpt af någon, som fann för godt att hyra den kungliga bevågenheten; har icke någon af Anjalaförbundet med *denna* löst sig från döden; säkert är *denna* vinsten af en kunglig brännvinsbränning; på *denna* skimrar

jemrens tår af ett utarmadt folk; för att åstadkomma *denna* sålde en förtviflad landtman den torfva han ärft af sina fäder. Nej, Konung! behåll, behåll Edra penningar! behåll *dessa*, för att dermed solda pöbeln, när en ny säkerhetsakt behöfver genomdrifvas; *dessa*, för att strö ikring dem åt Edra gunstlingar, som krypa, för att uppfånga dem; *dessa*, för att framtrolla lustslott och improvisera theatrar; *dessa*, för att köpa frillors kärlek och hofmäns trohet; *dessa*, för att slunga mot skyn i ett fyrverkeri; *dessa*, för att gräfvas ner i Hagas grundmurar; *dessa*, . . ."

"Qvinna eller djefvul! hvilkendera du är," ropade Gustaf III, "mitt tålamod har varit större än ett helgons; min hämd kan bli blodigare än en tyranns. Hvart ord från dina läppar har varit ett högmålsbrott, hvar stafvelse ett förräderi. Du är arresterad. Jag ämnar låta anklaga dig."

"Hvarföre kom du hit, o Konung?" frågade sierskan. "Önskade du kanske, att jag skulle förespegla dig segrar och bragder, troféer och ära, makt och beundran? Du ville vandra i lagerskogar och trampa på öfvervunne. Du ville att jag skulle ljuga för dig en framtid af glans och ryktbarhet, smickra din fåfänga, smeka dina passioner. Du ville, med en blick af kunglig vänlighet, med guld, muta *den*, som de eviga makterna gifvit sierskans heliga förmåga. Du har funnit dig bedragen. En Konungs bedragna väntan — jag känner det — lågar gerna upp i harm, och harmen äskar straffa — skyldig, som oskyldig. Far fort

då! Det står i din makt att lägga detta gamla hufvud på schavotten, att sudla dessa gråa lockar med blod, men det står icke i din makt att ändra en bokstaf i den ödets dom, som jag öfver dig afkunnat. Du kan befalla öfver andras lif; öfver ditt eget befaller en makt, hvars korade budbärerska är jag."

"Ers Maj:t!" yttrade Armfelt och förde Konungen något afsides, "hexan åtnjuter bland de lättrogna ett slags anseende; hon har äfven ett icke obetydligt parti vid hofvet, som blindt tror på hennes förutsägelser. Började man en process emot henne, skulle saken göra en slags eclat, och det kunde falla henne in att undfägna domare och åhörare med samma gallimathias, som hon i så rikligt mått för oss uppdukat. Jag hemställer derföre i underdånighet till Ers Maj:t, om icke det rätta i saken vore att anse menniskan för galen och tills vidare hålla henne inom skrankorna med en hotelse om Danviken."

"Den är icke galen, som talar *så*, som hon," sade Gustaf III; "hennes ord voro förfärande just genom den köld, den sans, med hvilken de framfördes."

"Ingen kan vara mera uppbragt öfver hennes förfarande än jag, och jag tror mig hafva bevisat det — men så oerhördt djerf, som denna qvinna, är endast dårhushjonet; man skall vara ifrån sina sinnen för att hvar sekund vedervåga sitt lif. Jag fruktar att en process mot henne skulle — ursägta mig, Ers Maj:t! — leda till löjlighet."

Gustaf spratt till vid detta ord, som alltid på honom utöfvade en magisk verkan. Han kände sjelf de ytterligheter, hvartill han så gerna ilade, då hans sinne råkade i svallning; och hvad han, med sin lättretliga fåfänga, fruktade mest af allt, var åtlöjet.

"Du har rätt," svarade han, "man kunde kanske misstänka oss för en föga kunglig fruktan, för att ha låtit skrämma oss af denna qvinnas osammanhängande prat. En furste måste ge bevis af förtroende till sig sjelf och till sin egen styrka. Jag skänker henne sitt lif och sin frihet."

"Jag påstår icke dermed, Ers Maj:t! att man bör förlora henne ur sigte. Skulle man misstänka henne att vara medvetande af någon plan, kan ju en hemlig arrestering äga rum. Man kan med en någorlunda mensklig tortur aftvinga henne hvad hon måhända äger att uppenbara."

Grymhet låg hvarken i Gustaf III:s eller hans favorits lynne. Således vilja vi icke härmed hafva sagt, att dessa ord ens fälldes i afsigt att någon gång göras till verklighet. Troligtvis ville endast Armfelt dymedelst förespegla sin Konung, att spåqvinnan, i hvad fall som heldst, befunne sig i hans våld, och således med ännu mera säkerhet afleda honom från det våldsamma steg, som han var i begrepp att taga.

"En mindre ädelmodig Konung, än jag," sade Gustaf III och vände sig till spåqvinnan, "hade kanske dyrt låtit Er umgälla Ert oförstånd. För ett ögonblick sedan var Ni dömd

från lifvet, ty jag hade svurit att med stränghet förfara emot Er. Nu skänker jag Er Ert lif. Farväl!"

"Hör mig, Konung!" ropade profetissan, "hör mig! Du måste det, ty du är Konung. Jag *fordrar*, såsom undersåte, din uppmärksamhet. Sverige har att beklaga sig öfver dig. Du förslöser dess kraft på dina ömkliga lustbarheter; du skiljer din nations hjerta ifrån dig, när du förtrampar nationens rättigheter; ditt hof är lasternas boning; din bädd en graf för qvinnors oskuld. Du rynkar ögonbrynen, Konung! Det är sannt, du är ett af jordens Majestäter, men här står jag inför dig, Majestät inför Majestät. Ty äfven olyckan har sina höghetsrättigheter, och äfven den blir krönt, fastän kronan är af törne. Du har njutit, då jag har lidit; du har lett, då jag har gråtit — ödet har gifvit mig rättighet att tala till dig varningens ord. Vik af, vik af, Gustaf III! från den bana du beträder . . ."

"Ers Maj:t!" yttrade Armfelt ifrigt; "värdes icke fästa någon uppmärksamhet på hvad hon säger. Menniskan är ursinnig. Tillåt mig erbjuda Ers Maj:t min arm. Ers Maj:t måste bli uppbragt och detta kan inverka menligt på Ers Maj:ts helsa och Sveriges lugn. Jag besvär Er, Sire! lemna den vansinniga åt paroxysmen af sitt eget raseri."

Konungen aflägsnade sig, stödd på sin gunstlings arm.

Ett stolt skratt af förakt ljöd från Sibyllans bleka läppar.

"Se der en Konung, jagad på flykten! och han har lemnat sitt säkraste vapen i sticket," ropade hon, pekande på det qvarglömda guldet.

I detsamma trädde en hög, gråhårig gestalt ur ett sidorum.

"Anna!" sade han, "du bör ha skakat upp hans sofvande samvete, men hvaraf skapade din fantasi alla de förfärliga bilder, som sväfvade öfver dina läppar, hvar tog du dunklet till de åskmoln, dem du skockade öfver hans öden?"

"Jag vet icke," svarade profetissan; "det var som om en egen inspiration hade sänkt sig öfver mig. *Det* ögonblicket såg jag in i framtiden, men som i en mörk, oredig dröm. Jag känner det, *allt* skall fullbordas."

"Äfven Armfelt?" frågade den gamle med ett mildt leende, hvari dock låg mera sorgsenhet, än glädje, "der skred du, triumferande, öfver gränsorna för det ens i tankar rimliga."

"När jag såg denne högmodige ädling nästan gäckande framträda inför mig, då fattade mig ett oemotståndligt begär att, med mina ord, böja honom i stoftet. Jag valde det mest nedslående, det gräsligaste, som mitt hufvud kunde rymma. Men han stod ändå upprätt; håret reste sig icke på hans hufvud. Dock — spådom kan bli sanning. Mig anar, att mina ord skola uppfyllas."

Den gamle skakade på hufvudet. "Jag känner Armfelt ifrån finska kriget," sade han. "Armfelt är lättsinnig, som det hof, der han andas, fiken efter nöjen, som en qvinna, fåfäng, som ett barn. Han yfves öfver eröfringen af ett hjerta och en skans, öfver ett infall

och en dekoration. Han äger ett lysande förstånd, men som endast lyst med epigrammer eller ordlekar. Elak är han icke, om han äfven är svag. Förrädare blir han aldrig, ty han har heder."

"Men, Axel!" återtog Sibyllan; "har du ingen aning, hvarifrån brefvet kommit?"

"Jag tycker mig igenkänna stilen, men kan aldrig blifva ense med mig sjelf om hvem jag bör anse den tillhöra. Jag måtte ha sett den i yngre år. Måhända — men se här! läs sjelf!"

Sierskan uppvek papperet och läste: "Öfverste! En person, som känt Er i äldre tider, och vet Er vara fördold hos mamsell Arfvidson, vill underrätta Er att Ni kan göra Ert fädernesland en tjenst. Han, som Ni, är missnöjd. Men han tror, att lindriga medel ännu med framgång kunna användas. Konungen, åtföljd af Baron Armfelt, kommer i afton mellan sju och åtta att besöka mamsell Arfvidson, och af hennes konst fordra upplysningar om det tillkommande. Den person, som skrifver detta, känner, att Ni, åtminstone i yngre dagar, för mamsell Arfvidson betydt mycket. Öfvertala henne, att hon, med sina förutspående varningar, söker bringa Konungen till ett förändradt system, både som Kung och i sitt enskilda lif, som menniska. Gustaf III är icke fri från fördomar; hans fantasi är liflig och lätt upprörd. Mamsell Arfvidson bör kunna inverka på honom. En förespegling om möjligheten af våldsamma åtgärder torde kanske icke komma olägligt. Låt skildringen af Konungens framtid bli

fantastisk, vild, poetiskt hållen! Gustaf är svag för dylika effekter.

Mamsell Arfvidson kan tryggt till Konungen yttra hvad hon finner tjenligt. Han vågar naturligtvis icke låta komma i dagen, att han sökt råd hos en sierska, och för öfrigt strider det mot Gustafs karakter att förfara våldsamt, om ej i yttersta nödfall.

Öfverste! Jag skulle icke hafva vändt mig till Er, om jag icke visste Er vara en man af heder och fosterlandskärlek. Jag vet att Ni enskildt hatar Gustaf III och har skäl dertill, men jag vet tillika att Ni hyser för höga begrepp om ädelmod, för att icke heldre öppna en möjlighet för en förvillad furste att återvinna sitt folks kärlek, än att, till mättande af Er enskilda hämd, låta honom blindt ila det förderf till mötes, som annars ovilkorligt måste drabba honom, men kanske drabba med ett slag, som kommer att kallas borgerligt krig, förfärligt för både segrande och besegrade.

Jag litar på Er, på en finsk krigares heder och rättskänsla."

"Ett brott har förenat oss i vår ungdom," sade den gamle; "vi skola på vår ålderdom åtminstone äga sympathien af en god gerning. Konungen gick synbarligen upprörd. Får han blott komma till besinning, är kanske allt vunnet. Men det är hofmännens taktik att låta sina furstar gå i ett ständigt förnyadt rus af smicker. De tändande gnistor, som nu blifvit kastade i hans inre, skola kanske qväfvas i doftet af gunstlingars rökelser."

"Denna biljett," yttrade mamsell Arfvidson, som, sedan hon slutat läsa den, länge stirrade på raderna, "denna biljett måste vara kommen från hofvet. Hvem kunde annars äga kunskap om ett beslut, som Konungen säkert endast uppenbarat för sina närmaste? Axel! finnes någon af dina gamla stridskamrater för närvarande i Gustaf III:s omgifning?"

"När omgaf sig Gustaf III," svarade den gråhårige, sorgligt leende, "med ärliga, gamla, ärriga soldater, väderbitna och krutsprängda, som icke förstå att smickra, men att dö för sin Konung, om det gäller? Vi kunna icke berömma en qvinnas vackra lockar eller en furstes vackra tal. Vi kunna icke spela komedi eller skrifva epitrar på vers. Nej! Gustaf III älskar unga, vackra ansigten med rosor på kinderna och komplimenter på läpparna; han vill somna vid infall och vakna vid ordlekar; qvickheten och skönheten skola jaga, arm i arm med honom, genom hvimlet af lustbarheter och stormande nöjen. Vi äro gamla, vi äro brunstekta af solen. Kommer någon af oss händelsevis till hofvet, anser man honom såsom en björn, hvilken man vill se dansa, och man använder alla speglosor, som belöpa sig på de betitlade hofnarrarnes förmåga, för att sätta honom i rörelse. Dock — *en* finnes der. Men han är nästan barn på nytt. Han kan det icke vara. Han skulle sälja sitt fosterland, väl icke för en grynvälling, men för ett fat med ostron. Han var fordom en tapper, en ädel, en beslutsam man! Nu är han icke skuggan af hvad han varit; han är den lefvande motsatsen

deraf. Att du förstör dina verk, o tid! det är vanligt, men att du förändrar dem ända till oigenkännelighet, det är gräsligt! Att förståndet till slut blir ett lallande barn, högsintheten en gråhårig fjesk, utan att detta ens kan menniskan sjelf tillräknas, se! deri ligger en förfärande tanke. Nej! *han* är det icke, kan det icke vara. Jag ser ingen dager i denna labyrinth, Anna! Vare det nog för oss, att den, som skrifvit detta, är en god menniska. Han vill sitt fäderneslands bästa."

"Och du, Axel!" sade mamsell Arfvidson och fattade Öfverstens hand, "du är en stor menniska. Dig har man beröfvat allt hvad stoftet kallar glans; oskyldig har du delat fängelse med brottslingar; du man af ära! dig har man förklarat ärelös. Och du är ändå färdig till försoning. Du bär intet agg, ingen hämdlust mot den, som sänkt dig i eländet. Du är till och med villig att tjena honom, att vedergälla ondt med godt."

"Jag är en gammal man. Jag kan behöfva förlåta, att det också en gång varder mig förlåtet. För öfrigt — Gustaf har sårat mig, djupt, dödligt sårat mig. Men han är blott pilen på sina gunstlingars båge, stenen, när de vilja slunga sitt hat mot någon oväns hufvud. Bevare mig Gud att tillräkna honom allt hvad som sker i hans namn. Det har mera än en gång varit lösen för orättvisa och förtryck. Hans kungliga mantel är nog vid att skyla favoriters passioner och hofmäns intriger. Trapporna till hans thron kräla af lismeri, att icke säga, afgudadyrkan. Det skall

vara ett starkt hufvud, att icke svindla vid alla de rökoffer, som svängas ikring honom; en man utan fåfänga, att icke låta sig hänföras af den närmast stående hopens stojande beundran och appläderande enthusiasm. Kraft! Gustaf III, kraft! tiondedelen af Karl den tolftes jernhaltiga vilja, en grand af den elftes lugna sans, och du hade varit en stor man. Nu är du på sin höjd, och det knappt, ett stort snille.”

Under det att detta samtal ägde rum i mamsell Arfvidsons oansenliga boning, hade Gustaf III något hunnit hämta sig ur den häpenhet, hvari profetissans sista varningar nödvändigt måste försätta en person, van vid den blindaste undergifvenhet och fullkomligt ovan vid hvarje föreställning af allvarsammare beskaffenhet.

”Vi borde ändå ha dröjt qvar,” yttrade Konungen; ”kanske kunde ett öfveriladt ord ha för oss upptäckt ur hvad källa, den fördömda trollpackan hämtat sina upplysningar.”

”Allt hvad hon yttrade, Ers Maj:t! var utan tvifvel infall för ögonblicket, galenskaper ur en upphetsad inbillning. Derigenom att en mängd af hofvets damer, hvilka, som man vet, äga ostadiga tungor och ostadiga tycken, tidt och ofta låtit i kärleksväg spå sig hos Sibyllan, har hon i viss mån blifvit lokaliserad i hofvets förhållanden. Så gissade hon väl, att jag bar Magdalena Rudenschölds porträtt på bröstet, och gjorde mig derigenom verkligen för ett ögonblick surprenerad.”

”Men vi måste, endast för kuriositetens skull, söka påminna oss de välmenande förutsägelser, hvarmed hon behagade hedra oss. För det första, om jag minnes rätt, väntar ju mig en stor fara, hvarifrån endast en fiende kan rädda mig.”

”Ers Maj:t sväfvar då i den ögonskenligaste fara. Sedan adeln blef qväst 1789, har Ers Maj:t inga fiender,” svarade Armfelt.

”Fiender, Gustaf Mauritz! de följa med kronan. Sådana skakar en Konung ur sin mantel, bara han visar sig. Ingen Kung har uteslutande varit älskad, med undantag måhända af Konung René i Provence; men han gjorde också hufvudsakligen ingenting annat, än vallade får, och det är ett hjertans oskyldigt göra.”

”Ers Maj:t har afväpnat de fiender Ers Maj:t *ägt*, från Katharina II till fru Schröderheim. Till det ena behöfdes ett Svensksund; till det andra var en blick tillräcklig.”

”Och dessutom så mycket smicker, som skulle förslagit till tjugo andra käringar. N'oubliez pas cela. — Men vidare i den dunkla texten, för hvilken knappt sjuttio uttolkare kunde förslå. Jag skulle akta mig för den, som talar kärlek och tänker hat. En skrymtare således. Hon kan väl icke mena dig?”

”Det skulle vara henne likt att söka göra Gustaf III:s trognaste tjenare misstänkte hos deras kunglige herre.”

”Men det skulle vara Gustaf III olikt att misstro sina vänner. Du kan vara trygg, Armfelt! Och vidare: ”När Ni träffar en dolk

i Er bädd, då är Er stund nära." Det vore en kall sängkamrat, en dolk!"

"Jag har hört, att favoritsultaninnorna vid gördeln bruka bära en briljanterad dolk. Om en sådan möjligtvis . . . men nej! jag fruktar, att mamsell Arfvidson tagit både dolkar och fiender — i vädret."

"Och så slutligen: "Af kärlek till ditt blod skall ditt blod varda gjutet. Akta dig för Mars." Mort Dieu! det är ett originellt bevis på kärlek, och kan endast äga rum vid en åderlåtning. Akta mig för Mars! jag frukta kriget! Oh non! non! non! en Kung fruktar aldrig."

Armfelt tänkte på finska kriget, på dagarna af Anjalaförbundet, men han sade: "En svensk Kung — täcktes Ers Maj:t tillägga. Det är endast bland de svenska regalierna, som mannamodet alltid funnits."

"Åh ja! du kan ha rätt! Mon frère et cousin, Frankrikes Ludvig borde, med litet mera tilltagsenhet, ha kunnat hålla sitt pack i tygeln. Sacre Dieu! det är både löjligt och gement att se en Konung tyranniserad af afskrädet bland sitt eget folk."

"Ja! det tycks nästan, som pöbeln äfven skulle vilja regera."

"Vilja! mon cher! åh ja! det står den fritt. Men mitt svärd skall lära den, att ordet regera icke finnes till för den, utan ett s i slutet deraf. För folken bör detta verb endast äga passivum. Aktivum behålla vi, furstar, för oss sjelfva."

"Skall någon kunna sätta en damm för den frambrusande strömmen, så är det snillet," anmärkte Armfelt, såsom i djupa tankar.

"Ja! för detta ofog ha vi den omskrikna, politiska upplysningen att tacka. Icke som vore jag en fiende till upplysningen, till en förståndig upplysning, en upplysning comme il faut. Jag tycker icke om de moderna snillenas stockeldar; en vanlig theaterklärering är allt hvad verlden behöfver. Kulisserna, der vi skådespelare vistas, böra alltid stanna i mörker. Ty du vet, Armfelt! att det ges många tillfällen, då vi, jordens store, just ej gerna vilja ses."

"Jupiter ville icke ses, då han, såsom svan, sänkte sig till Leda."

"Leda — ett fult ord för svenska öron! Hu! det är hidöst att *ledas*. Och jag erfar ändå rätt ofta den känslan. Jaja! förstå mig rätt, min kära Armfelt! Det var ingen compliment, sagd åt dig. Gustaf har favoriter, för att *icke ledas*. Och du är en munter, glad garçon, mycket trogen din Kung och litet otrogen din hustru."

"Det förledande exemplet, Ers Maj:t!" svarade Armfelt med en lätt ryckning på axlarna.

"Ja! hon är förledande, din fröken, men exemplarisk — åh ja! pourquoi non? Fordringarna äro icke särdeles stora vid hofvet, så vida mina pager tala sanning, då de redogöra för sina skulder."

"Erfarenheten, Ers Maj:t! är den säkraste vägledaren. Ers Maj:t har oförskämda slynglar till pager."

"Och en oförskämd etourdi till vän, Gustaf Mauritz! som vågar vara tvetydig mot majestätet."

"Aldrig i sin trohet! Jag har Ers Maj:t att tacka för hvad jag är. Jag skulle vara stolt att få dö för Ers Maj:t!"

"Jag får väl icke heller pretendera alltför mycket af dig. Du har på min begäran, emot din egen vilja, gift dig med en ledsam . . ."

"För min och min hustrus skull, Ers Maj:t! fortfar icke! Det blir säkert något uttryck, antingen förklenande för mig eller för henne. Ett sådant förfarande, Ers Maj:t! var icke mera än min skyldighet, ty min första pligt är att lyda. Jag bör emedlertid prisa mig lycklig, att damerna i Gustaf III:s tidehvarf äro mera rädda om sina blonder, än om sitt rykte."

"Certainement! Men ett fruntimmers rykte! hvad är det också? Det dör med henne sjelf. Det går icke, belönande eller straffande, genom häfderna. En mans rykte åter är hans allt, hans lif efter detta."

"Gustaf Mauritz!" yttrade Konungen och stannade, under det att han stödde sin armbåge på sin väns axel; "om de faror, la vieille förespått mig, verkligen väntade mig, om mitt öde fullbordades, om jag (han skiftade färg vid detta ord) skulle — dö, hvad dom tror du verlden skulle fälla öfver mig?"

"Den skulle säga, att Ers Maj:t varit en skald bland Kungar och en Kung bland skalder," svarade Friherren med ett uttryck, som, närmare betänkt, icke var alldeles fritt från ironi.

”Den skulle blott kunna bedömma mig efter de fragmenter, jag lemnade efter mig: den misslyckade finska epopéen; den Svensksundska dithyramben, som dikterades af förtviflan; den lyriska utflygten mot Danskarna; den lilla hjertans roliga komedien af säkerhetsakten, som gjorde så mycken bruit och föranledde så många arresteringar . . . Nej, Gustaf Mauritz! just det bringar mig au désespoir, att verlden aldrig skall kunna säga, att jag varit en stor man. Man skall säga, att jag hade talanger. Mille tonnerres! hvilket gement ord om en furste. Hu! en dilettant till Kung! denna olycksaliga idé har gjort mig många sömnlösa nätter.”

”Ers Maj:t tror, att Ers Maj:t vakat för sig sjelf, för sin egen ära, då Ers Maj:t vakat för Sveriges. Ers Maj:t lemnar sitt lof i sådana händer, som Oxenstjernas, Rosensteins, Lidners, Kellgrens, Leopolds. Ers Maj:t kan sofva lugnt, som man alltid gör det på lagrarna, omgifven af sina genier.”

”Men den gamla hexan har många gånger sagt sannt. Om afgrundslågan i Frankrike skulle kastat sina bränder ända hit! Om det vore en anläggning mot mitt lif!”

”Andra Konungar äro älskade; Ers Maj:t är afgudad af sitt folk.”

”Men har du icke hört, att man yttrat på Jakobinerklubben i Paris, att mot den svenske Porsena kunde väl i sinom tid en fransk Mucius uppträda. Kanske smyger i detta ögonblick en af dessa fanatiska galningar i mina spår, kanske slipas i någon af Stock-

holms dunkla kyffen den dolk, som är bestämd för mitt hjerta."

Och Konungen såg sig nästan ängsligt omkring på den folktomma gatan.

"Ers Maj:t! försigtighet är jag den förste att anse af nöden. Men jag vågar endast tro, att man icke bör skapa sig ogrundade bekymmer. Om Ers Maj:t befaller, skall jag, genom polisen, ha ett vaksamt öga på mamsell Arfvidson, och spelar någon djerf intrigör under täcket med henne, skall hon snart stå blottad — och må då rättvisan och straffet gå sin jemna gång."

"Ja! du har rätt, Armfelt! försigtiga måste vi vara, utan att förråda för verlden, att vi hafva ögonen ikring oss . . . man kunde misstänka oss för feghet . . ."

Nu förlorade sig de samtalandes röster i en af slottsgångarne, dit de ingingo.

---

3 Kapitlet.

Längs efter fasaden mot Norrbro skimrade ljus i hela sträckan af Kongl. slottets fenster. Stannade händelsevis någon vandrande på trottoiren, för att betrakta återglansen af Gustaf III:s storhet, fick han snart af någon förbigående veta, att Konungen i dag gaf en lysande bal.

Och den gången narrades man icke på Norrbro. En glänsande fest skulle bevisa Konungens praktlystnad och svenska nationens förmåga att tillfredsställa densamma. Omkostna-

derna derföre skulle kunnat frälsa en half provins från hungersnöd; värdet af de fransyska blommorna i festonerna skulle ha gifvit tio familjer föda i ett år; en af förrätterna vid supéen, förvandlad i penningar, skulle räddat en förtviflad från sjelfmord.

Vandra uppför de breda marmortrapporna, förbi de, lika bildstoder, postande gardisterna! Nu öppna sig dessa höga deuxbattanger, vid hvilkas passerande slottets byggmästare måste ha velat påminna Er, att Ni icke behöfver krypa, så vida Ni icke finner Er bäst i Er låghet. En verld af ljus strålar emot Er, bruten i hundrade kristaller, i speglar, ofantliga och genomskinliga, såsom en eröfrares förstoringsplaner. Ni går öfver mattor, hvilkas inväfda blommor Ni nästan fruktar att förtrampa; Ni är rädd att trassla in Er fot i den glänsande fruktkorgen, som en väfstol frambragt. Är Ni noga om Er klädsel, kan Ni spegla Er i dessa blanka förgyllningar, i hvilka Gustaf III gladdes att se sin storhet poetiserad, välberäknade, lysande, rika, och — Sveriges enda guldgrufva heter — Ädelforss.

Nu vore det för mig ett ypperligt tillfälle att ge en lokalbeskrifning af praktrummen i Stockholms slott, men hvad tiden eller en nytapetsering kan förändra, är kanske bäst att lemna i sitt värde. Vi för vår del hafva alltid funnit detta skildrande af möbler, stolsfötter, spottlådor, eldgafflar, temligen ledsamt och temligen tjenande till ingenting; ty den bild, man derigenom vinner af tidehvarfvets seder eller bruk, blir i alla fall alltför mycket i

miniatyr, för att kunna ge någon rätt åskådlig anblick af detsamma.

Emedlertid sväfvade genom de rika salarna damer i styfkjortlar och med höga, vajande panascher, med det adertonde seklets höga rodnad på kinderna och det blonda, friserade hårets gyllene svallvågor kring tinningarna. Solfjädrar hviftade, och de med höga klackar försedda skorna buro, darrande, sina ägarinnor.

Fransyska flödade från alla läppar, så från de juvelsmyckade damernas, som från de sirliga kavaljerernas, i hofdrägtens korta, spanska kappor, med rikt veckade krås och pudrade lockar. Artigheter vexlades och — pikar, blickar — och sötsura anmärkningar. Fruntimmerna mönstrade ängsligt hvarandras toiletter, eller fingrade på sina armband. Herrarna skrattade öppet och — snusade i smyg. Ty Gustaf III:s afsky var tobak.

Vi stanna med den vördade läsaren i ett yttre rum, hvarigenom damerna måste passera, för att komma in i de för dem bestämda salonger, och der nu en mängd af hofvets så kallade belespriter församlat sig, för att göra anmärkningar, och en mängd andra personer, för att lyssna dertill, och för att sedermera, i en konversation, lämpligen insticka en eller annan lånad fjäder, allt till prydnad för det hela. Fattades det i denna samling icke lämpliga tungor, så led man säkert ingen brist på öron, färdiga att uppfånga de korn, dem skämtet, som då hörde till tidehvarfvets ton, ofta med "ovarsam hand" strödde ikring sig.

I en krets stodo Kabinettskammarherren Grefve v. S., Hofmarskalken Baron W. och Kammarjunkaren de Besche. De Besche, hvars qvickhet saknade egentlig humor, som endast spelade ut i ytliga ordlekar eller till hands liggande infall, sökte gerna något föremål, som lugnt och obekymradt, ungefär som turkhufvudet i en karusell, emottog hans pikar, och mot hvilket han, utan fara för repressalier i ord eller handling, kunde svinga sina vapen. Han trodde sig ha funnit detta föremål i den inskränkte, minutiöse Baron W., som svärmade i kokkonst och ansåg en lyckad placering för menniskosnillets högsta uppgift. Baron W. var en gammal man. I Grefve v. S.s ursprungligen ädla karakter talade väl derföre en stämma mot detta de Besches förlöjligande af ett grånadt hufvud, men han var lättsinnig, som sin tid, och lånade nu, med ungdomlig bekymmerslöshet, sitt öra åt de Besches espièglerier, så mycket mera, som han trodde sig kunna sätta en gräns för dem, när de drefvos för långt, och, i samma ögonblick konveniensen det minsta sårades, gå öfver på den gamla Hofmarskalkens sida, för att tränga den lätt öfverilade de Besche tillbaka inom tillbörlighetens gränsor.

"I dag är," började de Besche, "Hofmarskalken att anse som en Fältmarskalk på en bataljdag. Anordningen, uppställningen, allt tillhör Hr Baron. Kanske har också Hr Baron helt nyss varit i elden. Jag misstänker det i och för den starka rodnaden på Barons kinder."

"Men jag stod der med mera lugn, än Ni, de Besche! i sista Ryska kriget. Jag skulle tala vid Hofmästaren om den rätta beredningen af ett gelée. Ser ni — gelée är en inre förening mellan det djuriska limämnet och hvilket fluidum, som heldst. Då hvart och ett gelée, vid mera eller mindre hög värmegrad, blir flytande, och det deremot, när det innehåller mindre limämne, icke sällan måste, genom tillsats af is, bringas att stelna, så kallas det gelée, gelatine . . ."

"Jag har redan bringats att stelna, Hr Baron! För Guds skull! hör opp! Edra ord tränga, som is, till mitt hjerta. Ni snöar!"

"Svep då in Er i Er kappa, de Besche!" sade Hofmarskalken torrt och drog opp ett papper: "låt se! sextiotvå och trettiofyra gör ju nittiosex. Vid kavaljerstaffeln har jag rum för - - -"

"För mig utan tvifvel," ropade de Besche; "jag skall aldrig äta gelée, utan att tänka på Er. Ah! men se Grefvinnan Borch, Holländska Ministerns dryga gemål, med näsan lika högburen, som hon sjelf är högboren. Hon är af sina föräldrar född till Riksgrefvinna. Då är det bättre att, som Fröken Taube, sjelf föda sig till Riksgrefvinna."

"Tyst! der kommer corpus delicti, Grefve Hessenstein," afbröt Grefve v. S.

"Grefvinnan Borch må vara Riksgrefvinna hundrade gånger," återtog Hofmarskalken något tystare; "jag säger, att hon är en grand under menniskorna. Hon trodde, för några dagar sedan, att ostindisk soya är tillverkad

af ben, och herrarne allesamman veta ju, att dertill användas endast och uteslutande rommen och saften af åtskilliga japanesiska sjödjur, hvilka jag, om det behagas, skall specificera ...."

"För Guds skull, Herr Baron! inga specificerade räkningar," utropade de Besche; "vårt tålamod blir nog prejadt ändå. Vi tro på Edra sjödjur, som på en gudomlighet, och vi beundra Er soya, som en skönhet, men likväl en brunett skönhet."

"De Besche hämtar sina poetiska bilder ur flaskan," anmärkte v. S., "och det ur något så grumligt, som en soyflaska."

"Då bör man icke undra," inföll Hofmarskalken, "att han ser hvarje skönhet ur en så mörk synpunkt, att han bearbetar alla qvinnors rykten i svartkonst."

"Hysch! mina herrar!" afbröt de Besche, "tala icke om svartkonst! Prinsessan Sofia Albertina kommer."

Och systern till tvenne Konungar passerade genom rummet, åtföljd af några hofdamer och en uppvaktande Kammarherre. Äfven hon ägde de Gustavianska dragens på en gång både förnäma och sinnliga uttryck; hennes blick var en Drottnings, hennes leende en graties. I hennes helsning låg hela det behag, man var van att finna hos Gustaf III, förenadt med det mera hjertliga uttryck, som karakteriserade den mest älskade af Prinsessans bröder, Hertig Fredrik. Aldrig har en af det adertonde århundradets tunga solfjädrar hvilat i en vackrare hand, än

hennes; sällan har en svensk Furstinnas diadem flätats i yppigare lockar, än hennes, näppeligen har någon Prinsessa i sin enskilda krets varit älskvärdare, än hon, och måhända ingen der varmare och mera allmänt älskad, än den lifliga, yra, förtjusande Sofia Albertina.

"En så skön, glädjen älskande furstinna," anmärkte v. S., "måtte icke ha haft för glada dagar på Fredrikshof, ett lustslott, hvilket det endast var möjligt för en Kung med så dålig smak, som Fredrik, att uppbygga. Den gnatiga, ständigt i misslynne suckande Enkedrottningen och hon, suckande efter frihet ur sitt dystra klosterlif, två märkvärdiga kontraster, af hvilka dock den ena skulle ömsesidigt uppehålla den andras svigtande mod! Det var en ädel uppoffring åt en nyckfull och melankolisk moder af en dotter, som älskade lifvet och glädjen, att, tröstande, dela hennes inbillade bekymmer och torka hennes bittra, men orsakslösa tårar."

"Pah! det är en besynnerlig historia, der redan början förlorar sig i mörker," hviskade de Besche. "Lovisa Ulrika ägde i fordna dagar mera mod, än tårar, mera en stark, än en blödig själ. Hade jag sett allt hvad dessa murar skådat, då kunde jag måhända leda mig in på rätta spåret. Nu famlar jag derikring med misstankens blindlyckta, och slår ikull mig öfver positiva omöjligheter, och stapplar på skärande orimligheter. Under exilen på Fredrikshof ligger en hund begrafven, men den, som är jordad, han skäller icke. Det lemnar han våra forskare att göra i en framtid."

"Nå! nog lära belackarne kunna upptäcka svaga sidor att deremot skjuta till måls. Men Gustaf III:s regering har ändå sina glanspunkter," invände v. S.

"Tro mig! man skall förklara dem för illuminationer, hvilka visserligen varit väl arrangerade, men kostat alldeles för mycket. Efterverlden skall gräla deröfver, att den icke har något godt af dessa illuminationer, att den icke också, för samma pris, blifvit bländad. Och hvarken efterverlden eller jag — som du hör — är rädd för Liljesparre *)".

Detta samtal hade blifvit fördt tyst, men tog nu af följande anledning en helt annan rigtning. Öfver-Hofmästarinnan hos Drottningen inträdde med den nya Hoffröken, som innan balens början skulle presenteras för Hans Maj:t.

Man har i våra dagar med en slags förkärlek hyllat den poetiserade fulhet, som fått det egna namnet af pikant utseende; man har förklarat sina sympathier för dessa anomalier från det grekiska skönhetsidealet, hos hvilka man, troligen ur synpunkten af deras förvillelser, inbillat sig finna något retande; man har tröttnat vid de regelrätta begreppen om antikt vackra drag; och man har mera sökt egenhet, än harmoni i utseendet. Täckheten har gjort eröfringar på skönhetens bekostnad, ty det ligger i vanliga mäns väsende att snarare förälska sig i den förra, än i den sednare. Den ena vill intaga, då den andra vill beundras; den ena är liflig, går till mötes; den andra, lugn

*) Polismästare i Stockholm.

och majestätisk, bjuder afstånd. På hvilkendera sidan segern öfver hvardagliga naturer skall stanna, är således temligen lätt att inse.

Den nya Hoffröken hade, för att fullfölja detta resonnement, blifvit alldeles *för* afundsvärdt begåfvad af naturen. Hon var hvad man, i ordets mest klassiska bemärkelse, kallar skön. Sjelfva den tandlösaste matronas kritik hade inför henne måst tystna. Skåda denna ädla profil med dess öppna, kungligt storartade drag, med hela dess feodala majestät, uttrycket af sexton anors rena blod *)! Se den graciösa böjningen af hennes hals och den yppiga bredden af hennes svandunshvita axlar. Hon är en stor, en prägtig gestalt, som en romersk Victoria eller en kristen Madonna. Men det förefaller, som om det icke skulle finnas någon tyngd i dessa herrliga former; hon sväfvar mera, än hon går; hennes barm är en ros, men hennes midja en liljestängel. En egen förklaring hvilar kring detta hulda anlete, oskuldens heliga förklaring. Detta ljufva öga lyftes ofta halft mot höjden, liksom ville hon deruppe återfinna de fromma bilder ur sin barndomsfantasi, hvilkas verklighet hon förgäfves sökt på jorden. En blick i detta öga skulle göra sjelfva vällusten kysk.

Sådan var den yttre gestalt, som hos Fröken Elisabeth * * * omslöt en själ af himmelsk

---

*) Detta utseendets adel — om jag så får uttrycka mig — skall man kunna observera hos åtskilliga af våra högättade familjer. Uttrycket: feodalt majestät har således blott och bart historisk grand, och får endast lämpas på ytan.

skärhet och renhet. Der hade Barn och Jungfru sammansmält i den innerligaste, den skönaste förening. Barnets aningslösa oskuld och fromma förtröstan med jungfruns fina känsla och qvinnliga högsinthet. Hade en engel sänkt sig ned till jorden i Elisabeths skepnad, skulle man ansett dem för tvenne tvillingssystrar. Man skulle icke kunnat känna dem åtskiljs, hvarken på deras utseende eller deras handlingar.

"Hon var förbannadt vacker," yttrade de Besche; hon har figur af en Drottning och skulle vara ypperlig i Semiramis."

v. S. svarade intet, men hans öga följde oafvändt Fröken Elisabeth, ända till dess den sista fliken af hennes hvita sidenklädning försvunnit i hvimlet af gäster i det närgränsande rummet.

"Ta mig f—n ser han icke ut," mumlade de Besche, "som en pojke, hvilken strött salt på stjerten af en fogel, och ändå ser honom flyga. Han gapar, som om han aldrig hade sett en Hoffröken förr. De visa sig annars gerna, så vida de äro visibla."

"Det var ett superbt stycke hals," anmärkte Hofmarskalken; "jag kände Frökens Far. Vi ha tillsammans haft många delikata middagar på Mon Bijou. Men då var icke kokkonsten på långt när så utvecklad, som nu. Man hade icke vid den tiden ännu upptäckt "salmy's," och först året efter hennes fars död uppträdde i Paris för första gången den bekanta "pâte à brioche." Åh! det är förundransvärdt hvad seklet skulle gått framåt, om icke franska revolutionen nu mellankommit och släckt elden

i den parisiska aristokratiens bäst furnerade köksspisar."

"Hvad var Frökens far?" frågade v. S.

"Åh! han hade varit vid Enke-Drottningens Regemente, innan han gifte sig."

"Gick han alltid på det sättet baklänges?" frågade de Besche.

"Troligtvis endast då han skulle stiga till häst, för att rida på ord," svarade v. S. "Han tog således afsked?"

"Ja! och satte sig för en tid ned på landet och brädslog byggnader och lagade tak och planterade telningar, dervid han dock alldeles förglömde sitt stamträd. Men till slut började den unga frun längta till hofvet, och han till våra middagar på Mon Bijou. Under de första åren af Gustaf III:s regering flyttade det nygifta paret till Stockholm. Här blef Fröken Elisabeth född. Strax derefter uppstod köld och kallsinnighet mellan makarne, men de hade också då varit gifta i flera år. Hon var en stolt, retlig och ömtålig qvinna. Han var oregerlig, när han kom från Mon Bijou, och brukade, vid sådana tillfällen, jemmerligen beklaga sig för sin fru öfver sin äkta hälfts svalnande tillgifvenhet. Man påstod till och med, att han emellanåt sökte handgripligen värma opp den."

"Han kan tala om annat, än kök," hviskade de Besche i örat på v. S.; "han har nästan attrapperat mitt sätt att berätta, hvartill jag af hjertat lyckönskar honom."

"Men en gång hade * * * förtärt rökt ål i den mängd, att hans digestion var på det högsta besvärad, och några buteljer Bourgogne spö-

kade dessutom i hans hufvud. Hans fru inträdde med migrän och dåligt humör. Man kunde förese en katastrof. Om några timmar var en skiljsmessa beramad. De, som hade lofvat att älska hvarandra i lust och nöd, förklarade nu att för dem gåfves ingen salighet, der den ena af dem vore till finnandes. En slägting åtog sig barnet, som varit frukten af denna förening. Friherrinnan * * * lefde ännu några år vid Gustaf III:s lysande och stormiga hof. Men hon måtte ha funnit nödvändigheten, att, såsom Kammarjunkaren nyss uttryckte sig, gå baklänges eller hvad jag skulle kalla: draga sig tillbaka. Hon dog af kräftan. Hennes man började bli svärmare och hade flitigare umgänge, än någonsin, med en spiritus familiaris, som han till slut gömde i fickan och som förtalet påstod lukta bränvin. Friherren rodnade ända opp i pannan öfver detta förtal, och sökte släcka sitt af denna anledning uppståndna hat till menskligheten i starka drycker, utan att beräkna, att just deri ligger något stimulerande. Han svor, att om det fanns jemvigt i Europa, skulle det åtminstone icke finnas någon hos honom. Han föresatte sig, att, om tidens åsigter vore stadgade, skulle ändock hans gå omkring. Slutligen blef han illa sårad vid ett slagsmål på en bondmarknad; han hade inför ett par båtsmän velat göra sin Friherretitel gällande, men de introducerade honom i stället i en förstuga, kullvoterade honom der, öfverröstade honom, och krossade hans vapen, — en spatserkäpp, ett minne från lyckligare dagar. Slutligen låto de honom ligga, blodig

och döende, och den fordom rike ädlingen afundades tiggarens halmkärfve, för att deremot luta sitt sönderslagna hufvud. Han dog i en fattigstuga strax vid stället, der den tragiska händelsen tilldragit sig. Åh! jag tror att äfven jag kan tala om historier i tidens smak, Herr Kammarjunkare! Den mannen jag talat om var *min vän.*"

Dessa sista ord yttrades med en skarp blick på de Besche, och i detsamma aflägsnade sig Hofmarskalken. v. S. tyckte att i dennes blick glindrade en tår. De båda hofmännen stodo såsom förstenade. Någon sådan kraftyttring hade de icke väntat af den, som en slags Hofnarr ansedde, Baron W.

"En besynnerlig menniska!" yttrade v. S.

"Man är alltid besynnerlig, när man icke är rätt slug," svarade de Besche, som gerna förklarade allt med de skäl, som lågo genast till hands, för att bespara sig mödan af ett alltför vidlyftigt tänkande.

I detsamma trängde sig Kaptenen vid Svea garde, Baron Ribbing, fram bland stimmen af hofdrägter, och hälsade, med utseendet af gammal förtrolighet, på v. S.

"Hon är gudomligt vacker," yttrade han, "nästan för vacker för Gustaf III:s hof; fastän nu påminner jag mig att du är Kammarherre. Dock — nyckeln är väl ingen skiljemur emellan gammal uppriglighet, ehuru jag heldre såge dig sysselsatt att dermed dyrka upp min älskarinnas dörr, än, såsom nu, bärande tecknet af din påpasslighet till allmänt åskådande."

"Ett kompani *)," svarade v. S. leende, "har gått dig ur händerna, då du dertill var i tur. Men derföre får du icke anfalla hvem heldst du möter på din tur, emedan du då alldeles kan förlora turen, så vida du nemligen vänder dig till någon, som har lättare att förlora tålamodet, än jag och svårare för att tiga, än jag. Men säg mig, hvarifrån kommer egentligen den vackra Hoffröken? Är hon fallen från skyarna?"

"Åh nej! hon är blott frånfallen. Du tar för mycket i vädret. Hennes föräldrar äro döda för längesedan, och hon har blifvit uppfostrad hos en faster i Wermland på ett gammalt ugglebo, benämndt Ulfsjö, der hon troligtvis somnat vid ljudet af stångjernshammarn och vaknat vid spikhammarns morgonfjäsk, der hon hört hederliga onklar i beksömsstöflor räsonera om jernpriserna i Kristinehamn, och om det lönade mödan att taga ut pollett till riksdagen, der ett bondkalas är en märkvärdighet och spenat en läckerhet, der folket dansar i trädskor och spatserar barfota. Hu! stackars Fröken, som just skulle råka ut för en *Wermländsk* faster. Jag har legat nära Karlstad på en kommendering, och jag beundrar ännu mig sjelf, som icke dog af ledsnad. Men — en vacker dag dog Frökens faster och ärfdes af — jag vet icke hvad för en — grobian med oredig lugg och rediga affärer, hvilket jag endast anmärker för kontrastens skull. Någon af Frö-

*) Ribbing hade blifvit förbigången då han var i tur till kompani vid gardet.

kens mors vänner fäller ett ord om den öfvergifnas hårda belägenhet för Konungen, som alltid har ett ömt hjerta, när det gäller vackra fruntimmer. I kraft af den öfverlägsna skaparförmåga, som försynen tillade Gustaf III, skapar han, ett, tu, tre, en Hoffröken. Et voilà tout!"

"Presentationen är för sig gången," berättade nu Friherre Adelschöld, som sällade sig till det koteri vi nyss beskrifvit. "Konungen var ojemförligt nådig mot Fröken Elisabeth * * *. Man spår i henne en ny stjerna på hofvets himmel, och de "kloka gubbarna" hafva redan nedlagt sin hyllning för hennes fötter. Stackars flicka! hon dignar nu under bördan af de fadda rosor, som strös öfver henne af en svärm beundrare, dem den kungliga nåden kallat opp i sina spår."

"Att digna under rosor är dignitärers bestämmelse," anmärkte de Besche, "både inom hofvet och staten. De skola vara till för något, och deras öde ligger i deras namn. Det är dessutom på en gång så klokt och så vänskapligt att qväfva någon med blommor. Det ligger ett galanteri i sjelfva detta sätt att döda, och anstår således framför allt oss, hofvets riddare, när vi nemligen icke vilja begagna våra värjor, som utan tvifvel äro fruktansvärda, hvilket finska krigets reträtter mera än tillräckligt hafva bevisat."

"De Besche! sade Adelschöld med en mörk blick; "krigarära är något, som du icke kan bedömma. En soldats ömtålighet om sitt rykte fattar du lika litet, som en qvinnas. Du vill, som barnet, leka med allt. Fritt må du gäc-

kas med en flickas tårar och en mans dårskaper. Men rör icke hånande vid ditt fosterlands olyckor! Ty, vid Gud! då kan du komma i tillfälle att bevisa, huru fruktansvärd din klinga är."

"Aha!" ropade de Besche, "knappt hade jag gifvit mig ut i finska kriget, förrän jag stötte på patrull. Men det kan väl också ej den onde sjelf komma ihåg, att man öfverallt har hjeltar ikring sig, färdiga att taga sitt eget försvar och — fosterlandets." Vid ordet: hjelte föll de Besches blick, med ett ganska tvetydigt uttryck, på Adelschölds svärdsordensstjerna.

"Man kan försvara sitt fäderneslands ära, utan att vara hjelte, men man kan icke angripa den, utan att vara — niding," sade Adelschöld, hvars naturliga häftighet brusade upp.

"Halt, mina herrar!" ropade Ribbing; "här kommen J in på ett område, der Stockholms slott ligger mycket i vägen. Öfverilen Er icke!"

"*Jag* öfverilar mig aldrig," sade de Besche; "jag hoppas, att herrarne hört, hvarifrån ilen blåser. Jag tackar min goda genius att jag äger för mycken köld att säga sottiser."

"Och jag, Herr Kammarjunkare de Besche!" sade Adelschöld, "tackar min goda genius, att *jag* ännu har aktning för något, äfven om det icke är för Er, de Besche!"

"Ni vill vinna mig genom komplimenter, Herr Baron!" yttrade de Besche med orubblig köld; "men jag är för mycket herre öfver mig sjelf, för att låna örat åt hvad ni behagat andraga."

"Och hvad mig angår," svarade Adelschöld, "så lemnar jag Er gerna sista ordet, ty det lemnar man alltid åt qvinnor och — narrar. Kom, v. S.! vi måste väl se hvad lysande balen kan erbjuda, äfven med undantag af Kammarjunkaren de Besches qvickheter." De båda vännerna aflägsnade sig.

"Håll till godo, de Besche!" skrattade Ribbing; "han gick, tage mig hin, som segrare ur en ordvexling med *Dig*. Hvarföre manade du icke ut den skräflande misantropen?"

"Med *honom* byter jag icke kulor," sade de Besche; "han har aldrig darrat på handen. Hans afsigt var endast att bringa mig till en utmaning. Han duellerar, som en annan äter frukost, och tar ett lif, som en ostra från en talrik. Han inbillar sig, att han har ingenting att förlora och han äger trehundradetusen Riksdaler, lika visst som min börs är tom, som Hertig Fredriks hjerna. Han finner lifvet tröttsamt, och han har, vid sankt Anton! icke vigilerat en femtiondel, så flitigt som jag. Jag tror att han skäms att göra af med sig sjelf, och vill derföre obligera någon annan att göra det. Så manade han ut Sparren, derföre att denne yttrat till hans gudinna, mamsell Bassi: God dag, förtjusande Bassi! Adelschöld påstod, att Bassi icke fick vara förtjusande för någon annan, än honom, och bums kapade den svartsjuke barbaren bort tre fingrar för Sparren. Stackars karl! han spelar icke gitarr mera för Hoffröknarne. Knappt boston mera med Riksrådinnorna. Nej! djefvulen må ställa sig i skotthåll på tjugo steg för Adelschöld. Så gerna

kan jag storma ett batteri, och dö med heder, som skjutas af honom, lik en utlefvad häst. Mina begrepp äro icke så ömtåliga, att jag icke heldre tar ett stickord, än ett stick af en värja, och min ära besticker sig alldeles icke deri, att sätta mitt lif i sticket för bagateller, som i sig sjelfva icke äro mera värda, än en svafvelsticka. Nej! på scenen kan jag vara den mest storsinnade hjelte, som knäppt sandaler kring ludna ben, men i allmänna lifvet — — behagar du icke en pris snus, bror Ribbing!"

De Besche drog fram en liten, elegant guldsnusdosa, och framräckte den, med en roués glada vårdslöshet, åt Friherren. Denne tog lätt ned i dosan, utan att ens sedan föra sina fingrar till näsan.

"Hör, de Besche!" yttrade han; "här är nu allt glädje, munterhet, skämt, löjen. Man säger komplimenter, man tar ut charader, man dansar. Alla hufvuden böja sig för den stolte monarken, som lyckliggör med en nick och med ett onådigt ögonkast bringar i förtviflan. Hur tror du, att allt här skall se ut om ett år till?"

De Besche såg sig med en komisk uppsyn kring i rummet.

"Ett och annat fruntimmer något äldre," svarade han, "ett och annat ansigte något längre, en ung Baron Ribbing, kapten med kompani och något mindre missnöjd, en ung Fröken Elisabeth * * * mindre feterad, och jag sjelf utstyrd med en nyckel — se der ungefär de förändringar jag kan förutse, så vida icke

Konungen är i Frankrike, då jag hoppas, att han ihågkommer mig med ett Ludvigskors."

"Konungen kommer aldrig till Frankrike," sade Ribbing kort och bestämdt.

"Aha! du tror, att han stannar vid gränsen, såsom i fjol i ryska kriget. Ja! han har gjort sig känd såsom gränsryttare, och äfven, vid Parola Malm, *) såsom gräsryttare, och, när han nu lofvat stifta lag för lagstiftande församlingen, har han kanske åtagit sig mera, än han kan hålla, hvilket dock alltid bevisar välmening och beredvillighet. Dessutom har ryska grannhustrun lofvat att gå tillhanda, som hjelphustru, och hon behöfver troligtvis innan kort sätta en armé på benen, för att ge befälet deröfver åt någon fallen favorit, som knuffas direkte från sängkammaren ut i högqvarteret. Preussaren afundas också utan tvifvel sin farbror hans: Ende, och vill bevisa, att hvad den ene gjorde i Tyskland, kan den andre göra efter i Frankrike. Preussen har dessutom alltid varit glupskt på landtungor, och sådana torde kunna vankas i grannskapet af Rhen. Gustaf saknar således icke mägtiga bundsförvandter, som icke öfverge honom, om också hans egen beslutsamhet skulle göra det. Tro mig! Han visar sig nu såsom Sybarit. Han kan kostymera sig såsom Spartan när han vill det."

"Men det finnes något, mot hvilket ingen kostym skyddar."

"Aha! frossan!" ropade de Besche hastigt; "men af den har icke Konungen i år haft några recidiver."

---

*) Konungen föll der af hästen.

”Nej! hatet,” svarade Ribbing; ”äfven det har recidiver.”

”Dekokten, som Anjalaförbundet fick tömma, var för besk att icke göra verkan. Vi skola hoppas att febern börjar sakta sig. Det rör mig för öfrigt icke. Jag lägger mig aldrig i politiken. Då tar jag heldre min tillflygt till min säng. Jag somnar der mera lugnt.”

”Du sofver, medan ditt fosterland går under.”

”Då undviker jag ju att bli vittne till den ledsamma katastrofen? När jag vaknar, är allt förbi.”

”Farväl, de Besche!” sade Ribbing och aflägsnade sig i hvimlet af personer, som rörde sig om hvarandra i det kungliga förmaket.

”Jag tror att den narren blef stött,” mumlade de Besche; ”han ville ha sett tårar af fosterlandskärlek i mina ögon. Men, himlen vare lofvad! jag är fri från alla svärmerier, utom nattsvärmerier.”

Adelschöld och v. S. hade emedlertid kommit ut i det stora galleriet, som för tillfället var orneradt såsom balsal. Här öppnade sig en obeskrifligt lysande anblick. I det förtrollande skenet af mera än tusende vaxljus, tusenfaldigt återskimrande i transparenter af kristall och i de höga, ofantliga speglarna, rörde sig, på ett ställe församladt, allt hvad svenska hofvet ägde skönast och mest förbländande. En verkligen imposant anblick gaf den likhet, som rådde mellan de samtliga drägterna, utan att genom någon tröttsam enformighet utledsna ögat. Fruntimmerna buro alla den vanliga, hvita galadrägten, med hvita spetsar och hvit garnering,

samt ärmarna, liksom i närvarande ögonblick, skurna på spanska sättet, och sammanfattade ofvanför armbågen, hvilkens lätta rundning likväl försvinner i de rika blonder, som äro fästade vid sjelfva linningen af ärmen. Endast hufvudets prydnad var, i Gustaf III:s ceremoniella hof, lemnad åt damernas egen smak och perukmakarnes uppfinningsförmåga. Der såg man blommor, silfverax och turbaner omvexla med hvarandra, och i någras lockar glindrade juveldiademer. Kavaljererna buro utan undantag den svenska hofdrägten, svart mantel med breda, eldfärgade slag af siden, rödt schärp och röd väst, samt alla sömmar försedda med silkessnören af samma färg. De från Spanien och medeltiden lånade puffärmarne, med sina kanter af rödt siden, gåfvo åt skuldorna ett utseende af bredd och styrka, hvilket Ragnar Lodbroks förvekligade afkomlingar allt för väl kunde behöfva.

Öfverst i salen hade de Kungliga sina platser, på stolar af blått sammet med förgylda lister och med dessa ofantliga ryggstöd, som än i dag vittna om våra förfäders omtanka för sin beqvämlighet. En slags thronhimmel, likaledes af blått sammet, hvälfde sig öfver den högborna familjen, ehuru så knappt tilltagen, att Hertigen af Södermanland, som, med sin gemål, satt på högra sidan om Gustaf III, hade den ena skuldran utom, den andra inom det helgade område, hvilket hugnades af himlens särskilda ynnest. Prinsessan Sofia Albertina, mot hvars stol hennes bror Hertig Fredrik stödde sig i ett förtroligt samtal, satt, å

det motsatta hållet, alldeles på gränsen mellan himlen och stora galleriets tak, som, opartiskt, hvälfde sig öfver alla. Det föreföll som om Gustaf III velat antyda, att himmelen ensamt tillhörde honom, hans gemål och son, hvilka samtliga också ostridigt framträdde såsom hufvudgruppen, på den lysande tafla, hvilken här erbjöd sig för blicken.

Konungen var uppvaktad af sina för tillfället tjenstgörande Kammarherrar, af Forselles och Möllersvärd, och de båda Hofmarskalkarna Strömfelt och Cederström, samt omgifven af sina sex Öfverstekammarjunkare, Grefvarna Posse, Ekeblad och Stenbock, Friherrarne Taube, Wrede och Armfelt. På venstra sidan om Gustaf III satt hans gemål, den fordom undersköna Sofia Magdalena, men på hvilkens mera än fyratioåriga drag redan ålder och bekymmer tryckt sin tunga stämpel. På denna furstinnas bana hade ödet strött föga rosor; hon hade varit underkastad kränkanden af en natur, som djupt måste såra hvarje finkänslig qvinna; hatad af sin svärmoder, kallt bemött af sin gemål, mera än en gång nästan afsigtligt försummad af hans lättsinniga omgifning, hade för henne utan tvifvel den svenska thronen föga retande, och hvad heta tårar, som fuktat hennes kungliga purpur, är utan tvifvel en hemlighet mellan henne och långa, qvalfulla, sömnlösa nätter. Emedlertid hade hennes försvunna skönhet ännu bibehållit detta vördnadsbjudande uttryck, som så väl anstår en Drottning, en olycklig Drottning: hennes vext, ehuru åren vidgat dess proportioner, ägde

ännu omisskännliga spår af den elegans, som fordom i så rikt mått utmärkt Kristian den sjundes syster; hennes hy hade ännu denna nästan fabelaktiga finhet, om hvilken man förtäljer, att man kunde se blodet pulsera i de fina ådrorna på hennes panna. Hennes händer voro af denna beundransvärda skönhet, men tillika ömtålighet, hvarom man berättar, att hon icke, utan att skada skinnet, kunde öppna en dörr, och att hon alltid, när hon spelade fortepiano, nyttjade dubbla par handskar, för att icke sarga sina fingerspetsar. Drottningen uppvaktades af sina Statsfruar, de trenne gracerna, såsom Kellgren kristnade dem i sitt täcka poëm: gracernas döpelse. Det förtjusande klöfverbladet utgjordes af Grefvinnan Höpken, henne, efter hvilken Sergel bildat ett Venusanlete, som ännu, då bullret af Gustaf III:s yra hof redan längesedan gifvit vika för ett annat af allvarligare syftning, pryder en af Stockholms slotts prägtigaste salar, af Grefvinnan Löwenhjelm, efter hvad denna tids krönikor förtälja, den minst sköna, men den älskvärdaste af de tre, och af Grefvinnan Mejerfelt, som dock redan var solen i sitt nedgående, och, ehuru främst på anciennitetens lista, likväl här slutar gruppen af gratierna, ty ungdom och gratie, liksom vår och blommor, behöfva hvarannan.

Äfven omgafs Drottningen af sin Öfverhofmästarinna, Grefvinnan v. Fersen, mor till de båda förstnämda af gratierna, en blek, majestätisk skönhet, hvars stolta behag endast åren lätt vågat vidröra. Om henne förtäljer en af

den tidens historieskrifvare, med ädel enfald, att hennes man "blef till den grad intagen af hennes skönhet, att han skulle hafva förlorat sitt förstånd eller skjutit sig, om han icke erhållit hennes hand." Hennes man var den bekante Karl Fersen, måhända den störste skådespelare Sverige någonsin ägt, och som kanske varit i besittning af ett europeiskt rygte, om icke naturen händelsevis gjort honom till — Grefve.*) Nu dog hans rygtbarhet i ett sorl af beundran inom Gripsholmsteaterns förgyllda väggar, och hans verksamhet inskränkte sig derhän, att för svenska teatern, hvars Direktör han var, bilda en utmärkt plantskola af ypperliga skådespelare. Hofmästarinnan, Grefvinnan Piper, hade trängt sig Drottningens stol så nära, som möjligt, och glimmade, som en kristall-ljuskrona, af juveler. Intet fruntimmer i Sverige, ej ens Drottningen sjelf, som med passion älskade dylika dyrbarheter, kunde i mängd af diamanter och äkta perlor mäta sig med den furstligt rika Grefvinnnan, hvilket förhållande också malisen, kanske af afundsjuka, påstod vara det egentliga skälet till hennes upphöjelse på sin nuvarande plats, så mycket mera som Grefve Piper sjelf hörde till de förklaradt missnöjde, och redan för länge sedan tagit afsked från sina innehafvande befattningar. Man sade, att hon, vid högtidliga tillfällen inom svenska hofvet, skulle representera Ceylon och Brasilien, perlornas och diamanternas land. Om Statsfrun, Friherrinnan Örnschöld, hvars sidenklädning frasade mot Grefvinnan Pipers, säger en krönika, det "hon ägt så många älskare, att hon

icke sjelf skulle kunnat räkna dem." Antingen bevisar detta förhållande brist på grundlig, aritmetisk underbyggnad hos fru Friherrinnan, eller hafva hennes åsigter varit alltför friherrliga, eller, som Pater Enfantin skulle kalla dem, saint simonistiska. Emedlertid var hon ett intagande fruntimmer, och, om hennes goda hjerta icke förmsådde liknelsen af en fästning, säkert ofta intagen. Nästan tillbakaträngd i skuggan af alla dessa qvinnliga dignitärer, stod den allsmäktige favoriten Armfelts gemål, en född Fröken de la Gardie, med ett blekt, lidande ansigte, kring hvars läppar blott någon gång ett ungdomligt leende spelade, som en solstråle öfver ett vinterlandskap. Försummad af sin make och huslig af naturen, fann hon vid hofvet föga trefnad. Hennes blick hvilade ofta och oroligt, med ett uttryck nästan af smärta, på en af de Hoffröknar, som omgåfvo Prinsessan Sofia Albertina, på den mångbeprisade Magdalena Rudenschöld.

Bredvid Konungen stod Kronprinsen Gustaf Adolf, ett barn emellan tretton och fjorton år, stel och afmätt i sina rörelser, med kappan af sin hofdrägt kastad öfver högra axeln, så att den draperade sig kring armen i några rika, fylliga veck. Han liknade sin moder, men hade i de späda dragen något asketiskt strängt, något munkartadt, hvartill hans besynnerliga uppfostran i måhända icke ringa mån var skulden. Det hedrar icke den snillrike Gustaf III:s omdömesförmåga, att han ville af den inskränkte och korttänkte Gustaf Adolf bilda ett underbarn, att han lät honom, såsom sju års gosse, of-

fentligen disputera med Upsala Professorer — den mest himmelsskriande parodi på en disputation — att man såg honom representera, innan han ännu lärt att presentera sig sjelf, och föra samtal med utländska ambassadörer, innan han hade begrepp om sitt eget lands inrättningar och konstitution. Till fysiken ville man af honom skapa en Karl den tolfte. Till och med hans amma hämtades, med äkta Gustaviansk teatereffekt, från Dalarna. Af den pusslustigaste natur äro de ännu i manuskript förvarade tvistigheterna mellan den unge Prinsens Hofmästarinna, Grefvinnan Rosen, och hans läkare, som, efter Konungens egen befallning, läto honom dagligen badas i iskallt vatten, tilldess Kronprinsen blef utkyld och blå, som svenska nationalfärgen. Då hejdade man sig ändtligen, och de varma baden återtogo sin rätt. Barnet sattes sedan i nödvändighet att beständigt spela en rol, att förneka sin natur, att vara hofman och furste i kolt och saffianskängor. Näppeligen hade Gustaf IV:s uppfostran kunnat utfalla sämre, om han blifvit uppfödd bland ett band kringstrykande komedianter. Der hade han antingen blifvit uppriktig, om också vedervärdigt uppriktig, eller hade förställningen blott blifvit honom ett medel. Nu blef en skrufvad, stel förställning hans andra natur, ett fullkomligt misstroende till alla andra, utom sin egen inskränkta förmåga, det utmärkande draget i hans karakter. Glädjelös, olycksbådande stod han nu der ett tretton års barn utan ett löje på sina läppar, med blicken stel och uttryckslös och likgiltigt häftad på den glans, som omgaf ho-

nom. Prinsen uppvaktades af sin Guvernör, Grefve Gyldenstolpe, och af den tjenstgörande bland hans kavaljerer, Öfverstlöjtnanten vid artilleriet, Friherre Karl Mörner.

Till höger om Konungen sutto, såsom vi redan nämt, Hertigen af Södermanland och hans gemål. Hertigen hade något mildt och angenämt i sitt regelbundna ansigte, som ovilkorligen intog till hans förmån. Hade naturen icke gifvit honom Gustaf III:s snille, men dennes brist på själsstyrka, så ägde han i dess ställe vida mera verklig tapperhet, än sin kunglige broder, och ojemförligt mera verklig godsinthet. Hans temperament, i yngre år måhända lika sanguiniskt, som hans brors, och lika litet som dennes, fritt från öfverilningar, var dock böjdt för ädelmod, och sökte åtminstone alltid att godtgöra dessa sednare, som mera än en anekdot från hans ungdomstid kan intyga. Den sjelfviskhet, som är grundtonen i Gustaf III:s politiska karakter, fanns aldrig hos den trettonde Karl, som, ehuru litet han torde förtjena de bombastiska loford, hvilka i anledning af revolutionen, hvari han hade föga eller ingen del, regnade öfver honom, dock onekligen gjorde en aktningsvärd uppoffring af sitt enskilda lugn, då han vid sextio års ålder på sina gråa lockar lyftade en krona, så bekymmersfull, att icke säga problematisk, som Sveriges i dåvarande ögonblick. Hans gemål var ett vackert, älskvärdt, muntert, i yngre år yrt fruntimmer; man har till och med velat påstå, att hon någon gång i öfvermåttet af sin munterhet var grof, ehuru de historier, gamla Stockholmssägner

skrifva på hennes räkning, torde behöfva betydligt decimeras, och ändå skall tillräckligt qvarstå för att vara för mycket för en Drottning och nog för någon af hennes mera vanlottade undersåtarinnor. Man sade att Hertigen blifvit öfvertalad till detta äktenskap med sin vackra kusin, för att skänka den svenska thronen en ättling, enär Gustaf III redan började lemna de förhoppningar i sticket, som likväl sedan så skönt realiserade sig 1778 med Gustaf Adolfs födelse. Ett nytt bevis, att man aldrig bör förlora hoppet! Detta äktenskap, grundadt på ömsesidigt öfvertalande, fortsattes emedlertid sedan med ömsesidigt öfverseende och ömsesidig kärlek, utan att hoflegenderna veta att dervid förtälja någon sådan ruptur, som den mellan Gustaf III och hans gemål. Hertiginnan älskade, sjelf qvick och liflig, det goda skämtet, äfven om det uppenbarade sig i nog krassa former; Hertigen älskade bistra frimurare och vackra qvinnor; men båda älskade sinsemellan hvarandra, utan att plåga hvarandra med någon öfverdrifven ömhet, och af alla sjukligheter var svartsjukan dem fullkomligt obekant.

Hertiginnan uppvaktades af sin Hofmästarinna, Grefvinnan Piper, syster till den sedermera i pöbelraseriets annaler så olyckligt bekante Axel Fersen, det sista offret för den dyning, som ännu svallade efter franska revolutionens stormar. Hertigen af Östergöthland hade, med mera ihärdighet, än som vanligen lät förena sig med hans flygtiga lynne, en längre tid skänkt detta sköna fruntimmer sin hyllning, och man påstod att han velat fläta det sven-

ska, hertigliga diademet i denna dams lockar; men en hofintrig, som fruktade den Fersenska familjens stigande anseende, hade dock lyckats att göra denna Prinsens kärleksfulla plan om intet. Bakom Hofmästarinnan stodo de båda på vakt varande Hoffröknarna, Fröken Gyldenstolpe och Fröken Ekeblad. Den förras ovanliga skönhet hade uppburit en hyllning af alldeles egen natur, som inom hofvet gifvit anledning till åtskilliga qvickheter. En kinesisk köpman, som någon tid uppehållit sig i Sverige, blef äfven, som en särdeles raritet, presenterad på slottet. Här tilldrog sig i ögonblicket Fröken Gyldenstolpe hans uteslutande uppmärksamhet, och han frågade helt naivt sin närvarande tolk, hvad ett sådant fruntimmer kunde kosta, ithy att han önskade köpa henne till sin hustru, så vida köpevilkoren blefve sådana, att han såg sig i stånd att uppfylla dem. Anekdoten gjorde emedlertid furore, och den läses, såsom något särdeles roligt, i en mängd brefvexlingar från denna tid. Huru roligt den stackars kinesaren fann det allmänna skratt, som mötte hans förfrågan, derom torde Kalkuttas rederi, vid fartygets nästa resa, kunna förskaffa oss underrättelse af den troligen aflidne kinesarens arfvingar, hvilken utan tvifvel för dem förtäljt sitt besök vid svenska hofvet.

Hertig Fredrik, som tillika med Prinsessan, ägde sin plats på Konungens venstra sida, hade för ett ögonblick lemnat sin stol och samtalade nu ifrigt med sin syster. Hertigen var ostridigt den vackraste af sina bröder, ehuru äfven den å själens vägnar minst begåfvade. Men då

Gustaf och Karl täflade att visa sin högsinnade moder, som utan gensägelse med alla sina besynnerligheter var en bland sin tids ovanligaste qvinnor och en värdig syster till Fredrik den Ende, en temligen högt uttalad missaktning, hade Fredrik och Sofia Albertina täflat att skänka någon grad af ljufhet åt aftonen af Lovisa Ulrikas lif, der hon, fallen i onåd hos sin förstfödde, på det dystra Svartsjö eller det kala Fredrikshof framlefde mulna, enformiga dagar. Hertigen hade ett ädelt sätt att föra sig, temligen mycket af den jargon, som man i våra dagar nämner konversation, och han var hvad man kallar en hederlig och beskedlig man. Han lefde för öfrigt indraget och fritt från alla politiska griller på sitt vackra Tullgarn, tillsammans med sin Kammarherre Carleson, som äfven nu uppvaktade honom, och med några få förtrogna, hvilka han mera bemötte som en bror, än en Furste, i en liten krets, der han ägde flera verkliga vänner, än Gustaf III inom hundradetalet af sin smickrande hofstat. Man påstod äfven, att man någon gång i Tullgarns lunder sett skymten af en gudaskön nymf, hvilken af deras inbjudande enslighet lockad dit från theaterns tiljor, nu till den grad afgudades af Hertigen af Östergöthland, att han till och med lär hos sin kunglige broder ha för henne anhållit om titel af Grefvinna.

De porträtter man äger af Sofia Albertina, medan hon ännu var i blomman af sin skönhet, häntyda alla utan undantag på ovanliga behag, och den mesta authenticiteten har månhända Professor Kraffts, hvilken, såsom man vet,

icke var bekant för att ens kunna smickra med penseln. Prinsessan, som nu skridit betydligt öfver trettiotalet, troget deri mantalsskrifven af den efterhängsna almanachan, hade börjat fetma något, och hennes vackra drag hade måhända derigenom förlorat en grand af deras ursprungliga finhet, ehuru gratien, så besynnerligt det än låter, aldrig under hela hennes långa lifstid ett ögonblick lemnade Sofia Albertina. Hon var förtjusande som ung, hon var intagande som gumma. Prinsessan uppvaktades af sin Hofmästarinna, Grefvinnan de la Gardie, sin förste Stallmästare, Generalen, Friherre Zöge v. Manteuffel, Kammarherren Grefve Rudenschöld och hans ryktbara syster, Fröken Magdalena Rudenschöld, Hoffröken hos Prinsessan. Icke anade hon, den skönaste på sin tid af de sköna, der hon nu stod omgifven af hvad Sverige ägde mest lysande, firad och beundrad af Furstar, älskande och älskad af den mäktigaste man under Sveriges krona, att hon en gång, i stället för den upphöjning, der hon nu delade platsen med Sveriges konungahus, skulle, rysande, bestiga en schavott, för att bli ett välkommet skådespel för en efter uppträden hungrig pöbel. Att straffa en politisk förbrytelse med schavottering och spinnhus är väl, utom detta isolerade fall, tills dato något oerhördt, och trycker alltid ett djupt brännmärke på förmyndareregeringen. Bröt den annars godsinnade Karl XIII:s retade vrede ut i denna småaktiga paroxysm, måste man förundra sig öfver så liten sjelfbeherrskning hos en Furste. Men troligen var det väl Reuterholm, annars en af de konseqventaste mi-

nistrar, som Sverige någonsin ägt, hvilken här, i Hertigen förmyndarens namn, fullföljde det krossningssystem, som han gjort gällande mot det egentligen Gustavianska partiet. Han ville äfven kasta hånets smuts på de fiender han lyckats trampa under fötterna. Han trodde, att glansen af hans triumf derigenom skulle förhöjas.

Några ord böra vi kanske äfven nämna om de märkvärdigaste icke-kungliga personer, hvaraf den lysande samling utgjordes, som vi genom vår svaga beskrifning sökt flytta för läsarens ögon. Den politiskt ryktbaraste man i Sverige var då utan tvifvel Grefve Axel v. Fersen, f. d. Riksråd, Fältmarskalk, Riddare och Kommendör af Kongl. Maj:ts Orden, en af de XVIII i Svenska Akademien. Han nalkades redan sin ålders qväll, men han bibehöll ännu den böjelse för politiska äfventyr, som sysselsatt honom snart sagdt från hans ungdom, ty han blef förr en af cheferna för frihetstidens aristokrater, än han, efter vanliga åldersbegrepp, blef man. Men emedlertid ersattes honom i början bristen på politisk erfarenhet — lefnadserfarenhet hade han redan hunnit inhämta under några års stormigt lif i Paris — af ett lysande förstånd och en snabb beslutsamhetsförmåga. Man måste ge Grefve Fersen den rättvisan, att han, vid upptäckandet af 1756 års komplott, vidtog intet af de inqvisitoriska mått och steg, som hans egenskap af Öfverbefälhafvare för Stockholms garnison gaf honom vid handen, och hvilka i allmänhet icke stodo i någon strid med den så kallade frihetstidens åsigter. Ingen tor-

tur, ingen arrestering, ingen bevakning, förrän saken i laglig väg blifvit anmäld hos Sekreta Utskottet och dess beslut om målets fullföljande afkunnadt. Också gaf detta dröjsmål de flesta af de sammansvurne tillfälle att rädda sig med flykten. Brahe var måhända dertill för stolt. Emedlertid vexte efter denna tilldragelse Fersens anseende med jättesteg. En naturlig djerfhet och tilltagsenhet i karakteren kom honom härvid ypperligt till pass i ett tidehvarf och bland politiska personnager, hvilka voro så böjda för misstänksamhet och fruktan, som den under bördan af sina egna synder dignande frihetstidens. Nästan utan gensägelse var Axel Fersen, han, som trenne gånger förde Landtmarskalksklubban, emellan 1756 och 1772 den mäktigaste man i Sverige. Till och med efter den lyckligt tillvägabragta revolutionen vågade Gustaf III icke taga någon annan hämd på sin slägts gamla fiende, än uttrycket af det hat, som glödde i de med darrande stämma framförda orden: "Ni har mera än en gång skakat Adolf Fredriks thron, men rör ej vid hans sons spira!" Emedlertid visade Gustaf III sin företrädare i ledningen af Sveriges öden all den yttre aktning, som han var skyldig en man af så öfverlägsna egenskaper, som Grefve Fersen; och den stolte aristokraten, hvars vördnadsbjudande figur gaf en lefvande definition på hvad grandezza i ordets fulla bemärkelse ville säga, fick ej fattas på den lysande bankett, der Gustaf III nu hade församlat sitt hofs yppersta prydnader.

Han var just nu införlifvad i ett samtal med f. d. Riksrådet, Presidenten och Akademie-

kansleren, Grefve Ulrik Scheffer, fordom under frihetstiden en bland Fersens varmaste anhängare, men sedermera efter revolutionen en varm förfäktare af Gustaf III, af aristokraterna ansedd som en partigängare, af hofpartiet som en exemplarisk undersåte. Hans giftermål med den aflifvade Brahes enka hade ännu mera närmat honom till hans nya förbundsbröder, och gifvit honom anledning till ett roligt infall. Hans stjufson, den unge Grefve Brahe, hade nemligen, som man vet, vid tjugotvå års ålder blifvit Excellens. Den unge Excellensen, som bodde i våningen under sin stjuffar, det gamla Riksrådet, hade en dag i sällskap med några kamrater varit särdeles bullersam, så att den grånade, höge embetsmannen deraf fann sig besvärad. Förbittrad ropade slutligen Grefve Scheffer sin kammartjenare. "Janson!" yttrade han, "gå ned och säg till Excellensen och de andra pojkarne, att de hålla sig stilla! Här är ju ett väsen, så att man kan väcka upp de döda!" Schröderheim berättar i ett egenhändigt bref denna anekdot. Samtalet mellan de båda statsmännen gällde Grefve Fersens äldste son, den sedermera så bekante Riksmarskalken Fersen, som, långt ifrån att hylla sin fars konungafientligt aristokratiska åsigter, med ungdomlig värma hyllat Marie Antoinette och royautéen, och som, från Öfverste för Royal Suédois, steg upp på den kungliga kuskbocken och körde för den af sitt folk misshandlade fransyska konungafamiljen på den så olyckligt ryktbara flykten till Varennes, dervid det likväl blef möjligt för honom att obemärkt undkomma

och förena sig med de öfriga på fransyska gränsen hvimlande emigranterna, hvilka endast väntade på en anförare, för att bryta löst öfver sitt, efter deras påståenden, otacksamma fädernesland.

Ej långt från dessa herrar såg man Riksmarskalken Grefve Oxenstjerna och Riksdrotset Grefve Wachtmeister, de båda ädlaste karakterna i detta på dylika företeelser ej särdeles rika tidehvarf. Grefve Oxenstjernas yttre bar denna pregel af älskvärdhet och mildt behag, som så väl karakteriserar hans sångmö. Han var både hofman och skald, och hade snillet ensamt kunnat skapa någon till en utmärkt statsman — ty Riksmarskalk betydde, såsom man vet, då något helt annat, än nu — så hade väl Grefve Oxenstjerna svårligen stått att öfverträffa inom något af de dåvarande kabinetterna i Europa. Men han var för god, ifall denna egenskap någonsin kan räknas som ett fel, för eftergifven att vara konseqvent, och han ville icke ledsna någon, minst sin Konung, med en motsägelse. Han ägde intet af sin ryktbare frändes, Axel Oxenstjernas obetvingliga kraft och djupa siareblick; men hade den ädlaste natur, den renaste vilja, den mest lysande qvickhet, den vidsträcktaste bildning, kunnat göra någon kompetent att, som Premierminister, leda ett folks öden, då hade Grefve Johan Gabriel Oxenstjerna de mest grundade anspråk på en så upphöjd plats. Mot den idylliskt veke, poetiskt innerlige Oxenstjerna gjorde den nästan sträfve Wachtmeister en egen kontrast. Han var väl aldrig bland Sveriges lärdaste jurister, men en

omutligare domare, en mera genom sina enskilda egenskaper vördnadsvärd menniska har ännu aldrig intagit ett domaresäte. Han var af grundsats en varm royalist, men han var en royalist af de få, som djerfdes göra Gustaf III en föreställning.

Vi få ej heller förgäta att, åtminstone i förbigående, bland de närvarande nämna den qvicke och lättsinnige Schröderheim, den fine och diplomatiske Wallqvist med små prestkragar och ett stort biskopskorss, den enthusiastiske General Horn, far till konungamördaren, som först, i öfvermåttet af sin loyala förtjusning, ville utbyta sitt gamla, frejdade namn till det nog platta "Gustafsvän," men sedermera slutade med att bli Gustafs fiende, och 1789 var ledamot af det af Gustaf III sjelf så kallade "adelsmenageriet på Fredrikshof," der de af Konungen såsom farlige ansedde ädlingarne höllos fängslade, under det att den beryktade säkerhetsakten — Gustafs politiska dödsdom — genomdrefs. Vi få ej heller glömma den i svenska embetsmannapersonalens häfder oförgätlige Friherre Liljencrantz, likasom den, med undantag af sin höga börd, fullkomligt obetydlige "hög- och välborne Fursten Fredrik Wilhelm v. Hessenstein, Fältmarskalk, Riddare och Kommendör af Kongl. Maj:ts Orden, och romersk Riksfurste." I konungars galanta äfventyr ligger ej sällan något furstligt, och hos en Furste finnes nästan alltid fröet till en Fältmarskalk, åtminstone i kalendern. Och för att bevisa det Sverige den tiden ej saknade furstliga kandidater till dessa upphöjda platser, kunna vi

nämna, att balen äfven celebrerades af Prins Gustaf Wilhelm af Mechlenburg-Schwerin och Prins Gustaf af Hessen-Homburg, den förre Kapten, och den sednare Löjtnant vid Svea lifgarde. Vi hoppas att de unge krigarne vid Sveriges första rangregemente hålla oss räkning derföre att vi från en snart femtioårig glömska framdragit dessa hedrande drag ur rullan.

Men det täcka könet får icke heller lemnas å sido för diplomater, Fältmarskalkar och Furstar. Bland den retande rad af blommor, som Gustaf III:s hof framställer för den nyfikna blicken, ifall man ett halft sekel bakom sig kan vara nyfiken, hinna vi endast att uppehålla oss vid några af de mest lysande. Vi se här Friherrinnan de Geer på Finspång, hon, som på sitt förtjusande landtgods, sjelf förtjusande, af samtida skalder liknades vid Armida på sin ö. Antingen förtrollningen låg hos henne eller hos stället, kan nu mera icke upplysas, men säkert är, att hvad Stockholm ägde mest älskvärdt och lysande samlades om somrarna på Finspång till ett litet hof kring den intagande Fédrottningen, i hennes präktiga palats, i hvars grannskap man påstod att Amor då smidde lika många pilar, som der nu gjutas kanoner. En slägting till denna tjusande dam, Friherrinnan de Geer på Löfstad, ägde de vackraste händer, som svenska skönhetens annaler veta omtala, och den man, som hon behagat lägga hand på, skulle säkert ha råkat i en ekstas af förtjusning öfver ett så intagande sätt att gå till väga, för att sätta sina behag i den för-

delaktigaste dager. Grefvinnan Lantingshausen var en intagande brunett med blick af en romarinna och stämma af en näktergal. Grefvinnan Frölich utmärkte sig genom ett ädelt och ytterst regelbundet ansigte. Grefvinnan Cronhjelm, dotter af den gamle intrigante Pechlin, var, i motsats mot sin far, icke bekant för några intriger, men det oaktadt ett ganska vackert fruntimmer. De båda Fröknarna Hermansson, jättinnorna, såsom de kallades vid det småaktiga hofvet, föreföllo respektabla i längden; men så massiva, en storartad natur hade tilltagit deras former, lika mycket utmärkte de sig också genom verklig skönhet och behag, hvilket mycket förvånade de kortvexta damerna. Statssekreterskan Schröderheim hade genom sina qvickheter vunnit ett rykte. Likväl påstod man, att hennes qvickheter voro lika så tvetydiga, som hennes rykte. Hennes ordlekar voro åtminstone inga barnlekar, och, om hon icke, som Armfelt för sin "Tillfället gör tjufven", hos en annan stod i någon skuld för sitt renommée af snillrik, så fanns ändå i hennes snillrikhet visst icke någon oskuld. Vi få ej heller, på listan af hofvets utmärkta damer, glömma Grefvinnan Segerschöld, endast ett års enka efter en odräglig man, men dock redan närmande sig det förtretliga trettiotalet. Hennes ovanliga behag hade likväl icke ännu skridit öfver sin blomstringsperiod, och man påstod inom hofvet, att en hög personlighet vid henne fästat ett af dessa tycken, hvilkas verklighet gjort så mången fåfäng qvinnas stolthet, men hvilkas flyktighet hennes förtviflan. Emed-

lertid hade Grefvinnan, såsom man trodde, tills dato varit lika lycklig att försvara sig, som man förmodade att den furstlige älskaren en gång skulle bli lycklig nog att "poussera sig" till det äskade målet.

"En vacker samling!" yttrade v. S. till Adelschöld.

"Åh ja! som taflor betraktade," svarade denne; "men vänd om dem, och se dem på den inre sidan, och du skall finna tomhet och mörker."

"Undantag kunna gifvas, och gifvas säkert."

"Men de tillhöra alla samma skola, och hylla alla samma manér. Äfven högre genier måste duka under vid så beskaffade omständigheter."

I detsamma började de kungliga sin rund kring salen. Skockningen blef stark åt de håll, der man väntade att de höga personerna skulle passera. Hvar och en ville visa sig och få en blick af de högbornas besällande ögon, eller åtminstone visa att han ville visa sig. Åt den sida, der v. S. och Adelschöld intagit sina platser, närmade sig Hertiginnan af Södermanland.

"Nå! v. S.!" yttrade hon till den bugande Kammarherren; "har ni sett min nya Hoffröken? Hon är en demi-vertu skall ni veta, d. v. s. att tills dato har jag hvarken hört godt eller ondt om henne. Men jag hoppas, att hon bestämmer sig för någotdera partiet. Det är grufligt, när man icke vet hvar man har menniskor. Men emedlertid skall jag berätta för Er, min Grefve! att jag lofvat bort Er hand — likväl endast för en dans. Den

stackars Elisabeth var helt ängslig i dag vid middagen och fruktade att hon icke skulle få dansa. Då lofvade jag henne en moitié till första angläsen, och denna moitié, gissa hvem den kan vara, Herr Grefve! — ni skulle få svaret, om ni såg Er i en spegel. Har jag varit alltför förekommande, det vill säga, om ni redan bjudit upp, då, Herr Grefve! får jag gå att söka min stackars öfvergifna Elisabeth en annan riddare."

"Fastän Ers Kongl. Höghets val utan tvifvel kunnat falla på en värdigare, vågar jag försäkra, att det aldrig kunnat falla på en tacksammare, aldrig på någon, som med lifligare tillfredställelse åtog sig ett så smickrande förtroende."

"Nå väl, min goda Grefve! skynda då att taga den stackars flickan ur hennes förlägenhet, och visa henne ögonskenligen, att Hertiginnan af Södermanland alltid vet att med sitt val falla på älskvärda kavaljerer. Hon sitter kanske nu, arma barn, och plågar sig med den föreställningen, att jag ämnat Öfverstekammarjunkaren Segerschöld till hennes moitié, ty man fruktar ju alltid det värsta?"

"Jag är i det fallet alltför lycklig, Ers Kongl. Höghet! som kan hoppas att i någon grad vinna genom en sådan jemförelse. Jag kan då våga presentera mig utan alltför mycken misströstan till mig sjelf."

Och Kammarherren skyndade fram till den unga Hoffröken (ty Hertiginnan var under sin rond kring salen endast åtföljd af sin Hofmästarinna).

"Min Fröken!" sade han, "jag kommer, som gesandt från Hertiginnan. Men mitt budskap gäller likväl endast en dans, för hvilken jag varit nog lycklig att vinna Hertiginnans förord, ett förord, som jag hoppas att icke Ni, min Fröken! jäfvar, ehuru det är en okänd, som vill göra det gällande."

"Så mycket, Herr Grefve!" svarade Fröken leende, "har jag redan vetat underrätta mig om hofvet, att jag känner Konungens Kammarherrar."

"Desto lyckligare för mig, som då undviker obehaget att inför Fröken presentera en så föga märkvärdig person som mig sjelf, och som endast har Hertiginnans infall, men ej Ert bifall, min Fröken! att tacka för lyckan af en dans med Er."

"En Hoffröken är väl skyldig att skänka sitt bifall åt alla sin Hertiginnas infall, ifall jag eljest har gjort mig en riktig föreställning om huru det går till vid ett hof."

Men i detsamma blåste musiken opp, och v. S. fattade sin dams hand för att föra henne i dansen. Icke anade det honom då, att hans öde i detta ögonblick tog en egen riktning, att Gustaf III:s bal var en vändpunkt i hans lifs historia.

"Armfelt!" yttrade Gustaf III, som just hade sagt några artiga, förbindliga ord till Grefvinnan Segerschöld, och nu med ett det nådigaste leende aflägsnade sig ifrån henne, "Armfelt! jag ger i morgon en petit supé i mina smårum. Du skall på listan sätta opp Grefvinnan Segerschöld och, låt se! äfven Frö-

ken * * *. Hennes mor var en af vårt hofs prydnader, och jag vill att man skall se det vi önska utmärka dottern."

---

4 Kapitlet.

Konungens smårum voro rikt eklärerade. Det strålande skimret af otaliga vaxljus återkastades i de höga trymåerna och en oinvigds öga skulle nödvändigt blifvit bländadt af den utmanande prakt, som här öfver allt gjorde sig gällande. Men för hvad pris hade denna prakt blifvit köpt? Det finska krigets blod, mödor och uppoffringar hade qvitterat räkningarna för detta kungliga slöseri. Denna grekiska staty hade kostat Sverige ett nederlag; denna alabasterurna en af de vid Svensksund förlorade fregatterna; för denna fransyska leksak hade en svensk krigare förblött. Kunde Gustaf III se denna prakt utan samvetsqval? Kunde han utan förödmjukelse påminna sig, att han betalat sina enskilda skulder med sitt folks olycka, att han lät nationen med ett krig afböta hans nöjen?

Konungen hade ännu icke kommit ut från sitt kabinett, der han var sysselsatt att för Grefve Oxenstjerna deklamera några scener ur ett nytt theaterstycke, och genom den stängda dörren kunde man emellanåt förnimma den höge föreläsarens i kunglig sjelfförtjusning höjda stämma. I rummet derutanföre gingo tvenne personer i svenska hofdrägten, småleende, fram och tillbaka på golfvet, ibland lyssnande till

den krönte dilettanten, och ibland återtagande ett samtal, hvilket de ej sällan afbröto, för att åter kunna ägna ett uppmärksamt öra åt den ståtliga med fransysk emfas framförda deklamationen. Dessa personer voro Kammarherren Grefve Julius v. S. och Kammarjunkaren de Besche.

"Hans Maj:t kan då ägna sig åt allt," hviskade de Besche halfhögt, "men jag undrar, om han icke ägnar sig *så* åt allt, att han öfver allt blir otillräcklig. Jag undantar naturligtvis Thalia. Hon har varit älsklingsbarnet, under det att Svea figurerat som stjufdotter. Men — för öfrigt — —"

"Om jag icke misstar mig," inföll S. och vände på sin kappa, "bära vi svenska hofdrägten . . . ."

"Oh! c'est clair ça, men hofmän ha också sina hvilostunder, då smickret viker bort, som den orene anden, och sanningen hedrar våra läppar med en visit, förstås, alltid en fransysk visit; dock — litet är bättre, än intet. Man kan icke ständigt stå ut att beundra någon, naturligtvis med undantag af sig sjelf. Jag ser upp till Gustaf III, som såge jag upp till min lyckas genius; jag älskar honom, som jag älskar min timliga välfärd. Men kärleken skall aldrig göra mig blind. Nej! filosof vill jag vara, så väl som fransyska pöbeln."

"Gustaf III kan ha sina fel, han, som menskligheten, men i hans eget slott borde han skonas. Det har ändå alltid sina stora svårigheter att vara Konung."

"Pah! Det är, näst Öfverpostdirektörsembetet, den beqvämaste af alla sinekurer. Man

ligger och drar sig på sina embetsmäns lagrar; man låter hurra för sig; man nyser, och en verld ropar ”prosit”; man gäspar, och skalderna stämma upp sina lofsånger; man somnar, och verlden går ändå sin gång.”

”Du har flitigt studerat Galliens nya läror, hör jag.”

”Lägg noga vigt på det der Iet, så vida du icke vill ha mig i *galjen*. Jag känner Gustaf III:s svaghet för sina gunstlingar, och, fast han just icke är bibelsprängd, kunde han, ifall han i mig misstänkte en republikan, låta mig spela Haman med ett rep om halsen — och det vore ett fördömdt streck i mina räkningar. För öfrigt — följer jag blott modet vid hofvet. Jag böjer mig i stoftet i Konungens närvaro, och i hans frånvaro — tar jag igen min skada med att rulla honom i stoftet.”

”Du är så der temmeligen lättsinnig, min goda de Besche!”

”Jag hör till Gustaf III:s hof.”

”Men vid ett hof hafva väggarna öron.”

”Bah! här misstänker man ingen ting. Hit räcker icke Liljesparre — och jag vet att du är för hederlig karl för att sqvallra. Således lemnar jag min tunga fritt lopp — tills den der dörren öppnas. Då, Edvard de Besche! ansträng din underdåniga förmåga, för att behaga en Konung! Gör dig hel och hållen till ett rökoffer!”

”Det finnes således ibland rök utan eld.”

”Ja! Gud bevars! t. ex. dina komplimenter i går till Fröken Elisabeth. Ditt inre är väl temligen förkolnadt, men ändå skulle du

briljera för den stackars flickan. Du ville nästan briljera med *känsla*. Hon vet icke att sådana lyxartiklar råkat ur handel och vandel vid Gustaf III:s hof. Vi äro naturdyrkare."

"Lägg bort det der ämnet om Fröken Elisabeth, de Besche! *det* passar icke rätt väl för *dig*."

"Gerna! det, så väl, som hvarje annat slitet plagg. Man talade ju hela gårdagen om henne? Den ene var förtjust i hennes vackra händer, den andre i hennes små fötter; en i hennes hals, en annan i hennes blonda hår. Med ett ord — hon hade partiellt gjort eröfringar med både händer och fötter — men totaliteten af hennes behag visste ingen att uppfatta. Hvad bevisar det annat än en fullkomlig, fördömd brist på koketteri? Det är koketteriet, som vet att koncentrera den qvinnliga gratien, liksom befälhafvaren, på en bataljdag, sina olika trupper. Genom koketteriet blir en vacker qvinna först ett helt; hon har deri en utgångspunkt för sina operationer. Har du sett någon föra en solfjäder mera stelt, än Fröken Elisabeth?"

"Naturen, oskulden är intagande; koketteriet är endast retande. Men nog härom! Det kan vara tid att tänka på våra pligter."

"Ack ja! de komma alltid till slut så hjertans väl till pass. Har du listan på de befallda? Vi borde väl komma öfverens om placeringen. Det är eget för Gustaf III, att vid en supé, sådan som denna, och så mycket under en Furstes rang, rangordningen dock skall iakttagas."

"Låt se! Armfelt! Nå! han är ett sine qua non. Schröderheim! Är hans fru äfven befalld? Ja! min sann! Gustaf III är försonlig."

"Hade den qvinnan," inföll de Besche, "ingen tunga, vore hon icke det minsta pikant. Nu dyrkar man henne, såsom Afrikanen sin jätteorm, för det att hon skall vara beskedlig och låta bli att stickas."

"Otto Wrede! Åttinie års strateg! Hade den karlen lika mycket kunskaper, som hufvud, kunde han betyda något i vågskålen. Nu finnes der ingen jemvigt."

"Vi få se *efter* supéen."

"Adolf Ludvig Ribbing! Gustaf III hyser för honom mycken bevågenhet, hvilken i arf gått öfver från modern på sonen. Han deremot — läser, med ursinnig nyfikenhet, underrättelserna från Frankrike, och man har sett Rousseaus "Contrat social" ligga uppslagen på hans nattduksbord."

"Jag ville vara katholik, för att få göra korsstecknet, och dymedelst bevisa mitt dévouement. — Men gå öfver till fruntimren! Emot saliska lagens stadgande, hyllar jag heldst qvinnolinien."

"Grefvinnan Segerschöld!"

"Ah! hennes tillgifvenhet måtte spraka lågor. Hennes passioner äro afrikanska. Hon är den enda vid hela hofvet, som jag anser i stånd till en braminenkas uppoffring, att bränna sig lefvande på sin älskares bål. Vore jag, som du — —"

"Så ginge jag vidare i listan. Friherrinnan F.! befalld utan sin man —"

"Det är synd att hennes man icke skall följa efter henne. Då stege hon tiodubbelt i värde, ty hennes man är en nolla."

"Och du en drifven räknare — Fröken L.!"

"Uff! hon är tjugosex år och sentimentale. Hon är alldeles besatt i månsken och handtryckningar. Hon vill icke höra på annat, än näktergalar, och se på annat, än stjernor — och dock — icke på våra vackra jordiska stjernor, med sin emalj och sina band. Nej! hon tittar upp till stora Björn och Orion, i stället för till Nordstjernan och Svärdsorden. Men vid 26 år har man ofta ingen annan tillflykt, än himlen."

"Mamsell S.! Hm! hon skall sjunga för att roa det förnäma sällskapet."

"En aktris behöfs, i alla fall, till karakteristiken af en af Gustafs III:s "petits soupés." Men hvad rang ämnar du ge henne vid placeringen?"

"Hennes rang sväfvar mellan Drottning och kammarjungfru. Hon styr den ena qvällen ett kejsardöme, och tar den andra mutor af sin herrskarinnas älskare. Hon har, i allmänhet, en mycket osäker ståndpunkt."

"Jaa! hon har fasligt lätt att falla, hvilket jag icke behöfver bevisa med exempel. Ingen erfar mera ödets vexlingar, än hon; ibland dödar hon, och ibland dödas hon; ibland får hon kärleksförklaringar och ibland gift; emellanåt fäller hon tårar och emellanåt förbannelser. Hon dras i triumf på scenen, och åker derifrån i hyrvagn. Hon predikar dygden på

kothurnen, för att glömma den i sin boudoir. Hon trotsar allt på theatern, och utom den trotsar hon ingen. Hon är mellan 7 och 10 allmänhetens gunstling, och mellan 10 och 7 är allmänheten hennes gunstling."

I detsamma inträdde Hofmarskalken, Friherre W.

"Supéen blir förträfflig, mina herrar!" utropade denne i en ekstas af köksförtjusning; "jag har just nu varit nere hos Meryer. Guddomliga saker! Filet de boeuf à la Napolitaine! Croquettes de volaille! Fricandeau de veau à l'oseille! ris de veau piqué à tomates! chartreuse de légumes aux faisans! boudins à Richelieu! sauté de volaille aux truffes! mayonaise d'homard! gelée au marasquin!"

"Tillåt oss, värdaste Baron!" inföll de Besche, "att här ett ögonblick dra andan. Jag hissnar annars."

"Hvilken provins i det sköna Frankrike," frågade v. S., "är nog lycklig att få kalla Monsieur Meryer för landsman?"

"Picardie, Hr Grefve! Picardie är fosterlandet för våra största köksnamn. Orleans är dernäst ärorikt bekant. Flandern, Bourgogne, Comté, Lothringen hafva framvisat ett eller annat snille. Paris har Beauvilliers, som förtjenar allt beröm. Kommer någon af herrarne till Paris, bör han icke passera förbi huset N:o 20, Rue Richelieu, utan att der smaka en "Dinde aux truffes." Men, för Guds skull, mina herrar! tagen aldrig en kock från Normandie. En sådan är ett förderf för den bildade smaken.

Jag har ännu aldrig träffat en kock från Normandie, som kunnat bereda en nöjaktig tryffel."

"Herr Hofmarskalken har således haft sina missöden, dem kanske icke verlden anar. Mången gång har man måhända med tryffel strött törnen på Herr Hofmarskalkens stig."

"Ack, min Gud! ja! som herrarna veta, fås den läckraste tryffeln från Perigord. Nå väl! en min vän hade, med stor uppoffring — han åt ju icke upp den sjelf? — skaffat mig ett parti af denna deliciösa tryffel. Jag hade gifvit min kock sina föreskrifter. Den superba svampvexten skulle i vin renas från den vidhängande jorden. Den skulle *raspas*, blandas med olja, salt, peppar; en citron skulle utpressas öfver den, och derpå strös parmesanost. — Var nu icke allt tydligt och klart? Kan man rimligen ge mig någon skuld? Men den förbannade kocken, den barbaren, *skalar* tryffeln. Har man någonsin hört något sådant? Den bästa smaken sitter just i dessa något trädaktiga skal. Oh! mina herrar! mitt raseri kände inga gränsor. Lyckligtvis hade man gömt alla köksknifvarna. Jag skref karlen en orlofssedel, så att han sedermera svalt ihjäl — det rätta straffet för en försumlig kock."

"Herr Baron är då rättvisan sjelf!" anmärkte de Besche.

"I qväll skall Hans Maj:t med dubbel njutning smaka sin älsklingsdryck. Jag har fått Champagne från Jagor i Berlin."

"Jaa! det tyckes vara från rätta stället. Men, hvad den dubbla njutningen angår, så tror jag, att enkel kan vara tillräcklig."

"De Besche," genmälte v. S., svänger sina vapen, utan att bry sig om hvem de träffa."

"Jaa! det är en svängare," skrattade Hofmarskalken, "men så när hade jag glömt nämna, att, utom listan, som Grefven fått, har Fröken Elisabeth * * * blifvit befalld till soupéen i qväll. Hans Maj:t har särskildt —"

"Fröken Elisabeth!" afbröt v. S.; "hvad har hon gemensamt med dessa soupéer?

"Hans Maj:ts nådiga välvilja och åtanka", inföll de Besche.

"Hon lär skola följa med Friherrinnan F.", anmärkte Hofmarskalken, "ehuru, efter gammal regel, en Hoffröken utan tvifvel kan presentera sig sjelf."

"Hon blir verkligen uppdragen", yttrade de Besche: "i förgår gjorde hon sitt inträde vid hofvet, och i dag erhåller hon entrée till Konungens "petits soupés."

"O! att hon aldrig ginge öfver tröskeln till dessa smårum!" tänkte v. S. för sig sjelf; "hvarföre skola englar invigas i orgier? Skall oskulden sättas, ansigte mot ansigte, med fräckheten? Ack! att hon icke komme! Jag vet icke hvarföre denna önskan ligger så tydlig, så klar för min själ; ty hvad betyder för mig Fröken Elisabeth . . . .? Intet — eller kanske allt!"

"Jag har emedlertid," sade Hofmarskalken, "arrangerat om en kuvert, så att Ni icke behöfver inquiètera Er, min bästa Grefve! Sacre Dieu! tror jag icke, att Ni blir nedslagen af en sådan småsak, som en gäst mera, än hvad påräknadt var. Lita på mig! Jag är aldrig råd-

lös. Nog går det an att vara Kammarherre, när man har mig till Hofmarskalk."

"Ja! Baron är alltid ett stöd," yttrade de Besche och lutade sig vänskapligt mot Hofmarskalkens axel.

"De Besche är en glad garçon, men bortskämd," yttrade W. godlynt.

"Och W. är en medelålders man — och medelmåttig," tillade de Besche endast hörbart för v. S.

I detsamma öppnades dörren till Konungens kabinett. Konungen och Grefve Oxenstjerna utträdde.

"Jag skulle be Grefve Oxenstjerna," yttrade Gustaf," att tillbringa aftonen hos sin Konung, men jag vill icke, för mitt enskilda nöjes skull, undanstjäla någon enda timma från Edra "skördar," för Er sjelf skördar af lagrar, för Sverige, för Europa skördar af njutning och tillfredsställelse. Ni, Oxenstjerna! skrifver Er med några rader till odödlighet. För mig behöfvas två decennier af sträfvanden och omsorger, för att förmå häfden att icke glömma mig."

Gustaf III hade velat framkalla en kompliment, och den följde, då Grefve Oxenstjerna svarade: "Hvar lager, som en svensk författare kan vinna, tillhör ursprungligen Ers Maj:t. Ers Maj:t är den svenska skaldekonstens fader."

"Jag är bara rädd, att min descendent, i sådant fall, vexer mig öfver hufvudet, isynnerhet när han har sådana ledamöter, som Er, Grefve Oxenstjerna!"

"Ännu såg icke verlden den, som vexte den tredje Gustaf öfver hufvudet, och verlden skall icke se det."

"Våra ynglingar skjuta raskt i höjden. Hvem vet! kanske gömmer franska revolutionen i sitt sköte frön . . ."

Gustaf III slog till ett flatskratt, för att ge ett uttryck åt den med förakt och bäfvan blandade känsla, hvarmed han åsåg denna fruktansvärda pöbeldiktatur, som, icke i likhet med Drako, skref lagar med blod, utan gjorde blod till lag. Icke anade det honom då, att verldens störste och mest fulländade despot, Napoleon, skulle på den grund, sansculotter och dames de la halle lagt, resa sin enväldiga thron, omgifven af de största förmågor, som ännu uppburit en regim och — förrådt den. Icke föll det honom in, att ur detta hvimmel skulle Sverige tillägna sig en af sina största och segerrikaste Konungar, och Gustaf III sjelf vinna en efterträdare, som, boren ur folket, gjorde "folkets kärlek" till "sin belöning."

"Franska revolutionen bär intet annat frö inom sig, än fröet till sin egen omintetgörelse," svarade Oxenstjerna, som, ehuru skald, aldrig ägde statsmannens blick, och delade denna öfvertygelse med alla varmt Gustavianskt sinnade inom fäderneslandet. "Det svärd är redan slipadt, som sönderhugger den Gordiska knuten af dessa trassliga pöbeltvister. Alexander lyfter snart hjelmen på sitt kungliga hufvud."

En fläkt af sjelfbelåtenhet öfverflög Gustaf III:s ansigte vid denna poetiska anspelning på hans tillämnade fransyska fälttåg. Aldrig klin-

gade något lof ljufvare, än det krigiska, i den fåfänge Gustaf III:s öra. Mot härförarens lager utbytte han gerna författarens. Heldst smyckade han sig med dem båda.

"Vill Gud," yttrade Gustaf, och antog något af den gamla ridderlighetens uttryck och hållning, ty, som aktör var han förträfflig; "vill Gud, så står jag i dag ett år till med en svensk armé i Paris. Jag har gifvit "mon frère et cousin" Ludvig XVI min parole, att, om Europa öfverger honom, jag icke skall det. Att intåga i Paris, i Paris, som segrare, att återge en Konung friheten, att, beundrad, prisad, höjd till skyarne, åter inträda inom Tuillerierna och Théatre Français, att se Madame Montensier spela Zaire, och höra Armide der, med en sådan orchester, som der, med sådana sceniska ressursser, som der! Jag skulle låta ge min "Gustaf Adolfs ädelmod". De goda Fransosernas förtjusning öfver en Kung, som vore författare, skulle öfvergå alla gränsor. Men — det är olyckligt med oss, svenska Furstar. Det är af Ständerna vi skola begära nycklarna till våra skattkamrar. Det var ett olycksaligt påfund af svenska folket, då det fordrade att få beskatta sig sjelft. Det mest gynnande tillfälle till en landvinning, en vinning af ära, skall gå oss ur händerna, emedan — pengar saknas oss. Kunde man föra krig utan pengar, vore det en bagatell att eröfra verlden. Nog finnes det en hop öfverflödiga personer, som nationen behöfver bli af med, som nedskjutas, göras till krymplingar, svältas ihjäl, men pengar, Oxenstjerna! pengar! om dem är nationen räddare, än om lifvet."

”För en älskad Konung, för ett stort ändamål offrar nationen utan tvifvel allt,” invände skalden.

”Möjligt — och kanske icke möjligt. En riksdag skulle måhända utvisa det. Men à dieu, Grefve Oxenstjerna! min helsning till Er Grefvinna!”

Riksmarskalken aflägsnade sig.

”Ah!” fortfor Konungen, vändande sig till de öfrige herrarne, ”bon soir, Baron W.! Ni ser mig så betänksam ut. Är det giftasgriller, som sysselsätta Er?”

”Med Ers Maj:ts tillåtelse, hade jag kommit in på en fundering, i hvilken del af Italien pastejerna, som onekligen leda sitt ursprung från det italienska ordet pasta, deg, först uppfunnos, och sedermera bragtes till sin fullkomlighet.”

”Ah! ni är således inne på chronique de cuisine, och, hvad Er angår, de Besche! vill jag hålla mina kronjuveler mot Er bröstnål, att edra tankar bläddra i chronique scandaleuse.”

”Aldrig kände en Furste bättre sitt folk, än Ers Maj:t,” svarade Kammarjunkaren med en bugning.

”Jojo, de Besche! förtalet ger Er åtskilligt på Ert samvete.”

”Men om också förtalet ger, så tar jag icke, Ers Maj:t! Jag är i det fallet högst oegennyttig.”

”Min gemåls fruntimmer beklaga sig öfver Er. De påstå att ni är en lefvande satir.”

”Ja! de stå då alltid till tjenst när det gäller onda rykten. Jag en Satir, en varelse med horn

och svans! Jag anhåller hos Ers Maj:t underdånigast, att Hoffröknarne måtte få taga *det* på *sitt* samvete."

"Man säger vidare, att ni är ostadig i edra tycken, de Besche!"

"Aldrig i mitt tycke för det täcka könet, Ers Maj:t! och, hvad vänskapsförbindelser angår, så säger visserligen Marmontel: "Vänskapen, som i stora verlden näppeligen är en känsla, är i klostren en passion." Jag, Ers Maj:t! som ändå icke har skrifvit några Contes moraux, säger, att vänskapen är vid hofven en passion, som har allting för sig — utom uppriktigheten."

Bordstudsaren på pelarbordet hade emedlertid skridit till inemot åtta.

"Tillåter Ers Maj:t," frågade v. S., "att jag aflägsnar mig för att taga emot Ers Maj:ts gäster?"

Konungen nickade och v S.'s höga gestalt skymtade ännu, passerande genom de närmaste dörrarne, men försvann sedan i de yttre rummen.

"Ett ord! Baron W.!" yttrade Konungen och satte sig ned i soffan, i det han bredvid sig anvisade plats åt sin Hofmarskalk. De Besche drog sig tillbaka till ett hörn af rummet, der han bläddrade i en med gravyrer sirad upplaga af Lafontaines Contes, under det att hans spända öra sökte utreda ljuden af det tysta samtalet mellan Gustaf III och Baron W. Att lyssna är en konst, som nått sin utbildning vid hofven.

"Ni är en rik man, min kära W.!" började Konungen. "Er far både ärfde och spelade sig till en icke så liten förmögenhet."

"Åh ja! Gud ske lof! jag har icke att klaga. Gaskestad är väl värdt sju eller åtta

tunnor guld, Wira Bruk ungefär lika så mycket. Af Passlunda har jag tvåhundrade tunnor råg i arrende och för säteriet Gudlösa har man bjudit mig hundratusen riksdaler. Men, se Ers Maj:t! det är inspektorerna, de fördömda inspektorerna — jag ber Ers Maj:t underdånigst om ursäkt för uttrycket — men man kan, förbanna mig, icke annat, än svära, när man tänker på det följet . . ."

Gustaf III drog ihop sina läppar till ett spotskt leende.

"Godt, min kära W.! godt!" yttrade han. "Ni påminner Er kanske, att det står på något ställe: "det är icke godt för mannen att vara allena." Ni ser mig ut, att vara giftvuxen."

W. sände en forskande blick öfver sin temligen korpulenta lekamen.

"Åh ja! Ers Maj:t! jag har alltid lefvat väl, och i min barndom förtärt mycket födande soppor, hvarigenom man hastigare utbildas; dock bör man skilja mellan den egentliga brödsoppan: "zuppo" eller "zuppa," såsom Italienaren kallar den, och "minestre," hvilket betyder detsamma, som gröt eller välling. Som särskildt genus bör man likväl upptaga köttsoppan, hvilken kan fås förträfflig på kalfhufvud, om man deri slår något kraftigt spad, t. ex. brun buljong, madera, och en grand brynt mjöl - - -"

"Kalfhufvud!" mumlade Gustaf III mellan tänderna; "men, min bästa W.! vi ha alldeles förirrat oss i köket, då vi borde vara vid foten af hymens altare. Med ett ord, min vän! ni bör gifta Er."

”Jag har i allmänhet angenäma minnen af giftermål. På Rosenstjernas bröllopp var ett ypperligt hjorthornsgelée. Gifta mig, säger Ers Maj:t! Jag vet icke, om jag skall våga det. Min hustru kan möjligtvis komma att stöta sig med min kock, och då är jag olycklig.”

”Ni vill således icke gifta Er?”

”Jag vill göra allt, hvad Ers Maj:t vill, men: gift! hu! det låter illa. Jag kan förgifta mig, Ers Maj:t!”

”Här finnes vid mitt hof en ung, god, vacker, medellös flicka af rang, som jag skulle vilja se försörjd. Ni får råka henne i afton vid supéen.”

”Supéen blir guddomlig: sauté de volaille aux truffes, Ers Maj:t! och dessutom en ung, god, vacker, medellös flicka. Men, gifta mig — Ers Maj:t! tillåt mig nådigast att ”lägga denna fråga på bordet!”

”S'il vous plait,” yttrade Gustaf III med vresig ton, och steg upp ur soffan. Öfver Hofmarskalkens läppar sväfvade ett besynnerligt leende, och han aflägsnade sig strax derefter.

”Hon kan så gerna få någon annan rik narr, som honom,” hviskade en stämma i Gustaf III:s inre, ”jag har föresatt mig att förskaffa henne en oberoende ställning, och jag vill se, om jag icke skall drifva min plan igenom.”

”Hör nu, de Besche!” yttrade Gustaf III till sin ”verklige Kammarjunkare.” ”Hvad anser ni Baron W. vara för en man?”

”En stupid man, Ers Maj:t!” svarade gunstlingen eller hofnarren, hvilkendera titeln man heldst vill gifva honom.

"Om jag rätt kommer ihåg måtte han de sista åren af min högtsalig Herr Faders regering ha tjenat vid Svea garde. Jag vill minnas, att han då var en vacker figur."

"Ers Maj:t värdigas förlåta mig, men nu gör han en ömklig figur."

"Aha! de Besche! du tycker måhända sjelf, att platsen skulle vara passande."

"En plats i Ers Maj:ts välvilja är för mig nog," yttrade de Besche med handen på hjertat.

"Jag ville göra hans rika familj mig förbunden, då jag nämde den der björnen till min Hofmarskalk. Han vid mitt hof! det är verkligen "asinus in lyram," som jag tror, det heter i rhetoriken. Men kunde jag tro, att tjugo års vistande på ett gods i Wermland af en gardesfändrik gjort en orangutang. Det enda han har fint, så är det hans smak, nemligen smaken i munnen, och den enda superlativa egenskap han besitter, är — hans dumhet."

I detsamma inträdde Armfelt. Konungen vinkade honom till sig, och de Besche begagnade tillfället att bege sig ut i de yttre rummen, hvarifrån man redan hörde sorlet af röster. Med en slags häftighet började Gustaf III: "Nå! har du kunnat uppsnappa hvad som tilldragit sig på logen? Jag börjar misstänka, att det icke är alldeles helt med detta ordensvurmeri. Det är måhända under ytan af välgörenhet, och under den skrytsamma manteln af högre kunskaper, som man gömmer dolkar, slipade till konungamord, och planer, syftande att kullstörta throner. Har Liljesparre *noga* gjort reda för hela uppträdet?"

"En polisbetjent var gömd i en af frimurarnes symboliserande likkistor, och spände sina öron så långa, att Liljesparre nästan fruktade att få se dem sticka ut öfver randen af kistan. Det var Bergman, densamme, som fördelaktigt utmärkte sig vid säkerhetsaktens genomdrifvande, en genompiskad kanalje, på hvilken man med trygghet kan lita. Först hade Hertigen hållit ett tal, skrifvet af Reuterholm, der denne lagt H. K. H. så barbariska floskler i munnen, att H. K. H. flera gånger tvärstannade, i tvekan att kunna säga ut dem. Sedan började det vanliga spektaklet med dolkar, svärd, hufvudskallar, lampor och likkistor. Om Ers Maj:t någon gång täckes förbjuda orden, blir allt det der ett ypperligt kap för kongl. theaterns räkning. Flemmingen recipierades, och stod profven med oerhördt mannamod. En nyfiken borgare, som äfven åstundade bli ordensbroder, dånade af förskräckelse, och måste bortbäras. Allting sker vid receptionerna med dån, så att det verkligen icke är underligt, om man retroaktift skulle dåna."

"Men någonting måste ligga under dessa täta sammankomster."

"Endast intresse för saken, Ers Maj:t! endast ren, svensk enfald. Man finner ett barnsligt nöje i alla rysligheter, för hvilka man icke sjelf är rädd, och hvarmed man kan ha den fägnaden att skrämma andra. Den af förskräckelse halfdöde borgaren måste likväl ha varit ett ypperligt skådespel, det bästa, som frimurarne ännu mäktat åstadkomma. Jag ville just

ha sett Reuterholms hånlöje, när den stackarn stalp i golfvet."

"Hvad har Liljesparre annars haft att rapportera? Hvad säger man på värdshusen och konditorierna? Talar man om möjligheten af ett krig mot Frankrike? Man fördömmer väl den Parisiska pöbelns mått och steg?"

"Äfven i vårt kalla Sverige, Ers Maj:t! finnas några varma hufvuden, hvilka naturligtvis lätt skola förälska sig i dames de la halle's ädla hållning, och anse för höjden af mensklig lycksalighet att, såsom deras själsfränder, sansculotterna, få gå utan byxor. En gatbatalj är i deras tycke en njutning, stormningen af ett fängelse en vällust. De påstå att Sverige är efter sin tid, ty vi äga icke guillotinen. Några sådana pojkar skräfla naturligtvis, både här och der, om frihet och jemlikhet, men ge dem en titel, Ers Maj:t! — och jag lofvar heligt att jemlikheten icke mera skall komma i fråga; ge dem en dräng — och frihetshjeltarne skola bli de argaste tyranner, som ännu regerat med en piska. Vi lefva i en tid af stora ord: *prat* är dagens lösen. Vågar jag ge Ers Maj:t ett råd, så låt folket prata. Först när man vill tysta munnen på dem, bli de oregerlige."

"Men tanke och tal grundlägger handling. Ett exalteradt ögonblick — och gränsen är öfverstigen. Denna gräns är en Rubicon, öfver hvilken man icke mera går tillbaka. Sedan drifver lifsfaran, förtviflan, nödvändigheten en framåt. Man måste fullända eller ända i galgen. Just deri ligger faran af hvarje upplopp, hvarje uppror, att upprorsmannen aldrig kan räkna

på en försoning, att han fäktar med repet om halsen, och en sådan snara gör — listigt nog! — hjeltar. Det gäller att kämpa sig fram till thronen, eller släpas till schavotten. Nej! Armfelt! yttranderätten är farlig. Ett folk af döfstumma skulle aldrig försöka en revolution, ty de kunde icke kommunicera sig med hvarandra, och ingen är nog vansinnig att *ensam* ställa sig den allmänna ordningen i vägen. Det är dessa smygande, tysta, försåtliga samtal, dessa halfförstådda vinkar, dessa interjektioner af missnöje, som, när man går till roten, störtat throner. Här finnes missnöje — — detta missnöje har talat högt från adelns bänkar, har lönligen ritat karrikatyrer öfver min personlighet, och diktat paskiller öfver mina handlingar."

"Hvilken storhet har ännu icke uselheten försökt att nedsätta? De fiender äro ej farliga, som fäkta under karrikatyrens vanfrejdade sköld, och slipa paskillens förslöade vapen. Att de kunnat tillkomma, bevisar endast att man alltför mycket litat på Ers Maj:ts storsinthet, för att tro att Ers Maj:t skulle vilja forska efter de grumliga källor, hvilka *så* sprutat sin ilskna galla på det dyrbara föremålet för ett helt folks kärlek."

"Men *löjet*, Armfelt! löjet är ett fruktansvärdt vapen, inför hvilket äfven Konungar kunna bäfva. Huru ofta har man icke med satirens stilett lönnmördat ett anseende? Huru månget rykte har icke druckit sig till döds ur hånets giftbägare? En Kung löjlig i sitt folks ögon! det är ord, Armfelt! som kunna slå med vansinne."

"Den Kung, som bor i sitt folks hjertan, har der ett säkert skygd mot hvarje smädelsens försök. Ers Maj:t har räddat Sverige från den ögonskenligaste undergång, återgifvit det lugnet inomlands, aktningen utomlands, och Ers Maj:t tror Sverige nog otacksamt att låna sitt öra åt några spridda smädare, hvilka, liksom den falske myntaren, endast vågar drifva sitt nedriga handtverk i mörkret och smida sina lögner, gömda för verlden, som föraktar dem."

"Men man måste, i hvad fall som helst, vara försigtig. Detta ögonblick är farligt för royautéen. Fördömdt vare det Nordamerikanska frihetskriget! Derifrån hemförde Fransoserna den smitta, som nu lägger gift i nationernas ådror. Förbannade dessa filosofers idéer, hvilka nu, gengående, spöka i Europas hjernor! Frihet! man kallar dig en guddomlighet — och du är en furie. Du lefver af dina älskares lik, och såsom en sköka öppnar du dina armar för alla och förför ett tidehvarfs ynglingar. Du firar sådana brudnätter, som Bartholomeinatten, och är ändå, lik vampiren, evigt törstig efter dina blodiga njutningar. Frihet! sjelfsvåldets valspråk! talisman, som öppnar nationernas förstockade öron! trollformel, som skapar krigare och tillgångar af intet! mordbrännarfackla, som sätter verlden i lågor! lösen för röfvare och hjeltar! jag fruktar dig, men jag förbannar dig."

Vi måste måhända här påminna våra aktade läsare, att vår berättelse begränsas af det adertonde århundradets sista decennium, då mera än en regents fruktan för de i Frankrike började republikanska rörelserna, stegrats nästan

ända till vansinne, och då dessa uppträden i sjelfva verket icke lemnat annat resultat, än ohyggligheter utan like, guillotineringar utan tal, blod utan mått, och olyckor utan beräkneligt slut. Gustaf III, med sin lifliga fantasi, men med sin knappa skärpa i omdömet, såg i franska revolutionen ett perennt blodbad, ett evigt hat mot konungamakten, ett fortsatt pöbeltyranni. Han ihågkom ej historiens vittnesbörd, att hvarje revolution, som ledt sitt egentliga ursprung nerifrån, och ej åstadkommits såsom ett nöd värn mot någon statskupp från styrelsens sida, alltid inom sig burit fröet till sin egen omintetgörelse. Han förgat att det ännu aldrig lyckats att, för längre tid, omskapa en modern monarki till republik, ty nationens sekelsgamla politiska begrepp utvexlas icke så lätt mot nya, i ovanlig form preglade åsigter, och sednare tiders glupska egoism kan icke inom sparbössan af sitt förstånd fatta den gedigna, ädla halten af en antik republikanism, denna de politiska lärornas kristendom, hvilken dyrkade idéen af staten, såsom Gud, och, i sann ödmjukhet, ansåg sig sjelf såsom grandet, endast ägande tillvarelse, genom, i och för denna idé.

Emedlertid hade Gustaf III framfört dessa sista ord med häftighet, med emfas. Han stampade i golfvet i en paroxysm af den qvinnliga retlighet, som utgjorde ett drag ur hans karakter. Han knöt handen krampaktigt, såsom hölle han hydrans hals inom sina hårdt tillspända fingrar. Men han var för mycket van vid ceremonielet, att ej snart återtaga sin vanliga,

värdiga hållning. Med fullkomligt lugn i rösten tillade han efter några ögonblick: ”Men vaksamma böra vi vara. Liljesparre måste, såsom en Argus, blicka ikring sig med hundrade ögon, att ingen rusig och uppäggad pöbel må oförmodadt mot oss lyfta hundrade armar såsom Briarevs. Till dig kan jag förtro mig, Armfelt! Min lycka är din. Din glans är återskimret af min. Skulle ödet, i en framtid, tillåta mig eröfra ett kungarike, vet du, att ett hertigdöme är ditt. Naturen gaf dig en liflig, en genomträngande blick. Håll den spänd och öppen! Tjena mig, som om du tjenade ditt eget ödes genius. Hvad kunglig nåd kan skänka, skall bli din belöning, Armfelt! och dessutom en Konungs vänskap. Men — allvarsamma tankar hafva nu tillräckligt sysselsatt oss. Äfven nöjet har sina rättigheter, och bekymren sina mellanstunder. Allons!”

Och Konungen begaf sig med sin gunstling ut i de yttre rummen, der redan gästerna voro samlade, och konversationen lifligt i gång. Ett ögonblicks paus uppstod, då Gustaf III inträdde, stolarna skötos tillbaka, djupt sänktes vajande panacher af sina nigande ägarinnor, och mera än en stångpiska tog en horizontal riktning uppåt vid de underdåniga bugningarna. Med det kungliga, på en gång öfverlägsna och vänliga, intagande och vördnadsbjudande leende, detta leende, som bragt qvinnors hjertan att klappa och besegrat mäns motvilja, emottog Gustaf den allmänna hyllningen, och i hans återhelsning bodde hela det behag, som spridde en så egen tjusningskraft kring hans minsta

åtbörd, öfver hans böjning af hufvudet, som öfver hans axelryckning.

"Ah! Fru Schröderheim!" började Gustaf III sin rund bland damerna; "det var länge, sedan edra behag upphöjde glansen af någon af Gustaf den tredjes aftoncirklar."

"Det har så varit Ers Maj:ts behag," svarade Frun, "och Ers Maj:ts behag är såsom tiden: den underkufvar alla andra behag."

"Utan tvifvel," tillade Schröderheim, "har det varit *invita Minerva*, som min hustru en tid bortåt endast i minnet fått fägna sig åt Ers Maj:ts kungliga nåd. Skulle jag öfversätta den latinska frasen för min hustru, vore jag färdig säga att det fattades henne invit."

"Ja! jag påminner mig nu, Fru Schröderheim! att något litet missförstånd ägt rum oss emellan. Jag vill erinra mig, att ni gjort er skyldig till högmålsbrott, att ni riktat en pik mot er födde Konung och Herre. Men hvarföre skulle ni uppträda såsom Amazon? Ni är fruktansvärd ändå. Hädanefter, Fru Schröderheim! en väpnad neutralitet, och inga otillåtna ströftåg!"

"Min hustru sätter alltid mig bland trossen," inföll Statssekreteraren, "annars skulle jag visserligen söka att, såsom Ers Maj:t behagade nämna, hålla henne till neutraliteten, så mycket mera som jag i många år sjelf måst vara neutral, och, på mitt område, bevilja durchmarsch åt den ena af de krigande makterna efter den andra."

"Ja! min kära Schröderheim! det är icke i dylika angelägenheter, som i statsangelägen-

heter, att "les affaires font l'homme," svarade Statssekreterskan. "För öfrigt, Ers Maj:t! om detta offer icke anses alltför ringa, nedlägger den, som Ers Maj:t behagat kalla Amazon, liksom för ett år sedan Ryssland, med bön om tillgift, sina vapen inför den ädelmodige Gustaf III:s fötter."

Gustaf gick, efter en särdeles nådig nick, vidare till Grefvinnan Segerschöld, mot hvars stol de Besche lutade sig med tusen vackra fraser på läpparne, och med ett leende omkring dem, hvilket, liksom glädjeflickans, såg ut att vara beställdt. De Besche hade nemligen till hälften ryckt fram med en kärleksförklaring, och måste, på halfva passagen, draga sig tillbaka. Men också var tillfället lockande, ty ingen kunde rimligen höra hvad han sade. De Besche lemnade icke gerna ett sådant ögonblick obegagnadt.

"Välkommen! Grefvinna Segerschöld!" yttrade Gustaf III; "det är med Er, som med Madonnan: Ni är alltid tillbedd." Konungens blick föll på de Besche.

"Blott af skrymteriet, Ers Maj:t!" svarade Grefvinnan. De Besche aflägsnade sig, då han såg Konungen intaga en ledig stol vid Grefvinnans sida.

"Ni är misstänksam!"

"Man måste vara det vid ett hof. Uppriktigheten bor ju icke i palatser?"

"Förtal, min Grefvinna! förtal! Furstarne äro öppenhjertigheten sjelf, endast de komma utom sitt kabinett. Der måste vi någon gång

leda en tråkig riksdagsman bakom ljuset, men ett skönt fruntimmer — aldrig."

"Ludvig XIV kufvade både hjertan och länder, men jag lemnar åt Ers Maj:ts höga vishet att bestämma, om han ej gjorde sina flesta eröfringar med beräkning och förslagenhet."

"Ah! Ludvig var en djerf, förvägen Furste. Han tog både fästen och hjertan med storm. Det finnes andra Furstar, som älska idylliskt troget, chevalereskt undergifvet, poetiskt innerligt, som nästan tveka att göra sig förstådda — och dessa Furstars kärlek *vill* man icke förstå."

"Måhända, Ers Maj:t! bäfvar man att förstå den. Männerna äro, i sin kärlek, lika bildstormrarne. De guddomligheter, som de tillbedt det ena ögonblicket, trampa de det andra i stoftet. En mans mättade kärlek följes så snart i spåren af hans förakt. Och huru mycket oftare inträffar icke detta förhållande med en Furste. Inför hans fot hafva, ifrån barndomen, alla lifvets njutningar legat utströdda, som blommor på ett fält. Han har endast behöft plocka dem för att äga dem. Han har ilat från nöje till nöje, som en resande från station till station, utan att i minnet behålla annat, än några flyktiga bilder af äfventyr, dem han mött, af hinder, dem han med lätthet besegrat. Hvilken qvinna skulle vara nog egenkär att tro sig i stånd att, mera än några ögonblick, fasthålla denne flyktige vandrare, som bryter upp en morgon utan att man anar det, och smyger sig utan afsked, småleende och triumferande, hän till nya äfventyr. Den öfvergifna vrider händerna; han kastar icke en gång en blick tillbaka på det snyf-

tande offret. Nej! Ers Maj:t! giftbägaren är mindre farlig, än en Furstes kärlek."

"Fru Grefvinna! Ni har af edra aristokratiska förfäder insupit afsky för Furstarne. Det måste ligga i hvarje Furstes intresse att taga en så farlig lära, som denna, från så förföriska och öfvertalande läppar, som edra."

"Gustaf III:s vältalighet har gjort flera proselyter, än Gustaf I:s protestantism, men, i frågan om faran af Furstars kärlek, bereder jag mig på ett lika förtvifladt motstånd, som Karl XII vid Bender."

"Och skall jag, liksom Janitscharerne, bli tvungen att kalla detta vackra hufvud för "jernhufvudet?" Dock — om jag minnes rätt — man stormade ju icke aldeles förgäfves vid Bender. Karl XII föll. Äfven en qvinna kan falla."

"Och föras till något lustslott, något svenskt Demotika. För Guds skull! Ers Maj:t! fullfölj icke längre liknelsen!"

"Grefvinnan kastar skulden på mig för sina egna förbrytelser. Var det icke Grefvinnan sjelf, som fullföljde tropen? Men så är det ständigt med Kungarna. *Allt* skylles på dem."

"Och *något* med rätta, Ers Maj:t! Ers Maj:t hör att jag frimodigt sluter mig till oppositionen."

"Ack! min Grefvinna! jag har länge, böjd för eftergifvenhet, sträckt oppositionen min famn," sade Konungen med en lätt, halft komisk suck. "Emedlertid — lycklig den, som från edra läppar finge kyssa bort hvarje opposition, och återföra er i royalismens armar! Aldrig skulle Gustaf III ha varit sällare, än när han blifvit säker på denna oroliga undersåtes trohet, denna hans

"belle ennemie," som beständigt sysselsätter hans tankar."

För att måhända skänka mera vigt åt detta yttrande, lät Gustaf III sina fingrar lätt halka öfver Grefvinnans hand, i detsamma han reste sig från stolen.

"Bon soir, min vackra Baronessa!" fortfor Gustaf III och vände sig till Friherrinnan F. "Hur mår er man? Han är väl förtviflad att sakna er?"

"Han är så förtviflad man kan vara — i sin säng. Han sofver nu utan tvifvel ganska djupt!"

"Hvad det är lyckligt för fruar att äga män, som sofva djupt, men — ack! vår nya Hoffröken! blomman vid vårt hof! Ni är förtjusande i afton, Fröken Elisabeth!"

För hvart och ett af dessa stegrade epitheter, purprade en allt högre och högre rodnad Fröken Elisabeths jungfruliga kinder. En lätt rosenskiftning darrade till och med på hennes höga, hvita panna, och tycktes slutligen gömma sig bakom hennes blonda, silkeslena lockar. Detta rena hjerta, i hvilket englar kunnat spegla sig, och, leende, känna igen sig, klappade till oroligt och ängsligt vid blotta aningen af ett smicker. Denna blyga blick, oskuldens blick, sänkte sig inför den kunglige vällustingens platta pris. Denna tunga, som aldrig ohelgats af en osanning, blef mållös vid några uttryck från Gustaf III:s på tvetydigheter så rika läppar.

"Jag tror att det är med Elisabeth, som med många andra prydnader, att de äro stumma," tänkte Gustaf III, men han yttrade: "Aldrig är en qvinna skönare, än då hon rodnar, min

Fröken! Naturen har skapat er att bevisa denna sats."

Högre, än någonsin, steg väl purpurglöden på Elisabeths kinder, men hon svarade med melodisk, ehuru darrande stämma: "Och aldrig är en ädelmodig Konung mindre ädelmodig, än då han *tvingar* en qvinna att rodna."

"Jag begick en förbrytelse," sade Gustaf III, "då jag ville njuta af en tjusande dams förvirring. Ni har straffat mig, min Fröken!"

Med en lätt nick aflägsnade sig Gustaf III från denna den sista ledamoten af det aristokratiska fruntimmerskoteriet, och gick till nedersta ändan af rummet, der man, med strängt iakttagande af rangens fordringar, placerat mamsell S., aktris och hofsångerska, hos hvilken man likväl påstod att aspiranter till pastorater rekommenderade sig nästan heldre, än hos Schröderheim. Hon var klädd i den fantastiska smak, som endast en förklarad nöjets prestinna opåtaldt kunde våga hylla i ett tidehvarf, så ceremoniöst, som Gustaf III:s. Hon var lastad med juveler, äkta eller falska, ungefär lika rikt och lika smakfullt, som Kristian IV:s kröningssadel i Köpenhamn. Sanningen att säga, och för att begagna en gammal liknelse, blixtrade dock dessa icke hälften så lysande, som hennes stora, mörka ögon, hvilka ännu aldrig sänkt sig mot jorden, liksom hennes kinds vanliga rodnad aldrig vid något brydsamt tillfälle ökats eller minskats, utom de få gånger, då hon, enligt skådespelets fordringar, måst dö på scenen.

De Besche, som varit olycklig hos Grefvinnan, sökte nu trösta sig hos aktrisen, och var just med henne inbegripen i ett ganska intressant samtal om konsten att dåna, då Konungen nalkades. "Philomèle," yttrade denne, "brukar vanligtvis förmå alla att lyssna till *sig*; nu lyssnar *hon*, misstänker jag, på hvad de Besche kan ha att andraga."

"Philomèle har trott sig se solen, då hon såg Ers Maj:t. Det är derföre hon har tystnat" svarade de Besche.

"Der jag minst gerna skulle se dig, min kära de Besche! vore det i Kronprinsens omgifning. Du kan konsten att smickra."

"Ers Maj:t! Hos beundran är den konsten natur," genmälte de Besche med en ton, undergifnare än en slafs, innerligare än en älskares.

"Nå, m'amie!" fortfor Konungen, "hvad lider det med Armide?"

"Armide lider villigt, ty det är Ers Maj:ts vilja," svarade aktrisen; "men hårdt är det att dömmas att vara förtrollande, då man äger så få egenskaper, som rättvisa ett sådant förtroende."

"Och det säger ni, just då ni håller på att *utom* kulisserna bedåra mina riddare," yttrade Konungen, med en blick på de Besche; "men för öfrigt, ma belle! om ni vore så afskräckande, som Forssgren — hon är ju vid baletten? — så kunde ni tryggt spela den förtrollande Armide, sedan mamsell L. spelat den kyska Virginia. Nu är det emedlertid för er omöjligt att erbjuda denna pikanta kontrast mellan rolen och personligheten. Ni är älskvärd såsom Armide, ni är älskvärd såsom mamsell S."

"Den enda skillnaden vore måhända," inföll de Besche, "att mamsell S. är passiv på scenen och aktiv utom den. Hon blir bedragen såsom Armide, och bedrar såsom mamsell S."

"Det är hårdt att så bli anklagad inför sin Konung, men, om jag icke misstar mig, är det ju en regents rättighet att frikänna?"

"Det är mera än halfva bevis emot er, mamsell S.! huru var det i somras? Jag ställer er under framtiden," sade Konungen.

"Ack! Ers Maj:t! En aktris är, genom sitt kall, tillräckligt ställd under framtiden. Hvem beror så mycket, som hon, af den och pensionskassan," genmälte skådespelerskan.

"Talangen öfverlefver tiden," sade Gustaf III.

"Men äfven talangen får skrynkor, äfven talangen får gikt af draget i kulisserna, äfven talangen bleknar och grånar."

"Äfven talangen kan sminka sig och nyttja löslockar," utbrast de Besche med pathos.

Medan denna ystra konversation mellan Konungen, hofmannen och aktrisen sväfvade ut i de djerfvaste anspelningar, och i ordlekar, som med möda, under ett förfinadt språk, dolde deras ursprungliga cynism, vexlades ett samtal, mera värdigt en kunglig salong, mellan Fröken Elisabeth * * * och Grefve v. S. Nästan med en slags ängslan hade v. S. betraktat det ljufva, jungfruliga anletet, för att i dess drag söka läsa, om hon anade till arten af de qvicka repliker, som susade ikring henne, som med den djupaste vördnad för konveniensen förenade det djupaste förakt för moralen, som hånlogo städadt, och,

med ceremoniös artighet, rånade hvarje bättre känsla. Men han drog andan, då han tydligen läste i hennes ansigte, att hennes fläckfria själ icke kunde fatta de mörka djup, som dolde sig under denna glänsande yta, att hon väl, undrande, stirrade ned på de besynnerliga krokvägar samtalet ikring henne tog, men utan att mäkta ana de mål man dermed åsyftade, dunkla mål, betydelsefulla endast för ett slappadt njutningsbegär, som ville äggas af den tvetydiga halfskymning, hvari meningarna framträda, på en gång charader, gäckerier och otillständigheter. För v. S.s ögon sväfvade en helgongloria kring denna höga, milda gestalt, som, lik en annan Astrea, stod skär och ren och bländande, midt i det hvimmel af sedeslöshet, principlöshet, gudlöshet, som trängdes ikring henne, utan att ens kunna strö ett stoftkorn på hennes själs klara dufvovinge, utan att ens kunna göra sig begriplig för henne.

"Af barmhertighet glömde Gud denna engel på jorden," tänkte v. S., och blickade, hänryckt, in i den fuktiga glansen af Fröken Elisabeths stora, blåa öga, liksom hade der himmelen öppnat sig för honom och en evighet af salighet, frid och fröjd strålat ned på honom.

För första gången i hans lefnad fattades det v. S. ord. Han, som hade kunnat slamra bort en dag med vanliga Hoffröknar, hade svårt att yttra en stafvelse till Fröken Elisabeth. Men Grefve v. S. älskade nu för första gången verkligt.

Han, hvars röst aldrig darrat vid en kärleksförklaring, sväfvade nu nästan på målet, då han framförde de enkla orden: "Fröken ångrar

utan tvifvel icke det utbyte Fröken gjort af den tysta landsbygden emot Gustaf III:s lysande och bländande hof?"

"Ack!" svarade Fröken, "sedan min goda faster lemnade mig, och jag följde hennes likkista ned i det mörka kapellet vid Ulfsjö, och der för sista gången kysste stoftet af den, som varit mig allt i verlden, hvarföre skulle jag längta tillbaka till den tomma, öde boningen, der jag just tycker mig höra luckorna gnisslande vända sig på sina hakar och dörrarna ibland, vid en häftig vindpust, flyga upp, och vinden störta sorlande, som en mumlande röfvarhop, in i rummet. Jag inbillar mig just se de gamla porträtterna liksom andas för draget, och de stela fruarna skaka sina friserade lockar, vid skenet af de dunkla, flämtande ljusen, som kasta sina vandrande jätteskuggor i hörnen af de stora, gobelinsbeklädda rummen. Hu! nej! jag skulle visst dö af skrämsel."

"Men jag förmodade att Ulfsjö för Fröken återkallade barndomsminnen, dyrbara och heliga minnen, vid hvilka man alltid gerna dröjer."

"Det gör Ulfsjö visst, Herr Grefve!" svarade Fröken, "jag skulle gerna vilja återse den lilla bersåen, der jag alltid så hemlighetsfullt band mina kransar, för att fästa dem kring kaffebordet på min goda tants namnsdag, och förstuguqvisten, der jag matade mina dufvor och der de trängdes ikring mig, hackande med näbbarna och flaxande med vingarna, för att uppfånga de snabba, rullande ärtorna. Nu står det trädet vissnadt och saftlöst, der jag, som barn, hade upptäckt ett fogelbo, och vårdade

de små nästan lika omsorgsfullt och lika troget, som modern sjelf. Jag undrar, om eko't vid Venntorp ännu minnes "lilla Alfred," som jag så många gånger sjöng för det, och som det alltid försökte att taga efter! Men ack! Ulfsjö har ändå för mig *endast* minnen. Tant finnes der icke mera."

"Hvem vet, min Fröken!" sade v. S., "om icke dessa idylliska bilder af barndom och sällhet snart skola aldeles förlora sig i det lysande hvimmel, som hädanefter kommer att omgifva er. Utan tvifvel, min Fröken! kommer nu blott det ena nöjet att räcka det andra handen, för att i en beständigt vexlande krets omsluta er. Ni blir innan kort en gudinna i hofvets divertissementer; vid våra torneringar ärnar säkert mången att bära edra färgor; ni kommer kanske att utdela priset åt den segrande. Tro mig! äfven häri ligger för ett ungt sinne en egen tjusningskraft. Och hvarföre må icke den, som förtjenar det, fritt hängifva sig åt nöjet att bli firad och beundrad af alla?"

Frökens kinder rodnade vid den komplimment, som gömde sig i dessa ord. Hon svarade: "Hvarföre skulle jag neka att jag längtar till ett af dessa tillfällen, då jag får se hofvet i hela glansen af feodala, ridderliga minnen, då jag skådar de harneskklädda riddarnes flygande hjelmbuskar och fladdrande schärp, fällda lansar och ståtliga springare, vapenhärolder och stridsdomare, då jag hör trumpeterna ljuda och tornerlagarna uppläsas och en sakta hviskning ila genom lederna af de åskådande, när en riddare med nedfälldt hjelmgaller visar sig på banan.

Men var öfvertygad, Herr Grefve! att jag icke är nog barnslig för att lägga någon annan betydelse, än nyfikenhetens och det ögonblickliga nöjets, vid dessa lysande lustbarheter, och att jag ej är nog fåfäng för att förmoda att jag der skulle väcka någon uppmärksamhet, hvilken i minsta mån skiljer sig från den allmänna, som man ägnar åt hvarje åskådarinna af en dylik högtidlighet. Jag är oerfaren, Herr Grefve! — men jag är icke obetänksam.”

”Ni är grym, min Fröken! som så hårdt bestraffar mig derföre att jag ett ögonblick och med en vink vågat vara moralpredikant.”

”Grym! bestraffa! våga! Medge mig, Herr Grefve! att ni talar ett bra onaturligt språk,” sade Elisabeth * * *, hvilken, ehuru blyg och nästan rädd i de nya förhållanden, hvaruti hon blifvit ställd, likväl, i likhet med många qvinnor af hennes ålder, på bottnen af sin rena själ ägde en medfödd naivetet, som nu ovilkorligen blixtrade fram, sedan v. S. redan blifvit för henne mindre främmande.

”Hofven, min Fröken! äro icke ställen, der man studerar naturen,” sade Kammarherren med en lätt axelryckning. ”Man skrufvar der upp samtalstonen till en höjd, som är alltför konstlad, för att vara hjertlig.”

”Men jag är ett bygdens barn, Herr Grefve! och har svårt att följa med de granna tiraderna. Tala derföre till mig, som ni skulle tala till ett fruntimmer, hvilket aldrig sett hofvet, så vida ni nemligen önskar att jag skall förstå er. Jag vill icke derföre att ni skall vara hjertlig.”

"Och det skulle måhända stöta er, om jag vore det mot er."

"Ja! Herr Grefve! ty se! jag vill aldrig höra till undantagen."

"Ni tror mig således ur stånd, min Fröken! att vara hjertlig, att känna djupt och innerligt."

"Nej! visst icke det, min goda Grefve! tag icke mitt prat så strängt efter orden, ty sådant förtjenar det säkert icke. Men Grefven skulle ha hört min gamla fasters beskrifningar på hofmän. Hu! Hon ritade rigtigt upp dem så svarta, som kol. En tunga af förställning, ett ansigte af hyckleri, en själ af — — men, jag ser, att Grefven redan är ond på mig."

"Ond, min Fröken!" sade v. S. lågt, men innerligt; "det finnes varelser, för hvilka man endast kan hysa en känsla — beundran."

"Nu var det Hofmannen, som talade," sade Fröken, leende.

"Hade icke Fröken förbjudit mig att vara hjertlig, skulle jag hafva sagt att det var hjertat."

"Man ser huru noga Grefven låter binda sig af förbud. Att i samma andedrag upprepa dem och öfverträda dem — det är för mycket."

Hade någon, under det samtal — detta alldagliga joli rien mellan en Kammarherre och en Hoffröken —, som vi nu med vår tunga penna sökt skildra, gjort sig mödan att närmare fixera Grefvinnan Segerschölds anletsdrag, skulle han der läst symtomer till en viss oro, i hennes öga sett strålen af en uppmärksam blick, som noga följde hvarje gest af v. S. och Elisabeth * * *. Kunde man höra med tanken, skulle

intet ord af deras samtal gått förloradt för Grefvinnan Segerschöld.

Emedlertid hade glädjen och liflighetén blifvit allmän inom sällskapet. Infall och ordlekar korssade hvarannan. Aldrig var Gustaf III älskvärdare, än i en krets sådan, som denna, der han visste eller åtminstone trodde sig verkligen afhållen, der han såg sig beundrad, och der hans egen qvickhet lifvades af hans omgifnings. Åt hvar och en hade han en artighet tillreds eller ett skämt eller ett leende; det var i sådana ögonblick han var oemotståndlig, på en gång Europas snillrikaste Konung och elegantaste umgängesman. Det är visst sannt — hans konversation sväfvade någongång ut i det mest tvetydiga, men hvad behag tvetydigheten någonsin kan äga, det visste Gustaf III att gifva den.

Hofsångerskan, mamsell S. hade redan sjungit sina arier, och skördat sitt beröm; betjening, hvars ryggar krökte sig under tyngden af det kungliga namnchiffret, serverade förfriskningar på silfverbrickor; kavaljererna hade under sina samtal antingen grupperat sig kring damerna, eller sinsemellan i spridda koterier; damerna sutto, såsom Drottningar, hufvudsakligen för att hyllas; glädjen och munterheten herrskade enväldigt, som Gustaf III sjelf, hvilken nu, för några ögonblick, nedlagt sin spira till deras förmån, och här endast uppträdde såsom den lysande verldsmannen, den snillrike belespriten.

"Här är allt yrhet och glädje," hviskade Ribbing, som, ehuru gynnad af Gustaf III, affekterade ett redan då modernt blifvet missnöje,

till Grefve v. S. "Jag undrar, huru det förhåller sig annorstädes i Sverige."

"Vi skola hoppas det bästa," sade v. S.

"Hoppas, till dess du dör, att få lefva," svarade Ribbing, "och sök ingen bot för den sjukdom, som tär på din lifstråd! Du har då utan tvifvel uträttat mycket med dina förhoppningar."

"Jag har åtminstone icke förtviflat," yttrade v. S., och vände sig till Grefvinnan Segerschöld, som tycktes med en blick vinka honom till sig.

"Ah! min bästa Grefve!" utropade hon; "får jag be er förvara detta armband. Det har sprungit sönder."

Grefvinnan hade icke lyckats, ehuru hon derpå i tysthet användt hela sin handkraft, att mera än högst obetydligt sätta armbandet i obestånd. Emedlertid öfverlemnade hon det, sådant som det befann sig, i v. S. händer.

"Damerna borde aldrig ha aflagt sina ridikyler," yttrade Grefvinnan; "vi kunde då sjelfva gömma våra olyckor."

"Nu göra damerna, i skadestånd, oss karlar till ridikyler," svarade v. S., leende.

"Det står hvar och en fritt, Herr Grefve! att ridikylisera sig sjelf, om han behagar. Mig kan det icke falla in," sade Grefvinnan.

"Åh! Grefvinnan är farlig, dubbelt farlig," invände v. S. — "farlig, antingen ni nyttjar Amors båge eller satirens udd. Helst blottställer jag mig dock för den förra."

"Ja! men rigtad från en helt annan sida," sade Grefvinnan med en snabb blick på Elisabeth och med ett småslugt leende.

"Grefvinnan är inqvisitoriskt misstänksam," beklagade sig v. S., "man får ej vända sig åt ett håll. . ."

"Förrän jag vet att man har vändt sig åt *det* hållet. Rigtigt, Herr Grefve! Ni har aldeles fattat min mening. Skulle ni emedlertid tycka det vara synd om min arm, som nu saknar sin prydnad, så är jag hemma i morgon afton."

"Det är med er arm, min Grefvinna! som med allt verkligt skönt: den kan tryggt försaka alla prydnader. Men *jag* kan icke försaka tjusningen af ett besök hos er. Jag skall ha den äran infinna mig."

Liten var den mening, som bodde i dessa galanteriets klingande ord. Grefvinnan Segerschöld läste dem emedlertid kanske nog mycket efter bokstafven. Men "man tror så gerna hvad man önskar," heter det i hundrade romaner.

I detsamma kom Hofmarskalken ut från ett besök i matsalen. Han hviskade v. S. i örat: "Allt är i ordning. Jag önskar endast att icke någon måtte dö af förtjusning öfver förrätterna, så att han derigenom sättes ur stånd att äta af de ypperliga hjerparna, hvilka i hermetiskt tillslutna kärl kommit från Norrland."

Några ögonblick derefter var det lysande sällskapet placeradt kring ett bord, för hvars beskrifning vi skulle önska oss att äga Baron W.s oöfverträffliga talang och verkliga konstnärsenthusiasm. Skimret af silfver och kristaller bländade ögat till den grad, att man nästan behöfde småningom vänjas vid denna glans. Kärleksgudar rasade och älskande par kysstes på de prägtiga platåerna, i hvilka alltemellanåt speglade

sig konturerna af de kringbjudna faten och de serverandes rödletta fingrar. Söderns frukter svällde i gyllene korgar. Aprikosen hvilade sin rosiga kind mot en skrynklig ananas, och de liksom förfrusna, halfblåa drufvorna skälfde inom den kyliga kristallen. Väldiga krokaner reste sina fina tornspiror mot skyn, för att snart undergifvet sänka dem i gruset. Och öfver allt detta gjöt en rik eklärering sitt bländande sken, tusendubblad i de ofantliga trymåer, som omgåfvo det i furstlig stil prydda rummet. En orchester, dold i ett närgränsande rum, spelade några af Abbé Voglers kompositioner och en ouverture af Naumann. Slamret af gafflar och tallrickar blandade sig fantastiskt och gällt med musikens darrande toner. Men plötsligt ombytte denna natur. Från smältande, döende ackorder öfvergick den till bullrande lifligbet. De sista takterna af en vek symfoni förvandlade sig i en nästan stormande dansmusik, genomklingad af trianglar och tambour-de-basquer, sprittande af lifligbet och glädje.

En lätt rosenslöja, som dolt ingången till ett sidorum, rullade upp, och på tåspetsarne såg man trenne bajaderer framsväfva, som trenne ofantliga, brokiga fjärilar, med de luftiga drägterna ikring sig, vajande som vingar, utan att ens de fina fötterna tycktes vidröra golfvet. Kransar af glödande rosor slingrade sig kring deras hvita pannor och speglade sig i kindernas fina rodnad, när de små hufvudena skälmskt tittade fram ur de omkring dem, som vårskyar, fläktande slöjorna. Som en fogel i skyn sträcker sig på vingen, rörde sig dessa smärta gestalter

i djerfva, behagliga vändningar, till hvilka deras glänsande lemmar lånade sig, utan att man hos dem kunde upptäcka en enda muskels ansträngning, utan att en skiftning af högre rodnad färgade deras kinder. Det tycktes som om deras konst fullkomligt blifvit dem natur, som om deras inre, flygtiga rörlighet med öfverträffande sanning speglade sig i deras yttre. Man skulle trott dem vara féer, varelser af månsken och blomsterdoft, ty ingen tyngdkraft syntes märkligt draga deras luftiga gestalter mot jorden. Och ändå! hur rundad var icke denna vad, som harmoniskt slöts i det finaste smalben, kring hvilket ännu ett par florsvingar blifvit fästade! Hur fyllig var ej denna arm, liksom de rosenguirlander den uppbar! hur yppiga de former, dem de förrädiska silkestrikoterna troget kopierade!

De tre dansöserna utförde en pas de trois, komponerad af Bournonville, hvars hvassa näsa man emellanåt såg sticka fram ur den dörr, hvarigenom man först såg bajadererna sväfva utåt golfvet. Med ljudlig stämma räknade han, efter konstspråket, de serskilta stegen, och slog takten med fingrarna. Emellanåt smög sig till och med öfver hans läppar en temligen hörbar hviskning till någon af de dansandes uppmuntran, och ibland, till deras förskräckelse, ett italienskt: "Corpo di Baccho."

"Det är en charmant figur, den här Nathalie," yttrade Konungen till Fru Schröderheim, och pekade på en af de dansande. "Hennes mor är silkesvinderska. Rålamb såg henne dansa på djurgården, för att roa pöbeln, och lät taga upp henne i elevskolan. Der gjorde hon för-

vånande framsteg, och skulle nu hvar som helst i Europa fylla sin plats."

"Åh! Ers Maj:t behåller väl henne," sade Statssekreterskan; "det vore synd om Svenskarne skulle gå miste om en så vacker talang och — en så vacker flicka."

"Hon är en "petite vertueuse," hviskade Konungen. "Ja! min nådiga! ni blir förundrad, men theatern har verkligen större ressurser, än hofvet."

"Theatern har derföre sin Konungs frikostighet att tacka. Ers Maj:t drar en mera faderlig omsorg om scenen, än om hofvet. Vet, Ers Maj:t! jag fruktar nästan, att det är af denna anledning, som Ers Maj:ts hofmän börjat närma sig till aktörer. Nu mera drifva de hyckleriets konst till sin höjd, naturligtvis ej mot Ers Maj:t, men mot oss, stackars fruntimmer. Hvad tror, t. ex. Ers Maj:t, att Grefve v. S. nu säger till Fröken Elisabeth * * *? *Hon* rodnar. Det kan omöjligen vara något annat, än en kärleksförklaring."

"*Ni* bleknar väl icke, Fru Schröderheim!"

"Nej! Ers Maj:t! dertill har jag varit alltför förtänksam," sade den starkt sminkade Hofdamen.

Emedlertid fortgick dansen. Än sväfvade de tre åtskiljs, såsom af en förtrollning plötsligt jagade ifrån hvarannan; än flätade de åter sina armar tillsammans, som en antik grupp af de trenne gratierna, som trenne rosor hvilka leende luta sina yppiga kalkar emot hvarannan; än läto de sina rosenröda slöjor fantastiskt fladdra ut, som purprade aftonskyar, och än svepte

de sig graciöst in i dem, som om en plötslig tanka af blygsamhet kommit dem att skyla sina halfblottade behag. Men då brusade musikens toner allt mera lifliga; det låg en vild, en österländsk karakter i de stormande ljuden; slöjorna sjönko, och de trenne bajadererna ilade fram med tambour-de-basquer i händerna. Eldigt, sprittande af lif rörde sig nu danserskorna, liksom sväfvade deras lätta fötter på vågorna af musikens ända till utsväfning glädtiga toner. Det låg en vild, excentrisk vällust i dessa brådstörtade rörelser, dessa språng, djerfva, såsom stenbockens då den ilar från klippa till klippa. Musiken och dansen tycktes täfla med hvarannan om hvilken som kunde gå längst i fantastisk ytterlighet, i yppiga bizarrerier. Till slut, när allt nått sin höjd, tystnade tonerna, såsom af ett trollslag, dansen stod stilla, och djupt nigande sänkte de trenne danserskorna sina lockiga hufvuden mot bröstet.

”Sacre Dieu, Bournonville!” ropade Konungen, ”du behöfver icke gömma dig der i dörren, när du kunnat komponera något sådant, som det vi här åsett. Du inropas, och Gustaf III är stolt öfver att få tolka sitt bifall åt en artist, så ovanlig som du. Måtte en talang, sällspord, som din, lefva i dina efterkommande, så att, när Vestris lagt sitt hufvud i grafven, Europa alltid måtte äga en Bournonville att beundra. Och du, min lilla Nathalie!” fortfor Konungen och vinkade den förnämsta af de trenne dansöserna till sig, ”vi vilja af godt hjerta bedja fader Jupiter att icke gratierna måtte få det infallet att höja dig såsom sin fjerde syster till Olympen.”

Rodnande och med nedböjdt hufvud efterkom dansösen Konungens vink, och sväfvade med den lätta elastiska gång, som var henne egen, fram till den stol, der Gustaf III satt. Hennes nigning var så djup, att hos hvar och en annan, än en person med hennes smidiga rörelser, man skulle tagit den för ett knäfall. Konungen tog hennes hand, och tryckte en lätt kyss på hennes mjellhvita panna, som i detta ögonblick öfverströmmades af en purpursky, ett återsken af inre, qvinnlig förlägenhet.

"C'est une très jolie fille!" sade Konungen till den på hans venstra sida sittande Grefvinnan Segerschöld, och höll ännu dansösens hand i sin, under det att hans kungliga öga med välbehag hvilade på den unga flickans rena drag och vackra former. Hon, antingen hon förstod det fransyska uttrycket eller icke, rodnade upp ännu högre, och det tycktes nästan som om Gustaf III, med en gammal vällustings hela bizarreri i tycken, njöt af denna, en rädd, bäfvande varelses förlägenhet.

"Huru gammal är du nu, min vackra Nathalie?" frågade Fursten.

"Femton år, Ers Maj:t!" svarade den bäfvande flickan.

"Femton år! en farlig ålder, Nathalie!" sade Gustaf III leende, "och mest farlig i det der templet, som jag invigt åt fosterlandets sånggudinnor, och der du också är en gudinna, som väl snart kommer att bli tillbedd. Minnes du ännu, då du dansade Amor i "kärleken och gracerna"?"

"Jag debuterade der, Ers Maj:t!" sade dansösen med nedslagna ögon.

"Jag kommer ihåg, att jag den qvällen var i min enskilda loge, och applåderade åt dig, och förespådde att du en gång skulle bli något utmärkt. Du har låtit mig vara ordhållig, min kära Nathalie! det har jag sett i dag, och tackar dig derföre."

"Det är jag, Ers Maj:t! som får tacka för så mycken oförtjent nåd," sade Nathalie och böjde sig öfver Konungens hand, såsom för att kyssa den.

"Oh non! ma petite!" yttrade Konungen afböjande, "så får icke en vacker qvinna hylla sin Konung. — Det är han, som hyllar den vackra qvinnan," tillade Gustaf III i en hastig hviskning till Grefvinnan Segerschöld.

"Emedlertid, ma belle Nathalie! försäkrar jag dig om min kungliga bevågenhet, och skulle du förälska dig i någon af ditt stånd — hvarifrån du likväl bör be himlen bevara dig — och vilja gifta dig med honom, så vill jag sörja för hemgiften. A Dieu!"

"Djupt böjde sig Nathalies lockiga hufvud inför Konungen, men djupare kände sig hennes ännu rena känsla sårad af Gustaf III:s sista, för en verkligt finkänslig qvinna, som hon, förfärligt nedslående yttrande, hvilket, närmare betänkt, gömde en dödsdom öfver dygden hos hvarje qvinna, hvilken befann sig i samma beroende ställning, som hon.

"Bournonville!" ropade Konungen, i viss mån upplifvad af sin älsklingsdryck, Champagnen, som redan en stund, afkyld i is, temligen

ofta blifvit serverad, "Bournonville! du har bildat Nathalie till den förtjusande dansös hon nu är. Vi ha länge haft dig i nådig åtanka. Välan! du har rättighet att utbedja dig en ynnest."

Bournonville hade väntat ett sådant ögonblick, och var derpå beredd. Premierdansören hade, mot hederlig vedergällning, utlofvat att skaffa en klient med kragar ett bland rikets ej obetydligare pastorater. Med den oförskämdhet, som är några personer af hans kast egen, yttrade han under en djup bugning och en air af på en gång artistisk öfverlägsenhet och undersåtlig undergifvenhet: "Enär Ers Maj:t behagat låta sitt öga falla på mina ringa förtjenster, och täckts tillägga mig valet af en ynnest, som jag nådigst fått tillstånd att begära, så vore jag mer än egennyttig, om jag, vid ett dylikt tillfälle, ihågkom mig sjelf. Det är endast för en vän jag vågar tala. Magister S. söker, den tredje på förslaget, Långlunda pastorat. Jag djerfves i underdånighet anhålla att, ifall Ers Maj:t icke finner denna min begäran alltför djerf, han torde bli hugnad med den ifrågavarande sysslan."

Konungen tycktes surprenerad, och hans blick sökte Schröderheims. Denne, som dessutom speciellt var intresserad för en af de öfriga sökanderna, kunde icke undertrycka det naturligen satiriska i sitt lynne, utan anmärkte med en viss skärpa i tonen: "Ifall det tillåtes Statssekreteraren att i detta fall yttra en mening, så tror jag, att det just vore inom Hr Bournonvilles eget departement, som Magister S. borde

söka sin fortkomst. Han är nemligen en nästan lika stor dansmästare, som Hr Bournonville sjelf, hvilket bäst bevisas derigenom att han måst ta sin tillflykt till baletten, i och för en presterlig befordran. Han vill stiga med mamsell Nathalies steg, och vill med andras entrechats komma till ett gäll på landet. Men huru högt personens hopp kan ha sträckt sig, är jag nästan öfvertygad, att det denna gång varit förgäfves. Jag vågar i underdånighet hemställa till Ers Maj:t, om en dansörs rekommendation — med förtjenst utan tvifvel, — bör anses gällande vid frågan om en presterlig befattning. På samma vis skulle man kunna få se prester i en framtid rekommendera till premierdansörer."

"Men," sade Gustaf III, "är presten föga meriterad, så är ju dansören det så mycket mera. Och hvad som är värst af allt: Han har mitt ord, hvilket han väl ej gerna vill efterge."

"Monsieur Bournonville! Er klient har Långlunda pastorat, men för en framtid uppmana vi er strängeligen att, såsom katholik, ej blanda er i protestantiska kyrkans angelägenheter, så kärt det må er vara att bibehålla vår kungliga bevågenhet."

Schröderheim ämnade resa sig från stolen, men en på en gång bedjande och befallande blick af Gustaf III höll honom qvar. Han inneslöt derföre sin reservation emot den skedda befordran i en lätt ryckning på axlarna.

Bournonville bugade sig djupt, och försvann tillika med sina elever.

"Nå! Baron W.!" fortfor Gustaf III och vände sig till sin Hofmarskalk, "det vackraste ni gerna

kan se, är väl ett vackert fruntimmer, som dansar?"

"Om förlåtelse, Ers Maj:t! Ett vackert fruntimmer, som äter. En täck gourmande, som med rosenfingrar för till munnen en rapphönsvinge eller en pastej, hvars ögon blinka af njutning, hvars läppar glänsa, under hvars elfenhvita tänder till och med sjelfva kocken med glädje ser sitt lifs mästerstycke gå förstörelsen till mötes. Ack! man skall ha ett fruntimmers fina tungspets för att rätt kunna bedömma smaken på en sötsur sås. Det är olyckligt att alla kockars tungor i längden bli förhärdade genom vanan vid skarpa saker. Man har i Frankrike försökt att skrapa dem, för att upplifva den förslöade känsligheten."

"Och Baron är väl också alltför förslöad," anmärkte Schröderheim, "för att det skulle löna mödan att skrapa Baron för Barons brist på finkänslighet."

Ögonblickligt tände sig en stråle i Baron W.s öga, men den slocknade snart i det uttryck af godsinthet och nästan fånighet, som vanligen der speglade sig.

"Statssekreteraren Schröderheim," sade v. S., "är mot en gammal man nog grym i sina repliker."

"Ja! men grymhet är ej sällan nödvändig," återtog Baron W., "såsom då man skall slagta kapuner."

"Champagne!" ropade Gustaf III, "mera champagne! Skynden, mina damer! innan perlorna hinna förflyga. De äro de enda, som äro flygtigare, än J, fastän icke fullt så ljufva, som J.

Champagne skulle vara det mest lättstyrda land under solen. Man bör endast regera folket med dess egen drufsaft. Deri ligger något förenande, något sammanlänkande. Det äggar icke till öfverdåd såsom de spanska vinerna, utan endast till skämt och glädje. Befall musiken att spela, de Besche! Jag vill höra Don Juans aria i andra akten . . . .”

”Se så! nu lider det in på andra akten,” mumlade de Besche för sig sjelf, då han gick att verkställa befallningen.

”Har ni något begrepp om Don Juan, Fru Schröderheim!” frågade Gustaf, och lutade sin arm mot karmen af hennes stol.

”Åh jo! ett temligen ögonskenligt. Jag har läst hans lefvernesbeskrifning på fransyska och fasat öfver den på svenska.”

”Att ni ännu har en sådan känsla i behåll, som fasa! Jag tänkte, att ni hade glömt den på samma gång, som edra barndomsgriller. Fasa för Don Juan! ni sätter er i opposition mot halfva ert kön. Han, älskvärd och förförisk, vore utan tvifvel mera farlig, än faslig. Eller hvad tror ni, Grefvinna Segerschöld?”

”Jag tror ingenting om Don Juan, med Ers Maj:ts tillåtelse. Jag anser hela hans personlighet för en dikt.”

”Om han var en dikt, jo! det fick det täcka könet erfara, medelst de aldra obehagligaste verkligheter. Han, på hvilken halfva verlden tror, en dikt! Sacre Dieu! märker jag icke, att ni är otrogen, min Grefvinna. Och ni bär dessutom kring edra lockar den hedniska turbanen. Ack! hvilken skulle icke vilja bidraga till er omvän-

delse. Nej! men se! ert halsband har fallit på sned. Tillåt mig att rätta det. Jag försäkrar er, hade jag ej blifvit Kung, hade jag bort blifva kammarjungfru. Med allt sådant befattar jag mig con amore, och isynnerhet med hvad som rör en vacker hals. Nå! Armfelt! jag tror att du vid hela supéen icke yttrat ett enda ord. För himlens skull, Friherre Armfelt! gör inga trappistiska löften vid Gustaf III:s supéer, ty vi ämna icke ge den, som skrifvit "Tillfället gör tjufven" tillfälle att stjäla sig undan vår uppmärksamhet. Förr eller sednare måste han visa sig." *)

"Det är också min öfvertygelse, Ers Maj:t!" sade Friherren med ett eget leende.

"Hans Maj:ts öfvertygelse har alltid varit Friherrens eller också tvertom," hviskade de Besche till v. S.

"Jag dricker en skål, för skönheten, messieurs et mesdames!" ropade Konungen, "men ej för den obevekliga skönheten," fortfor han med lägre stämma till Grefvinnan Segerschöld.

"Skönhetens lof har klingat från så många harpor och guitarrer, att det väl må klinga från ett sönderslaget Champagneglas." Och Gustaf III krossade sitt glas mot golfvet, hvarifrån spillrorna vördnadsfullt upplockades af en bugande, gråhårig hofbetjent.

"Krossande hyllar Ers Maj:t skönheten," anmärkte Fru Schröderheim. "Skönheten bör, vid Ers Maj:ts hyllningar, darra af sällhet, men äfven af bäfvan."

*) Allmänna ryktet tillade Armfelt äran af att hafva skrifvit Hallmans "Tillfället gör tjufven."

"Ers Maj:t!" förklarade de Besche och steg upp, "jag anhåller att i underdånighet få reservera mig mot den föreslagna skålen. Skönheten är redan i sig sjelf nog medveten af sina behag och stolt öfver dem, nog kall för männernas dyrkan, och likgiltig om den. Skulle skönheten nu händelsevis erfara — och den saknar icke här sina representanter — att Gustaf III ihågkommit den med en särskild uppmärksamhet, skulle dess öfvermod utan tvifvel bli odrägligt, och kanske föranleda att slutligen, par dépit, ett bestämdt företräde gafs åt fulheten. För att något sådant icke möjligtvis skall inträffa under en så rättvis regents styrelse, som Ers Maj:ts, anser jag mig förbunden att framställa denna underdåniga reservation."

"Den står, som mina andra ministrars, endast till protokollet," skämtade Gustaf III. "Jag har druckit skönhetens skål, och skönheten måste besvara den, vid straff af min kungliga onåd. Mina damer! väljen en representant, för att uttrycka edra tankar! Jag förbjuder både Armfelt och Schröderheim, vid deras embetens förlust, att söka inverka på valet. Det har kanske af gammal vana blifvit dem ett behof, men, hvad skönheten angår, är ingen af oss hugad att genomdrifva någon säkerhetsakt. Nej! må kärleken förklara skönheten fridlös! Det är allt hvad vi önska."

"Och det är med sådana restriktioner, som skönheten får äran af Ers Maj:ts uppmärksamhet!" anmärkte Grefvinnan Segerschöld: "hennes skål drickes, och hon önskas fridlös i samma andedrag."

"Har ni ensam, min Grefvinna! aldrig hört talas om Gustaf III:s verldsbekanta dubbelhet?" invände Konungen. "Men, Sacre Dieu! hvarföre spelar icke musiken? Jag vill ha något lifligt, lekande, gnistrande som Champagnen. Ah! Fröken Elisabeth! ni skall svara å skönhetens vägnar. Ni är vacker, som er mor, men starkare bygd. Er mor hade svaga sidor . . ."

"Ers Maj:t!" stammade Fröken och rodnade så att till och med ögonlocken, hvilka blygsamt nedslogos öfver sina stora, blå pupiller, hade en lätt anstrykning af purpur.

"Hon var guddomligt vacker," fortfor Gustaf III utan skonsmål; "hon var, vid Aphrodite! en qvinna, som lät älska sig. Ha! min Fröken! ni har af naturen alltför frisk färg, för att behöfva rodna!"

"Och Gustaf III," sade Fröken, sväfvande på målet, och reste sig från stolen, "är utan tvifvel en alltför ridderlig Konung, för att ej tillåta en qvinna, som rodnar, att aflägsna sig."

Der var en herrlig syn att skåda den ädla, furstliga gestalten, med blygsamhetens höga purpur på sina kinder, med en tår af jungfrulig harm darrande i det stolta ögat, med oskuldens majestät på den rena pannan. Hon, den gäckade, den djupt sårade, triumferade i detta ögonblick. Hon stod der, som ett helgon, högt öfver den hädande gudlöshet, den lumpna qvickhet, som under henne, förstummad, krökte sig i stoftet.

Sjelfva Gustaf III:s flytande svada stod ett ögonblick stilla. Kanske trängde sig en tanke att han förgått sig, oredigt genom Champagneångorna. Nästan förlägen lyftade han ett ögon-

blick sitt glas, och stirrade på de deri uppstigande perlorna. Slutligen kastade han sig tillbaka på stolen och utropade: "Ah! således en vandrande prinsessa, som vill lemna oss! Nå! hvem åtager sig att bli hennes riddare?"

"Jag, Ers Maj:t!" sade v. S. och uppsteg äfven.

Gustaf III:s blick mörknade. Han tyckte att den ton, hvarmed han yttrat sina sista ord, var alltför afskräckande för att kunna missförstås, och han hade väntat sig en slags seger deri, att ingen hade velat uppträda på den öfvergifna Frökens sida.

"Ingen skall kunna beskylla Gustaf att ha varit despot," sade Konungen, "och minst mot det täcka könet. Fröken har således att fullkomligt följa sin egen vilja. Jag beklagar endast att Fröken skulle finna så föga nöje i en krets, der man påstått — jag vet icke om det är smicker — att hvad Sverige äger mest lysande och mest snillrikt brukade församla sig. Men Fröken har måhända icke öga för det förra och icke sinne för det sednare."

Elisabeth yttrade icke ett ord till svar. Under en djup helsning dolde hon den harm, hvilken en så högsinnad qvinna, som hon, nödvändigt måste erfara vid dessa förnyade kränkningar. Hon gick, åtföljd af v. S.

Måhända finnes ingen belägenhet i lifvet, då man djupare känner behofvet att älska, än då man, förbisedd, halfhögt gäckad, just för sin gillhet ogillad af alla, ser någon närma sig med verkligt, innerligt deltagande, och räcka en vänlig hand, der andra endast räckt den för att

peka fingret, såsom åt en besynnerlig varelse, hvilken söker bryta sig en egen bana, der den stora stråkvägen redan förut är tillräckligt angifven. Elisabeth hade plötsligen blifvit försatt i en atmosfer, der hon omöjligen kunde finna sig hemmastadd, hon, den kyska, rena jungfrun, bland ett sedeslöst hof, hvars djupa, moraliska förfall endast med möda och halft ovilligt skylde sig under ceremonielets snäfva statsmantel — ett hof, hvilket Elisabeth hade tänkt sig enkelt, flärdlöst, gudfruktigt som den förste Gustafs, men fann det, såsom den tredjes, en gifven och klar motsats. Fader- och moder- och medellös stod hon öfvergifven midt i ett brusande haf af intriger, passioner, dårskaper, utan att åt någon jemnårig kunna skänka sitt förtroende, utan att kunna hämta råd för sin oerfarenhet från någon moderlig väns läppar. Hvem undrar då, om hennes känslor någon gång närmade sig till misströstan, ty förtviflan är af för mörk natur, att kunna finnas i en så skär och ren jungfrusjäl, som Elisabeths. Hvilken kan det förvåna, om en tår någon gång, i obevakade minuter smög sig i detta milda öga, och speglade en himmel af undergifvenhet och resignation! Den ende, som nalkades henne med andra ord, än galanteriets tomma fraser på läpparna, med annat intresse, än det en vacker qvinna alltid inger, med andra känslor, än nyfikenhetens eller afundens, den ende, som icke obetingadt deltog i det tanklösa gyckel, hvilket ikring henne dref sitt spel, utan liksom skyddande kringsväfvade henne, som var naturlig midt i den ängsliga onatur, den strid mellan uttryckets elegans och

meningens cynism, de skrufvade besynnerligheter, hvartill Elisabeth var ett förvånadt och ej fattande vittne — denne man, rikt begåfvad å själens och personlighetens vägnar, med djupa passioner slumrande under en lös yta af tidehvarfvets skummande lättsinne, med en innerlig beundran för allt verkligen upphöjdt och ädelt, gömd bakom en mot det låga och småagtiga med förkärlek kämpande ironi, — denne man var Grefve v. S. Under sådana förhållanden är det möjligt för en passion, som måhända annars behöfver sin tid till mognad, att fruktansvärdt gripa ikring sig, endast på den korta perioden af några dagar. Elisabeths rena hjerta klappade redan högt och innerligt för v. S. I den öken af likgiltighet, som omgaf henne, var hans bild den enda oas, hvarvid hennes öga kunde dröja. Och redan hade dem emellan börjat inträda detta tillstånd af bekantskap, denna frånvaro af ceremoniell, uteslutande sällskaplig uppmärksamhet, detta närmande till förtroende, som så hastigt inträffar mellan befryndade själar. Under det att Gustaf III och hans gunstlingar, vid supéen, tornermässigt täflade i lansbrytningar med infall och ordlekar, fyllde magen och bråkade hjernan, förtjustes af en à la daube och af mamsell Nathalie, smickrade Gustaf III och hånade moralen; under denna kedja af rätter, skratt, dans, qvickheter, dumheter, vexlade v. S. och Elisabeth * * *, sälla och hviskande, sina barndomsminnen, sina tankar för ögonblicket. Hon förtrodde för honom den skygghet, med hvilken hon såg sig ikring i denna för henne aldeles nya verld af glitter och onatur. Han sade hen-

ne, att han sett tillräckligt deraf, för att förakta den.

Emedlertid hade de båda flygtingarna från den kungliga taffeln kommit ut i de yttre rummen, der betjeningen vistades. v. S. yttrade till en Hoflakej: "Fröken har blifvit illamående. Tag och lys oss till Hertiginnans flygel!" Tjenaren gick förut. Det öfversälla paret följde honom, arm i arm.

De kommo innan kort in på en af dessa långa, mörka gångar, som genomkorssa slottet, endast upplysta af dunkla och tynande lycktor. På flera minuter yttrade de icke ett ord.

"Min Fröken!" hviskade slutligen v. S. "Jag har så många gånger hört Hofdamerna tala om de eviga slottsgångarna. Jag skulle vilja ge mitt lif, om denna gång vore evig."

Elisabeth tackade inom sig mörkret, som hindrade v. S. att se hennes rodnad, men hon svarade intet, ehuru hennes hjerta klappade hårdare, än någonsin förr i hennes lefnad.

"Men Konungen är säkert mycket uppbragt på mig," yttrade hon efter ett ögonblick, med den skygghet, som en ung, oskuldsfull qvinna alltid hyser för ett sådant samtalsämne, som det v. S. först anslagit, och för att komma in i en annan, mindre känslofull och mindre farlig ton.

"På er! Det var ni, som, stolt och varnande, ledde honom tillbaka inom gränsorna för en Konungs, en mans skyldigheter af aktning mot qvinnan. Han bör tacka er. *Ni* var i det ögonblicket den befallande; *han* den förvillade, som ni återförde till lydnad. *Ni* var Konung. Han hade afsatt sig sjelf, då han nedsteg under sin

värdighet. Ah! kanske skulle Gustaf III:s bättre känsla vakna, om dygden ofta talade till honom i en sådan gestalt, som er! Utan tvifvel skall han, kommen till besinning, finna högheten af ert handlingssätt och lågheten af sitt eget. Att såra en mors minne inför dess barn! Det är endast vid slutet af sina petits soupés, som Gustaf III kan tillåta sig något sådant."

"Och på er sjelf, Herr Grefve! hans Kammarherre, skall kanske hans vrede i icke ringa mån återfalla. Ni skall lida för *min* skull."

"Jag är högmodig att få lida för *er* skull, och för denna ljufva känsla har jag till och med mod att underkasta mig en förödmjukelse. Men vore jag äfven nog lycklig att kunna förmoda det mitt lidande skulle förorsaka Fröken ett ögonblicks oro, är jag likväl alltför rädd att uppjaga det minsta moln på denna rena panna, för att ej uppriktigt förklara, att någon långmodig vrede aldrig ingår i Gustaf III:s karakter. Han blossar lifligt upp, för att desto snarare slockna."

"Grefve! Grefve! mins ni hvad ni lofvade mig: att aldrig strö för mig dessa betydelselösa blommor, dessa granna fraser; och nu, om jag skulle gå igenom edra sista meningar, så — "lycklig att förorsaka oro . . ," "moln på denna rena panna . . ." Nej! Grefve v. S.! Ni kommer tillbaka på edra gamla hofvanor, och ni har ändå för er en helt ny hofdam, som, ack! troligtvis aldrig kommer att bli hemmastadd vid hofvet."

"Hvad som inför andra, min Fröken! kunde vara blotta *fraser* kan bli *sanning* inför er."

"Ah! ni tror således, att jag är lättare att narra, än andra. Det är åtminstone icke att

smickra. Ser ni, jag är väl ibland litet yr, litet obetänksam. När jag hörde att icke ni hade något att frukta af Konungens onåd, kunde jag strax igen börja på att skämta, men jag låter icke inbilla mig allt hvad en artig kavaljer behagar säga. Jag hör på alltsamman, men tror endast så mycket, som jag vill."

"Och huru mycket vill ni tro af hvad jag säger, min glada Fröken?" frågade v. S.

"Jag vill nästan tro er mera, än någon annan här vid hofvet. Men jag misstror för mycket hofvet, för att kunna tro er fullkomligt. Blif likväl icke ond på mig, Grefve v. S.! Denna afton har utan tvifvel gjort mig för många ovänner, att jag också till slut skulle stöta mig med den ende, hvilken bevisat sig såsom min vän."

"Han hoppas att alltid kunna visa sig såsom sådan," hviskade v. S. och det var måhända af en ofrivillig rörelse, som han förde den sköna arm, hvilken stödde sig mot hans, närmare till sitt bröst.

Men i detsamma stannade den förut gående Hoflakejen. Hertiginnans flygel var hunnen. Väl hade v. S., med girig njutning af ögonblicket, minskat sina vanliga stolta, raska steg till ett långsamt framskridande. Men de sälla minuterna hade, i deras ställe, haft vingar. Sakta förde Fröken sin arm ur hans, och tackade honom för hans ledsagande. Vältaligare, än hennes läppar, var dock hennes blick, hennes leende, då hon önskade honom ett "god natt", det mest melodiska, som ännu klingat i det kungliga slottets gångar. Hon föreföll som en engel, färdig att

lyfta sina vingar och sträcker den liljehvita handen till ett afsked. v. S. vågade att på de yttersta fingerspetsarne af denna hand trycka en lätt kyss, och lika lätt var den rörelse, med hvilken Fröken försvann genom den bakom henne öppnade dörren. v. S. stod qvar några ögonblick, såsom trodde han ännu icke den sköna synen fullkomligt försvunnen. Sedan vände han i vakande drömmar tillbaka.

"Monsieur le Comte!" sade Gustaf III sednare på natten, under det att kammartjenaren höll på att afkläda honom, till den i Konungens sängkammare uppvaktande Kammarherren; "ni understödjer hemligen och uppenbarligen rebellionen mot min makt. Hon var, vid Gud! den vackraste rebell, som ännu rest sig — från en stol. Men ni betäckte hennes reträtt. Ni plundrade väl sjelf, under förvirringen, en kyss eller en souvenir, för att hålla er skadeslös för er Furstes misshag. Dock — ser ni, jag öfverlemnar min hämd åt Gudarna, åt Amor. Måtte han göra er Fröken lika känslolös, som ni sjelf är känslofull — och dermed, god natt, Grefve!"

"Skaffa mig en glace, Papillon!" fortfor Fursten till kammartjenaren, "Champagnen hettar."

---

5 *Kapitlet.*

Förbi var Gustaf III:s lysande supé, förbi liksom bouqueten af de ypperliga vinerna, förbi liksom de högljudda löjena vid den rikt besatta taffeln. Hemåt rullade ekipagerna i den mån-

ljusa höstqvällen. Blott *en* vandrare riktade icke sina steg i den kosa, der hans bostad var belägen. Denne vandrare var Friherre Adolf Ludvig Ribbing. Utkommen från borggården, tog han vägen längs efter St. Nikolai kyrka, skar snedt öfver stortorget, och skyndade ned utför en af de trånga gränderna, som uti det inre af staden så rikligen korssa hvarandra. Här stannade han utanför ett hus, der en nästan förbrunnen låga ännu flämtade i den dunkla lycktan ofvanföre sjelfva porten, hvilken, till utseendet läst, gaf efter för tryckningen af Friherrens axel, i det den gnisslande vände sig på sina rostiga hakar och sedermera, genom en anbragt tyngd, rullade igen efter honom. Han stod nu i en aldeles mörk förstuga, hvarifrån han trefvade sig ut på en liten, inbyggd gård, fylld med skottkärror, vattentunnor och en massivt tilltagen soplår, hvilka inbjudande föremål togo sig förträffligt ut i det svaga månsken, som från höjden kunde smyga sig ner längs de svarta, gamla, förfallna murarna. Friherren kämpade sig likväl modigt väg framåt, och ankom lyckligen, utan att ha brutit af sig benen, till en ingång, en af de blygsammaste, hvaraf Stockholm måhända torde kunna skryta, och inför hvilken aristokraten Ribbing måste förödmjuka sitt stolta hufvud, ty den höll näppeligen två alnar i höjd. Sedermera stod han vid en trång stentrappa, hvilken, efter hvad han kunde märka på det svaga ljus, som njuggt halkade ned uppifrån, med förfallna, halft grusade steg, krånglade sig upp i höjden. Med tillhjelp af ett rep, som tjenstvilligt hängde ned till menniskors be-

qvämlighet, började Ribbing vandringen, och var snart i andra våningen, der en osande lampa hängde och der en dolk var ritad med krita på en af dörrarna. Här klappade Ribbing på, dolft och med knuten hand.

"Hvem?" frågades det inifrån.

"Vän af friheten," svarade Friherren. Dörren öppnades.

Ribbing inträdde i ett lågt, men stort rum, illa upplyst, och af ett dystert och förfallet utseende. I den af många års sot svärtade spisen sprakade en brasa, inför hvilken ett par gestalter värmde sina händer, och en tredje, liksom i brist af annan sysselsättning, rörde i elden med sin käpp, ett vapen, hvarmed alla samtlige voro försedda. Några voro klädda i syrtuter, andra i vida slängkappor. På somligas ansigten låg en slags affekterad högtidlighet, andras glänste af verklig enthusiasm. Mången skulle ha tagit denna samling för aktörer, färdiga till en repitition.

I ett hörn af rummet stod ett frihetsträd, eller, om man heldre så ville, en julgran. På väggarna voro med omslingrade eklöfskransar uppfästade några porträtter, såsom Robespierres med underskriften: "menskligbetens vän," Hertigens af Orleans, den misslyckade "jemlikhetens," *) med måtto:

"Du furstekronans tyngd från högsinnt hufvud välte.
Du skaptes till tyrann, men du blef folkets hjelte."

*) Läsaren torde påminna sig att Hertigen af Orleans, såsom Jakobin, antog namnet "Egalité."

På ett rankigt, rödmåladt bord stod en bröstbild af Jean Jaques Rousseau, försedd med en bleknad lagerkrans, och omgifven af ett par defekta tomer af denne författares arbeten, hvilka troligen nyss varit citerade, ty de lågo uppslagna. Salen hade sannolikt i fordna dagar varit begagnad till en smygbiljard, som önskat undandraga sig både polisens uppsigt och dess beskattning, och på sjelfva biljarden, som stod midt på golfvet, trasig, lik en gammal afsigkommen spelare, lågo nu kastade några fransyska tidningar och broschurer af en Desmoulins, Marats, Dantons och Carras' angenäma, behagliga och öfvertygande framställningssätt.

Men vi torde böra kasta en blick på de olika grupperna i den tablå, hvars sceneri vi sökt beskrifva.

Den person vi omnämt, som med sin käpp rörde i eldkolen, var den sedermera såsom kungamördare föga afundsvärdt bekante Johan Jakob Ankarström. Han tycktes vara något öfver trettio år, hade en satt, stark, medelstor vext, låg panna, vacker, romersk näsa, mörk, förtvifladt beslutsam blick, svart, krusigt hår, starkt markerad skäggbotten. I uttrycket af hans ansigte låg något hårdt, likgiltigt och känslolöst. Det skulle hafva varit omöjligt att jaga en rysning öfver den mannens fasta lemmar; han hade ingen känsla hvarken för det sköna eller det gräsliga. Fatalist af innersta öfvertygelse, mördare af hämd, missnöjd af otillfredsställd girighet, girig af natur, utan ärelystnad och utan hederskänsla, var han farlig genom ilskan af sin lidelse och den kalla beslutsamheten af sin

karakter, men för öfrigt en menniska utan snille, bildning eller ledande förmåga. Naturen hade blott ämnat honom till ett verktyg — och han blef det.

Tankfullt eller tanklöst — ty någon gång äga dessa ord en beslägtad betydelse — nedstirrande i de glödande kolen, stod Klas Fredrik Horn vid sidan af Ankarström, den varma missledda enthusiasmen, det ädla, men skeft utvecklade nitet för frihetens sak, det obetänksamma, men poetiskt glänsande jemlikhets-svärmeriet, bredvid trotset, hatet, hämdlusten, det råa, fantasilösa föraktet för hvarje fara i en af dess egendomligaste gestalter. Horn ägde en skalds inbillningskraft med ett barns omdöme. En storartad idé satte hans fantasi i lågor, utan att hans förnuft mäktade mäta det rätta omfånget af denna idé. Han drömde en republik med antika institutioner, med antik ädelhet och renhet, med Roms sammanhållning och Greklands poëtiska höjning. Han såg den ädlaste, den bäste väljas till Konsul; han såg en vördnadsvärd senat, der hvar och en skulle afslagit en kejsarkrona om den erbudits; han hörde den allmänna röstens rättvisa i hvarje befordran; belåtenhet och tillfredsställelse från alla läppar. Horn var en politisk svärmare, ädel i grundsatser, välviljande och fosterländsk; han skulle gifvit sitt lif för Sverige och — han var nu med om att taga dess Konungs lif. Sådana voro verkningarna af den från Frankrike utgångna förkastelsedom öfver Furstarne, hvilken nu spökade i många hjernor och från spöke blef verklighet. Man ansåg dem såsom vampirer, hvilka endast utsögo sina under-

såtare, eller, efter lindrigaste åsigten, som en ornament på statsbyggnaden, hvilkens underhåll årligen kostade millioner; denna tanka födde hat, och hatet födde Ludvig XVI:s guillotin och Ankarströms pistol. Det är nästan förunderligt, att i en tid, som denna, då alla begrepp om kungamagt voro så rysansvärdt förvildade, ej flera mordförsök skedde mot kungliga personer, än hvad som verkligen inträffade. Royautéen var fogelfri i hela massors opinion, och Ankarström höjdes af Frankrikes Jakobiner till ett helgon. Han kanonicerades der, under det han halshöggs i Sverige. Uti denna tidehvarfvets i ej ringa mån utbredda åsigt, får man väl söka anledningen hvarföre den veke, milde, svärmande Horn, af naturen mera skald, än konspiratör, kunde räcka en hjelpsam hand till ett så blodigt dåd, som ett konungamord.

Liljehorn utgjorde tredje personen i gruppen omkring spisen. Han var en af dessa retliga, fåfänga karakterer, som alltid finna något, som retar deras fåfänga, och aldrig finna den tillfredsställd. Han var afundsjuk till småaktighet, och noggrann om sitt eget, lilla, personliga anseende ända till löjlighet. Med allt detta fattades honom icke en slags anstrykning af modern mjeltsjuka. I sådana paroxysmer förbannade han, med exempellös köld, allting, och trodde, på de mest filosofiska skäl i verlden, på ingenting. Han var aristokrat till sina politiska åsigter, han, liksom i mera eller mindre mån hela den öfriga sammansvärjningen, och måhända daterade sig hans hat mot Gustaf III hufvudsakligen från 1789 års Riksdag. Men troligtvis var fåfängan

den verksammaste drifljädern för hans handlingssätt. Hans hjerta klappade vid den ljufva föreställningen att få spela en rol; att vara deltagare i en statskupp sväfvade för honom såsom synonymt med odödligheten; den sammansvurnes dolk antog i hans ögon likhet med hjeltens svärd.

Med benen vårdslöst uppsträckta i soffan låg den ende *öfverbevislige* deltagare i sammansvärjningen, hvilken man med skäl torde kunna tillägga någon grad af personlig öfverlägsenhet. Ty huru många, som, efter den olyckligt ryktbara maskeraden, gömt sig i kulisserna, kan naturligtvis icke här upptagas i någon beräkning, hvilken, i alla fall, måhända skulle bli ganska osäker. Denne man, som nu, med planen till ett kungamord i hufvudet, hvisslade på en opera-aria, var Thure Bjelke. Han var omkring fyratiosex år gammal, ett oroligt, förslaget, skarpsinnigt hufvud, med djupa och vidsträckta kunskaper, mycken själsnärvaro, kall, lugn, opassionerad beslutsamhet, en ihärdighet, hvilken, i likhet med Karl XII:s, ofta blef envishet, men som var mera än nödvändig inom ett koteri, hvilket, utom Ankarström, räknade medlemmar af nästan qvinnligt vankelmod, men utan aning om den säkerhet i handlingssätt, som bilden af ett klart och tydligt tänkt ändamål vanligen skänker. Troligtvis visste större delen af Gustaf III:s mördare icke rätt hvad de önskade. De ville bygga på Konungens lik, men någon säker planritning till den blifvande byggnaden hade de, efter alla anledningar, aldrig uppgjort. Men, såsom en sammanhållande princip, var Thure

Bjelke, med sin menniskokännedom och sin vana vid djerft anlagda kombinationer, alldeles omistelig för en sammansvärjning, hvilken öfverhufvud bestod af de medelmåttigaste personligheter, som ännu försökt att sätta en statshvälfning i verket. Thure Bjelke var en liten man, liflig i rörelser, ej oangenäm till utseende.

"Ah! vår Brutus!" ropade Liljehorn i detsamma Ribbing inträdde (ett dunkelt rykte gaf nemligen Ribbing en hög personlighet till fader). "Tyrannen frossar väl och kommer icke ihåg att det i kalendern finnes en Idus Martii?"

"Ja, han dricker Champagne, värre än en operadansös. Societeten var annars vald: Fru Schröderheim, mamsell S., med flera. Infall och toaster utan all ända, roligheter utan allt förstånd, ordlekar utan all qvickhet! Fröken Elisabeth * * * gjorde uppresning vid bordet, och höjde dygdens banér, hvarpå v. S., den marodören, genast svor fanan. Kungen, som såg sin tjenares otrohet, blef flat, men sväljde sin förvåning i ett dricksglas Champagne. — Men nog om de kungliga orgierna. Hvad medföra posterna från Frankrike?"

"Lagstiftande församlingen," yttrade Horn, "har nu trädt tillsamman, sjuhundradefyratiosju deputerade, blomman af franska nationen, män, som lefva och dö för friheten. De ha tagit af Konungen titlarna Sire och Majestät, som vanärade mensklighetens egen storhet. Han heter nu blott: Fransmännens Konung."

"Och mister väl den titeln också, vill Gud," tillade Thure Bjelke. "Öfver Ludvig XVI vakar

ett olycksöde, som han aldrig undgår. Ludvig kommer att sluta förskräckligt."

"Ja!" utbrast Ankarström, "smid alla kronor till skallror åt våra barn, ge riksäpplena till kägelklot åt våra ynglingar, nyttja svärdet såsom bila öfver *deras* halsar, hvilka slafviskt böjt sig i stoftet för royautéen, låt spelaremarkörer med "rättvisans hand" håfva till sig sina falskt förvärfvade penningar — först då hafva frihetens vänner rätt att andas ut. Då kan vara något att hoppas för verlden."

"Deputeraden Chabot," fortfor Horn, "har nekat då han, såsom sändebud från församlingen, skickades till Tuillerierna, att aftaga hatten inför Konungen af Frankrike, anmärkande att den lagstiftande makten ej behöfver böja sig i stoftet för den verkställande."

"Guddomligt! Se det är i äkta republikansk anda!" utbrast Ribbing. "Konungarne skola också en gång känna, att äfven de äro menniskor. Åh! den tid är kommen, då Furstarne skola förödmjukas, och thronerna blifva de minst afundsvärda platser i kristenheten. Hvem är denne Chabot?"

"En f. d. kapucinermunk," sade Bjelke skrattande, "och dertill en liderlig best."

"Han har, med uttalandet af denna mening, gjort sin odödlighet," utropade Liljehorn; "han har, i dessa ord, sagt mera, än Gustaf III i alla sina skrifter. Den mannens minne skall lefva i välsignelse.

Ett ord, som liknade ordet: "galningar!" gick halfhögt öfver Bjelkes läppar.

"Jag ville ha sett," inföll Ankarström, "Kungens lumpna min, då undersåten stod med betäckt hufvud inför honom. Den synen skulle ha gjort mig godt in i själen."

"Fädernas missgerningar skola vedergällas på barnen, alltintill tredje och fjerde led," sade Horn med den böjliga, melodiska stämma, som var honom egen: "Ludvig XVI är Ludvig XIV:s sonsonsson. Hvad denne bröt i sitt öfvermod, måste afkomlingen gälda med sina förödmjukelser, och, hvem vet hvad som kan drabba ättlingen i fjerde ledet, den oskyldige Dauphin? En evig vedergällning går igenom verldshistorien. Dock — Gustaf III är nog lycklig att *sjelf* få plikta för hvad han brutit, utan att draga förderfvet öfver andra."

"Citera icke bibeln för mig," ropade Ribbing, "vädja till förståndet, ej till uppenbarelsen. Det nya Europa har vext ur fördomarna. Ludvig är Kung. Deri ligger hans - dödsdom, ej i dårskaper, som begingos för hundrade år tillbaka. Ludvig har haft hemliga förbindelser med röfvarhålan i Koblenz, der vi ha en minister och djefvulen sitt spel, der förrymda furstar inom fyra väggar svärja undergång åt nationerna, och en hord af emigranter, som uthungrade gräshoppor, stryker fram. Ludvig har stämplat mot sitt folk. Han är högförrädare mot nationen. Han skall dö."

"Jag tror," återtog Horn utan häftighet, "att Ludvig måste falla, men som ett försoningsoffer, ej som en förbrytare. Folken vilja en gång på royautéen utkräfva en lysande upprättelse. För

det blod, som Furstarne låtit flyta, måste nu en Furstes eget rinna."

"Ja!" utbrast Ankarström, med en af de jakobinska liknelser, som han gerna använde, "deri skola vi doppa pennorna, hvarmed Europas frihetsbref skall undertecknas."

"Ludvig är en svag man," fortfor Horn.

"Ludvig är en tyrann," skrek Ribbing.

"Hade han ägt hälften af den kraft, som ligger i detta ord," svarade Horn, "så hade han icke nu suttit, till hälften fängslig, i Tuillerierna."

"Hade han ägt hälften af en Guds kraft," ropade Liljehorn, "så hade han ändå varit för svag, att lyfta ett finger mot frihetens heliga banér. Det går, segrande och högburet, sin bana öfver grusade throner."

"Ah! Konungar behöfva vi ej frukta, så länge här finnas dolkar," tillade Ankarström; "det gafs blott en Porsena, men Scævola ägde trehundrade vänner, som svurit att trampa i hans fotspår."

"Mina herrar!" yttrade Bjelke, som temligen likgiltigt åhört detta samtal; "Frankrike är *ett* land, *Sverige* är ett *annat*. Det är för dess skull vi trädt tillsammans. Men vi böra besluta, ej politisera. Ett *resultat* är oss nödvändigt; ej disputer."

De sammansvurne närmade sig den gamla biljarden, der talgljusen brunno med långa vekar och matt upplyste det egna skådespelet af fem personer, som här ämnade besluta om rikens öden och inqvisitoriskt sitta till doms öfver en Konungs lif eller död. Stödjande sig mot en halft förfallen biljard, spelade de det högsta

spel, som gerna någon menniska kan vedervåga, ett Riksråds purpurmantel eller en högförrädares schavott; ett namn bland stora män eller bland brottslingar; ty sådan är naturen af hvarje revolution, att den, om den lyckas, kanoniserar sin tillvägabringare. Misslyckas den, ritar den hans namn på skampålen. I revolutioner beror, så till sägandes, allt på lycka.

"Mina herrar!" började Bjelke, som med ett slags tyst erkännande, hade ställt sig i spetsen för sammansvärjningen; "riket är i fara. Gustaf III, som redan förut störtat sitt folk i ett krig, hvaremot opinionen på det bestämdaste förklarat sig — Gustaf III vill nu göra svenska nationens mannamod till ett medel för frihetens utrotande af jorden. Han vill föra Svenskarne till fejd med deras gamla vänner och naturliga bundsförvandter, de ädla och högsinnade Fransoserna, våra bröder, ty man kallar ju oss för nordens Fransoser. Det vore att föra Sverige till branten af undergång, enär landet redan är utarmadt genom Gustaf III:s oerhörda slöserier, hans spektakler, hans divertissementer, hans byggnader." — —

"Åh! vi skola förebygga, att han icke mera förbygger sig," inföll Ribbing med en vild åtbörd.

"Sverige äger hvarken fysiska eller pekuniera krafter till ett krig. Nationen är nedslagen af sina olyckor och utsugen af sin Konung. I närvarande ögonblick vore ett fälttåg endast — nederlag. Vi skulle öfvergå Rhen endast för att sedan fly öfver den. Frankrike skulle se oss komma, för att, ögonblicket derefter, se oss

vända ryggen. Vi — ett olyckligt, utarmadt, förtryckt, missnöjdt folk — på samma valplats med Fransosens vilda tapperhet, med hans till sin höjd uppstegrade enthusiasm, med hans innerliga tro på sin stora saks rättvisa! Vi, anförda af en Konung, som vi hata; som bättre förstår att leda en representation, än en drabbning; som väl kan vinna en godtrogen borgarhop, men ej den nyckfulla segern; han hvilken, liksom Don Qvixote tog väderqvarnar för fästningar, i Finland tagit fästningar för väderqvarnar, och trott sig kunna storma dem med spärridning af en uppfordrande trumpetare! Fransoserna deremot under befälhafvare, dem de sjelfve valt; under män, utgångna ur folket, och älskade af folket, under frihetens trefärgade banér; i det stolta medvetandet att ledsagas af Europas välönskningar! — Mina herrar! Vi ha redan lidit tillräckligt af Gustaf III."

"Tillräckligt," återljöd Ankarströms stämma, liksom ett doft eko.

"Vi äro få, men beslutsamma män," fortfor Bjelke.

"Män, och Adelsmän," ropade Liljehorn, eftergifvande för en känsla af den af aristokratism och demokratism blandade natur, hvilken spelar en så egen och löjlig rol i karakters-skildringen af 1792 års sammansvärjning.

"Konungen," skrek Ribbing, "har 1789 på det grofvaste förolämpat Adeln; han har satt sig i ett opassande och för vårt intresse skadligt förhållande till de ofrälse stånden; han har arresterat riksdagsmän och, genom sin personliga närvaro, sökt inverka på ståndets öfver-

läggningar; han har låtit föra falska protokoller och af vårt nekande, med Gustaviansk fintlighet, skapat ett jakande till säkerhetsakten; han har lejt pöbel att, med sitt skrål, inverka på våra beslut; han har offentligen och högtidligen brutit med det stånd, som är skapadt att omgifva thronen. Men detta stånd kan bryta stafven öfver honom. Jag, Adolf Ludvig Ribbing, anklagar Konung Gustaf III att hafva öfverträdt och trampat under fötterna Ridderskapets och Adelns af honom besvurna privilegier, att, emot bättre vett och vetande, hafva nekat Ridderskapet och Adeln af dem påkallad votering; att hafva våldfört sig på riksdagsmäns personliga frihet, hvilka sedermera icke kunnat öfvertygas om den minsta förbrytelse. Han har angripit svenska statsförfattningen i dess innersta rot. Brott mot staten. . ."

Här tvärstannade Ribbing. Deltagarne uti komplotten sågo tvekande på hvarandra. Ingen ville vara den förste, som utsade det förfärliga ordet. Endast Ankarström yttrade kallt och kort: "Han har förolämpat *mig*. Han måste dö."

På ett sådant resultat af öfverläggningen voro väl samtlige deltagarne i sammansvärjningen, utom Horn, beredda; tanken på en sådan gräslighet, som ett konungamord, hade måhända ofta stått inför konspiratörernas sinnen, men ofrivilligt sprutto de likväl till vid denna tankes torra, nakna framträdande i ord — i ord likaså lakoniska och ungefär lika så motiverade, som dödsdomen från en österländsks despots läppar.

"Hvarföre blod?" invände den mera vekt sinnade Horn. "Man kan ju försäkra sig om hans person?"

"En Konung i fängelse," svarade Bjelke, "är ett lejon i bur. Djurens Furste trifs icke gerna i bojor. Han bryter dem — och ve då alla, der han går fram i sin vrede. Riddarholmens svala, tysta hvalf äro också säkra förvaringsrum."

"Hans blod! eller sammansvärjningen har en medlem mindre," skrek Ankarström.

"Är ej *en* Konung nog för folkens hämd?" frågade Horn. "Se! Ludvig XVI har ödet sjelft utsett till ett offer, ett mildt, undergifvet, blödande offer. Han är utan tvifvel korad till martyr för regenternas synder, sjelf en god, men svag regent. Mot honom har allt sammansvurit sig. Alla planer till hans räddning, äfven de bäst uttänkta, stranda mot hans olyckliga stjerna; han har ingenting af menniskor att hoppas, utom lugnet i en graf. Men lyden också denna vink, som försynen sjelf gifvit! Ludvigs lif behöfs, för att tron på en hämnande rättvisa, som straffar Furstarnes brott på Fursten, och folkens brott på folket, ej skall varda utdöd af jorden. Men rättvisan blir grymhet, då den drifves öfver sin gräns. Gustaf III har förverkat sin thron, ej sitt lif. Vid er dödskamps sista ögonblick uppmanar jag eder: Skonen honom! Han skonade dig, Ankarström! då dina domare hade fällt dig. Dig, Liljehorn! förlät han, då du var hans page, mången pojkaktig förseelse. Du, Ribbing! bör kasta en blick i spegeln, för att finna, att Gustaf III:s blod aldrig bör klibba vid din hand."

"Heldre, som Orleans, *) son till en kusk,

---

*) Hertigen af Orleans lät under revolutionen sina anhängare förklara, att hans rätta far hade varit

än son till en Konung!" ropade Ribbing, hvars drag i detta ögonblick verkligen hade en förundransvärd likhet med Gustaf III:s.

"Jag har varit hans dräng nog länge, för att längta att bli hans mördare," skrålade Liljehorn.

"*Han* skonade mig," skrek Ankarström, "men *jag* skonar icke honom."

"Horn vill afsätta en Konung!" yttrade Bjelke med köld. "Nå väl! antag att ni kunde, med det allmänna missnöjet till svafveltråd, antända de minor, som mäktade spränga thronen i luften. Men betänken j ej, att Gustaf III skulle kämpa förtvifladt på ruinerna? Han skulle bli rädd för hvad historien kunde säga, och dessutom vet han på sina fem fingrar, att ingen theaterhjelte blifvit öfvervunnen utan en föregående kombat. Hans fåfänga skulle, liksom 1772, ge honom mod; hans blick, hans tunga, anhängare i sjelfva affallets stund. Drifven till det yttersta, är Gustaf farlig; ej *annars*. Det har han visat vid Svensksund och genom sitt uppträdande i Dalarne och vid Götheborg. Det är förtviflan, som ger honom ressurser och olyckan skakar hans, oftast slumrande fintlighet, vaken. Efter ett nederlag är han förfärlig; en seger gör honom till ett barn, som jublar, men intet annat, än jublar. Ett uppror skulle troligtvis framkalla någon handling af knalleffekt från hans sida, och publiken är svag för knalleffekter.

---

kusk, och att han sjelf således vore ej en f. d. Prins af Frankrike, utan en verklig sansculotte. Hans mors utsväfvande lefnadssätt gaf någon sannolikhet åt denna uppgift.

Nej! Gustaf måste dö, ifall *vi* vilja lefva. Blott på hans döda mull kan grundstenen läggas till frihetens tempel; med hans blod måste dess altare helgas. Jag röstar för hans död."

"Konungen kan arresteras," invände Horn, "plötsligt, oförmodadt, utan möjlighet till motstånd. Sedermera i evigt fängelse eller evig landsflykt!"

"Räkna oss!" afbröt Bjelke. "Här ser du fem män, fem som ämna att störta en monarki. Måhända skall du ännu kunna hoppas på en handfull tappre, som djerfvas deltaga i det verk, af hvilket millioner vilja upphämta frukterna. Nå väl! räkna nu Gustaf III:s drabanter, hans garder, pöbeln, som har supit på hans bekostnad, och varit rusig genom sin Konungs benägna försorg. Tror du ens, att en arrestering kan lyckas?"

"Vi kunna räkna på flottan och artilleriet. Der är missnöjet allmänt. Och hurudan sinnesstämningen är inom Svea garde, torde Baron Bjelke bäst känna."

"Vi kunna räkna på *ingen*, så länge Gustaf III håller sitt hufvud uppe. Svenskarne bäfva ovilkorligen tillbaka för tanken på ett våld mot deras Konung. Konungen faller — och trollcirkeln är öfverskriden, och förtrollningen förbi."

"Skall folkets blod," inföll Ankarström, "flyta i ett inbördes krig, derföre att en af oss är nog svag att skygga undan för bilden af en purpurmantel, genombårad af en dolk, för en krona, krossad af en hillebard? Den fege, som tvekar, har ännu återgången fri."

"Lönnmördarns mod," svarade Horn, "är just ej någon egenskap att skryta af. Ormen, som stinger din häl, har mod, så väl, som lönnmördarn."

"Att lönnmörda en fiende, är lågt; att lönnmörda en Kung är guddomligt," skrek Ribbing, med alla franska revolutionens fraser klingande för sitt öra.

"Har Horn redan tappat concepterna," inföll Liljehorn, "så gå att lysa efter dem i Post- och Inrikes Tidningen. Sälj hvad du vet åt Gustaf III för en spottstyfver, för dina vänners hufvuden."

"Sagta, mina herrar!" ropade Bjelke. "Oenighet träde icke öfver denna tröskel. Vi äro nog få ändå, utan att söndras."

"Hvem vågar skylla mig för trolöshet?" ropade Horn. "Jag anhåller, att herrarne ville mäta hans värja med min."

Horn blottade en klinga, ur den käpp han hållit i handen, och kastade den på biljarden.

"Här är min!" skrek Liljehorn och drog på samma sätt sitt vapen. "Ed för en borgares ord; svärd för en adelsmans! Jag försvarar hvad jag sagt."

"Jag är sekundant," ropade Ankarström och fattade värjorna för att mäta dem.

"Du är *icke* sekundant," sade Bjelke, "och herrarne *icke* duellanter. I frihetens, i folkens, i vår stora saks namn förbjuder jag hvarje strid."

Man var vid denna tid svag för floskler. Man lyssnade till hvad Bjelke kunde ha att säga.

"Horn!" fortfor han, "du hör huru rösterna hafva uttalat sig. Fyra *för*, en *emot*; Vi,

Sveriges Adel, erkänna intet absolut veto. Du är öfverröstad och måste ge efter."

"Jag kan ge efter en åsigt, men ej en förolämpning. Må då Konungen falla. Jag mäktar icke rädda honom. Men en Horns ära har blifvit skymfad. Jag fordrar upprättelse."

Tid af förvirring och förvildning, då man beslöt ett lönnmord, och rörde upp himmel och jord öfver ett stickord!

"Liljehorn har utan tvifvel öfverilat sig," försonade Bjelke, "men öfverilat sig af nit för den goda saken, hvilket alltid är berömligt. Hur skulle väl *Liljehorn* kunna ha för afsigt en verklig förolämpning mot Horn? Horn utgör ju — det veta vi alla — en del af Liljehorns eget jag."

En ordlek kan någongång, äfven i värf af allvarsammare natur, vara på sitt ställe. Här verkade den, som ett kylande medel. Man drog på munnen, och värjorna stuckos återigen ner i sina anspråkslösa fodraler, så mycket heldre, som Horn, den egentligen angripne, var af en vek och eftergifvande karakter.

"Mina herrar!" återtog Bjelke, "vi äro nu ense om hvarifrån vi böra utgå. Basis för våra operationer blir alltid Konungens död. Men sedan enväldet, med honom, blödande sjunkit i stoftet, måste derur en ny sakernas ordning uppspira."

"Republik! republik!" skreko flera röster.

"Men alla förhållanden äro ännu i osäkerhet," fortfor Bjelke. "Denna republik torde med möda blifva erkänd af andra makter; den pånyttfödda statens krafter måste, tills vidare,

koncentreras på en hand. Denna republik måste ha en Diktator."

"Och denna Diktator, denna *bjelke*, som stödjer statsbyggnaden, är väl redan utsedd i din hjerna," ropade Ribbing förtrytsamt; "men du misstar dig, om du tilltror dig kunna leda oss, som barn. Du behöfver våra axlar, för att klifva upp till diktaturen, och ämnar kanske sedan trampa på våra nackar. Du behöfver ett kungamord, för att sedan sjelf svepa in dig i den blodiga purpurn, men, ser du! vi tjena friheten, ej dig. Bytet skola vi dela alla."

"Eller ingen!" inföll Horn. "Sverige och Gustaf III kunna icke tillsammanstå, *det* veta vi. Fäderneslandet fordrar offret af en Konung, och vi bringa det. Men har någon stoltare tanke ännu häft ett menniskobröst, än att, sedan allt är fullbordadt och ett folk räddadt, obelönad, draga sig undan de jublandes tacksamhetsbetygelser, utan att eftersträfva någon annan titel, än den af medborgare; något annat hederstecken, än eklöfskronan; någon annan hyllning, än historiens?"

"Titlarna afstår jag gerna," yttrade Ankarström med råhet; "en stjerna har icke för mig annat värde, än guldvärdet, och ett band gäller för mig hvad det gäller i bandboden. Men jag vågar icke mitt lif för intet. På ett högt spel räknar man att kunna vinna betydligt, och jag har icke trädt mitt hufvud i hjulet, för att bli nit på lotteriet. Försen er j med klingande titlar; jag nöjer mig med klingande mynt."

Man kunde se, att Ankarströms yttrande gjorde ett oangenämt intryck till och med på

deltagarne i denna exalterade sammansvärjning, annars så vana vid jakobinismens mest blodiga uttryck, och affekterande en rå uppriktighets oförskämda språk.

"Vi vilja icke ha Diktator, utan Konsuler," ropade på en gång Ribbing och Liljehorn, hvilka några ögonblick tyst samtalat med hvarannan.

"Kanske *fem* Konsuler?" frågade Bjelke, i det han med en försmädlig blick mätte sina fyra medbrottslige i sammansvärjningen.

"Vi fem Konsuler tillsamman, likaså gerna, som du ensam Diktator," svarade Ribbing.

"Förlåt mig!" yttrade Bjelke, "voro de båda Ribbingarna dina ättefäder, hvilka under Kristjern den omildes bödelsyxa mistade hufvudet? Denna, af fysisk orsak, uppkomna brist på hufvud måtte, i sådant fall, som arffel, ha öfvergått till deras slägt. Hvad har du för rimligt skäl att beskylla mig eftersträfva någon diktatur? Har jag tagit ett enda steg, för att inverka på herrarne, så vida det icke skett till det allmänna bästa? Jag anhåller, att härpå erhålla ett gifvet, ett bestämdt svar."

"Du har tagit dig rättigheten af en slags ordförande. Vår adel är så god, som din; våra anor kunna täfla med dina," skrek Ribbing.

"Du vill vara den ledande principen i våra förhandlingar. Vi äro alla myndiga, och kunna leda oss sjelfva," ropade Liljehorn.

"Jag är äldst, mina herrar!" sade Bjelke med fasthet. "Samma år Friherre Ribbing föddes, var jag, om jag icke alltför mycket misstar mig, riksdagsfullmägtig; medan Öfverstlöjt-

nant Liljehorn ännu hölls i pension af Konungen, hade jag redan svurit Konungen ett evigt hat. På grund af någon erfarenhet, någon beslutsamhet, någon vana vid dylika värf, torde jag således äga rättighet att här föra ordet. Men jag är villig att nedlägga hvarje anspråk derpå, i samma ögonblick någon af herrarne täckes åtaga sig denna befattning. Alldeles åt sig sjelfva torde man kanhända icke böra lemna herrarnes storartade känslor och vackra fraser."

"Jag känner," yttrade Horn, "Baron Bjelkes ädla grundsatser och vidsträckta erfarenhet. Jag anhåller, för min del, att Baron Bjelke måtte fortfara i sitt ordförandeskap."

Mumlande, förenade sig slutligen de öfrige medlemmarne af sammansvärjningen i denna begäran.

Ännu vid pass tvenne timmar fortsattes denna stormiga öfverläggning, om hvars befängda karakter vi sökt att ge läsaren ett ungefärligt begrepp. På en gång adelsmän och demokrater; sammansvurne, men oenige i allt, utom i beslutet om ett mord; sinsemellan misstänksamme och sinsemellan beroende; fantastiska i åsigter, och med planen till en ny statsförfattning i sina hufvuden; glödande af enskild hämd och af nit för det allmänna; filosofer och mördare, tvistade de här och förolämpade hvarandra, utmanade och försontes, strödde ikring sig fraser och förbannelser, filosoferade och grälade, svärmade och knöto händerna mot hvarandra, citerade Rousseau och Robespierre, säkerhetsakten och franska revolutionen. Det vi kunna försäkra våra läsare är, att klockan fy-

ra på morgonen var ungefär lika litet beslutadt, som klockan tolf på natten.

Emedlertid tyckte man sig nu hafva gjort nog. Man blef sömnig, och beslöt att åtskiljas. Alla aflägsnade sig. Thure Bjelke dröjde ensam qvar. Han hörde de aftågandes tunga stöfvande i trapporna; han lyssnade till det klarare ljudet af deras steg, då de kommo ut i fria luften, på den lilla bakgården; slutligen bortdog hvarje buller, utom det sakta frasandet af de i spisen sammanfallande eldbränderna. Då närmade sig Bjelke en i öfre hörnet af rummet dold blinddörr, sådan, som man då ännu anträffade i många af de gamla husen inom sjelfva staden. En tung och hög ländstol från sextonhundratalet hade man skjutit framföre dörren, för att ännu mera afvända hvarje misstanka, och en liten vedtrafve till eldens underhållande, blifvit uppstaplad vid sidan af den ärevördiga ländstolen och stödd emot densamma för att afskräcka från hvarje försök till dess flyttande, hvilket ovilkorligen skulle medfört vedens nedrasande. Skyndsamt plockade nu Bjelke bort träden, för att ej göra onödigt buller genom att genast draga undan stolen och låta veden handlöst ramla i golfvet.

Dörren öppnades, och, stödd mot sitt spanska rör med guldknapp, visade sig en liten, silfverhårig gubbe, med skarpa drag och de gråa ögonen listigt blinkande ur det gamla, förfallna ansigtet, på hvars höga panna djupa skrynkor fårade sig.

Thure Bjelke yttrade icke ett ord, men stirrade med en missnöjd, nästan hånande

blick åt dörren, hvarigenom de sammansvurne utgått.

"Duga alltid till något! Ypperliga pöbeltalare i gathörnen!" sade den gamle, som läste uttrycket i Bjelkens ansigte, och härvid sväfvade öfver hans läppar ett af dessa fina, betydelsefulla leenden, som, så tillsägandes, äro egendomliga för det förflutna seklet och för den utdöda, egentligen så kallade franska komedien. Våra damer kunna icke ens efterhärma det behag, som, vid ett lätt smålöje, än i dag sväfvar kring comtessernas från Gustaf III:s tidehvarf sjuttioåriga, förbleknade läppar. Se detta original i svensk hofdrägt och fransyska, genombrutna silkesstrumpor, som trotsar modernas vexling med chapeau-bas och köldens i skor! Berätta honom något, som han icke rimligen kan tro, och njut af detta på en gång förbindliga, men tvekande, på en gång inställsamma, men reserverande leende, som, vid ett sådant tillfälle, obeskrifligt vältaligt, ljusnar öfver hans löständer. Läs Molière och hans skola, och du skall återfinna detta leende versifieradt. Men, för öfrigt, j statsmän, j hofmän, j eleganter, j sköna, j författare! är detta leende utdödt. Det adertonde seklet kunde *le;* det nittonde studerar konsten att gråta.

"Horn är en svärmare," fortfor den gamle, "Ribbing och Liljehorn narrar, Ankarström en bof. Vi behöfva Ankarström att utföra mordgerningen, Horn att enthusiasmera hopen, Ribbing och Liljehorn att roa den. Se så! nu ha vi grupperat marionetterna. Nu kunna regissörerna tänka på utförandet af skådespelet."

"De äro allesamman fantaster, rika på inbillning, fattiga på handling, som draga dolkarna, utan att stinga med dem, som skryta öfver bragder, dem de icke våga företaga," klagade Bjelke.

"Förakta aldrig fantaster!" sade den gamle, och lade sin hand på Bjelkens arm. "Tro mig! en klok man har icke trognare vänner, än fantaster, ty det är med dem han stämmer, och han skrufvar upp dem efter behag till den ton, han vill att instrumentet skall gifva. Min kära Bjelke! fantaster äro en Guds gåfva i sådana företag, som våra. Har du sett jägaren? Kopplet, som han släpper löst, är honom nästan lika nyttigt, som hans egen arm, hans eget öga.

"Men jag fruktar, att detta koppel gläfser i förtid."

"Bah! äfven fantaster äro rädda om lifvet. Dock — påskyndas måste saken, att våra vänner ej må hinna svalna. Men — hvad angår republiken — dermed blir ingenting af. Engeström har uppsatt en ny regeringsform. Kronprinsen regent med Drottningen och Hertig Fredrik till förmyndare, samt Ridderskapet och Adeln till beskyddare. De gamla tiderna kunna återvända."

"Kunna de det?" frågade Bjelke. "Har icke den syftning, franska revolutionen inlagt i folkens sträfvanden, gjort en sådan reaktion omöjlig? Är icke aristokratien krossad i och med dessa nya begrepp, hvilka en sednare tid proklamerat?"

"Alla nouveautéer komma sist till vår vrå af Europa och svenska nationen är ingen vän

af reformer. Ruinerna af det nedrasande gamla måste slå dem i hufvudet innan de tänka på något nytt. Folket skulle, endast för det barbariska namnet, tro att en republik vore fan sjelf, och republiken ligger dessutom icke alls i vårt intresse. Vi behöfva en monarkisk styrelseform såsom ett förhänge för våra operationer. Gustaf Adolf är ett barn, Fredrik en välmenande, men indolent Furste; hvad Drottningen angår, finnas vissa handlingar, rörande en viss persons börd, om hvilka en enda hotelse är tillräcklig för att beröfva henne all egen vilja, utom den att rädda sitt eget anseende, och kronan åt sitt barn. Förstår du, det är i desssa handlingar som vår största styrka ligger. Låt Gustaf Adolf bli man, låt honom vilja göra ett steg utom den kosa vi utsett, och han skall blekna vid denna upptäckt, som lägger hans öde fullkomligt i våra händer. Fattar du, Bjelke? Han blir ett nådehjon på thronen. Hans: Guds nåde kan öfversättas med: Pechlins nåde."

Och den gamle gned sina förvissnade händer, i ett utbrott af glädje, som han icke kunde återhålla. Den djupe statsmannen var denna gången kortsynt. Han drömde sig in i framtiden, och var fyra och sjuttio år gammal.

"Vi leka med honom," fortfor den grånade konungahataren, "som med ett vilddjur i kedja. Än släppa vi ut den, än draga vi den åt oss. Han grinar, men han lyder. Då hafva vi kommit längre, än någonsin förut mellan 1720 och 1772. Längre, än Frankrike med sin Ludvig. Han är blott personligen fången,

och kan fly. Gustaf Adolf vore moraliskt fången, och hade ingen annan undflygt, än ett annat lif. Då, då ändtligen, Gustaf III:s baneman och Gustaf IV:s förtryckare, har jag hämnats de skymfer jag och mitt stånd lidit, och kan i lugn gå till hvila."

Dessa, med någon grad af passion framförda ord åtföljdes af en torr, skrällande hosta, som, med ett eget, hemskt uttryck, återljöd i det vidsträckta rummet.

"Försök nu," fortfor den gamle, "att, på hvad sätt, som heldst, hålla deltagarne i konspirationen tillsammans. Hota, om icke annat hjelper, med att förråda dem! Rädslan plär vara ett godt tvångsmedel på svaga själar. Ägga vilddjuret Ankarström med förståndigt anbragta slängar, såsom man äggar tjuren vid tjurfäktningen. Låt se, att aldrig fraggan ett ögonblick upphör att drypa från hans läppar! Tala med honom om förtrycket; tala med de andra om friheten."

"Och dessa skola således bli medel att ge Europas öden en ny riktning. Män, sådana, som Horn, Ribbing, Liljehorn!"

"Horn, Ribbing, Liljehorn! alla vackra och välljudande namn! Ser du, folken äro nog fåfänga att icke vilja se revolutioner utförda af torpare. Det är de klingande namnen, som skola gå i borgen för de klingande löften, hvilka vanligen åtfölja hvarje statskupp. Det är väl häri, liksom i janitscharmusiken, hufvudsakligen skrammel, men det låter ändå. *Ett* ber jag dig likväl, min goda Bjelke! Låt ingen ana, att gamle Pechlin äger sin hand med i spelet.

Jag har nu så många år tasslat kring schavotten med konspirationens blindlyckta i handen, att jag, om alltsamman misslyckas, väl kunde förtjena att få dö i min säng. Men det börjar redan att dagas — farväl!"

Bjelke hjelpte att kasta en kappa kring den gamle.

"Än en gång, Bjelke! var försigtig, ytterst försigtig! På ett ord kan man spåra upp en sammansvärjning! Påminn kamraterna derom!"

"Lita på mig, som på er sjelf, Hr General! Men jag skall kanske lysa Generalen utför trapporna."

"Åh! jag är van att gå krokvägar," sade gubben med ett hest skratt, och försvann.

---

6 Kapitlet.

Vi föra våra läsare in i Grefvinnan Segerschölds boudoir. Den är klädd med bredrandigt hvitt och blått siden, i form af ett tält. Draperier med fransar och festoner sväfva luftigt kring väggarna, i svällande, fantastiska former, liksom morgonskyarna på en sommarhimmel. Med ett smalt snöre fästad vid taket, till utseendet genom en osynlig kraft vaggande i den tomma rymden, kastar en silfverlampa sina magiska, dunkla strålar kring det yppiga, af vällukter genomandade rummet, och skimrar tillbaka mot toilettens glänsande kristaller och gyllne prydnader. Och denna toilett — hur elegant, hur smakfull! Af en qvinnas toilett vill

jag bedömma hennes lynne. Silfverringklockan står närmast, främst till hands: damen är häftig. Spegeln ligger mycket lutad bakåt: damen är kokett. Hvad juveler ligga här strödda i en beräknad oordning! Hvilka hågkomster innebära dessa ringar, som darra på krokarna af den chinesiska postlinsgubbens parasol! Denna talar om en mor; denna om en älskare; denna om en vän. Lilla, gyldne sax! huru ofta har du öppnat dig, för att beröfva dessa rika, svarta flätor en grand af deras yppighet? Stackars hårlock! du, som fordom fick sväfva fri kring din herrskarinnas axlar; nu är du bunden inom det trånga området af en medaljong. Dock — en gång återfår väl du din frihet, då *hon* glömmes och souveniren förkastas. Klara spegel! du, som alltid säger sanningen, bigta dig en gång för mig! Har du någon gång, efter slutad toilett, fått uppfånga en blick af stolthet och sjelfförnöjelse? Har du någongång, i en olycklig stund, blifvit beskylld för att "enlaidera"? Ah! se der en sminkburk, gömd bakom en kristallurna. Behöfva våra damer lära sina kinder att rodna? Tänken j måhända, när j doppen de fina fingerspetsarna i den lena rosenfärgen, på det ögonblick då j första gången rodnade naturligt, då den späda jungfrun, ställd på gränsen mellan barn och qvinna, för första gången kände sina kinder varma, och det darrande ögonlocket blygsamt sänkte sig öfver den förr barnsligt djerfva blicken?

Kring boudoirens väggar slingrade sig, som en jätteorm i ringlar, en svällande divan. Hvad dessa kuddar äro elastiska, mjuka, välluktande,

som vore de fyllda med vestanvind och blomsterdoft. Skulle man dö af vällust, vore det på en sådan divan. Utom denna divan finnas i det lilla, förtjusande rummet inga möbler mera, än toiletten och ett litet bord, inlagdt med lapis lazuli, ett minne från Gustaf III:s italienska resa, och stort nog att jemt lemna rum för ett par delar af madame Sevigné's bref. I dessa bref bläddrar emellanåt ett fruntimmer, med samma skälmaktiga gratie, som ett lekande barn, uppkrupen i ett hörn af divanen, med svällande kuddar upptornade på alla sidor ikring sig, med det ena benet behagsjukt kastadt under det andra, så att man endast såg den ena af de små retande fötterna, vårdslöst iträdd den guldbroderade persiska toffeln. Hon är klädd i en bländande hvit, rikt veckad morgondrägt; hennes svarta lockar fängslas till hälften af en spetshufva; hennes enda prydnad är en juvelnål, tillräcklig till en fången Furstes lösen, gungande för barmens höjning och sänkning, som daggperlan i en för vinden vaggande blommas sköte. Denna qvinna är Grefvinnan Segerschöld.

Se på denna bara arm! den är fyllig, men betraktar du den närmare, skall du finna, att den äfven är i viss mån muskulös, och af denna dunkla, men retande färg, som är brunetta, ytterligt passionerade qvinnor egen. Detta hår är svartare, än korpens vinge; denna blick brinner; dessa fylliga läppar andas lågor i atmosferen.

Grefvinnan är enka och har nyss sett sitt tjugoniondc år sjunka ner i tidens djup. Men hon är ändock icke en af dessa qvinnor, som dölja sin efter vexlande njutningar trängtande

vana vid nöjet under passionens mantel, som locka den darrande, anande oerfarenheten i sina spår, och skälfva af salighet vid oskuldens dödsryckningar. Under sitt äktenskap hade hon, vare sig af nyck, stolthet, fåfänga eller dygd, huru man må kalla det, hyllat hvad Gustaf III:s hof nämde stränga grundsatser. Hon älskade att beundras, men beundras såsom ett helgon, utan att någon tillbedjare fick våga ett steg öfver dyrkans gränsor. Man ville till och med veta, att hon ägt styrka nog att vara känslolös för en hög personlighets varma hyllningar. En och annan påstod likväl, att denna köld var beräkning, för att desto säkrare vid sin triumfvagn binda en furstlig tillbedjare, hvilkens passioner, endast genom motståndet, kunde vinna någon grad af styrka. Häri hade likväl hofvets vise missräknat sig. Kammarherren trädde denna gången i vägen för Konungen; kärleken för fåfängan af en furstlig, om också flygtig förbindelse. Grefve v. S. var en stående bild i Grefvinnans så vakande, som slumrande drömmar.

Boken, som Grefvinnan höll, sjönk tillika med den förtjusande handen ned på hennes lilla, runda knä, och, hälften hviskning, hälften tanke, smög en suck öfver hennes läppar. "Ack!" sade hon, "mitt armband hvilar nu vid hans hjerta. Jag — — Lyckliga hårslingor! Ert öde är afundsvärdt. Ett ögonblick vid hans bröst! o! detta ögonblick vore värdt en evighet."

Grefvinnan höjde återigen boken och började läsa. Men knappt hade bordstudsaren i förmaket knäppt några jemna, afmätta sekunder, förrän Grefvinnan, med en bortskämd, femton-

årig flickas hela vårdslösa gratie, fällde madame Sevigné i golfvet. "Ledsamma, grymt ledsamma Sevigné!" yttrade hon, "du kan ju icke en enda minut fängsla min uppmärksamhet."

Och Grefvinnan gömde sitt lilla hufvud i kuddarne, och tycktes, med slutna ögon, hängifva sig åt en enda tankebild.

"Han borde likväl vara här nu," yttrade hon hastigt och satte sig, lyssnande, upp i soffan, och kastade det rika, nedsvallande håret tillbaka från de små öronen, hvilka skulle gjort en artists förtjusning. "Det går någon i dörren! Det är han!"

Men en kammarjungfru inträdde. Hon presenterade på en silfvertallrik ett litet rosenfärgadt bref, som blifvit till portvakten öfverlemnadt.

"Från honom!" ropade Grefvinnan med naiv förskräckelse, men hon återtog lugnare, sedan hon uppvecklat biljetten: "Ah! ingenting annat! Jag är smickrad af den nådiga utmärkelsen. Du kan gå, Fanchette!"

Grefvinnan gick några steg fram och tillbaka på golfvet: "Men hvad skall han tänka om mig," inföll hon, "när han ser mig så här "en negligé"? Kanske sätter han mig i bredd... Dock — hvarföre skulle icke en qvinna äfven få taga mannens sinnlighet i beräkning, när hon svurit, att, med tårar eller löjen, tillvinna sig hans kärlek? — Ah! stolta, stela Fröken Elisabeth! Han förklarade sig i *går* för er riddare. Jag har förr hört talas om dem, som förälskat sig i afgudabilder. I *dag!* åh! jag skall tvinga honom att glömma denna varelse af is och tafatthet. Likväl — hon var verkligt skön, då

hon, rodnande, trotsade hofvets gäckeri och Konungens löje."

Grefvinnan lutade sig fram emot toilettsspegeln, och rullade, med sina fina fingrar upp en lock, som fallit i oordning under spetshufvan. Sedermera sjönk hon tillbaka på divanen, lekande med en kuddes silkesfransar, och med ögonlocken halft sänkta öfver blickarnes eld, som ett moln öfver solen.

Då klappade Grefvinnans hjerta häftigt till, ty hon hörde steg på mattan i det yttre förmaket. Grefve v. S. inträdde.

"Ursäkta mig, Grefve!" yttrade Grefvinnan, "att jag emottar er så här i min boudoir och i min morgondrägt, på en gång två fel mot det sällskapliga ceremoniellet; men en ihärdig hufvudvärk har icke på hela dagen tillåtit mig att göra min toilett, eller lemna min divan. Och emedan jag i går lofvat er att taga emot, ville jag icke bedraga er och stänga mig inne. Ser ni, Herr Grefve! jag är icke, som ert kön, van att bedraga. Men — tag plats!"

Och med en lätt gest visade Grefvinnan på det tomma rummet i divanen, alldeles vid hennes fötter, ty hon fortfor att ligga, och att hålla den hvita handen för pannan. Ett darrande, smäktande lampsken bryter sig förträffligt mot fem små, graciöst höjda, af juveler blixtrande fingrar. Troligtvis kände Grefvinnan detta på sina fem fingrar.

"Jag har någon gång," yttrade v. S. nästan känslofullt, "sett bilden af en skald, som diktade sina poëmer vid en underskön, österländsk Sultaninnas fötter. Vore jag skald, kunde jag

dikta en sång att upphöja glansen af edra behag, så vore denna bild nu för mig verklighet."

"Jag älskar österländerna," sade Grefvinnan och kastade på v. S., i det hon hastigt höjde och åter sänkte handen öfver ögonen, en af dessa snabba, elektriska blickar, som äro en hemlighet mellan qvinnan och det fulländade koketteriet; "jag älskar ofta att tänka mig, en månljus natt, i dessa vida, tysta marmorpalatser med deras evigt spelande springbrunnar, med dessas lätta, fantastiska pelare, med vålnader af turbanprydda hjeltar i månskenet, vandrande af och an på de yppigt grönskande terasserna, stödda mot sina blänkande pikar, eller utsträckta kring bassinen af en plaskande vattenkonst. Eller, om jag kastar ögat åt ett annat håll, hör jag ej klang af tamburiner, skratt och löjen ur den högstammiga poppellunden? Vandrande bajaderer hafva der uppslagit sitt enkla nattläger. Se! emellan de dunkla löfven skymtar glansen af kulörta lampor, upphängda i de lummiga grenarne och kastande tusen olika färgskiftningar öfver den gröna botten, ur hvilken de framsticka. På den mjuka gräsmattan sväfva fyra flickors smidiga gestalter i yppiga dansar, med blommor i lockarna, leenden kring läpparna. Lätta draperier fladdra ikring dem; deras fina fötter tyckas flyga öfver lotusblommorna, hvilkas stjelkar de ej böja; hvarje rörelse ger aning om nya behag; hvarje blick strålar af glädje och skalkaktighet — — — men, min Gud! jag glömmer mig aldeles. Jag diktar för Grefven en orientalisk resebeskrifning."

"Och jag följer, hänförd, er djerfva, glänsande fantasi i spåren. Jag visste ej att den undersköna Sultaninnan äfven sjelf var skald."

"Hvem blir icke skald, då man tänker på ett lif af poësi, sådant, som österländningens? Ack, v. S.! ofta har jag afundats dessa solens barn deras sköna fosterland, deras ljufva klimat, den rika natur, som ikring dem sväller af lefnadslust, det smäktande, domnande behaget af en österlandens siesta, aftonsvalkan på dess terasser, det högtidliga, tysta majestätet af dess månskensnätter. Ofta har det förefallit mig, som om jag af något försynens misstag blifvit försatt i denna nordliga öken, med dess snöhöljda berg, dess sträfva granskogar, dess tjutande stormar, hvilkas blotta åtanka kommer mig att frysa i djupet af mitt hjerta. En hydda af bamburör, lätt, luftig, fallen för en storm och upprest på en dag, kransad af slingvexter, omsusad af platanen, med fogelsång ikring sig, och ett vattenfall framför sig, tama, qvickögda, hoppande gazeller, doftande blommor, lekar och löjen, solsken och vestanvind — så hade jag någon gång tänkt ett lyckligt, ett paradisiskt lif. Hur ofta har jag icke i mina drömmar trott mig sitta vid randen af detta kristallklara, evigt duggande vattenfall, med metspöet i handen, än uppdragande en liten fisk med gyllne fjell och purpurröda fenor, än matande en gazell, som vänligt och påminnande stötte mig i ryggen med sitt fina hufvud, och såg på mig med sina klara, förståndiga ögon! Men då har jag hört steg på den lilla gångstigen, som slingrar sig längsefter den med akacier tättbevuxna höjden. Långt bort kastade jag met-

spöet, och jagade ovänligt ifrån mig en gazell, som, forskande efter föda, sträckte sitt hufvud i min hand. Snabb, som en tanke af kärleken, ilade jag fram mellan de doftande rosenbuskarne, mina lockar fläktades tillbaka af vinden, mina kinder glödde. Der, vid det lilla cederträdsstaketet, mötte jag honom; jag sjönk till hans bröst; han tryckte en kyss på benan af mitt hår. Med min arm stödd mot hans, med mitt hufvud lutadt mot hans axel, med förklaringen af aftonsolens sista stråle gjuten kring våra anleten, vandrade vi hem till vår kärleks blyga bostad; dessa bambuväggar voro våra förtrogna: de hade hört våra första hviskningar; detta palmtak var oss dyrbart: det hade sänkt sin skugga öfver våra lekar, vår sällhet, våra spelade oenigheter. Och den tropiska natten kastade sitt flor öfver den sofvande naturen, som en mor öfver sitt slumrande barn, och fogelsången tystnade i de höga pinierna. Men *hans* öga upplyste skuggorna, och min cittra klingade, lutad mot mitt sköte, några smältande, döende ackorder. Den första stjernan tindrade på himlen, och såg, genom det lilla fenstret, afundsjukt ner på vår lycka. Himlen afundades jorden . . . Men — ursägta mig, Herr Grefve! jag svärmar, i mina tankar, en roman, då jag borde underhålla en gäst."

"Ni för er gäst, min Grefvinna! genom himmelska lustgårdar; först nu märker han, att han är på jorden, men likväl nära himlen."

Grefvinnan Segerschölds passion för v. S. var af den sinnliga, brännande, trånande natur, som kärleken hos qvinnor af hennes ålder och

hennes temperament nästan alltid antager. Der fanns föga eller intet af det etheriska element i kärleken, som andas oskuld från jungfruliga läppar, och tvekar i en mös hjerta, och rodnar på en mös kinder. Grefvinnan hade svurit att tillhöra v. S. Så stolt hon än var, skulle hon måhända, i ett passioneradt ögonblick, som detta, ägt mod att, med en fransysk författares ord, hviska till v. S.: "Er vän för alltid, och er älskarinna, när ni vill det." Hon ägde, i likhet med sitt tidehvarf, föga begrepp om dygd. Hon önskade, kosta hvad det ville, undanrycka v. S. från den böjelse, hon fruktade honom hafva fattat för Elisabeth * * *. Hon var en qvinnlig jesuit och aktade icke medlen. Hon visste sin egen styrka, makten af ett fulländadt koketteri, och det var ur denna bägare, som hon ville rusa v. S., för att, i ett drucket ögonblick, aflocka honom en bekännelse — hennes sträfvande, hennes lycka, hennes stolthet.

"Ni vill göra min boudoir till himlen, Grefve!" fortsatte den sköna damen med ett melankoliskt leende. "Ni vet således icke till hvad tysta qval en boudoir kan vara vittne, liksom en mans arbetsrum till *hans* bekymmer. Tro mig! qvinnan har ögonblick, hvilkas nedslående tyngd icke mannen, i all sin vishet, kan ana. Här blifva ofta orden — suckar, och leendet — lidandets drag. Vi, qvinnor, kunna äga rodnaden på vår kind, medan vårt hjerta blöder, vi kunna le med tåren i ögat, vi kunna parera oss, dansa, behaga, lysa, förtjusa, då vi endast skulle önska oss att få gråta ut. Förställning blir ofta för qvinnan hennes andra

natur. Hon *måste* tvinga sig. Som barn, tvingas hennes späda former i snörlifvet; flickan tvingas att ej vara för yr, för glädtig, att ej springa för häftigt, att ej skratta för högt; den vaknande qvinnlighetens blyga, rädda känslor slås med de konventionella förhållandernas stela bojor, och dö i djupet af ett förtvinande hjerta; som hustru .... Ack! hvad njutning, fastän hvad sorglig njutning, att då få träda in i sin boudoir, ensam med sig sjelf och sina tankar, att få lägga af sina juveler och sina hycklade leenden, sina hofärmar och sina glada repliker, sina ringar och sina — bojor. *Der* har man åtminstone privilegium att gråta fritt. — Men jag blir odräglig, min bästa Grefve! Jag har icke väl slutat att poetisera, så börjar jag filosofera. En qvinnas lidanden äro intet afvundsvärdt ämne för en konversation — — *) Ah! men när jag ser på min bara arm, kommer jag ihåg mitt armband. Med denna börda får jag icke längre besvära Grefven. Nu vill jag se, om Grefven kan göra tjenst som kammarjungfru. Den, som är ordentlig, sätter allting tillbaka på sin plats."

Och Grefvinnan framräckte sin arm, efter hvars mjuka konturer smög sig ett sammetslent fjun.

Med darrande hand påsatte v. S. armbandet. Hvad denna arm var rundad, som hade gratierna fört mejseln, då den skapades! Med

*) Koketteriet nyttjar gerna antitheser, ty just i sjelfva antithesen ligger ett koketteri. Just nu, värdaste läsare! stå vi vid vändpunkten för en dylik "effektfull kastning."

hvad behag räcktes den ej ut, så att de små fingrarna nästan lutade mot v. S.s egen skuldra! Hur förtrollande var ej den lilla gropen i armbågen, som en Aphrodite skulle afundats dess sköna ägarinna! v. S. böjde sig hastigt ned och tryckte en kyss på den fina handlofven.

"Åh fy!" utbrast Grefvinnan, "se! min arm rodnar öfver att ha blifvit kysst." Och hon visade på en lätt purpurrodnad, som v. S.s läppar qvarlemnat i det fina skinnet. Den ton, med hvilken Grefvinnan yttrade detta, sväfvade emedlertid emellan tyckmyckenhet och uppmuntran. Ingen gnista af vrede lyste i det mörka ögat, som annars tycktes skapadt att uttrycka trotsiga passioner.

Måhända ångrade v. S. denna kyss i samma ögonblick den var gifven. Hans läppar hade varit hans hjertas Drottning otrogna; men kanske hade få män motstått en frestelse, klädd i Grefvinnan Segerschölds retande gestalt, och v. S. var åtminstone moraliskt bättre, än de flesta, som omgåfvo honom vid Gustaf III:s förderfvade hof. Denna ögonblickets bittra känsla varnade honom likväl, men kom honom ändå icke att falla ur den ton af galanteri, som, utan att behöfva tagas för djupare känsla, eller ens för allvar, genomgått hans yttranden till Grefvinnan, och som han, med klok beräkning, vid ett så brydsamt tillfälle, som detta, uteslutande använde. Han svarade:

"Det tillhör enthusiasmen att öfverila sig; det tillhör skönheten att förlåta de felsteg, som dess allmakt tvingar den varmaste beundran att begå."

"Männer, männer!" läspade Grefvinnan, "j viljen försona allt med smicker. J läggen en djerfhet och en artighet emot hvarannan i vågskålen. J plundren kyssar och gen sedan skadestånd i komplimenter. Men jag antar icke detta skadestånd. Nej, min Grefve! Äfven qvinnan kan vara tyrannisk. Knappt ett knäfall skulle kunna försona mig."

Men v. S. hade föresatt sig att aldrig göra detta knäfall.

"Min Grefvinna!" sade han, "ni är alltför sträng att begagna er öfvervigt. Mina knäfall gömmer jag för Gud och, måhända, till en framtid för någon annan." v. S. längtade att göra ett slut på detta uppträde, som han, alltsedan hans kyss brännde på Grefvinnans arm, anade kunna blifva farligt.

"Trotsige!" gäckades Grefvinnan, "ni talar sjelf om "skönhetens allmakt", och ni vill icke tillbe "allmakten". Qvinnor, qvinnor! sådane äro edra tillbedjare. De offra ord, de offra ingenting annat. Till och med ett knäfall stör deras maklighet. De vilja "beundra" sittande. Ni är utan tvifvel kommod, min bästa Grefve!"

"Min nådiga Grefvinna! hvarföre skulle jag inför er söka att förneka mina svagheter," sade v. S. och tog en ganska beqväm ställning på divanen.

"Ni kan vara rätt älskvärd, Grefve! men också rätt odräglig." Grefvinnan hade missräknat sig på v. S.s karakter, då hon i sin operationsplan upptog det pikanta gnabbet, som annars icke spelar en så obetydlig rol i koketteriets ordbok. v. S.s naturliga stickenhet bör-

jade nu uppvakna och beredde sig på ett förtviflad försvar.

"Grefvinnan," yttrade v. S., "förefaller mig som en författare, hvilken med det ena penndraget nedskrifver ett beröm, och med det andra stryker ut det. Det utstrukna stannar likväl alltid qvar till slut, och, efter jag således fått titeln: "rätt odräglig", skulle jag nästan vara frestad bevisligen öfvertyga Grefvinnan om sanningen af denna sats."

"Jag hör, min bästa Grefve! jag hör med uppmärksamhet. Bevisningen är redan började, och det antyder, äfven på er sida, mycken uppmärksamhet."

"Det uppmärksammaste mot ett uppbragt fruntimmer är måhända, att lemna henne. Det klär aldrig att vara ond. Fru Grefvinna! jag har uppfyllt ändamålet med mitt besök, jag har återlemnat det armband ni anförtrodde åt min vård. Jag rekommenderar mig."

Grefvinnans frågande, förskräckta blick, möttes af en stel, en ceremoniös bugning. Bleknad nästan till marmorhvithet besvarade hon denna helsning, men i nästa ögonblick flammade den klaraste purpurrodnad på hennes kinder. Utan att säga ett ord, såg hon v. S. aflägsna sig; hon hörde hans dofva fjät återljuda på den turkiska mattan i förmaket; hon hörde honom lägga handen på låsvredet till de stängda salongsdeuxbattangerna. Då flög en, liksom elektrisk, skakning genom hela hennes varelse; lik en stålfjäder, som plötsligt springer upp och rätar ut sig, med nästan samma tvära, mekaniska rörelse, som den, stod hon i ett ögon-

blick på golfvet; hon skyndade efter v. S. Hon sänkte sig, bedjande, till hans fötter.

"v. S.!" ropade hon, "jag har, af ett barnsligt infall, fordrat ett knäfall af er. Se nu är det jag, som knäfaller. Det finnes ögonblick, då qvinnans stolthet är i en förfärlig strid med hennes känsla, ögonblick, på hvilka hänger ett lifs ve eller väl, ögonblick, som, försummade, aldrig i en lifstid komma åter. Det finnes qvinnor, v. S.! som mäkta trotsa sitt köns fördomar — v. S.! du skall, du måste förstå mig..."

"Grefvinnan, upplyftad af v. S., hade låtit sitt hufvud falla tillbaka på hans skuldra; hon gömde sitt lågande ansigte mot hans bröst; och i en hviskning, varm som en ed om evig trohet, bäfvande som en kärleksförklaring, tyst så att den endast hördes af v. S., dogo de sista orden af den mening, hvars början läsaren redan erfarit.

v. S. till hälften bar, till hälften ledde Grefvinnan mot en fåtölj, der hon nedsjönk, med näsduken pressad mot sin heta panna.

"Grefvinna Segerschöld!" sade v. S., och hans stämma darrade, "jag vill icke, med en oädel förbehållsamhet, göra mig skyldig till otacksamhet mot det dyrbara förtroende ni behagat lemna mig. En Furste borde känna sig stolt af en sådan bekännelse från edra läppar. Jag kan icke annat, än finna mig nedtryckt i stoftet af er godhet, den jag vet att djupt värdera, utan att mäkta besvara. Grefvinna! mitt hjerta tillhör en annan. Jag vill ej tillägga något vidare, för att ej längre utdraga ett uppträde, som för oss båda måste vara obehagligt.

Det, hvarom jag emedlertid kan försäkra er, är den djupaste, den obrottsligaste tystnad. Fru Grefvinna! farväl!" — v. S. aflägsnade sig.

Ett ögonblick satt Grefvinnan förkrossad, tillintetgjord. Den, som i detta ögonblick sett henne, skulle i den bleka, utan rörelse på fåtöljen tillbakasjunkna gestalten trott sig skåda liket af ett skönt fruntimmer, som plötsligen aflidit. Men i en minut återtogo hennes svallande passioner hela deras ögonblickligt förlamade liflighet. Blixtar tändes i hennes öga; en ström af purpur färgade hennes kinder; hennes barm häfde våldsamt de deröfver nedsvallande lockarna; den fina handen knöt sig krampaktigt, som om den hade omfattat en dolk; munnen drog sig till ett konvulsiviskt, trotsande löje. Så har jag tänkt mig en Medea. Vid den vilda, häftiga rörelse hon gjorde, då hon reste sig ur fåtöljen, halkade den vida, rikt veckade morgonklädningen en grand ner, och blottade den vackraste axel, mot hvilken ännu en älskares hufvud fått luta sig. De svarta lockarna rullade, nu fullkomligt befriade ur sina stängsel, ned kring den fina, sylfiska gestalten. De blåa ådrorna stodo spända på denna arm, som, med en inspirerad besvärjerskas åtbörd, förbannande sträcktes mot den dörr, genom hvilken v. S. nyss utgått. En vacker qvinna i raseri erbjuder ett på en gång förfärligt och retande skådespel.

"Mitt hjerta tillhör en annan," upprepade hon långsamt och eftertänksamt, men fortfor sedan med en skyndsamhet, att orden tycktes andlöst jaga hvarannan: "jag vet hvem denna andra är. Åh! jag känner hennes blåa öga, hennes

blonda lockar; jag känner henne, barn till utseende, men grånad i förställning! *Hon*, hon är det, som har röfvat honom ifrån mig, som har plundrat mig på min lefnads lycka, på den enda önskan jag hade i verlden. Äfven jag ville en gång älska, ville känna saligheten af kärlekens svärmerier och dårskaper, af dess hviskningar, dess suckar, dess kyssar. Nio och tjugo år, utan att älska! Och *då*, då såg jag v. S., och äfven jag ville erfara hvad lifvet har ömmast, förtroligast, saligast. Hvarföre skulle jag, mera än vallflickan, som kring ängarna drifver sin fars hjordar, mera än sömmerskan, som trälar med nålen för sitt lifs uppehälle, vara utestängd och förkastad från mensklighetens renaste glädje? Elisabeth, Elisabeth! du är ännu ung! Huru många tycken kunna icke, spårlösa, ila genom ditt hjerta! Mitt har klappat för *en*, en enda — och honom röfvade du ifrån mig!"

Tårar rullade ned öfver Grefvinnans kinder, och hvilade som daggdroppar, på hennes svartglänsande lockar. Såsom under tyngden af en ofantlig olycka dignade hon ner till jorden. Liggande på sina knän, knäppte hon med nedsjunkna armar ihop de små händerna, under det att hennes fina gestalt, i en slags dof känslolöshet, vaggade fram och tillbaka.

Allt var tyst. Endast vinden tjöt i knutarna.

"Storm i himlen! förtviflan på jorden!" utropade Grefvinnan. "På min himmel tindrade en gång en stjerna. Den är nu borta. Hu! hvad det är mörkt och ödsligt! Natt och hopplöshet! Oväder och raseri! Ja, vid furierna! hon skall icke undgå mig" — Grefvinnan störtade upp —

"jag skall förfölja henne som hennes onda genius; en gång, en gång skall jag finna henne. Ha, Elisabeth! denna hand för ingen dolk, men den har naglar. Med dem vill jag rifva hjertat ur bröstet på dig; jag skall der se hans bild; jag skall trampa på den . . ."

"Hans bild, med denna djupa, svärmande blick, med detta milda, halft sorgsna leende, med dessa ädla drag, hvilkas storartade skönhet ej en kunglig krona skulle förmå upphöja — — nej, nej! jag ville knäfalla inför denna bild, mitt öde, min genius, min Gud. Jag ville tillbe den . . ."

"En gång skola Elisabeth och han, för evigt förenade, sitta, tjusta och svärmande, tillsammans. Hennes smärta gestalt skall stödja sig mot hans axel såsom murgrönan stödjer sig mot almen, och hennes armar skola *så* omslingra honom. Englarna skola från himlen se afundsjuka ner på jordens salighet, och näktergalen skall förstå de älskandes glödheta hviskningar, och tystna med sin sång, för att icke störa dem. Då faller deras tanke, deras samtal på förgångna tider, på Gustaf III:s hof, på mig, den bleka, sörjande, tysta vålnaden af hvad Grefvinnan Segerschöld var, innan hon visste hvad kärlek ville säga. De skola beklaga mig . . . deras själar skola möta hvarannan öfver den gemensamma tanken af medlidande med mig . . . Hu! nej! de skola aldrig tillhöra hvarandra; de skola aldrig med hvarandra hviska om kärlek, om förflydda tider, skulle jag också träda emellan dem i sjelfva brudstolen — — Elisabeth måste bli en *annans.* Nej! de skola icke tillsammans triumfera öfver min

försmådda kärlek, icke gäckas öfver *den*, hvilken, om man så vill, *en* gång glömde, att hon var qvinna. Men hon skall ej glömma att hon äger en förolämpning att hämnas. Elisabeth har inga anhöriga. Det är Konungen, som disponerar öfver den unga Hoffrökens hand. Konungen skall aldrig ge den åt v. S.

Som en blixt ilade Grefvinnan in i boudoiren, och kom ut med det lilla rosenröda brefvet, som för en stund sedan blifvit henne öfverlemnadt. På bordet i förmaket stod ett litet skriftyg af guld, och derbredvid lågo, ordnade med qvinnlig elegans, papper af alla kulörer och några pennor af sköldpadd. Grefvinnan sänkte en af dessa lätt ner i bläckhornet, nedskref några rader med nästan våldsam häftighet, vek hastigt ihop det guldkantade papperet, förde ett himmelsblått munlack till sina rosiga läppar, och anförtrodde sedan åt dess bräckliga förvar sin farliga hemlighet. Hon drog på en broderad klocksträng, som nedhängde i ett hörn af det yppigt möblerade rummet. Kammarjungfrun inträdde.

"Om vid pass en timma," yttrade Grefvinnan, "infinner sig en person i grå kappa och hatt med breda bord, att begära svar på den biljett, som jag nyss af dig emottog. Du lemnar honom detta. Tystlåtenhet och försigtighet, Fanchette!"

En småslug blick af kammarjungfrun ville väl ungefär säga detsamma, som att hon förstått sin matmoder. Hon gick.

"Beväpna dig nu, förtal!" yttrade Grefvinnan nästan med köld. "Du har länge letat efter

ett sårbart ställe på min personlighet. Du skall nu finna det, ty de så kallade hemliga förbindelserna dela vanligtvis alla det ödet, att snart utspanas och ljudeligt förkunnas. Peka fingret, du, som tror dig dygdigare, än jag! Rören upp himmel och jord, moralpredikanter vid Gustaf III:s hof! Glädjens, jublen j, som jag nu kan kalla systrar! hånskratten, demoner! Men veten: jag är icke sköka åt en Furste. Jag är sköka åt min hämd."

---

7 *Kapitlet.*

Tjugofyra timmar! en kort tidpunkt! Huru lätt förflyter den ej, ofta utan någon sansad tanke, någon klar bild, vid en älskarinnas sida, vid ett gästabud, i ett rus! Och ändå kan ett helt menniskolif, på detta dygn, taga en aldeles egen rigtning, kan en framtid bestämmas, lycka eller olycka afgöras. Det finnes dagar, som betyda mera, än decennier af år; man har exempel på att en dag mäktat gråna ett hufvud och afgöra ett folkslags öde. Det ges ögonblick, som äro vändpunkter för en lifstid; minuter, som måhända bestämma salighet eller fördömmelse.

Huru mycket hade ej på tjugofyra timmar förändrat sig i Grefvinnan Segerschölds hela varelse! Hvilken himmelsvid åtskillnad mellan hvad hon var i går och hvad hon är i dag! Då innerlig, bäfvande, allt uppoffrande kärlek; nu vild, beslutsam, allt uppoffrande hämd. Då hopp, nu förtviflan; då en framtid med solglans och

rosenskimmer; nu ingen framtid, endast mörker, natt, graf.

Så hade Grefvinnans inre förändrat sig; hennes yttre var dock sig likt. Ännu blixtrade ögat lika eldigt, ett leende, trotsets eller glädjens, sväfvade ännu kring hennes mun, såsom solstrålen halkar öfver en blomsterknopp; endast ett par strån af de rika, svarta lockarne hade den förflutna nattens qval och tårar mäktat bleka. Samma, af fransyskorna så oöfversättligt kallade demi-toilette smög sig ännu i rika veck kring hennes smidiga former. Samma silfverlampa kastade sitt dunkla sken kring den lilla, mystiska boudoiren. Samma divan svällde under Grefvinnan, liksom en sky under en mot olympen sväfvande Aphrodite. Men den person, som med Grefvinnan delade aftonens tysta, afundsvärda enslighet, var ej, såsom i går, v. S.

Denna person, en man emellan sitt nionde och tionde lustrum, satt på några kuddar vid Grefvinnans fötter, och lutade sitt hufvud mot Grefvinnans knä. Med den ena handen lekte han med Grefvinnans ända till honom nedsvallande lockar, och drog det fina, välluktande håret sakta mellan fingrarna; den andra handen omfattade den sköna damens egen, som han emellanåt eldigt förde till sina läppar, under det att hans uppåt slagna blick då sökte hans herrskarinnas, liksom ville han der söka tillgift för sin förmätenhet.

"Jag, dåre!" började han, "som ett ögonblick verkligen trodde, att en vishetsgudinnas köld kunde bo inom en kärleksgudinnas former.

Lycklig emedlertid den, hvilken, såsom jag, blir upplyst om misstaget!"

"J ären alltid grymma i edra segrar," suckade Grefvinnan; "för er, män! finnas inga tysta triumfer. J viljen alltid fira dem högtidligt. J skryten af dem inför sjelfva de underkufvade. Det är icke ädelmodigt!"

"Jag ligger ju vid dina fötter? Vill du nu också trampa mig i stoftet med dina förebråelser? Det är alltför herrsklystet."

"Ej så herrsklystet, som att vilja eröfra Frankrike; jag vill blott eröfra ett hjerta. Må verlden dömma mellan oss, hvem som är mest herrsklysten."

"Jag vill blott eröfra Frankrike för att återge det åt dess rättmätige herre."

"Då medger jag mig vara öfvervunnen. Jag vill eröfra min rättmätige herres hjerta, för att aldrig, om icke tvungen, återge det. Men jag fruktar, att det är en af dessa eröfringar, som äro lättare att vinna, än att bibehålla."

"Högförräderska! vet du hvad Sveriges lag stadgar för lasteligt tal mot Konungen?"

"Lifstidsfångenskap, kan jag tänka. I den suckar jag ju redan, Sire! Det är ni, som sjelf har dömt mig dertill, måhända utan att veta det. Man dömmer någon gång med en blick."

"All fångenskap är odräglig utan sällskap. Lyckliga vi, som båda drabbades af samma öde! Vi skola göra vår gemensamma fångenskap afundsvärd."

"Kungar hafva olika begrepp om fångenskap. Frans I ansåg sig visst icke afundsvärd i bojorna i Pavia."

"Men han gjorde det i bojorna vid Diane de Poitier's fötter," sade den furstlige älskaren, och tryckte en kyss på sin herrskarinnas hand.

"Ack! hvarföre har jag icke ännu något att offra åt dig, min dyrkade, min afgud!" hviskade Grefvinnan och lutade sitt hufvud mot sin älskares, så att deras lockar blandades.

"Andra qvinnor älska som barn. Du älskar som qvinna," utbrast den förtjuste Fursten.

"Men, ack!" fortfor Fursten efter några ögonblick, "all sällhet, äfven den högsta, har en gräns. Kontrasterna bjuda hvarandra handen här i lifvet. Jag måste skiljas från dig, skönheten, behaget, kärleken, för att rådslå med tvära statsmän, tvära mot alla, till och med mot sin Konung, nogare om en fras, än du om din toilett, långtrådigare, än blonderna i din spetshufva, mera slipade, än diamanten vid ditt sköte, mera ledsamma, än skiljsmässan ifrån dig. Åh! en Furste kan ha beundransvärdt odrägliga stunder. Tyrannen Dionysius bar, om jag minnes rätt, ständigt på sig en giftflaska; våra dagars Kungar borde bära på sig ett opiat, för att kunna äga det ljufva privilegiet att åtminstone få sofva. När jag någongång vill straffa dig för en blick, som varit mig otrogen, skall jag, för en konselj, öfverlåta dig min makt. En älskvärdare Drottning har aldrig Sverige ägt."

"Hvem vet, Sire! om jag icke då begagnar tillfället att gynna mina klienter? En qvinna fattar gerna tillfället i vingen."

"Ett sådant tillfälle ligger ständigt vid dina fötter, liksom svanen vid Aphrodites. Betrakta dig såsom frihetstidens kungliga namnstämpel!

Din sanktion på ditt beslut är tillräckligt att göra det gällande! Befall öfver Sverige!”

”En stolt tanke, vid Gud! som jag endast bäfvande vågar fatta. Men det är inga diplomatiska trådar, som jag djerfves knyta. Det är endast ett äktenskap, hvartill jag anhåller om er medverkan, Sire!”

”Till alla, utom ert eget.”

”Sire! jag har en svåger, Öfverstekammarjunkaren Segerschöld . . .”

”En gammal ungkarl, om jag rätt minnes. Ah! han var redan Öfverstelöjtnant vid gardet vid revolutionen och höll sig hela dagen inne för opasslighet. Jojo! den 19 Augusti 1772 kom för flera, än en, temligen opassande. Jag vill erinra mig, att han då för tiden var bekant för sina vackra vador.”

”Han är den siste af sin ätt, Sire!”

”Det borde han ha tänkt på förr, medan han ännu ägde vackra vador. Men, lika mycket! Hvad kan jag göra för den hedersgubben?”

”Min svågers ögon ha med beundran fallit på en af Hoffröknarne vid Ers Maj:ts hof.”

”Åh! han har då alltid intresserat sig för det allmänna, er hederliga svåger.”

”Det är Fröken Elisabeth * * *, vid hvars fötter min svåger skulle önska nedlägga offret af sin långa ungkarlsfrihet.”

”Förträffligt! och hon är också den enda vid mitt hof, åt hvilken en gammal man med lugn skulle kunna anförtro sin heder — åtminstone tills vidare. Elisabeth är medellös, utan slägtingar, utan stöd. Det är jag, som bestämmer öfver hennes hand. Jag anser då förlof-

ningen så godt, som uppgjord, och jag inviterar er, Fru Grefvinna! till bröllopet på Stockholms slott."

"En supplikants och min egen önskan på samma gång tillfredställd, se der något ovanligt!" tänkte Fursten för sig sjelf; "hon får en gammal man, en narr, till man, men hon får herrska oinskränkt. Det är också en af qvinnans njutningar, och för det priset må man väl någon gång luta sitt hufvud mot en skräpmöbel."

I detsamma slog bordstudsaren i förmaket åtta.

"En halftimma har jag redan låtit dem vänta," utbrast den furstlige älskaren; "nu vågar jag icke längre reta deras otålighet. Statsmän äro ofta mera tyckmyckna, än skönheter. En kyss, ma belle! och, ack! ett farväl!"

"Sire!" sade Grefvinnan, "minns hvad Ni har lofvat mig! Bedrag mig icke! Ni är Konung! Ni kan sjelf hämna de oförrätter Ni lider, Jag är qvinna, en svag, eftergifvande, bäfvande qvinna. Men de oförrätter jag lider, hämnar Gud."

Ett ögonblick tycktes Fursten blifva förvånad öfver den häftighet och det på samma gång nästan tragiska allvar, hvarmed Grefvinnan framförde detta vädjande till en regents ordhållighet, men han svarade med den värdighet, som han så väl visste att iakttaga, när han ansåg det af nöden: "Grefvinna! Ni har mitt ord. Ni kan tryggt förlita er derpå. Fröken Elisabeth skall tillhöra er svåger, emedan ni dervid lägger en så särdeles vigt, ja! äfven

om endast ett infall lockat denna önskan öfver edra läppar."

"Mäns löften, heldst de, hvilka ges i sådana ögonblick, som dessa," hviskade Grefvinnan och smög sitt hufvud mot sin älskares bröst, "ha alltid spelat en trolös rol i kärlekens historia. Men, af nåd! förlåt mig mina tvifvel, min blyga fruktan. Jag kom ej ihåg att den ridderligaste monark i Europa ej ger åt en qvinna sitt ord, såsom en skänk i drömmen, hvilken man leende fattar, men som är försvunnen, då man — vaknar."

"Din panna, älskvärda smickrerska! är så ren, så himmelsk, att det är ett helgerån af en älskare att kyssa den! Men dina ögon läsa syndaförlåtelsen öfver mitt brott. Adieu, ma douce amie!"

Den högborne älskaren aflägsnade sig. Knappt hade han gått, och Grefvinnan, stapplande, ledsagat honom till dörren af förmaket, förrän hon, med ett konvulsiviskt skri, störtade tillbaka i en fåtölj, och en ström af tårar sköljde hennes bleka ansigte. Det var blygselns, ångrens och förtviflans blodstårar. Hon vred sig under ögonblickets fasa, som syndaren i skärselden. Hon höjde sina händer mot skyn, som tiggde hon om en droppe lisa i de vilda qval, som bestormade henne. Hennes fina gestalt flög af upprepade nervskakningar, som poppeltelningen för en orkan.

"Hvar lånade jag styrka?" utbrast hon slutligen. "Var det en Gud eller en demon, som skänkte mig den? Mina läppar logo kärlek och hängifvenhet, under det att förtviflan hånskrat-

tade i mitt hjerta. I min blick låg sällheten af förstulna fröjder; i mitt bröst låg ett helvete. Hans kyssar brände på mina läppar, och i min hjerna brände förvirrade fantasier, hotande, förfärliga, gräsliga. O, hyckleri! din styrka är en jättes: du kan storma sjelfva himlarne. Du kan sätta en engels vingar på din sataniska gestalt, och bedraga de vid salighetens portar vaktande cheruberna. Min blick lofvade, min hand smekte! Ack! att denna blick hade varit en åskstråle, att denna hand hade fört en dolk! Jag hviskade, darrande af hat, ej af kärlek, att jag älskade honom, och ah! hvad jag afskyr honom. Hur kallt, hur hjertlöst hans smicker, hans förklaringar! Hur den ena frasen med beräknad gratie räckte den andra handen, lik en trupp lejda danserskor! Hur presenterade sig ej hans beundran i hofdrägt, med de mest ceremoniösa uttryck, de artigaste bugningar! Ah! allt det der har han sagt till hundrade qvinnor före mig. Det är en utanlexa, som han repeterat i hundrade boudoirer."

"Men," ropade Grefvinnan med ett hånlöje, som skulle skakat det känslolösaste hjerta, "hvarföre skall jag gråta, hvarföre skall jag klaga? Nej! jag vill aftorka mina tårar. Jag vill le, jag vill se glädje ikring mig. Qvinnors dygd, hvad betyder den i våra dagar? Den är en lyx, en leksak, som barnet förr eller sednare skall bortkasta. Ett lappri, som ett infall sätter på spel. Ett tidsfördrif för Furstar. Ett spöke i en eller annan filosofs skrifter och en irrbild i någon ung flickas hjerna. Ah! den försvinner snart, utan tvifvel ganska snart.

En qvinnas dygd! Med den har man ju sett fäder och mödrar sjelfva drifva handel? Man har ju sett männer sälja sina hustrur? Snart skall man bjuda upp en qvinnas dygd på torgen, och lysa ut den på predikstolarne. Oh! gråten icke öfver en fallen qvinna! Hon ler ju sjelf, hon smyckar sina lockar med blommor, och är hon blek, mycket blek, så lånar nog toiletten henne rosor. Hvad gör det, om någonting fräter här, i hjertat, om besynnerliga röster emellanåt susa för örat! Man har ju musik, som döfvar, och dans, som döfvar, och vin, som döfvar, och opium, och — gift?"

Grefvinnan Segerschöld var en af de stoltaste qvinnor, som ännu satt sin fot på steget af en statsvagn. En förödmjukelse kostade henne gruffligt, utom inför den ende, som hon någonsin älskat. Der ryckte hennes glödande, qvinnligt sinnliga och qvinnligt hängifna passion spiran från hennes naturliga högmod, men äfven det knäfall hon i går gjorde för v. S., kostade henne en känsla, som icke var fri från bitterhet. *Nu* hade hon upplefvat ögonblick, hvilka för en qvinna, stolt, som hon, måst vara obeskrifligt kränkande. Ur sin tortur väckt till medvetande, såg hon nu alla skräckbilder störta in på sig, dem en liflig fantasi och en sårad känsla äga så mycken lätthet att skapa. Det var med trotsets, med hånets vapen hon ville värja sig för dessa anklagande gestalter, och den monolog vi här anfört var ett förtviflans jemmerski, doldt under förtviflans skratt.

Grefvinnan snyftade, med näsduken hårdt tryckt mot pannan, i flera minuters tid, under

hvilka visaren på uret gick känslolös och obekymrad framåt, utan att ana hvad ögonblick af qval, som han mätte. Grefvinnans ymniga tårar måtte ändtligen ha skänkt henne någon lindring; ty, åtminstone till utseendet lugnare, uppstod hon ur fåtöljen och gick in i sin boudoir. Hon satte sig framför spegeln, och det var med en viss skygghet, som hon, genom glaset, skådade ner i sina egna blickar. Fruktade hon att der läsa sin egen blygsel?

"Hu! hvad jag ser förstörd ut!" yttrade hon och strök med sina händer tillbaka de framfallna lockarna. "Min hämd har kostat mig mycket, ganska mycket! Mina ögon äro så röda och svullna, som en Megæras. Dock, Elisabeth! lika röda, lika svullna skola dina ögon vara, när du träder inför altaret. Åh! du skall alls icke vara någon förtjusande brud. Man skall säga att ryktet ljugit om din skönhet. Kanske skall du upplefva lika förfärliga ögonblick, som jag i denna afton, uppoffrad, slungad i armarna på den du afskyr. Du skall sitta, såsom jag här, undrande att två timmar så kunna förändra en menniska — dock ej så olycklig, ej så förnedrad, som jag. Du är hustru — jag — —"

Fanchette inträdde.

"Öfverstekammarjunkaren Gref Segerschöld," yttrade hon, "är i salongen. Grefvinnan lär ha önskat ett samtal med honom."

"Ah! det var sannt!" ropade Grefvinnan, uppsprittande ur sina tankar. "För in honom i förmaket och läs dörrarna deremellan och boudoiren. Jag kommer genast."

Grefvinnan doppade sin näsduk i ett vattenglas, och tryckte en af de spetskantade hörnen mot sina heta ögonlock. Med en lätt och gratiös rörelse af handen kastade hon sina rika lockar i ordning, och torkade bort några spår af tårar, hvilka ännu glänste qvar på kinden. Sedermera gick hon ett par slag kring golfvet, liksom för att lugna sig, och utträdde, med återvunnnen, säker hållning, i förmaket.

Der befann sig före Grefvinnan en person i svensk hofdrägt, med den lilla chaupeau-bas'en sirligt svängd i ena handen, under det att den andra gömde sig i den öfver axeln med spansk grandezza kastade kappan. En liten värja, lång som en steknål, stack prydligt ut, ungefär i likhet med en svans. I ett par silkesstrumpor gömde sig de fordom beprisade vadorna, hvilka nu återgått till den smalare och finare typen för de engelska rasbenen, under det att på vristerna blommade tvenne ofantliga, röda skorosor. Pudret ur peruken duggade sakta ned på den nu beskrifne personens bleka ansigte, der hufvudsakligen tvenne partier tvistade om öfverväldet, näsan och hakan, skiljda ifrån hvarandra af en djup graf, som i dagligt tal kallas mun.

"Ah! min dyrkansvärda kusin!" utropade denna figur, i detsamma Grefvinnan trädde genom dörren, och med sextioåriga danssteg ilade han fram mot sin fränka, och tryckte, med en sirlig bugning, en kyss på hennes hand; "ni har låtit kalla er slaf, förtrollande Prinsessa! Han afvaktar edra befallningar. Guddomliga

lilla hand! tillåt mig att ännu en gång få kyssa den! Ack! den har ju tillhört min salig bror!"

Öfverstekammarjunkaren framdrog sin näsduk, men glömde att föra den till ögonen.

"Sitt ner, min bästa svåger! och ursäkta, att jag så här tvärt begärt att få tala vid er."

"Ursäkta! Jag undrar, om man bad Ganymedes om ursäkt, då han fördes till Olympen. Jag är förtjust, min nådiga svägerska! öfver att icke hafva fallit ur ert minne; förr skulle jag ha velat falla ur fönstret hemma i mitt hus."

"Kusin är alltid öfverdrifven."

"Åh! jag är endast durchdrifven, när det kommer an på att uttrycka mina känslor för nådig svägerskan. Ack! hvad min bror var lycklig, som ägde en sådan skatt! Jag glömmer aldrig, hur ni sköt honom kring golfvet i hans rullstol. Ni sköt er man, he! he! he! och han dog ändå af podager, som slog uppåt hufvudet. Ja! se den gången misstog sig Schulzenheim. Det var som Acrel sade: "Dör han icke i natt, så lefver han." Ah! vet kusin, jag har fått en tafla från Holland, föreställande Ludvig XV och Madame du Barry, — guldram med ornamenter af vindrufsblad. Madame du Barry ligger med båda benen uppe i en divan, och Ludvig sitter vid hennes fötter — —"

"Ah!" yttrade Grefvinnan, och gjorde en rörelse af otålighet.

"Grefvinnan är klädd som bergère, med utslaget hår, och har en tulpan i handen, som hon luktar på, troligtvis för att dölja sin förlägenhet. Kungen ser upp till henne, och måtte

visst säga henne något mycket roligt, ty han skrattar sjelf deråt. I bakgrunden några unga flickor, som tyckas lyssna, och på sidan af taflan följande vers:

"Vous verrez le doyen des Rois
Aux genoux d'une comtesse,
Dont jadis un écu tournois
Aurait fait votre maitresse . . . ."

"Ni reciterar fransysk vers illa, min älskvärda svåger!" afbröt Grefvinnan.

"Förlåt mig! anno 54 hade jag och Leijonhjelm och Stackelberg Babillon till språkmästare. Han var också emigrant, ty han hade rymt för förfalskning, men en ren fransyska talade han, utom då han, hvilket var hans svaghet, hade druckit litet för mycket. Då gjorde han nästonerna till struptoner och sade icke rätt redigt ut orden. När han var nyckter, brukade vi ibland låta honom agera markatta för oss. Åh! då var han öfverträffande rolig. Ingen, utom en fransos, skulle kunnat grimasera såsom han, och grimasera — för en tolfskilling. Sedermera kom fransyska theatertruppen hit, och då gjorde han icke stort annat, än korrigerade våra bref till aktriserna, och trafvade, som postillon d'amour. Ah! jag ser honom ännu i sin gröna frack och brandgula långbyxor, med den luggslitna hatten ändå satt på sned och snibben af en half och trasig näsduk varsamt tittande ut ur fickan, utan pengar, men alltid med plånbok, hungrig, men gnolande på en munter opera-aria. Han kallades för vår Mercur, och qvicksilfver låg det i hans rörelser."

"Men nu, min kusin! är det väl tid att bli stadig, att slå ungkarlsgrillerna ur hufvudet. Har kusin aldrig tänkt på att gifta sig?"

"Jag — nej icke på en sednare tid. Jag hvilar på mina lagrar, kusin! En tid bortåt har jag bedragit. Nu låter jag förbanna mig. Med kusin kan jag vara uppriktig. För mycken lycka har skämt bort mig. Ack! endast kusin har varit hård, jag kan väl tänka, för slägtskapens skull."

"Hvar och en på sin post, kusin! Inga otillbörliga utfall!" ropade Grefvinnan.

"Jag lägger genast ned gevär. Jag är van vid det, alltsedan pommerska kriget, men också stridde jag mot Fredrik den Ende."

"Få se nu, om ni kan strida mot mig. Jag vill, att ni skall gifta er."

"Ni vill det, älskvärdaste bland dödliga! Jag är nästan böjd för ovilkorlig lydnad."

"Nå! ett ord, Herr Grefve!"

"Välan! jag lyder, men tillåt mig på förhand att för er beskrifva min tillkommande fästmö. Hon är liten, svarta hår, mörka ögon..."

"Nej! hon är lång, blondt hår, blåa ögon...."

"Det är — således icke ni, min kusin?"

"Åh! hur kunde ni förmoda något sådant?"

"Hm! en enka och en medelålders ungkarl. Deri ligger mera sannolikhet, än orimlighet."

"Låt oss tala allvarsamt! Ni har sett Fröken Elisabeth * * *?"

"Ja! en gudomligt vacker hals, små fötter, något stel . . ."

"Man önskar se denna flicka försörjd. Herr Grefve! jag har uppdrag från Konungen att er-

bjuda er hennes hand. Men, förstår ni, detta är oss emellan. Aldrig ett ord från edra läppar om denna intrig. Konungen vill icke synas. Han önskade i tysthet ge er ett bevis af sin ynnest. Och hvad kan man ge en femtio års gammal man mera välkommet, än en ung hustru?"

Grefvinnan smickrade med afsigt ett decennium. Grefven var öfver sextio år.

"Hans Maj:t önskar. Jag är för mycket hofman, att kunna neka en Konung något. Men..."

Och Grefven fattade en ridikyl, som händelsevis låg kastad i soffan, och höll den i luften för Grefvinnan.

"Bah! en trettio års skillnad i ålder! Hvad gör det? Man skall afundas er, min Grefve!"

"Ja! endast man icke gör mera," yttrade Grefven, och linkade, fundersam, upp på golfvet." Ja ja! nog är jag rask för mina år. Jag dansade, för ett par månader sedan, fackeldansen på slottet, utan att tröttna, och jag promenerar dagligen i vagn. Jag var i går på ett muntert dryckeslag hos Axel Fersen, och jag har endast känt en ganska lindrig hufvudvärk. En ung Fru skulle ge mig ett fördubbladt lif, och *jag* skulle återgälda henne hennes omsorg."

"Segerschöld! kom ihåg, att ni är den siste af er ätt, att, om ni ogift samlas till edra fäder, slocknar med er ett namn, som Kristjerns bödelsyxa ej mäktat utrota, som Tyskland nämnt med häpnande beundran, som ridderligt trogen följt Karl XII i hans fångenskap, ett namn, i

hvilket svenska Riddarhuset mister en prydnad, och bragden en pröfvad vapenbroder."

"Ja! min far öfverhopar mig kanske i en annan verld med förebråelser. Min bror har åtminstone gjort för ätten hvad han kunde. Jag — se här min hand, svägerska! — jag gifter mig. Konungen önskar ju det och jag har dessutom länge aspirerat att bli Öfverhofjägmästare i survivance. Denna fullmakt vore utan tvifvel en passande cadeau på min bröllopsdag."

"Den — eller grafven," tänkte Grefvinnan. "Konungens nåd," sade hon, "är Pomona sjelf, när det gäller titlar. Men, framför allt, svåger! låtsa icke som om saken kom från Konungen. Gustaf III gör sig gerna osynlig. Spela älskare en vecka eller två. Förklara er sedan, och ni är förlofvad. Jag ger er derpå min hand."

Grefven förde den ceremoniöst till sina läppar.

"Men ursäkta mig nu, min goda svåger! att jag ber er aflägsna er. Mot er, såsom vän och slägting, kan jag vara uppriktig, och behöfver icke genera mig. Jag har en hufvudvärk, som är förfärlig; jag känner mig ögonblickligt, som om jag ville svindla. Farväl! lita på mig!"

"Så snart dömmer ni mig landsflyktig från er åsyn?"

"Kom ihåg, Grefve! att ni är så godt som förlofvad med en annan."

"Och förtjust i er. Adieu, mon ange!" och Grefven förde en af sina krynkiga fingrar till de bleka läpparne, och skänkte sin fränka en slängkyss, som säkert ingen af mina läsarinnor afundas henne.

Grefvinnan Segerschöld hade nått mästergraden i förställningens tunga konst. Svårligen skulle någon, under det samtal vi här återgifvit, kunnat ana den jemmerfulla sinnesstämning, som hos Grefvinnan Segerschöld dolde sig under den lekande tonen, det fria skämtet, de spelande infallen. Den, som studerat menniskan, skulle kanske kunnat gissa sig dertill af den feberaktiga rodnad, som skoftals jagade öfver hennes bleka kind, likt norrskenet öfver en vinterhimmel, och af den ofrivilliga ryckning, hvarunder hennes läppar emellanåt darrade.

Med ett ögonblickligt uttryck af tillfredsställelse såg Grefvinnan dörren sluta sig bakom hennes besvärlige gäst, och hon drog en djup suck, liksom ville hon åter hämta andan.

"Ixion," sade hon, "fastsmidd för evigt vid sin klippa; Elisabeth fastsmidd för lifstiden vid en narr, den löjligaste, föraktligaste, afskyvärdaste narr, narr med sextio år på nacken, och fraser om kärlek på tungan, narr på en gång af ålderdom och barnslighet! Hennes lif skall förgå sakta, som en tortur, blödande under alla de kränkningar, dem en makes löjligheter skola tillfoga henne, i beständig fruktan, att hvart ögonblick se dessa qval förnyas. Ah! åtlöjet är en förfärlig makt, som bragt starkare qvinnor, än Elisabeth, att darra."

Grefvinnan försjönk i tankar. Efter en stund återtog hon: "Jag spelar dock ett djerft spel. Om han hade nekat! Dock — jag kände min Herr svåger för väl. Reta hans sinnlighet med en qvinnas behag, och hans fåfänga med en Furstes ynnest! han är för svag att kunna bjuda någon-

dera spetsen. Lycka till då, Herr Öfverhofjägmästare i survivance! så vida man ens kan *öfverlefva* någon, då man öfverlefvat sig sjelf. Jagttroféer skola utan tvifvel icke fattas er. Ni skall på en gång bli en Nimrod och en Akteon. Ty den undergifnaste qvinnas tålamod kan icke härda ut med en sådan man. Hon måste bli galen — eller otrogen. Och då — då först skall jag njuta min triumf i sin fullhet. Då, Elisabeth! kunna vi taga hvarandra i handen, och — försonas. Åh! vi skola bli hvarandras förtrogna, tala om för hvarandra våra äfventyr, våra intriger, våra amanter, ha! ha! ha!"

Grefvinnan föll i ett hysteriskt skratt, som slutligen upplöste sig i en ström af tårar.

"Men," utbrast hastigt Grefvinnan, "om jag skulle besegra henne genom mitt ädelmod, ej genom mitt hat. Om jag skulle tvinga henne att beundra mig, i stället för att afsky mig! Om jag, den förskjutna, den tillbakastötta, den olyckliga, skulle bli deras kärleks genius, och, förenande, lägga deras händer tillsammans! Om jag skulle räcka dem den kyska, äktenskapliga sällhetens rena bägare! För mig återstår ju alltid giftbägaren! Det vore en hämd, värdig en Gud. Det kostar mig ett ord, men detta ord kostar oändliga qval. Och allt hvad jag lidit i denna förfärliga dag skulle då vara om intet, utan ändamål, utan syfte! Jag skulle sänkt mig i en afgrund, utan att derutur kunna hämta Eumeniderna. Jag skulle förnekat mig som qvinna, för att också förneka mig som hämnerska. Nej! man har icke haft någon barmhertighet med mig; jag behöfver icke hysa barmhertighet. Man

har uppoffrat mig; äfven jag har att fordra ett offer."

Sådana voro de tankar, som genomkorssade den olyckliga Grefvinnans själ, der de mest stridiga känslor rasade om hvarandra. Ty ännu älskade hon v. S., under det att hon hade svurit hans kärleks undergång. Hon afskydde Gustaf III, och för icke länge sedan hade Gustaf III:s hufvud lutat sig mot hennes sköte. Dessa olika irrbilder jagade oupphörligen genom hennes fantasi; än såg hon den knäfallande Fursten, än sig sjelf knäfallande inför furstetjenaren; gårdagens tilldragelser blandade sig brokigt med de nyss förflydda timmarnas. Grefvinnan befann sig i ett tillstånd, som ögonblickligt närmade sig till vansinne och ögonblickligt till vanmakt. Hennes nervers retlighet var uppskrufvad till sin höjd, under det hennes kraft var uttömd. Äfven tårarnes källa, i hvars djup ändå gömmer sig mången lättnad från nedtyngande qval, hade uttorkat för Grefvinnan. Allt, sjelfva naturen med sin modersomsorg, hade öfvergifvit henne.

"Jag måste ha lugn," ropade Grefvinnan, "lugn, om också endast för några ögonblick. Sedan vill jag bära mina qval i triumf. Jag vill lägga den stoltaste liknöjdhet på min panna, om ock mitt hjerta skulle sprängas af förtviflan. Jag vill vara kall, som en marmorbild, om äfven ett helvete brinner inom mig. Men hvila behöfver jag, en timmas, en qvarts hvila. Furierna tröttna ju sjelfva en gång. J härinom! j ären trägnare, trognare, än Furierna. Dock — jag har makt att undanstjäla mig ert våld. Jag äger i min hand det trollmedel, som öppnar

sömnens tysta portar. Derigenom flyr jag undan för er, för er, förföljande demoner!"

Och Grefvinnan framtog en liten kristallflaska, fylld med ett gulbrunt, flytande ämne. Hon förde den med konvulsivisk häftighet till sina läppar, och sänkte sig sedan sakta tillbaka i soffan. Några ögonblick derefter ägde Grefvinnan intet annat medvetande, än det dunkla, orediga, som fantastiska drömmar skänka.

Opium! du som mildt vaggar bekymren till sömns! droppe ur Lethe! Huru ofta finner man ej dig, som en förfärande kontrast, som ett dystert vårdtecken af hemliga sorger, gömd bland hvad prakten har mest lysande, der allt talar om yppighet, njutning, glädje! Huru ofta faller ej din mörka dagg på skönhetens rosenläppar! Huru ofta läskar sig ej här, efter felslagna förhoppningar, den äregiriges törst; efter i hans hjerna ramlade systemer, den lärdes visdomsbegär!

---

8 *Kapitlet.*

Vid Drottningholm var en betydlig militärstyrka samlad, för att derifrån utrycka på en större, tillämnad simulaker. Öfverallt, så långt ögat kunde räcka, varsnade man skaror af krigare. Närmast vid slottet stodo, murar af män bredvid murar af sten, några kolonner högväxta, barska grenadierer. Deras plymer fläktade för den svaga vinden, som en skog för stormen, och deras stolta, djerfva hållning an-

tydde, att om den nu samlade krigarstyrkan var det utsugna Sveriges sista blodsdroppa, så var det äkta, ärligt svenskt blod. Soldaterna stodo orörliga och tysta, som grafven; endast någon gång klirrade ett vapen, eller stötte en trumslagare till sitt instrument, så att det dåfva ljudet, likt en aflägsen åska, kröp ur skinnet. Oroligt stampade emedlertid de högre officerarnes hästar i marken, och en känsla af otålighet uttrycktes i en eller annan krigares väderbitna drag. Man väntade Konungen, som ännu icke ankommit från staden.

Längre ned, mot sjön till, voro några kavalleriregementer uppställda. Mot deras lysande uniformer afstack obehagligt deras temligen klena beridning, hvilken näppeligen kunde döljas, ehuru man så ordnat sqvadronerna, att det främre ledet utgjordes af de å hästarnes vägnar lyckligast lottade ryttarne. Framföre fronten tumlade officerarne med ledighet och sjelfbehag sina springare, till stor uppbyggelse för några kammarjungfrur, hvilka från ett fönster i slottets tredje våning betraktade det lysande uppträde de hade framför sig. Skyndsamt, som om det gällde lif eller död, och med en min af den mest obegränsade myndighet sprängde adjutanterna mellan de särskilda korpserna.

På planen till höger om den stora slottsbyggnaden stod artilleriet i slutna batterier, i det dystra majestät, som karakteriserar detta vapen, förstörelsens triumf och grafvens seger.

Och öfver allt detta strålade höstsolen från den klaraste himmel, som ännu speglat sig i den lugna, lik en enda stor silfverslöja utbred-

da Drottningholmsviken. Ingen vindfläkt rörde björkens i brokig färgskiftning skimrande blad, och dropparna ur de brusande vattenkonsterna i trädgården föllo lodrätt ned i sina bassiner. Foglarna qvittrade i de djupa alléerna, der skaror af menniskor vandrade fram och tillbaka, väntande på begynnelsen af det krigiska skådespelet.

Men äfven, fastän Konungen icke anländt, rådde inom slottets murar lif och rörelse. Hertiginnan af Södermanland hade nemligen redan ankommit, och, å Hans Maj:ts vägnar, blifvit tillbörligen komplimenterad af Kammarherren, Grefve v. S., som, tillika med de Besche, blifvit för detta ändamål utskickad af Konungen. Konversationen i de särskilda salongerna var redan ganska animerad, så mycket mera som åtskilliga af Konungen till åseende af det krigiska skådespelet inviterade herrar och damer redan infunnit sig, bland hvilka sednare vi särskildt vilja nämna Grefvinnan Segerschöld, något blek, men mera förtjusande, än någonsin, samt hennes svåger, Grefve Segerschöld, också blek, men mera afskräckande, än någonsin.

Hertiginnan af Södermanland satt, jemte Grefvinnan Segerschöld, vid den uppslagna glasdörren till en balkong, med en schawl kastad öfver axlarna, för att trygga sig mot draget, och med de beryktadt små fötterna utsträckta på en broderad pall. Framför dem stod de Besche i en ställning, så undergifven, att det fordras en hofman eller en slaf, för att antaga den. Hans rygg var bugtad såsom till en enda fortfarande bugning, och öfver hans läppar låg

ett leende, som skulle vältaligt tolka hans salighet öfver den ynnest han åtnjöt, att få underhålla ett samtal med Hennes Kongl. Höghet, Hertiginnan. Men detta leende var tillika icke fritt från en tillsats af ironi. Åt Hertiginnan skulle han ha kunnat sagt, att han beundrade henne. Åt en annan, att han gjorde narr af henne. Och båda delarna skulle haft sannolikheten för sig. De Besche visste att ta på hand af alla partier. Han spelade en ständig maskerad, och hade någon bett honom beskrifva sitt eget jag, skulle han ha kunnat svara, att han alldeles glömt, att han ägde något.

"Hoffröknar, som rymma från en kunglig taffel, det är, min sann! något oerhördt," yttrade Hertiginnan, skrattande.

"Och som ge en Kung moraler," tillade de Besche, "en Kung, sådan som Gustaf III, en filosof på thronen. Det är fasligt, att jakobinismen skall ha smugit sig ända in i Ers Kongl. Höghets hof."

"Akta sig, de Besche! att icke få med alla Jakober i Sverige att göra, och med mig dessutom! Smyga sig in! märk, hur försåtligt! Att kasta skugga på så många damer på en gång! Förtala då åtminstone en i sender."

"Jag förtalar ingen, Ers Kongl. Höghet! utom mig sjelf. Ifall jag har förtalat mig, ber jag underdånigst om tillgift."

"Nå! de Besche! jag vill endast pålägga er *ett* straff, ehuru ni hade förtjent tusen. Ni skall berätta oss något nytt, något sqvaller vid hofvet. Jag vet, att ni har talang att berätta."

"Men jag är väl icke bunden vid sanningen, som en man vid sin hustru? Sanningen är en ledsam guddomlighet. Den måste nästan dyrkas lika så träget, som en älskarinna, så vida man icke får absolution för ett eller annat snedsprång inpå diktens lockande nejder!"

"Nej! de Besche! har ni aldrig varit trogen förr, skall ni nu vara trogen sanningen."

"Ja! Ers Kongl. Höghet! ursäkta, att jag då betänker mig. Annars tror jag icke, att det skulle ha behöfts. Jo! det var sannt. Man påstår att fruntimmer förtala hvarandra och att hofmän afundas hvarandra, att det händer statsmän att intrigera och Kungar att gäspa. Man hviskar till och med att kammarjungfrur sqvallra, och hvad som är det aldra enfaldigaste, att väggarna ha öron. Liksom icke menniskoslägtet skulle deraf fått så tillräckligt, att näppeligen något kunnat bli öfrigt åt väggarna. Det är ju uppåt väggarna?"

"Man påstår kanske äfven att syndafloden är förbi," ropade Hertiginnan, "och ändå dränker oss de Besche i bara rena, klara — nyheter. Ni gör underverk, de Besche! Ni är en stor man!"

"Det betyder, thy värr! icke mycket att vara en stor man i Sverige. Våra förfäder hade så god råd på dem, att de till och med lade dem i hög, ehuru jag visst icke för öfrigt vill taga våra förfäder i försvar; de voro hufvudsakligen slagtare och bryggare. Mjöd och strid var deras diktan och traktan. Fy, de obildade grobianerna!"

"Ni är icke ridderligt sinnad, de Besche!"

"Så ridderligt sinnad, Ers Kongl. Höghet! som en könets dyrkare kan det vara. Men i våra förfäders kärlek ingick nästan alltid slagsmål. De togo ofta sina hustrur med våld, hvarföre det täcka könet omöjligen kan hålla dem räkning. De stridde för de skönas ära. Vi göra den visserligen om intet med en axelryckning, med en dragning på munnen, men också kunna vi göra den odödlig i katränger. De lågo beständigt till sjöss; vi ligga nästan beständigt till ankars, ehuru på olika grund. De nemligen plundrade; vi blifva ofta sjelfva de plundrade. De spelade harpa och blefvo visa i hvar mans mun; vi spela kort och blifva visare i hvar mans omdöme, ty vi lära oss känna lyckans omvexlingar, under det att de hufvudsakligen sysselsatte sig med rythmens. Nej! Ers Kongl. Höghet! våra förfäder i all ära, men de stå fasligt efter sina afkomlingar. Jag tycker hvad de i Vallhall skola glädja sig, att den nya tiden så ojemförligt skenat förbi den gamla. Det måtte vara ljuft att öfverträffas af sina ättlingar. Man har ju således öfverträffat sig sjelf, när man bragte dem till verlden. Och det smickrar utan tvifvel föräldrars fåfänga ...."

I detsamma hördes från det yttre rummet buller liksom af något, som föll, och ljudet af flera skrattande röster. På en vink af Hertiginnan skyndade de Besche att underrätta sig om förhållandet, och var i en handvändning tillbaka.

"Nå! hvad fick ni se, de Besche?" frågade Hertiginnan.

"La Vallières fall, Ers Kongl. Höghet!" sade denne.

"Jag trodde aldrig, att dertill funnits mera än *ett* vittne."

"Lyckligtvis, Ers Kongl. Höghet! blef porträttet icke alls skadadt, utom en liten skråma i ramen. Men också är det oförsvarligt att hänga en så dryg Hertiginna vid ett så skört snöre. Dessutom ha hennes tycken alltid dragit henne till det jordiska, och det sväfvande, som ligger i ett på en vägg upphängdt konterfejs öde, måtte på längden förefalla obehagligt. Hertiginnan behagade derföre nådigast sänka sig just öfver Öfverstekammarjunkaren Grefve Segerschöld, som råkade i en angenäm öfverraskning, då han af en förtjusande dam blef så eftertryckligt knackad i hufvudet, att det gaf eko vidt ikring."

"Åh fy! de Besche! ni bevisar er bra hjertlös. Ni talar illa om ett vackert fruntimmer."

"Jag är intet fruntimmer, Ers Kongl. Höghet! och la Vallière var dessutom en Konungs älskarinna. Hos sådana stå alltid hofmän i förbindelse, isynnerhet som man påstår att det händer Konungar att utbyta en sängkammarnyckel mot en skattkammarnyckel. Alltså — jag vill visst icke tala illa om la Vallière."

"Men om jag befaller er det i dygdens namn?"

"Dygden! förlåt mig, Ers Kongl. Höghet! men jag måste tänka efter, för att påminna mig . . . dygden! jag har aldeles glömt anletsdragen på denna personage. Men, lika mycket, om Ers Kongl. Höghet befaller, så är jag skyldig att förtala la Vallière; ty den första pligten mot skönheten är — lydnad. Likväl vågar jag utbe mig Ers Kongl. Höghets tillstånd

att hemställa till Grefvinnan Segerschöld, som säkert länge betänkt detta ämne, om det icke är loyalt att älska sin Konung."

Grefvinnan Segerschöld, som, under allt detta prat mellan en yr och glad Furstinna och en hofman, som visste att han kunde vara djerf nära till gränsen af oförskämdhet, nästan uteslutande hade hängifvit sig åt sina egna, dystra tankar, utan att ens åt samtalet ägna någon grad af uppmärksamhet, — Grefvinnan Segerschöld väcktes plötsligt och obehagligt ur sina vakande drömmar af denna tvära, till henne ställda fråga, som i första ögonblicket jagade en hög rodnad på hennes bleka kinder. Men Grefvinnan Segerschöld var för mycket ett fruntimmer af verld, för att icke genast anslå den rätta tonen.

"Jag tror likväl, att man bör älska med en viss återhållsamhet," anmärkte hon. "Jag fruktar, att la Vallière gick för långt."

"Åh ja!" yttrade de Besche, som icke låtsade förstå den rätta meningen af detta sednare yttrande, "hon ville styra enväldigt — det var för mycket. I en förälskad stund kan det lyckas att, under lek och joller, på några ögonblick fatta spiran. Men att icke sedan ge den tillbaka — nej! det är för herrsklystet. Det finnes utan tvifvel de, som äro klokare, än la Vallière, och — lyckligare."

"Se så!" tänkte de Besche, "nu bör Grefvinnan förstå, att jag genomskådat hennes hemlighet, utan att Hertiginnan bör kunna ana det minsta. Förträffligt! Jag skall hänga mig fast i släpet af hennes statskostym, och skall fram

med henne, eller också öppnar jag dörren till hennes boudoir och visar verlden en camera optica, der en femtioårig Furste spelar rolen af en amant. Det var en guddomlig idé af skickelsen, att den gaf alla Grefvinnor kammarjungfrur och alla kammarjungfrur behofvet att älska — unga, förhoppningsfulla män, som jag."

"Ah!" ropade nu Hertiginnan med den sprittande lifligheț, som var henne egen, "der svänga lätta dragonerna upp, och intaga sin ställning i sjelfva parken. Dem får jag lof att se. Det är vackert folk." Och hon skyndade "sans ceremonie" till ett fönster i det närgränsande rummet, som villigt gaf henne den önskade anblicken.

"Fru Grefvinna!" yttrade nu de Besche i den lägsta ton, som hans stämma kunde antaga, utan att bli ohörbar, "jag hoppas åtminstone, att icke *ni* misstror mig vara bland dessa narrar, som fästa något begrepp vid det borgerligt dumma pratet om fläckad dygd, som inbilla sig, att en qvinna icke kan öfverlemna sig åt en Konung, utan att öfverlemna sitt rykte åt tadlet och vanäran. Jag inser alltför väl, att en högsinnad qvinnas stolthet skall finna sig smickrad af medvetandet att vara den allsmäktiga herrskarinnan öfver en sjelfherrskande regents vilja. En sådan qvinnas fall är triumf bredvid andra qvinnors. Hon uppoffrar sig för ett ändamål, ej för en nyck eller en lumpen passion. Må de, som hämtat sin visdom ur katechesen, våga att kasta den första stenen på henne; den, som läst i lifvets bok, skall annorlunda veta att uppskatta henne. Men en sådan qvinna bör äfven mäkta

serskilja sina verkliga vänner från dem, som endast lura på tillfälle att få förråda hennes förtroenden. Hennes ståndpunkt är i mera än ett afseende vådlig, och hon behöfver dem, som kunna uppehålla henne — förstå mig rätt — uppehålla henne såsom trappan uppehåller thronen, undergifvet, underordnadt, men stöd behöfver hon, så väl, som thronen. Om derföre en person, icke aldeles utan förmåga att verka, vände sig till en sådan qvinna med anbudet af sin nitiska och undergifna vänskap, borde han kanske äga något hopp att detta anbud icke skulle bli aldeles förkastadt, och om han, för några dagar tillbaka, varit nog olycklig att misshaga med en kärleksförklaring, hade han kanske rätt att förmoda, det denna sednare förklaring nu icke skulle upptagas med aldeles samma känslor."

"Min herre! jag är Grefvinnan Segerschöld; Ni måtte misstaga er på personen," sade denna med en sträng och kall blick, och aflägsnade sig till ett annat hörn af rummet.

"Jag gick för tvärt till väga," tänkte Kammarjunkaren. "Nu var du dum, qvicke de Besche! men det var, på sin höjd, för första gången i din lefnad. Qvinnorna vilja toucheras småningom. Att aldrig det andra könet i ordningen kan arbeta sig ifrån sina fördomar! De känna ABC på sina fingrar, men går man direkte från A till Ö, blifva de förskräckta. Nej! tabulaturen skall trädas igenom. Derföre draga också kurtiser, som kunde vara afgjorda på en timma, några år ut på tiden; och en affär, sådan, som denna, en off- och defensiv allians mellan en hofman och en mätress, annars en minuts verk, blir nu kanske

i evighet oafslutad. För öfrigt spelade hon icke illa den förolämpade dygden. Hon var verkligen så mycket abbedissa, som en Gustaf III:s älskarinna skulle kunna vara det. Men, tack vare Fanchette! jag vet för mycket, för att låta narra mig, och det är dessutom icke min sak."

"Nå!" fortfor de Besche, då han i ett närgränsande rum träffade Öfverstekammarjunkaren Grefve Segerschöld, "är det intryck ännu förbi, som la Vallière gjorde på Grefven. Det tyckes, som om hon hade utsett Grefven till ett offer."

"Aha! vill Kammarjunkaren kanske räkna mig till sådana offer, som man slår för pannan. Förlåt mig, att det stöter mig litet för hufvudet. Tänk, om det skulle falla mig in, att påminna Kammarjunkaren, det vi båda stå under duellsplakatet!"

"Kom mig icke att rysa, Herr Grefve!" svarade de Besche; "jag vill, liksom Sverige 1720, köpa fred på hvad vilkor, som heldst.

"Nå väl, de Besche! jag tar er på orden," yttrade Grefven och stack förtroligt sin arm i de Besche's; "säg mig på samvete, tror ni, att mamsell Bassi är trogen?"

"Trogen," skrek de Besche, "så trogen, som en inspektor, d. v. s. att hon plundrar sin principal och narrar honom dessutom. Trogen! min bästa Grefve! har ni någonsin hört en dansös gå till den ytterligheten att vara trogen. Men ursäkta mig, om jag frågar hvad det var för tvetydiga idéer, som la Vallière, genom sin kontakt med Herr Grefven, visste att inge en könets dokumenterade älskling."

"Dokumenterad! he! oss emellan sagdt, har jag derhemma en hel packlår fylld med kärleksbiljetter."

"Derom kan man verkligen säga, att hälften kunde vara nog. Men så är det, allt hopar sig på några få, lyckliga händer. Och — således — för att komplettera samlingen — ville ni också dertill lägga en af mamsell Bassi?"

"Åh! jag har icke vexlat mera, än ett par ögonkast med henne, men . . ."

"Men, menar Grefven, man börjar med småmynt, för att sedan komma till det högre spelet. Med ett ögonkast af er till insats, kan lätt ett hjerta falla ut i dragningen."

"Skälm! ni komplimenterar, så att jag blir helt varm om hufvudet."

"Och het om öronen! Ack! hvad Herr Grefven har färg för sina år, och hvilka guddomliga manchetter sedan! Tillåt mig fråga, hvem som har rynkat dem."

"Min hushållerska," sade Grefven med en blick, som skulle vara satirisk.

"Det är också, fördömma mig! de enda rynkor man kan upptäcka på Herr Grefven. Men för dem skulle Grefven ändå ha sin hushållerska att tacka! Ja! så är det med alla våra ungkarlar. De låta narra sig af den första stafvelsens likhet och få huskors i stället för hushållerskor."

"Nå! men om man nu skulle ha beslutat sig för det äkta ståndet, min kära de Besche! och tröttnat att älska "par amours". Om här i rummet skulle finnas någon, hvilken man ämnade föra under den brudliga pellen?"

"Grefven måtte väl icke tänka usurpera Hertiginnan af Södermanland, och hvad den andra damen i rummet, Fröken * * *, angår, så tycks hon vara så tillräckligt upptagen af Grefve v. S., att det torde bli fördömdt svårt att smyga sig emellan dem med en kärleksförklaring."

"Men om jag nu säger er, att det skall lyckas mig, att det är lika säkert, som att Hans Maj:t i dag hedrar det gröna eller kanske rättare det gula med ett besök — nå! hvad tror ni?"

"Att Grefven antingen är en tusenkonstnär eller en bedragare."

"Vill ni parera?

"Pourquoi non? Man bör begagna alla tillfällen till en säker och loflig vinst."

"Nå väl! jag sätter upp mitt ridsto, Alcire, mot er diamant-kråsnål."

"A la bonheur! men förstör icke hästen för mig, innan min ridknekt kommer att afhämta den."

"Och skänk icke ni bort kråsnålen åt er "m'amie", ty annars stannar jag i kråsnålens rättigheter — att hvila vid "m'amies" sköte."

"Som gift! ah! c'est trop!"

"Ja! det är en trop," sade Grefven, "och en trop, som jag gör till verklighet, om ni icke är på er vakt. Jag vill icke hårdare låta binda mig af hymen, än att jag skall ha rådrum att beveka Amor."

"Ni är en farlig menniska, Herr Grefve!"

"Ah! endast en passant; jag är aldrig farlig i längden, ty, ser ni, jag är grufligt flyktig."

"Fjäril!" sade de Besche, leende, och vände sig sedan till Baron Adelschöld, som i detsamma inträdde i rummet.

"Herr Baron!" hviskade han, "jag kommer som vän, jag kommer att varna Baron för en rival. Öfverstekammarjunkaren, Grefve Segerschöld stämplar mot mamsell Bassis dygd."

"Herr Kammarjunkare!" svarade den tilltalade temligen sträft, "jag kan också följa min tids lättsinniga vanor och ingå olagliga förbindelser, men jag anhåller, att icke af någon obehörig blifva påmint om dem, och minst på ett ställe, såsom här."

"Förlåt mig, Herr Baron! *heldst* på ett ställe, såsom här. Här är just de olagliga förbindelsernas högskola. Här äga de en slags högre autorisation. På hvarje annat ställe skulle jag tvekat, att till ett så snarsticket öra, som Barons, framföra min inhämtade erfarenhet. Här borde jag, ur alla rimliga skäl, kunna våga det. Grefve Segerschöld har haft att smickra sig af ögonkast. Så säger han åtminstone sjelf."

"Och han ljuger, herre! han ljuger. Det går så ledigt att med en vink, ett diktadt ord, från en redan fallen flicka stjäla det enda rykte, som återstår henne, ryktet att vara trogen mot den, som för ögonblicket hyllar hennes behag och hyr hennes rum. Men säg ni emedlertid er Grefve, att, om han sätter foten på trappan till hennes våning, så, om han *gått* uppföre, skall han få åka utföre."

"Åh, gudbevars! Herr Baron! ni är brutal i er svartsjuka. En sextioårs man komma åkande utför en trappa, naturligtvis med undantag af

kungliga theaterns hästtrappa, der något sådant, i egentlig mening, låter göra sig! Det vore fasligt. Det bevisade ingen vördnad för ålderdomen. Vore jag som ni, skulle jag tryggt inlåta honom hos mamsell Bassi. Cela ne fait rien."

"Kanske torde Kammarjunkaren de Besche icke finna sig alltför mycket förundrad, om jag framställer en anhållan, att få vara min egen förmyndare i de angelägenheter, som endast röra mig sjelf, och, huru mycket värde jag än må sätta på ett råd, kan jag icke annat, än förklara min missbelåtenhet med alla råd, som gifvas i otid. Jag har den äran att rekommendera mig."

"Den är då en bland de konseqventaste karaktererna vid Gustaf III:s hof," tänkte de Besche, "han är sig alltid lik, — odräglig. Jag ville förarga honom med den Segerschöldska historien, men det tycktes, som om han redan varit förargad på förhand, hvarigenom jag, åtminstone till en del, gick miste om mitt lofvärda ändamål. Den der tjuren skulle behöfva ett par horn, men hin må äfventyra sina ben utföre någon trappa, och icke jag heller. Han är den enda af mina bekanta, som håller hvad han lofvar, och jag tror honom aldeles i stånd att spela tripp-trapp-trull med sina rivaler. Jag leker gerna med allt, men den der låter icke leka med sig. Dock — nu är turen hos v. S. Öfverstekammarjunkaren skall åter fram såsom spöke, och vadet skall åtminstone v. S. veta af, för att sedan vara dubbelt så nitisk att skaffa sig en fästmö och mig — en häst."

Under det att Hertiginnan, i det ena rummets båda fönster, underhöll ett lifligt, och,

som det tycktes på de ofta förnyade skratten, gladt samtal, med Kapiten-Löjtnanten vid Hertig Karls Lifdrabantkorps, Grefve Robert Rosen, hade v. S., i det andra, intagit sin plats bredvid Fröken Elisabeth * * *. Just då de Besche nalkades, yttrade han i den låga ton, som emellan en man och en qvinna betyder så mycket: "Och om en man, djupt och innerligt tjusad af det hänförande behaget hos en *sådan* qvinna, rörd af hennes själs rena oskuld, vågade att inför denna ljufva varelse, nedlägga bekännelsen af en kärlek, som vet med sig sjelf, att den åtminstone förtjenade någon stråle af hopp — om han djerfdes tala ut denna känsla inför en qvinna, den blygsammaste af sitt kön, månne hon då skulle finna honom förtjena sin harm — eller sitt medlidande, — men det ges ännu ett annat *eller*, det ljufligaste af alla, *det*, som bindes samman med en förhoppning . . . ."

Aldrig har något vittne kommit olägligare, än då de Besche, med ett satiriskt leende på läpparna, närmade sig de båda älskande.

"Fröken * * *," yttrade de Besche, "skall kanske hålla mig räkning, om jag underrättar v. S., att han icke är säker, att vakna alla morgnar. Här finnes någon, som är särdeles svartsjuk på honom, och, som man vet, dör man icke utaf svartsjuka, utan dödar. Derföre, v. S.! var på din vakt!"

v. S. såg sig ikring med en komiskt forskande blick, men den mörknade snart, ty den hade mött Grefvinnan Segerschölds, der hon, till hälften dold af dörren, fixerade det älskande paret.

"De Besche har alltid något nytt att berätta," anmärkte v. S., nästan i förlägenhet om ett svar.

"Och bland annat nytt skall jag äfven kunna berätta, att Kungen kommer."

Verkligen hördes också på afstånd dåfva, långt uthållna hurrarop, och deremellan de lifliga, klingande ljuden af de paraderande regementernas musik. "Kungen kommer!" "Kungen kommer!" ropade damer och herrar om hvarandra, och alla, med Hertigen och Hertiginnan af Södermanland i spetsen, skyndade att emottaga den lysande herrskaren. Snart syntes han, tillika med Armfelt, i en dyrbar, med sex frustande hästar, förespänd galavagn, och i all den kungliga prakt, som karakteriserade Gustaf III. Han åkte nu, som alltid, särdeles fort; men med det oefterhärmliga behag, som var honom eget, helsade han åt alla håll på den jublande folkmassan. Hans vältaliga blick tycktes råka hvar och en enskild; många tusende togo åt sig uteslutande det uttrycksfulla vinkande med handen, som beledsagade det vänliga uttrycket af hans lifliga öga, när han nu for, såsom i triumf, bland sitt förtjusta folk. Det glömde, för den förtrollande älskvärdheten af hans personlighet, alla de lidanden, de olyckor, under hvilka det nära förblödt, och hvilka Gustaf bort kunna förebygga, om han också icke dertill varit upphofvet. Men hos mängden försonade han minnet af sina fel med ett enda leende, med detta leende, som var mäktigt af en så egen tjusningskraft. Deri fanns något på en gång förtrollande och värdigt; der smälte

tillsammans ett uttryck af både qvinna och man, af känsla för andra och känsla för sig sjelf.

Under massans hurrarop, under de emottagande kavaljerernas hviftningar med chapeau-bas'erna och fruntimmernas nigningar, steg Gustaf III ur vagnen, och ilade med den lätthet, som han mycket affekterade och i viss mån ägde, uppför de breda slottstrapporna.

"Ah! min förtjusande svägerska!" yttrade Gustaf III till Hertiginnan, som gick honom till mötes, "det är synd, att det endast är en simulaker och icke en drabbning, som förestår. Hvem skulle icke med hjeltemod kasta sig i striden, då Edra vackra ögon vore vittnen till hans bragder? Dock — det är i dem jag läser förlåtelsen, derföre att det är min ädla fränka, som mottar *mig* i *mitt* slott, då alla galanteriets och ceremonielets lagar hade fordrat motsatsen, och då det bort vara jag, som ledt Hertiginnan af Södermanland uppför dessa trappor. Men så mycket kavaljer också en Konung skulle önska att vara, rör han sig ändå ovigt i den tunga purpurmanteln, och under det att min pligt, som värd, kallade mig hit, höll mig min pligt, som regent, vid mitt skrifbord i Stockholm. Kungen måste förgäta Värden och dess nöjen, för att en gång — måhända endast hjelpligt — få fylla ett blad i verldshistorien .... Välkommen, Grefvinna Segerschöld! Gör jag någonsin ett fälttåg, skall ert namn bli min egid. Hvem vill icke fäkta under en Segerschöld? Den, som en gång blir nog lycklig att vinna er, blir också hjelte, ty, med er, hvad har man väl att frukta? Men låt mig afundas

er ert namn. Helt annat har det täcka könet att afundas er, och målarkonsten afundas, att det icke finnes mera än ett porträtt af er. Men säkert kommer det aldrig att skiljas från det ställe, der det nu hvilar (det låg inkastadt i en af Gustaf III:s lådor, tillika med en af svenska Akademiens jettoner i guld, en bonbonnière af sköldpadd, ett perlband från Sandwiksöarne och en afhandling på fransyska om trancheringskonsten). Men se der min vackra rebell, den farligaste undersåte, som ännu gifvit signal till ett uppbrott, och lemnat sin Furste åt hans öde! Dock — Gustaf III har aldrig långt minne för förbrytelser mot majestätet. Men — kanske vill jag hämnas. Måhända blir hymen budbäraren af min hämd. Var på er vakt, min Fröken! Hvem vet, hvad hemliga stämplingar Amor kan ha för sig?"

Fröken rodnade. v. S. var den enda tanken i hennes själ. Det var då naturligt, att hon sammanknöt Konungens anspelningar med hans bild. Svårligen kunde hennes aflägsnaste aning falla på Segerschölds bizarra figur, skelettet af en person, som i fordna dagar passerade för menniska, det vandrande liket af en hofman, som aldrig haft någon tanke, och nu till och med började konfundera sina fraser.

"Men, mina herrar!" ropade Konungen, "trumpeterna ljuda. Vi måste snart stiga till häst. Innan dess skall likväl icke sjelfva den brutala Mars kunna förhindra oss att ledsaga damerna till deras vagnar." Och Konungen bjöd sin arm åt Hertiginnan. Öfverstekammarjunkaren, Grefve Segerschöld begagnade tillfäl-

let, för att bemäktiga sig Fröken * * *. Alla voro i beredskap att hjelpa schawlarna på sina damer. Endast v. S. stod sysslolös bredvid Grefvinnan Segerschöld. Redan hade mera, än en undrande blick riktats på dem, innan han, bugande, framräckte sin arm åt Grefvinnan, som, med en ofrivillig darrning, emottog den. Så kedjade en ceremonielets slump för ett ögonblick tillhopa dessa varelser, som skulle ha velat gifva allt, för att undvika ett sådant sammanträffande. Men för verldsmenniskor är begreppet om det skickliga *mera*, än allt, och heldre, än att gifva andra anledning till förvåning, gåfvo de hvarandra anledning till en ömsesidigt plågsam känsla.

"Hans Maj:t har alltid tour," sade v. S., "det är den vackraste höstdag jag upplefvat."

"På de ögon, hvarmed man ser något, beror det, huruvida man finner något fult eller vackert. Ni ser säkert allt i dag, Hr Grefve! med välvilliga ögon."

"Men ni, min Grefvinna! måtte väl icke vara nog litet loyal, för att neka, att Kungen har tour — hos damerna, och, om det icke vore alltför lättsinnigt sagdt, hos naturen. Han står i skuld hos båda."

"Ni börjar smickra Majestätet, Hr Grefve! äfven inför andra, än det sjelf. Det är ett godt tecken. Ni önskar kanske en befordran. En Landshöfdingeplats skulle måhända agréera er. Ni vill draga er tillbaka från hofvet, för att lefva för husligheten. Men förhasta er icke! Jag råder er dertill, som en person, hvilken varit er vän. Ännu kan mycket förändras!"

I detsamma stadnade de framför den vagn, hvari Grefvinnan skulle taga plats. Grefvens stela bugning besvarades lika stelt af Grefvinnan. De Besche skulle skrattat, om han sett denna helsning.

Konungen steg till häst, sedan han ledsagat Hertiginnan till hennes vagn. Rundtikring honom trängdes den hurrande folkmassan; med mössor i händerna sprungo en mängd gatpojkar, dessa Stockholms lazaroner, jublande, längs efter vägen, der Konungen red fram, åtföljd af sin lysande, crachanerade stab; fruntimmernas näsdukar hviftade; i fönstren skymtade öfverallt glada, nyfikna ansigten; till och med taken hade blifvit tagna i beslag af giriga åskådare.

"Och Ers Maj:t gör ännu sitt folk nog orätt, att, med Sibyllan, tro, att Ers Maj:t bland dem har någon fiende?" yttrade Armfelt med en blandning af förebråelse och vördnad, som nödvändigt skulle göra intryck på en person, sådan, som Gustaf III.

"Nej! Armfelt! nej! jag tror det icke mera," sade Konungen, förtjust af det skådespel af åtminstone skenbar tillgifvenhet, hvartill han öfverallt såg omisskänneliga spår, ehuru lätt det också är för en regent att förblanda nyfikenheten med kärleken för hans person, beundran för den kungliga glansen med beundran för Konungen.

Men Gustaf III hade misstagit sig. Bland allt detta hvimmel, detta jubel fanns verkligen *en*, som icke trängdes med den öfriga massan,

icke jublade med den; som stod tyst under hurraropen, och hvars hufvud var betäckt, under det att alla andras mössor och hattar flögo i luften. Hans blick var sträng och dyster, hans skarpa drag buro pregeln af sorger och försakelse; på hans panna stodo åskmoln; kring hans mun låg ett bittert leende, långt bittrare, än bekymrens och qvalens galla.

Han var enkelt, men snyggt klädd, och man kunde lätteligen i hans ädla hållning igenkänna en gammal krigare, så vida icke ett par stora, gråsprängda mustacher redan, i detta fall, talat tillräckligt tydligt. Han var af en hög, reslig gestalt, hvars athletiska former åren blott härdat och smidt fastare, utan att böja dem.

Denne man — hans namn kan till berättelsen göra detsamma — var en af dessa fruktansvärdt republikanska karakterer, af hvilka hvarje århundrade knappt föder tio; af hvilka Cromwells tidehvarf ägde några, och franska revolutionen få; en af dessa varelser, som tänka, handla, röra sig, andas endast för *en* idé: det politiska systém, som ständigt föresväfvar deras inbillning. Han var en Brutus i det adertonde århundradet. Hade han ägt några barn, skulle han icke tvekat ett ögonblick att, om det fordrats, offra dem för "republiken". Hela hans varelse ägde blott en enda lifsprincip. Hans hjerta slog, hans själ verkade endast för *ett* ändamål: den republikanska friheten. Tjusande ord! oftast blott upprepadt såsom ett eko, ofta fullkomligt betydelselöst, merendels aldrig rätt fattadt, alltid hänryckande, alltid tjenligt att sätta enthusiasmen i lågor.

Denne man hade väl skridit långt utöfver ungdomens gränsor, utöfver enthusiasmens egentliga ålder, men en stark och verksam själ arbetade ännu lika volkaniskt, som för tjugo år tillbaka, inom den jordiska begränsningen af en nästan jättelik fysik. Alla ynglingens passioner hade hos mannen sammanträngt sig kring en enda, hvilken, liksom ett haf, upptagit dessa särskilda floder i sitt sköte; och denne beständigt fridlöst svallande passion var — republikanismen. Republikanismen var hos denne besynnerlige man mer än en känsla, än en tanke; den hade amalgamerat sig med det blod, som strömmade i hans ådror; den var hans dröm om natten, hans själs eviga sysselsättning om dagen.

Men så hängifvet innerligt sluter man sig icke till ett politiskt parti, utan att af yttre omständigheter, förföljelse eller ynnest, hat eller tillgifvenhet, gunstbetygelse eller oförrätter, blifva än vidare framtvingad på den bana man en gång beträdt, och förd längre, än man måhända någonsin föresatt sig att gå. Förhållanden i lifvet måste understödja en idé, för att den skall kunna inkräkta en menniskas hela varelse.

Så var äfven händelsen med den grånade soldat, som vi nu framställt för läsarens blickar. Han hade i fransk tjenst bevistat krigen i Amerika, och derigenom småningom insupit en glödande förkärlek för den republikanska författningen, hvars fördelar han uteslutande tagit i betraktande, utan att mäta dess brister. Han var då ännu ung, och den sak, för hvilken han fäktade, blef honom genom vanan allt kärare och kärare. Med sinnet fullt af republikanska bilder,

återvände han till Sverige; gjorde sig der mindre väl ansedd hos det kungliga partiet genom de fria yttranden, dem han nog öppet fällde; var vid 89 års Riksdag betraktad såsom en af oppositionens häftigaste och mest exalterade ledamöter; blef, vid säkerhetsaktens genomdrifvande, arresterad; anklagades kort derefter för anstötliga yttranden om majestätet; kunde, i brist på bindande skäl, ej fällas, men beröfvades den svärdsorden han erhållit, jemte sina öfriga värdigheter och förvisades hofvet — ett straff, som föga smärtade honom, emedan han icke särdeles värderade hvarken det ena eller det andra, men han ansåg sig emedlertid förolämpad och hans republikanism uppflammade varmare, än någonsin.

Det var nu, under genomvakade nätter, under dystra grubblerier öfver lidna oförrätter, som denna förkärlek för republiken började att, hos den med starka passioner rikt begåfvade mannen, utveckla sig till ett dödligt hat mot royalismen. Detta hat fick näring genom de från Frankrike stundligen inlöpande underrättelser om den tilltagande gäsningen, om utbrottet deraf, om folkets triumf. Republikanaren trodde att tiden var inne, då Europas gamla statsformer skulle lossa sig ur hvarandra, och hans idol, hjeltinnan i hans fantasi, den republikanska friheten, segrande resa sig på gruset af de störtande ruinerna. Han anade icke, att franska revolutionen skulle ur sitt sköte föda sin egen förtryckare; att Napoleons födsel skulle kosta hans politiska moder lifvet.

Men huru högt också denne man älskade

republiken, älskade han dock högre hvad han, i sträng rättskaffenhet, ansåg för sin pligt. Så hade han, med en storartad uppoffring, i anledning af det bref han hos mamsell Arfvidson emottagit, varit ett verktyg att varna den Konung, som han hatade, ty han var samme person, hvilken läsaren en gång förut sett uppträda i den mystiska profetissans gåtlika boning. Han ansåg sig skyldig till kränkning af ett förtroende, om han icke fullgjorde det uppdrag, som i brefvet öfverläts åt hans heder, ehuru han visste, att han måhända derigenom, i sin mån, bidrog att bibehålla Gustaf III på en thron, hvilken hans inbillning i en framtid endast ville inrymma åt den tjusande bilden af republikansk frihet.

Sådan var den man, som hade blandat sig i det brokiga hvimlet af från Stockholm utvandrande åskådare, för att, lika med dem, betrakta den praktfulla simulakern, men icke, lika med dem, under tanklös glädje, utan under djupa betraktelser af både fägnande och nedslående natur. Han gladde sig åt sina landsmäns vackra, krigiska hållning; åt den precision, hvarmed de utförde sina rörelser; åt den stränga disciplin, som rådde öfverallt och öfverallt hörsammades. Men det var honom icke obekant, med hvilken pekunier ansträngning svenska nationen underhöll denna krigiska yppighet. Han trodde på nog säkra grunder, att denna styrka, blomman af Sveriges krigare, skulle innan kort inkastas i ett onationligt krig, på villfrämmande botten, till tjenst för en blott idé, idéen om en Konungs oafsättlighet och inviolabiliteten af en legitimi-

tet, liksom icke förtjensten, bragden, snillet vore den säkraste af all legitimitet.

Sedan Konungen helsat samtliga trupperna, hvilken helsning med ett trefaldigt hurrarop besvarades, satte sig den lilla arméen, efter erhållna order, i rörelse. Regementsmusikerna föllo in; trumpeterna smattrade; vapnen klingade; den enformiga stampningen af flera tusende marscherande dref dammet högt upp i skyn; kommandorop ljödo; kanonvagnar rullade, tunga, fram öfver gräsmattan; pöbeln sprang och skrek af fruktan att bli öfverriden, när den på afstånd fick se kavalleriet. Redan smattrade elden från den utkastade jägarkedjan, och från den höjd, der Konungen stannat med sin stab, jagade den ena adjutanten efter den andra, med lösa tyglar och sporrarna i hästens sidor. Redan började trupperna att småningom utveckla sig till en slagtordning, med artilleriet framföre sig och sidorna betäckta af starka kavalleridetaschementer. Fienden var väl endast supponerad; men också tvekade ingen ett ögonblick att störta in i den hetaste elden, der trupperna, om de icke sprängdes, åtminstone krutsprängdes.

Artilleriet slungade förstörelse i fiendens flank, och, ehuru flera upprepade gånger tillbakakastadt, chargerade det emedlertid med exempellös tapperhet, och intog slutligen en ytterst fördelaktig position på en höjd, hvarifrån det kunde bestryka hela den nedanom liggande trakten, som gaf eko af de dåft rullande åskorna, hvilka bröto fram ur ogenomskådliga moln af krutrök.

Kavalleriet gjorde, å sin sida, chock på chock, och anställde ett förfärligt nederlag på gärdesgårdar, hvilka för dess skull måste nedbrytas. Och som ingen fiende, om ej inbillad, gjorde sqvadronerna en fotsbredd land stridig, var deras framryckande icke bland de minst utsträckta. Under marsch-marsch och hurrarop togs en höjd, på hvilken ingen menniska fanns; ty åskådarne hade lupit sin väg af fruktan att bli öfverridna. Och nu höllo den segrande arméens befälhafvare en öfverläggning om hvad som vidare borde företagas. Att förfölja de flyende genom en småskog var farligt, emedan man hade att frukta ett bakhåll, ehuru en polisbetjent, som, för syns skull, blifvit tillfångatagen och tillfrågad om terrängen, försäkrat, att i buskaget fanns ingen enda kutte, utom en käring med en bränvinskutte, hvilken underrättelse befälhafvande Generalen beslöt att hålla ytterst hemlig, för att dymedelst undertrycka lusten för öfverlöpningar till fienden i småskogen. Då återstod ingen annan väg att framtränga, än öfver en bäck. Man afskickade hundrade man, för att undersöka dess djuplek.

"Herr General!" yttrade en gardist, "jag är född här på stället och vet, att bäcken ingenstädes är öfver tre fot djup."

"Tig du! fälttåget skall ha sin gång," blef svaret.

Strax derefter kom en adjutant sprängande med ett famnmått i handen, och rapporterade, att bäcken, der den var som stridast, höll tre fot, tre och ett halft tum; och, der den var som lägst, varierade djupet mellan halfannan och två tum.

"Mod och beslutsamhet, mina vänner! Konungen ser oss," yttrade Generalen, och en ståtlig infanterikolonn satte sig i rörelse för att forcera passagen öfver bäcken. En mördande eld öppnades, och trupperna störtade, hissnande, i vattnet. Det stänkte högt i skyn. Ett sådant plaskande skulle icke tiotusende ankor kunnat åstadkomma.

Gustaf var — "nekom det icke", såsom den af honom stiftade akademi på mera än ett ställe, uttryckt sig — i många fall en Theaterkonung. Han älskade med förkärlek det lysande i sjelfva effekten, det grandiosa i sjelfva uppträdet. Han betraktade lifvet nog mycket, som ett skådespel, och aldrig har någon offentligt spelat Konung värdigare än han. Nu var han i verklig förtjusning; han gnuggade händerna af glädje; han komplimenterade sin stab. Han såg inför sig en arméstyrka, som var våt, verkligt, bokstafligt våt ända till midjan; och denna händelse var för hans fruktbara inbillning nog, att deraf skapa en glänsande verklighet. Han drömde sig, såsom triumfator, i spetsen för en segrande armé, han tyckte, att Rhen låg bakom honom, och Frankrike, det blomstrande Frankrike, med sitt pöbelvälde och sina förhatliga demokrater, framför honom. Gustaf hade med mindre fantasi blifvit en större regent. Det var utan tvifvel för dennas utsväfningar, som han föll, ett tidigt offer. Hans inbillning, ej hans förstånd, styrde honom öfver östersjön till det ryska kriget, hvilket gaf första stöten åt hans popularitet. Glänsande bilder ur fantasiens område voro de sista planer, hvarmed han sysselsatte sig. Hans

historia är lika så psykologiskt, som faktiskt märkvärdig. Det är historien om en rikt begåfvad natur, hos hvilken inbillningen på sina vingar lyfte förståndet, och flög dermed så högt, att det hissnade, upp i drömmarnes atmosfer, med tankarne långt inunder sig.

Gustaf, upplifvad af det krigiska skådespel han såg ikring sig, glad ända till förtjusning öfver sina truppers ypperliga hållning, förklarade sin vilja, att sjelf rekognoscera terrängen, innan man lät arméen vidare framrycka. Åtföljd af Armfelt, en adjutant och en ordonnans, sprängde Konungen in i den mycket kuperade trakt, som man borde passera, innan man kunde komma till en på andra sidan derom liggande slätt, der den afgörande affären borde förefalla. Artilleriets framträngande var isynnerhet på detta ställe förenadt med stora svårigheter. Konungen skickade ifrån sig Armfelt och adjutanten, för att genomströfva buskagerna, ifall man möjligtvis der skulle kunna träffa någon mera banad stig, som för trupperna öppnade möjligheten af ett någorlunda obehindradt framtågande. Gustaf sjelf fortsatte att, på sitt ypperliga och eldiga spanska sto, bekymmerslöst jaga framåt till en höjd, hvarifrån han trodde sig vinna en vidsträckt öfversigt af den nedanom liggande trakten.

Under denna häftiga ridt märkte han icke, huru den honom åtföljande ordonnansen red omkull öfver några knotiga trädrötter, och huru häst och karl tumlade om hvarannan, under det att den förres stretande hofvar kastade skyar af stoft upp i luften.

Gustaf fortsatte ensam, uppeldad af den häftiga, lifgifvande rörelsen, sin nog våldsamma ridt.

När han kom upp på höjden, stod der en enda menniska, med ryggen vänd åt Konungen, och betraktade det der nedanom sig utbredande fältet. Åt detta håll kunde man på något afstånd upptäcka åtskilliga af truppfördelningarna, hvilkas vapen glänste i solen, och man hörde tydligt kavallerisignalerna.

Konungen red fram ända till branten af höjden, hvilken här stupade ned, som en brant klippvägg. Det låg något romantiskt i den utsigt, som nu erbjöd sig. Längst bort vid synkretsen skaror af krigare; för öfrigt rundt omkring allt tyst, allt öde, utom vindens eviga sus i de höga granarna. Genom dalen slingrade sig, som en stor silfverorm, en bäck, i hvars klara vatten alltemellanåt föll ett gulnadt löf från de öfver den sig lutande, smärta björkarne. På den brokiga gräsmattan derbredvid hade en hjord hvitulliga får lägrat sig, och ett barn, som vaktade dem, plockade kiselstenar vid kanten af bäcken.

Man får icke frånkänna Gustaf III ett sinne, naturligen öppet för allt skönt. Han stannade sin häst just vid branten af höjden, och blickade oafvändt på den leende tafla, som utbredde sig framför honom. Men — vare sig genom någon ovarsamhet från Gustafs sida, eller genom någon mindre noggrannhet i rörelse hos det ädla kreatur han red — hästen halkade ut på sjelfva sluttingen af branten; förgäfves sökte den att hålla sig fast i bergskrefvorna med sina fina

hofvar; Gustaf var aldrig någon utmärkt ryttare, och kunde föga understödja hästens bemödanden. Allt hotade med en ögonblicklig undergång. Höjden stupade här lodrätt ned i dalen. Fallet var åtminstone åttatio fot högt.

Ända hittills hade republikanaren icke ägnat Konungen någon uppmärksamhet. Han hade stått med korsslagda armar, och, tankfull, stirrat ut i det blånande fjerran. Kanske visste han knappt af Konungens närvaro.

Nu ropade Gustaf med en stämma, som dödsångsten gjorde förfärligt gäll: "Menniska, hvem du är! i mensklighetens namn! rädda, hjelp!"

"Hade du sagt: i Konungens, hade du varit förlorad," mumlade republikanaren och skyndade fram till branten, på hvars sluttning hästen just då gjorde sina sista, matta ansträngningar, för att åter komma upp.

Ett ögonblick nästan tvekade republikanaren. "Det beror på ett ögonblick, huruvida verlden har en förtryckare mera eller mindre," tänkte han. Hans hårda, sträfva grundsatser kämpade våldsamt mot hans bättre känsla.

"Du är en Kung, men du är också en menniska," ropade han, liksom för att nedtysta sina politiska betänkligheter, och med en styrka, om hvilken hans jättelika former endast gåfvo ett svagt begrepp, ryckte han vid tyglarne häst och ryttare från branten af afgrunden.

Svårt är att afgöra, om Gustaf III ägde personligt mod i ordets egentliga bemärkelse, och om icke mera en orolig företagsenhet, än en sansad tapperhet ledde honom vid de försök

af vidtutseende beskaffenhet, hvari han, mera än en gång, brådstörtade sig. Säkert är, att personer af hans lifliga inbillningskraft oftast sky faran. Den tusendubblas af deras fantasi.

På Gustaf III:s färglösa läppar och kinder stod dödsångsten målad. Han drog djupt efter andan. Men med den sjelfbeherrskning, hvaraf han alltid var mäktig, återvann han snart sin vanliga, värdighetsfulla hållning, och med ett småleende, sådant som från en Konungs och en qvinnas läppar äger en oemotståndlig tjusningskraft, tackade han sin räddare.

"Var öfvertygad, mon cher! om min kungliga tacksamhet," yttrade Gustaf.

"Kungars tacksamhet!" svarade fremlingen och skakade mera sorgligt, än gäckande, på hufvudet; "slå upp historien och läs hvad der står skrifvet om Kungars tacksamhet!"

Ett uttryck af häpnad öfverflög ett ansigte, der detta drag vanligtvis var en fullkomligt främmande gäst. Den klaraste förvåning skimrade i Gustaf III:s blickar.

"Du, som kallt afslår anbudet af en Konungs tacksamhet, menniska! hvem är du?"

Och republikanaren nämde ett namn, inför hvilket Konung Gustaf III bleknade.

"Ja!" fortfor han med en stämma, djup, som om den kommit ur ett grafhvalf; "tro icke, att jag velat rädda den *Konung*, som förolämpat mig, som förorättat mig. Diademet kunde gerna ha rullat dit ner, i djupet. Men, Sveriges, Göthes och Vendes Konung! du är din ringaste undersåtes medmenniska. *Det* räddade dig; ej din purpur."

”Ah! jag påminner mig nu er fullkomligt, mon brave Colonel! Ett olyckligt missförstånd! Ni har, vid detta tillfälle, mera än tillräckligt, bevisat er trohet mot Konungahuset. Ser ni, en Konungs öron äro en afgrund, der allt förtal spyr sitt gift. Vi kunna icke se allt med egna ögon; vi måste necessairement anförtro oss åt andras uppgifter. Ni har blifvit förtalad, mon vieux camarade! jag finner det nu alltför väl. Och hvilken verklig förtjenst blef ännu icke förtalad? Det är genom mig, som fäderneslandet ber er om tillgift, derföre att det misskännt en af sina ädlaste söner.”

”Tillåt mig säga Ers Maj:t! att vi icke böra förvexla Konung och fädernesland. Fäderneslandet har en bred rygg, för att derpå skjuta Konungarnes misstag och villor. Men — den, som regerar, vare också ansvarig för sin regering!”

”Inför Gud, icke inför er, öfverste! minns det till en annan gång! Men à propos! Man har, tror jag, beröfvat er er svärdsordensstjerna. Får jag ej lemna er min?”

Och Konungen lyftade handen mot sitt bröst, der tapperhetens insignie lyste.

Öfversten gjorde en afböjande åtbörd.

”Hvarje soldat vid Ert garde skulle ha kunnat gjort detsamma, som jag i dag — räddat Er, utan fara för sig sjelf, utan annan förtjenst, än ett kraftigt handtag. Slumpen ställde mig på detta ställe. Slumpen skall icke återskänka mig hvad jag köpt med mitt blod, hvad kunglig onåd — jag säger ut det — kunglig orättvisa tog ifrån mig. Behåll, Ers Maj:t! behåll Er

svärdsorden. Hvad som fordom var en rättighet, beseglad af nio fälttåg, vore nu en ynnest. Jag begär ingen ynnest."

"Fördömda tjurhufvud," tänkte Gustaf III, "det syns, att han hört till *finska* arméen och sedan till oppositionen. Jag har annars sett öfverlöpare både från den ena och den andra, men här går hela Gustaf III:s beprisade aimabilité förlorad, som en skopa vatten öfver en gås. Gud förlåte mig den vulgära liknelsen. Jag undrar hvad min akademi skulle säga om den? Akademien skulle åtminstone icke kunna påstå angående den, som angående min "Torstenson", att den vore för mycket fransysk, hvilket det goda folket i allmänhet har god lust att räkna Gustaf III till last."

"Skulle Ers Maj:t emedlertid täckas bevilja mig *en* anhållan, har Ers Maj:t, mera än tillräckligt, gäldat den förbindelse, hvari Ers Maj:t tror sig stå hos mig för en ganska vanlig mensklighetstjenst.

"Ah!" tänkte Gustaf, "du förnekade ändå icke din menskliga natur, din gamla konungahatare! se så, Schröderheim! håll nu färdigt något pastorat åt en kusin eller svåger! Armfelt! se efter hvad arméens pensionskassa kan bestå en gammal Öfverste utan svärdsorden och utan både vivre och savoir-vivre!"

"Hvad jag begär, Ers Maj:t! är endast att få säga Er några ord om Er nuvarande ställning, ett råd, en varning från en undersåte till dess regent."

"Nå! det var det oförskämdaste jag hört," mumlade Gustaf för sig; "den der karlen roar

mig verkligen. Han gör ett majestätsbrott med hvart ord han säger, och ser mig ändå lika ogenerad i ansigtet. Jag trodde aldrig, att i svenska arméen fanns någon så mannhaftig Öfverste. Lika oförsynt, som han, vågar icke ens de Besche vara, och han glömde ändå, efter hvad han sjelf sagt mig, redan i sitt sjunde år att rodna. Jag har väl redan hört un petit peu mera, än jag borde höra. Men karlen har ju räddat mitt lif, och är dessutom en superb figur. Det ligger något klassiskt i hela hans hållning. En Romare! Ack! om jag hade Karsten eller de Broen här. Det vore något för dem att lära."

Så tänkte Gustaf, men Gustaf svarade: "En Konungs öra är alltid öppet för hvad en undersåte har att andraga. Den titel, som mest af alla skulle smickra Gustaf III, vore att kallas sitt folks fader. Tala derföre, min gamle camarade! tala! Sanningen har ännu aldrig gått från Gustaf III:s thron utan att bli hörd, och hörd med tillfredsställelse."

"Ers Maj:t har gifvit mig en dyrbar rättighet. Det är min pligt att begagna mig deraf. Nå väl! Ers Maj:t sväfvar i detta ögonblick vid branten af en afgrund, djupare, förfärligare, än den, hvarifrån jag nyss räddade Ers Maj:t.

Gustaf småhostade, och, nästan med utseende af ett bortskämdt barn, tog han en beqvämare ställning i sadeln.

"Ers Maj:t betänker i närvarande stund ett krig mot Frankrike. Tro mig! den volkan, som der öppnat sin krater, släckes icke af men-

niskoåtgärd. Det förmår blott den Gud, som låtit den tändas."

"Ni blir odräglig min bäste Öfverste! men fortfar, fortfar! Ni är ju för tillfället min tjenstgörande hofpredikant."

Dessa sista ord dogo likväl i en half hviskning.

"Gustaf! tänk på ditt folk, tänk derpå, innan det är för sent. Samla heldre dess krafter, än att förströ dem. Du har förmåga. Haf vilja!"

"Min bäste Öfverste! jag admirerar det oändliga — i mitt eget tålamod," yttrade Gustaf III, och tog ett par pastiller ur en bonbonnière.

"Konung!" fortfor republikanaren och hans stämma darrade, "du har tagit ifrån mig min orden. Det kunde du göra, ty hvad Kungar ge, kunna de äfven taga. Deröfver har jag icke beklagat mig. Men du har låtit släpa mig från fängelse till fängelse. Du har tagit ifrån mig min heder. Den kan icke en Konung ge och den får icke en Konung taga. Han kan göra en niding till Adelsman, till Friherre, till Grefve, till hvad han vill, men han kan icke göra nidingen till hederlig man. Jag har schavotterat inför en jublande pöbel, schavotterat oskyldig inför Gud och måhända äfven inför lagen. Gustaf! jag har skäl att vara din fiende."

"Fiende således — — ah! spådomen!"

"Ja, Gustaf! fiende! men vänd om! ännu är det tid. Tänk på din Gud, tänk på ditt folk och jag vill tjena dig troget, som förr. Jag, republikanaren, vill då ge mitt lif för dig, o Konung! Men fortfar du på den bana du beträdt, välan! så hör äfven af mig en spå-

dom! Då — då skall du falla i loppet af dina illusioner, offer för hämd och förtviflan, offer för vapen, dem dina egna vilfarelser slipat. Då skall din afkomma, utan krona, utan hem, irra, fridlös, kring jorden; och af dig skall inom Sverige icke mera finnas qvar, än din graf och ett rykte, hvars odödlighet skall göra din förtviflan."

Republikanaren aflägsnade sig med långa, fasta steg. Ett ögonblick tänkte Gustaf III verkligen på att befalla hans efterslående och gripande, men, efter några minuters kallare besinning, förkastade hans naturligen chevalereska känsla med en slags sanguinisk afsky detta våldsamma steg mot en person, som för icke längesedan räddat hans lif.

I detsamma kom Armfelt sprängande genom småskogen.

"Har någonting händt Ers Maj:t?" frågade han, flåsande och andfådd efter den våldsamma ridten.

"Intet, sade Gustaf III med lugn, "jag har blott kommit att tänka på — Gud vet genom hvad idékombination — att vi måste med ett uppmärksamt öga följa vår profetissa, den ljufva Arfvidson. Hon är kanske farligare, än man vill tro."

Det var på aftonen af denna dag, under supéen, som Grefve v. S., hviskande, yttrade till Fröken Elisabeth: "Skänk mig ändå en timmas samtal, dyra Elisabeth! utan dessa vittnen, som lyssna för att uppsnappa våra ord och sedan förråda våra hjertans blyga hemlighet, långt från det stoj, det buller, som här

omger oss! Då skulle vi, ostörda, utbyta känsla mot känsla, tanke mot tanke, tala om våra förhoppningar, hviska om vår lycka. Elisabeth! kom ihåg, det är kärlekens första bön; den får du ej afslå."

"Och tror du, att jag skulle äga mod dertill? Men jag tillbringar ju hela dagen hos Hertiginnan? Först vid midnatten lemna vi henne.

"Och då . . ."

"Då?"

"Då väntar jag dig... i morgon... Hvarföre skulle jag frukta att möta min brudgum?"

En kokett qvinna skulle ha gjort svårigheter, svårigheter, som dock låtit sig besegras, vid ett möte på en sådan timma och under sådana omständigheter. Oskulden känner sitt majestät; för henne äro middag och midnatt detsamma; hon vet, att hennes egen helgonglans gör sjelfva mörkret klart.

---

9 *Kapitlet.*

I kungliga slottets då så kallade divan, ett namn, som häntydde på despotism, hölls en hemlig öfverläggning mellan Konungen och hans förtrogne, Öfverstekammarjunkaren Armfelt, Landshöfding Nordin, Biskop Wallqvist och Lagman Håkansson.

I rummet utanför divanen fanns ingen, utom Hofmarskalken Baron W. Konungen hade befallt honom åtfölja sig, och han ansågs för en alltför obetydlig person, att man i honom trodde sig behöfva frukta ett besvärligt och opåräknadt

vittne. Han hade således blifvit tillsagd att invänta Konungen efter den hemliga öfverläggningens slut, då Gustaf III hade några ekonomiska förfoganden att uppgöra med sin Hofmarskalk.

"Förunderliga slump, som råder öfver folkens öden!" yttrade denne för sig sjelf, der han satt tillbakasträckt i en ländstol, beklädd med blått, guldbroderadt sammet, under det att de slocknande lågorna i marmorkaminen återstrålade öfver hans af djupa skrynkor fårade ansigte, och liksom sökte sprida någon dager öfver de hemliga orsaker, som dragit dem så djupa och tunga; "här hvälfvas nu planer, som kunna komma en verld att skakas i sina grundvalar af en lättsinnig, ruinerad Furste, en bortskämd favorit, en illparig prest, en grånad intrigör och en föraktlig lycksökare. Ingen enda ren karakter inom tröskeln af denna rådkammare, ingen, som vågar hel och hållen veckla ut sin själ för verlden, lik en seglare sin flagga; tacka Gud att de töras visa den styckevis, som en marktschreyer sin kamera optika! Ingen, som nu tänker på Sverige! ack! de tänka alla, alla endast på sig sjelfva. En million riksdaler vore nog att köpa alla dessa rådgifvare, och tre millioner menniskors ve eller väl hvila på deras råd. Arma fosterland! de tider äro förbi, då man uppoffrade sig för dig. Det är nu man uppoffrar dig. Dock — hafva alla öfvergifvit dig, som borde vaka öfver dig, har den heliga elden slocknat i de bröst, som närmast omgifva Sveriges thron, finnes dock *en*, som vågar dö på schavotten, för att rycka dig från afgrunden. Han, dåren, som man pekat fingret åt, hvars

enfald var en saga i allas munnar, hvilken hölls som en narr, med titel af Hofmarskalk, vid Gustaf III:s hof, han, som man trodde sig ha rättighet att utskratta, som skulle uppbära allas gäckerier, till och med betjeningens, som skulle hånas, emedan det var på modet, han, det underliga djuret, den enfaldiga besten, den putslustiga hofnarren, äfven han har en dolk och — en arm, och hvad j, nyckelbehängda drängar! icke minnens, att j ägen — ett fosterland!"

Hofmarskalken steg upp, och närmade sig dörren till det rum, som, enligt hvad vi nämt, kallades divanen.

"Här är jag," yttrade han för sig sjelf, "thy värr! den ende, som bevakar Sveriges intressen. Sverige kan behöfva höra hvad dess Konung och hans närmaste tänka om Sverige."

"Må vara," ljöd Konungens stämma, så vidt man genom den stängda dörren kunde urskilja orden, "att kriget kan vara utarmande för Sverige; men jag har redan påräknat de blifvande subsidierna från Ryssland och Preussen till några aldeles oundgängliga utgifter, och, för öfrigt, ett krig på främmande botten föder sig sjelf."

"Och," inföll Biskop Wallqvist, "Ridderskapet och Adeln, som väl nära på samt och synnerligen, naturligtvis med undantag af de här närvarande af ståndet, äro frondörer, få en nyttig och passande sysselsättning, och måhända kan ett lyckligt kanonskott tysta munnen på en eller annan af de värsta skrikarne, hvilket ostridigt vore en verklig fördel för Sverige, och för

alla dem, som önska att ha sina örhinnor i behåll."

"Utan att i detta fall fullkomligt dela tankar med Herr Biskopen," vidtog Armfelt, "kan jag icke underlåta att fästa Ers Maj:ts uppmärksamhet på den förnyade glans, som ett lyckligt fälttåg skulle gjuta öfver Ers Maj:ts redan förut segersälla vapen. Detta företag vore en lysande gengärd af de tjenster Ludvig XIV, innan afslutandet af freden i Nimwegen, gjorde Ers Maj:ts högtsalige företrädare, Konung Karl XI. Ers Maj:t liqviderade då till Ludvig XIV:s ättling den enda skuld den sparsamme Karl lemnat efter sig, och . . ."

"Liqviderade med detsamma sina egna," fortsatte Gustaf III skrattande, "det kan man kalla att göra affärer."

"Och dessutom," inföll Lagman Håkansson, "hvilket icke bör förbises, torde kriget i sig sjelf just icke erbjuda stora svårigheter, och slutas kanske utan en enda drabbning, hvad segrar man också kunde finna för godt att låta bulletinerna förtälja. Den pöbelhop, som väcker fasa på gatorna i Paris, torde på en valplats endast väcka åtlöje. Jag nämner detta, icke derföre att jag sätter i fråga, det ej en General, som Gustaf III, skulle veta att besegra hvarje hinder, men såsom en erinran, att Sveriges förluster både på folk och penningar i ett sådant krig utan tvifvel skulle bli ganska ringa, och aldrig ens kunna komma i jemförelse med de politiska fördelar, som, under sådana konjunkturer, stode att skörda, och med gagneligheten af den aktningsvärda ställning, hvilken Sverige,

genom att i ett sådant företag uppträda såsom hufvudmakt, skulle komma att taga till sina både närmare och fjermare grannar."

"Men," inföll Landshöfding af Nordin, "för sjelfva utrustningen af arméen torde likväl erfordras icke så obetydliga medel, åtminstone ifall man vill agera med någon betydligare styrka. Subsidierna kunna väl möjligen erhållas i förskott, men dem behöfver Ers Maj:t, efter hvad Ers Maj:t behagat nämna, till åtskilliga andra, förutsedda behof. Det första vilkoret för möjligheten af en utrustning är således — penningar. Derförutan kunna icke ens regementerna blifva marschfärdiga, och ännu mindre öfverföras till Tyskland, för att först tåga genom ett vänskapligt land, der man icke rimligen kan fouragera med plundringar, och betala med brandskatter. Bevillningen är redan förut otillräcklig till statsbehofven. Bevillningen måste stegras."

"Det kan endast ske genom en riksdag," ropade Gustaf III, "jag vill ingen riksdag. Hvarföre skulle jag på nytt ta hela getingsvärmen på halsen på mig? Det var med möda jag 89 sauverade royautéens värdighet. Och hvem vet, huruvida det som då endast var gadd, icke på tvenne år kunde ha hunnit att vexa ut till dolk? Nej! jag ämnar aldrig mera uppträda, ansigte mot ansigte, med en upprorisk Adel. Ej för det att jag fruktar den, men för att ej se mig tvungen till samma åtgärd, som Birger Jarl vid Herrevadsbro. Några sådana steg till, som adelns emot mig 89 — och Sverige har ingen Adel mera. *Jag* vill icke ge Adeln anledning till dess egen ofärd, och sammankalla en riks-

dag, der den utan tvifvel skulle förgå sig och gå — till grunden. Det måtte väl icke vara omöjligt att få ett statslån!"

"Ers Maj:t!" invände Nordin med ett leende, som nästan på en gång var sardoniskt och melankoliskt; "Sveriges kredit är icke bland de mest kolossala, för att icke säga, bland de minst betrodda. Och staters pekuniera anseende plär i allmänhet icke stiga, då de stå på gränsen att kasta sig in i ett krig. Jag fruktar, att ett statslån, om det ens är möjligt, skulle vara förknippadt med de mest nedtyngande vilkor."

"Jag vill heldre våga allt, än en riksdag. Jag vill sätta stora sjötullen i pant. Jag vill ge införsel, om det fordras, i kronogodsen. Jag vill i nödfall göra åkerbruket till monopolium," tillade Gustaf III leende.

"Man skall ha varit så älskad, som Ers Maj:t," inföll Wallqvist med en bugning, "för att icke redan ha gjort monopolier förhatliga."

Nordin och Wallqvist önskade båda riksdag. Det intriganta, som i Nordins karakter ingick såsom det öfvervägande elementet, den böjelse för krokvägar, som låg i hans natur, och som gjorde honom den raka banan nästan förhatlig, den fyndighet, som aldrig öfvergaf honom — allt skapade alltid af honom en utmärkt personage vid en af Gustaf III:s riksdagar, och så umbärlig han kunde vara i en rådkammare, lika oumbärlig var han, då det gällde att knyta trådarne af dessa tysta planer, hvilkas genomdrifvande låg, såsom ändamål, på bottnen af alla Gustaf III:s riksdagar, huru mycket man också för oinvigda ögon sökte grumla upp konturerna

till dessa utkast, och ville få verlden att tro på helt andra motiver, än de verkliga, dem man omsorgsfullt gömde för sig sjelf. Nordin var på sitt rätta ställe, då han än fick skrämma de ofrälse stånden med den bjert utmålade möjligheten af aristokratiens öfvervigt, och än jaga skrynkor i aristokraternas pannor vid de fullkomligt chimera bilderna af en de ofrälse ståndens sammangaddning mot Adeln, för att dymedelst gifva detta förhatliga stånd dödsstöten. I sjelfva tiden låg något osäkert och sväfvande; man visste icke, hvilken af de stridande partierna, som kunde behålla öfvervigten. Nordins kända talang att strö ikring sig osäkerhet och fruktan, och en deraf följande hängifvenhet åt de första och bästa förslag man ville framkasta, hade således ett afundsvärdt spelrum. Äfven saknade Nordin icke en temligen god andel af maktlystnad, och visste alltför väl att beräkna det betydliga försprång en riksdag skulle skänka honom framför hans öfriga medbröder i Konungens ynnest, hvilka måhända bättre än han, kunde säga ett infall om en hofman, men aldrig bättre än han, leda en intrig med en riksdagsman.

Wallqvist, för hvilken Erkebiskop Troils fullkomliga oanvändbarhet för Gustaf III:s planer icke var någon hemlighet, önskade gerna åter uppträda såsom den ledande principen inom en fjerdedel af rikets högsta, lagstiftande och beskattande makt, hvilket han under åttationio års riksdag endast till en del lyckats vara, och han hoppades att dymedelst ännu mera öka de förbindelser, hvari Gustaf III redan stod hos

sitt troligtvis icke alltid strängt samvetsgranna samvetsråd, hvilket mera än en gång lagt den hand, som invigde prester i deras embete, vid värf, som visst icke voro af presterlig natur. I Wallqvists enskilda intressen ingick derföre fullkomligt sammankallandet af en riksdag, och när det således endast berodde på att ge tillbörlig färg åt ett dylikt intresse, kunde man vara öfvertygad, att Biskop Wallqvists kända förmåga icke skulle stå handfallen vid öfvervägandet af den tjenligaste och för ändamålet lämpligaste färgblandningen.

Håkansson såg ingen annan räddning ur den kaotiska oordning, hvari allt, som rörde finanser, befann sig, än en riksdag, der ständerna ville garantera rikets gäld, och dymedelst stärka den dagligen allt mera och mera sviktande krediten, hvarförutan det var Håkansson omöjligt att på sina skuldror uppbära den tyngd, som han i och med Sveriges finansväsende sig åtagit. Håkansson var icke oäfven, då det gällde att uppleta något kronans anspråk på en liten tillgång, att här och der skrapa ihop några oundgängliga summor; ressurser i stort förmådde han aldrig att skapa; några statskupper lågo icke inom området af hans fyndighet. Han såg ingen annan räddning ur den tryckande penningeförlägenheten, än ett ständernas sammankallande, och detta var det oundgängliga vilkoret för hans qvarstannande på en plats, hvars både pekuniera förmåner och politiska vigt han ogerna försakade. Bland Gustaf III:s hemliga rådgifvare var således pluraliteten *för* riksdagen gifven.

Baron Armfelt ägde egentligen icke något intresse hvarken för eller emot riksdagen, och kunde, för sin del, fullkomligt anses såsom passiv; men, då han, utan att på minsta vis förnärma sina enskilda fördelar, mäktade förvärfva sig anspråk på sina kollegers tacksamhet, derigenom att han understödde deras förslager, tvekade han icke, att, om det kunde ske utan att allt för tvärt ställa sig i opposition mot Konungens förklarade vilja, äfven uppträda såsom kämpe för den blifvande riksdagen.

Det var emedlertid öfverenskommet, att Håkansson skulle vara den, som gjorde den första stormlöpningen mot Konungens så bestämdt uttalade föresats.

"Ers Maj:t!" yttrade han, "Ers Maj:t har i nåder behagat anförtro mig ledningen af Sveriges finanser. Jag torde således äga någon rätt att i underdånighet bönfalla, det något afseende, vid frågan om den föreslagna riksdagen, måtte fästas vid dessas ställning. Rikets skuld har sedan 1789 ökats med åtta och en half million; flera missvextår hafva inträffat; statsinkomsterna medtagas nästan i samma ögonblick de inflyta; utsigterna äro förtviflade . . ."

"*Jag* finnes ännu, Herr Lagman!" ropade Konungen med det barnsliga skryt, som hade blifvit honom så kärt; "Ni behöfver icke förtvifla. Gustaf III skall ställa allt till rätta."

"Men ett krig — Ers Maj:t torde ursäkta — låter icke tänka sig med ogaranterade skulder, med två tomma händer, utan kredit, utan tillgångar."

"Jag vill vädja," sade Konungen, "till mina Svenskars medkänsla för en olycklig Konungafamilj. Hvem är den, som äger en penning, och icke vill uppoffra den, för att sätta en bom för pöbeltyranniet, hvilket ändå, förr eller sednare, skall beröfva honom denna penning? Hvem går icke man ur huse, när äran och hans Konung kallar?"

Konungen tyckte sig förmärka den första dragningen till ett löje i Biskop Wallqvists drag, och fortfor: "Jag talar icke här om de frondörer, som velat slitas med mig om spiran, ty de följa ingen, utom sina egna, äregiriga planer, men om folket, massan af svenska folket, den friska, oförfalskade kärnan af nationen, om dem, som i Dalarne, på ett ord från min mun, väpnade sig mot fienden, om dem, hvilka, såsom genom ett trollslag, fullbordade fästningsverken för Götheborg, om dem, som i Finlands skogar visste att med jagtbössor träffa de ryska förtryckarnes hjertan. Jag vill kasta mig i folkets armar."

"Gå då, Ers Maj:t! öppet till väga emot det!" yttrade Nordin; "låt det på en riksdag se rikets verkliga ställning. Att mystifiera tjenar här i det hela till ingenting. Förr eller sednare måste det verkliga förhållandet i dagen, och ju längre man dröjer, desto mera fruktansvärda blifva endast summorna. Det folk, som icke svek Ers Maj:t 1789, skall säkerligen icke 1791 svika Ers Maj:ts väntan. Folkets kärlek skall utan tvifvel undergifvet bära allt, som pålägges det af en så älskad hand, som Ers Maj:ts."

"Men medgen mig, mina herrar!" sade Gustaf III, "att ökade utgifter äro något, som kan afsvalna den mest varma, den mest äkta kärlek. Vill svenska nationen räkna efter hvad jag kostat den, så måtte jag utan tvifvel vara den en ganska dyrbar Konung."

"Ers Maj:t," anmärkte Armfelt, "har också gjort Sverige alltför stora tjenster, för att de ens skulle kunna ersättas."

"Värdigas då, Ers Maj:t!" sade Wallqvist, "ännu dertill lägga *en* ytterligare; sammankalla en riksdag! låt svenska folket få ett nytt bevis på dess Furstes öppenhet och förtroende för sin nation!"

"Riksdag och återigen riksdag!" ropade Gustaf III med otålighet; "hvad i all verlden viljen j med den kanaljen? *) Skola ständerna nödvändigt vara bigtfäder, inför hvilka Sveriges Konungar måste bekänna sina synder, och stå med räkningarna i handen, såsom en hemkommande student inför sin far? Jag hade tänkt, att 89 års riksdag skulle bli den sista under loppet af min regering, och jag försäkrar er, mina herrar! att det icke är någon afundsvärd belägenhet, att, såsom jag då, ensam intrigera omkull hela ligor af motståndare. Nej! Sverige har haft nog af riksdagar. De förstöra dessutom moraliteten inom bondeståndet, Biskop Wallqvist! ty hjorden är icke alltid så menlös, att man icke någon gång mot den måste använda starkare saker, och en eller annan af det lofliga ståndet lär dessutom ha varit nog huslig

---

*) Gustaf III:s egna ord.

att kurtisera värdshusflickor. Nej! mina herrar! vi vilja icke sätta vår allmoges beprisade dygd på spel. Det är nog, att vi lemnat de högre ståndens till sköfling åt förtalet, eller hvad tror du, Armfelt?"

"Jag tror, att Gustaf III har för stränga begrepp om dygd, när han fordrar den af riksdagsmän. Man måste afväga möjligheten af motstånd efter frestelsen."

"Jaja!" inföll Konungen, "jag fordrar dygd af mina riksdagsmän, liksom damerna trohet af sina älskare, utan att påräkna att finna den. Åtminstone voro dina ståndsbröder, Armfelt! under sista riksdagen de odygdigaste sällar, som svenska historien vet omtala."

"Ja! näst Knut Posse med sin Wiborgska smäll, vet jag inga, som hållit ett värre väsen — för ingenting."

"Men sådant kan förekommas, Ers Maj:t!" anmärkte Nordin, som gerna ville leda öfverläggningen, från den skämtsamma riktning, som den tagit, in på allvarsammare ämnen, "om riksdagen hölles i någon af landsortsstäderna, der både förförelserna för bondeståndet äro mindre, och åtskilliga af våra ädlingar ej underkastade de impulser, hvilka här i hufvudstaden af utländska intressen kunna dem påbördas, der ingen främmande diplomati ges, inga garnisonsregementer, af hvilka åtminstone befälet kan vara mindre pålitligt, och kanske redan hos gemenskapen lyckats att inblåsa en del af sina egna missnöjda åsigter, der ingen orolig pöbel finnes, på hvilken en tilltagsen frondör, i händelse af något uppträde, kan repliera."

"Dessutom," inföll Wallqvist, "kan man ju mot Adeln vidtaga några restriktiva åtgärder. Inga, utom capita, borde måhända tillåtas att infinna sig. Man sätter således ned numerären, och ett stort antal ger alltid starkare förtröstan, medan ett mindre redan ger en ängsligare utsigt. I tjenst varande Officerare kunna åläggas att stadna qvar inom sina stationer, ty med en svensk riksdag lär en soldat svårligen bereda sig på ett krig mot Frankrike, och om man också kämpar rätt hjelpligt med munnen, kan man bli ohjelpligt efter i ett handgemäng. Med ett ord, svenska Adeln skulle, under riksdagen, kunna, med ett förståndigt maniement, skrufvas ned ända till obetydlighet, och från något annat stånd, än Adeln, har man icke något att frukta."

"En Kung har ingenting att frukta. En Kung fruktar aldrig," sade Gustaf III. "Men äfven antaget, att riksdagen, i stället för ett förslag, blefve en verklighet, hvar tron j, mina herrar! att man skulle finna en person, som i närvarande ögonblick ville och kunde fatta Landtmarskalksstafven, ty jag kan väl icke gerna på denna plats sätta den första narr mitt öga faller på, den första lycksökare, som vore beredvillig att göra sitt namn odödligt genom sina egna dumheter? Ger jag dem en karl med hufvud, påstår Adeln, att jag vill föra dem bakom ljuset; ger jag dem en enfaldig stackare, hviskar man, att det är en af Gustaf III:s vanliga pikar i handling, och att sådan samlingen är, sådan ville jag, att ordföranden skulle vara. Att göra en skock frondörer till viljes är lika

omöjligt, som att få jorden att gå baklänges och kräftan rakt fram, och dessutom har man en gång fått i sitt hufvud, att om Gustaf III icke är någon klippa i ståndaktighet, så är han en klippare i intriger. Hvilken Landtmarskalk jag än må ge dem, så blir jag alltid misstänkt att uteslutande ha sett på mitt eget bästa."

"Men, Ers Maj:t!" frågade Armfelt, "skulle man icke kunna finna någon, som hvarken vore tillräckligt dum, för att låta narra sig, men ej tillräckligt qvick, för att narra andra; icke nog fin, för att sjelf börja en intrig, men ej nog grofhuggen, för att ej begripa en sådan; någon, som väl icke alldeles kunde anses, som machin, men med hvilken ändå machinationer kunde företagas; någon, som med royalism förenade ett visst anseende för medborgerlighet, som, genom sina förslager, hvarpå han ruinerat sig, vunnit ett slags rykte för klokhet och hushållning, och således icke kunde antagas gynna alltför stora anslag; någon, som icke vore nog äregirig att vilja spela en rol såsom partichef, men icke nog oöm om sitt stånds bifall, för att alldeles lemna det åsido; en person, som hvarken skulle bli öfverdrifvet älskad eller öfverdrifvet hatad; en . . ?" *)

"En Ruuth med ett ord," inföll Konungen, "det var väl ditåt du ville med den långa difinitionen?"

*) Sådant var bland Gustaf III:s rådgifvare omdömet om Landtmarskalken vid Gefle riksdag, Grefve Ruuth. Han förtjenar emedlertid utan tvifvel ett hedrande rum bland svenska Landtmarskalkar.

"Ers Maj:t genomskådar sina rådgifvare. Ers Maj:ts behöfver icke begära deras råd," sade Armfelt med en bugning.

"Hertig Karl bör åtminstone hålla mig räkning, om jag väljer hans förtrognaste vän till Landtmarskalk . . . ."

Så långt hade Hofmarskalken hunnit, lyssnande, följa med den hemliga öfverläggning, som måhända för decennier gaf en stats politiska förhållanden sin riktning, der man troligtvis, genom att obetingadt bifalla Konungens förslag till ett krig, afvann honom bifallet till en riksdag, då hastigt låset till den yttre dörren omvreds, och de Besche inträdde med ett bref i handen.

"Ett bref till Konungen," yttrade han, "från Preussen. Jag vill hålla alla mina skulder mot en tolfskilling, att der skrifs med *stora ord*. I den här skrifvelsen, som jag väger på mitt lillfinger, gömmas kanske både guld och gröna skogar och ett krig på köpet. Baron ser, att jag har blifvit filosof. Förut filosoferade jag endast öfver kärleksbref — det var det skönas filosofi — nu filosoferar jag öfver kungabref — det är en filosofi, som väl ingen tror mycket på, men som också merendels säger temligen litet. Men Baron ser så tankfull ut. Baron är, fördömma mig! kär."

"Ja! Herr Kammarjunkare! jag har också på gamla dagar fått det infallet att älska."

"Åh f—n! det var charmant! Och, för att vara bra indiskret, vågar man fråga, hvem den lyckliga är? Det måtte väl icke vara någon flicka vid baletten? Hertig Fredrik har satt dem

en vogue. Och hvad dårskaper kan icke en hofman göra, för att få imitera en Hertig! Eller är det måhända en korrekt kärlek, med suckar och månsken?"

"Åh! det är en nyck, ett infall, ett besatt infall vid Gustaf III:s hof."

"Förträffligt! allt hvad som stöter på infall, har der mästareburskap, så fördömt borgerligt det också låter. Emedlertid — på hvilkens gebit har Baron den här gången fallit in? Är det kyrkans välsignelse eller Amors, som fordras för fullständigheten af Barons lycka? Lyser den utvalda, som Vestas eld, både natt och dag, eller tindrar hon, som stjernorna, endast om natten? Nå, Herr Baron! i alla helgons namn! hvem är det, som nu intar edra tankar?"

"Åh — det låter löjligt — det är fäderneslandet," sade Baron W.

"Svea!" skrek de Besche, "fy hin! hon är gammal, som gatan. Hon inbillade sig väl aldrig, att hon skulle få några beundrare vid Gustaf III:s hof. Jag har knappt hört henne nämnas, utom i throntal, och aldrig sett henne, utom på en transparent på börsen, då hon skrämde Pipers hästar att skena. Baron är således antiqvarius?"

"Ja! de Besche! jag tackar Gud, att jag icke är så nymodig, som ni!"

"Det gör ni rätt i, Baron! De kläder jag bär på mig i dag äro, fördömma mig! obetalta. *Ni* har säkert ingen enda räkning oqvitterad."

"Måhända med er, de Besche!"

"Jag försäkrar er heligt, Baron! att hvad jag nämnde om er utvalda, det hennes konter-

fej kunde skrämma hästar att skena, endast skedde i förhastande; men det vill jag tillägga, att, om ni ämnar uppträda såsom fäderneslandets riddare, så gör ni er förfärligt många ovänner. Alla begagna fäderneslandet såsom sköld; de kämpa bakom det; men att kämpa för det kan endast bli ett infall hos en fantast. Alla hoppas att vinna på fäderneslandet, men hvem har lust att uppoffra något för det?"

"Att uppoffra för fäderneslandet!" ropade nu Friherren med thordönsstämma, "vanbördige Svensk! Har du hört talas om Engelbrekt, om Sturarna, om Wasa? Och tror du icke, att *de* ännu finnas, som våga dö för Sverige?"

"Karlen har blifvit splitter galen af kärlek till Svea," mumlade de Besche.

"Det kan finnas förderf på thronen, egoism, flärd, hädelse. Men nedanom den kan finnas redbarhet och fosterlandskärlek. Konungen är icke folket."

"Nej! Gud bevars! Jag vet det. Konungen säger: vi, och folket säger: vi, men skillnaden är himmelsvid mellan de der båda *vi*, ehuru de till det yttre äro hvarandra lika, som två vinbär."

"De Besche! fins det något under solen, hvarmed du icke kan gyckla?"

"Nej! och knappt något öfver solen. Men, för all del, tala icke så högt! Hans Maj:t vill kanske söka någon anledning att komma undan sina efterhängsna rådgifvare, och torde påstå, att han märkt oljud härute; han skall måhända bedyra, att han hört klang af värjor, ty när Gustaf III diktar, så diktar han i detalj, och

då kostar honom en osanning lika litet, som annars en kompliment."

"Tänk, om Konungen händelsevis hade hört den här vackra apostrofen? Tänk, om han hade lyssnat vid dörren?"

"Då påstod jag, att det var Baron, som fällt uttrycket, och att Konungen misstagit sig på de båda rösterna. Baron har mindre, än jag, att förlora på en onåd. Men tillåt mig nämna, Baron har bra mycket förändrat sig, sedan Baron fattade den der häftiga böjelsen för Svea. Jag har nu, på hela denna qvarten, icke hört af ett ord i köksväg, en af de banor, som Baron annars med förkärlek trampade."

"Åh! jag skall nog låta höra af mig," sade Friherren med ett dystert uttryck på den bleka pannan.

"Ni ämnar väl låta ert namn lysa i verldshistorien, såsom den der älskade Sverige," yttrade de Besche med ett skarpt uttryckt gäckeri.

"Hvarföre icke? Kometen lyser också, fastän med en blodig glans."

"Och den lyser för Baron och Svea, hvarföre Baron enskildt bör stanna i förbindelse, men," ropade de Besche och såg på klockan, "hon är redan 1 och jag har lofvat att på förmiddagen ha ett mönster färdigritadt åt Grefvinnan Armfelt — det närmaste jag kan komma ett mönster, Herr Baron! så är det med pennan — min Gud! hvad jag förstör min tid! Var god och tillställ Konungen, genast efter konseljens slut, brefvet! Åh! jag har knappt en timma på mig för att kunna efterlikna det vackraste mönster, som ännu ett vackert fruntimmer haft för ögonen. Jag är olycklig. Farväl, Herr Baron!"

"Hälften narr, hälften skälm, hufvud utan hjerta, adelsman utan heder!" yttrade Hofmarskalken för sig sjelf.

Han närmade sig åter dörren, för att bli vittne till återstoden af öfverläggningen, men han hörde endast Kungens röst, som yttrade: "således först riksdag, och sedan krig. Riksdagen på edra samveten, mina herrar! Kriget på mitt!" Skrapningen af flera stolar, som skötos tillbaka, förrådde, att öfverläggningen var slutad.

"Nå, min kära Nordin!" sade Konungen, "jag längtar till ditt Forssbacka. Det är således der vi skola smida våra blixtar. Det blir ett historiskt bruk."

"Ers Maj:ts närvaro är nog för att göra det ringaste ställe märkvärdigt," svarade Landshöfding af Nordin med en bugning.

"En riksdag i Gefle!" återtog Konungen, "nå! idéen är i alla fall förträfflig. Intrigörerna få ett icke alltför vidsträckt spelrum, och en polis bör der kunna vara ganska verksam. Den engelske Ambassadören fruktar att frysa ihjäl, om han kommer ditupp, och, hvad den ryske angår, böra vi kunna hålla honom varm i Stockholm. Således de utländske diplomaterna och en tung börda röjda ur vägen! Men vägen till riksdagen går rakt till Helsingland. Det är ett dåligt omen, mina herrar!"

Ett bifallsskratt af hofmännen belönade detta infall.

"Vägen till saligheten," yttrade Armfelt, "går, efter katholikernas tro, genom skärselden. Man får aldrig göra afseende på granskaperna."

I detsamma trädde Konungen, åtföljd af sina rådgifvare, ut i det yttre rummet. Hofmarskalken öfverräckte honom, bugande, brefvet.

"Ah! från Preussen!" ropade Gustaf och bröt förseglingen;" låt se hvad min vän och frände skrifver! . . . Försäkringar om troget bistånd . . . subsidier, men beloppet tills vidare obestämdt . . . hjelptrupper . . . Karl XII intog Pohlen utan hjelptrupper . . . mycket lofvadt. . . ingenting sagdt. . . vankelmodige frände! du är kanske rädd att äfventyra din unga krona . . . den var ännu furstehatt, då Gustaf den store, om han velat, kunnat utbyta det kungliga, svenska diademet mot det kejserliga, österrikiska. Du har att tacka Sverige för den provins, efter hvilken ditt kungarike bär sitt namn, och du tvekar att understödja Sverige i en sak, för hvilken alla verldens monarker borde vara intresserade . . . Nå väl! Gustaf III kan, liksom Gustaf II, gå öfver Östersjön, med blott sitt svärd till bundsförvandt."

Konungen stack, med en missnöjd uppsyn, brefvet i sin ficka.

"Men, mina herrar!" återtog han, "jag vill icke uppehålla er med mina enskilda förhoppningar. Farväl, Armfelt! min helsning till din Grefvinna! Farväl, Nordin! jag längtar riktigt att göra bekantskap med ert Forssbacka! Farväl, Wallqvist! Ni blir mig ansvarig för prestetåndet! Adieu, Håkansson!"

Ledamöterna af den hemliga konseljen bugade sig djupt, såsom hofmän ofta göra det, för att dölja uttrycket i sina ansigten. Man tror, att der målade sig mycken tillfredsställelse

öfver det lyckligt genomförda projektet till en riksdag.

"Nå! Baron W.!" yttrade Konungen och fattade sin Hofmarskalks arm, i det de genom åtskilliga korridorer passerade in i Hans Maj:ts egna rum, "skulle ni vara böjd, att, om det så skulle lämpa sig, följa mig i ett krig, ett krig mot Frankrike?"

"Nej! Ers Maj:t!" svarade Hofmarskalken långsamt och allvarligt.

"Ni är ju gammal militär! fy! jag tror, att ni nu blir en fältflykting," sade Gustaf III, så snart han hunnit beherrska den första öfverraskningen öfver detta lakoniska svar.

"Den, som icke går i fält, kan icke fly från valplatsen," sade den gamle dystert, "det kan endast hända den, som ger sig in i striden."

"Hvad menar ni?" frågade Gustaf III lifligt, och ryckte sin arm ur Hofmarskalkens.

"Jag menar, Ers Maj:t! att segerlyckan är obeständig, och att ingen triumf ges förrän efter slaget."

De hade nu hunnit in i Konungens eget kabinett. Hofmarskalken sänkte ett knä inför Konungen.

"Jag menar, Ers Maj:t!" återtog han, "att Ers Maj:t står på branten af ett beslut, som kan kosta Ers Maj:t en krona, och säkert kostar Ers Maj:t dess folks kärlek. Ers Maj:t ikläder sig rustning för en sak, som är dess folk fullkomligt främmande, och vill föra svenska arméer i trakter, der ännu aldrig en svensk fana fladdrat fientlig. Men kommer Ers Maj:t ihåg, hvad Ers Maj:t lemnar i sin rygg, en missnöjd

Adel, ett missnöjdt folk? Hvem vet, hvad Sveriges store hyste för planer under Karl XII:s vistande i Turkiet? Hvem vet, hvad planer de kunna utföra under Gustaf III:s vistande i Frankrike?"

"Menniska!" ropade Gustaf III, "du böjer knä för mig, och predikar uppror emot mig."

"Nej! Ers Maj:t!" sade Friherre W., "jag predikar ej uppror, jag varnar derföre. Jag vet, att jag talar djerft till Gustaf III, men jag bevisar med sjelfva min ställning, att jag hyllar Konungen. Ers Maj:t! sjelfva ögonblicket är en varning till Furstarne. Hör! ännu återljuder dånet af Ludvig XVI:s ramlande thron. Slut dig till ditt folk, Konung! endast derigenom är du stark. Ännu höll ingen dynasti sig sjelf uppe. Den Furstes krona, som icke uppbärs af nationen, sitter lösare, än blomman i en qvinnas lockar."

"Mamsell Arfvidson, den gamle Öfversten och han! Det är, vid Gud! den tredje narren, som man skickar mig på halsen, för att komma mina beslut att svigta. Men, vid mina förfäders aska! man skall icke säga, att Gustaf ens tvekat, när det gällt en väns räddning."

"Ers Maj:t! jag är en gammal man, mina lockar ha grånat, många fjät skilja ej mig och grafven, ingen ättling skall bära mitt namn till efterverlden. Men jag älskar ändå varmt, som en yngling, medborgerligt, som en Romare, mitt fosterland. Den läran, att folken äro till för hofven, är längesedan, under millioners segerskri, offrad till en autodafé åt upplysningen och protestantismen. Jorden är icke mera Kon-

ungarnas; jorden är folkens. Ers Maj:t! jag talar här i ett folks namn . . . ."

"Nej! min goda Hofmarskalk! det gör ni icke, ehuru jag ungefär kan gissa, i hvilkas namn ni talar. Emedlertid — om vi längre skulle fortsätta detta upptåg, så kan förrådet af er utanlexa möjligen taga slut, och edra stolta rodomontader kanske ändas alltför platt. Jag får derföre be er både stiga upp och höra upp. Tills vidare vill jag antaga, att endast välmening kommit er att yttra de otillbörligheter, hvilka troligen mindre ni, än någon annan, i skygd af er kända personlighet, tillåtit sig. För framtiden, Herr Hofmarskalk! för edra räkningar och gör er pligt!"

"Ja! Ers Maj:t! jag skall göra min pligt. Ers Maj:t har sjelf fällt domen," sade Friherren dystert och bestämdt, och steg upp.

"Farväl, Baron W.!" yttrade Konungen, "och påminn er, att en öppenhjertlig bekännelse om hvem, som förmått er till det djerfva steg, ni i dag tagit, lättast renar er sjelf från hvarje misstanka. Jag ger er betänketid. Mången Furste skulle icke hafva gjort det i mitt ställe."

---

10 Kapitlet.

Några timmar sednare, mot aftonen, rasade ett förfärligt oväder kring Stockholms gator. Fartyg lösrycktes i hamnen och sönderslogos mot de klippiga stränderna; skyllerkurar blåste omkull, tillika med de båda ledamöter af stads-

vaktskompaniet, som postade vid Stockholms börs, och som frysa och hungra vid sjelfva rikedomens källa; ett tak lyftades af ett hus på söder, och de, som bodde i huset, försäkrade, att anblicken var verkligt upplyftande, ty de fingo helt plötsligt se — himlen; ett fruntimmer höll på att, i likhet med Hertigen af Braunschweig, göra en luftfärd, dock endast med sin paraply, som hon följde till någon höjd från jorden, men då hon fruktade att stiga alltför oförmodadt, lemnade hon paraplyen åt sitt öde, och stannade qvar på gatan, under det att den öfvergifna persedeln, lik den nya skolan, förlorade sig i molnen; förlusten af florshufvor och löshår var alldeles ofantlig, ehuru den icke på håret kan bestämmas; hattar och mössor hvimlade om hvarandra i luften såsom under en frihetstidens riksdag, på jorden; Riddarholmstornet, med sin tupp, som sedermera spelte en så famös och tragisk rol, svängde af och an, likt pendeln i sjelfva tornuret; Fru Lenngrens bekante, Fändrik Spink, som den tiden tjenstgjorde vid gardet, lät binda ett rep om lifvet på sig och lät hålla det af en handfast korporal, på det att han icke skulle blåsa bort, medan han visiterade posterna. Med ett ord, det var ett väder, mot hvilket det, när ångskeppet Odin strandade på jutska kusten, icke ens kan komma i jemförelse. Regnet smattrade i strida skurar, stridare, än en öfvergifven skönhets tårar; molnena lågo tjocka öfver himlen, som bolstrarna på vinden i ett välförsedt presthus; stormen tjöt, såsom en predikande komminister, och de få lycktor, som kunnat

emotstå blåstens raseri, flämtade häftigt, såsom en dansös efter ett slutadt "pas".

Under dessa dystra auspicier fanns på Norrbro en enda menniska. Liksom för att trotsa ovädret gick han den högra trottoiren oupphörligt upp och neder. Hans kappa fläktade ikring honom, såsom en i stormen sjungande bards mantel. Sjelfva kragen stod öfver hans hufvud, lik en af vinden bildad kapuschong, och hindrade hans hatt att föras bort af de stormilar, som, med ögonblickliga mellanstånd, svepte ikring honom. Han tycktes arbeta med en vild, en förfärlig tanke, som måhända behöfde mörkret, stormen, upproret i naturen, för att vexa ut och mogna till handling. Var det en spelare, som hade förlorat allt, penningar, samvetsfrid, äran, och nu, frågande och forskande, såg ner i de fradgande böljor, som, hväsande, dansade fram under det höga brohvalfvet, och än togo skapnad af svällande kuddar och än af svarta afgrunder? Var det en älskare, som brunnit innerligare och varmare, än tiden gynnar och modet lagstadgar, och nu tänkte att i dödens köld hämna sig på en qvinnas köld, att tvinga henne känna rysningar af bäfvan, då hon icke velat känna rysningarna af en besvarad kärleks salighet? Var det en förförare, som nyss med kall blod plundrat en qvinnas dygd, med öfverläggning brutit sig in inom det helgade området af dess blygaste känslor, och nu erfor de första symptomerna af samvetsqvalens håll och stygn, dem han ville lemna åt de ikring honom fladdrande vindarne att förströ? Var det en mördare, som af sin fantasis tröstlösa

bilder jagades ut i den stormiga aftonen, för att i upproret i naturen finna en hägring af upproret i sin egen själ, för att utom sig söka den harmoni, som hans inre längesedan förlorat? Hade den hemska gestalt, som, lik en på stormens vingar uppburen vålnad, sväfvade fram genom dunklet, ett brott att begråta eller ett brott att begå? Det gräsligt beslutsamma lugn, som hvilade på hans panna, var detta det lugn, som föregår stormen eller förtviflans kalla öfvertygelse, att ingenting mera kunde ändras af hvad som skett? Stod denne man på gränsen af något förfärligt, eller var gränsen redan öfverträdd?

Mannen var Hofmarskalken, Friherre W., och den gräns, på hvilken han stod, var den, som skiljer undersåten från kungamördaren. Mörka voro de tankar, som hvimlade i hans hjerna, likt det vatten, som hvirflade under honom, och mörk blickade han upp till Stockholms kungaborg, ur hvars höga fönster några få ängsliga ljus skymtade, liksom ur kyrkfönsterna den dystra ekläreringen vid en begrafning.

"Huru löst j ändock sitten på edra throner, Furstar!" yttrade han, och orden bortfördes genast af de kämpande vindarna, "af de många, som våga sitt lif *för* er, låt endast en våga det *emot* er, och er storhet är en bubbla, som springer, en suck, som dör. Och j dristen ändock vara tyranner, ty det är så få, som töras vara Bruter. Och dock — vid Gud! den tanken är stor — att för sekler ge verldens öden en ny riktning, att, en ny Simson, skaka byggnaden af en verld, att rädda sitt

folk, då man uppoffrar sig sjelf. Den tanken ensam borde skapa martyrer."

I detsamma skred en person förbi. Det var ett besynnerligt möte, på den nu fullkomligt folktomma bron, i ett förfärligt oväder, då troligen endast brottet och det onda samvetet icke sökte en tillflykt under ett skyddande tak. Vid det matta skenet af en ännu icke utblåst lyckta vexlade de båda vandrarne en hastig blick.

"Axel!" ropade Friherre W.

"Erik!" gensvarade den okände. "Dock vet jag icke, om jag skall tacka eller anklaga slumpen, som låtit mig igenkännas af en person vid Gustaf III:s hof. Min olycka har åtminstone icke förut varit ett föremål för skämt. Gustaf III och hans hofmän kunna skämta öfver allt."

"Du har mycket förändrat dig, Axel!" sade Hofmarskalken, sedan han länge och sorgligt betraktat den athletiska gestalt, som stod framför honom, och hvilken endast utomordentliga sorger tycktes i stånd att nedböja, liksom eken endast krossas af åskan.

"Och du, Erik!" yttrade den tilltalade, "är dig också mycket olik. Jag såg dig sist i en krigares drägt; nu bär du ett yppigt, utsväfvande hofs färger. Då klappade ditt hjerta vid ordet: fädesnesland; nu klappar det endast vid det förtrollande ljudet: fursteynnest. Du har gått bakvändt tillväga, Erik! Såsom gosse redan gick du stolt din väg framåt; såsom man kryper du. Med redan gråsprängda lockar sällade du dig till denna svärm af tillbedjande kreatur, hvilka ligga vid thronens trappor, för att uppfånga de smulor af kunglig bevågenhet, hvilka

rinna derutföre, och kämpa om en åt dem kastad ynnest, såsom hungriga hundar om en matbit. Du var redan man, Erik! På dig borde icke prakten, glansen, nöjenas retelser, bilder af njutningsfulla äfventyr och qvicka intriger kunna inverka. Vid femtio års ålder hafva fjädrarna småningom fallit ur fantasiens vingar, och förgyllningen blifvit afnött från tingen. Man blir icke mera bedragen af storheter, dem man i ungdomen mäter med ett bländadt ögas förstoringsglas, och hvilka en liflig inbillningskraft kan ge de präktigaste former, liksom den gestaltar de flygande molnen till hvad skepnader, som heldst, ehuru alltsamman endast är — dunster. Nej! Erik! *du* har icke att skylla på hänförelsen af ett lysande hof, en älskvärd furstepersonlighet. Ej med ynglingens tjusta beundran, med lycksökarens kalla blod steg du först uppför marmortrapporna till Stockholms slott. Narr — eller lycksökare! Du är för gammal, att ditt rykte skulle ha något annat val."

"Ja! Axel!" sade Hofmarskalken, "jag uppträdde såsom narr och jag var lycksökare. Narren var den mask, som dolde lycksökaren. Dock — jag sökte icke lyckan för mig sjelf. Jag sökte den för mitt fädernesland. Sverige kan finna den genom min hand."

"Hvad menar du? hvad ämnar du göra?"

"Hvad gjorde Brutus, då Cæsar var blifven förtryckare?"

"Mord?" frågade den okände, och fixerade, förundrad, Friherren.

Denne slog armarna i korss, och såg dystert och beslutsamt framför sig, uti den stor-

miga qvällen, under det att den rasande vinden piskade de löst fladdrande flikarna af hans kappa.

Efter några ögonblicks tystnad yttrade han med fast, men låg stämma: "skriften talar blott om "oskyldigt blod"."

"Vakar jag eller är det en dröm? Jag talar ju med Gustaf III:s Hofmarskalk?"

"Och hans fiende," tillade Friherren.

"Erik! Erik!" sade den okände, "du kysser fållen af den mantel, under hvilken du vill smyga dolkstygnet. Det är uselt! Uppslaget visir, dragen värja, så var riddarsed af gammalt."

"Hör mig, Axel!" sade Hofmarskalken och lade sin hand på sin väns arm, "hör mig först och döm sedan. I en natt, dyster, som denna, bör ett förtroende gifvas, dystert, som mitt. Jag älskade en gång en qvinna. Hon var gift med min förtrognaste vän. Men jag vördade hennes dygd, som en systers, och hans ära, som en brors. Aldrig gick öfver mina läppar en hviskning, en suck, som kunnat förråda min hemlighet. Jag dyrkade henne, som Guebern dyrkar solen. Jag såg i henne mina ögons ljus, men jag såg upp till henne, såsom till ett väsen öfver mig. Min fantasi vågade icke ens tänka henne i mina armar. Det hade varit ett försyndande mot det majestät, hvari hon alltid stod för mina blickar. Min vän reste med sin hustru till Stockholm. Hon uppträdde på hofvet, och det fanns ingen skön qvinna, som icke bleknade af afundsjuka, ingen, som icke otåligt och med förtrytelse ryckte i snibbarna af sin näsduk då hon såg Ebba * * *, omgifven af

beundrare, som, vid hennes åsyn, genast blefvo fältflyktingar från de fanor, under hvilkas färger de förut fäktat med förtjusning. På hvilken bal hon visade sig, genomflög genast en hviskning salongen. Denna hviskning var till hälften beundrans, till hälften aggets. De båda könen tänka sällan lika om en utmärkt vacker qvinna. Äfven jag skyndade till Stockholm, för att, i tysthet, men med fulla drag, njuta af *hennes* triumf, men — då var engeln redan fallen, fallen under den lidelse, för hvilken englarne föllo, fallen under sitt svaga hjertas fåfänga. Hon hade icke kunnat emotstå glansen af en kunglig förförare, och Gustaf III har icke haft aning om att qvinnan vore till för något annat, än för mannens begär. I en olycklig stund tillerkände hon Konungen den herrerätt, som han städse varit så mån att utkräfva af *andras* hustrur."

"Eberhard * * * var måhända en af de stoltaste män på sin tid. Den förolämpning Konungen tillfogat hans hus blef honom icke länge någon hemlighet, och gick honom djupt till sinnes. Han ansåg sin ära, såsom man, åbragt en outplånlig fläck. Han sysselsatte sig allt mera och mera med dessa qväljande tankar, och slutligen, för att fördrifva dem, grep han till — flaskan. I öfvermåttet af sin förtviflan, hvartill slutligen sällade sig det innerligaste missnöje med sig sjelf, sjönk han allt djupare och djupare. Han dog, ännu rusig, efter ett slagsmål på en bondmarknad. — Denna tragiska berättelse skall en hämnande genius hviska i Gustaf III:s öra, under hans sista stunder."

"Jag drog mig tillbaka på mina gods, med hjertat kokande af hämd mot den, som störtade ned mina tankars helgonbild från den höjd, der den förut skimrat emot mig, och af mitt väsens afgud gjorde en kunglig älskarinna. Jag såg på tidens tecken, och efter 1789 års riksdag tyckte jag mig finna, att äpplet var moget. Men just då erhöll jag ett handbref från Konungen, med anbud af en tjenstgörande Hofmarskalksbeställning. Jag trampade först brefvet under fötterna, men, vid närmare besinning, antog jag tillbudet, som innan kort åtföljdes af en begäran om ett lån för Konungens handkassa af femtiotusen riksdaler. Jag lemnade den kunglige tiggarn denna summa, och uppträdde vid hofvet, *huru* har du måhända hört berättas. Narrkåpan skulle dölja hämnarens stål. Oh! hvad förödmjukelser har jag icke lidit! Man har retats med mig, som en husbonde knappt skulle vilja retas med en hund, för hvilken han hyste någon medkänsla. Den barmhertigaste kunde kanske gå nog långt, att tycka synd om mig, och trodde sig dermed hafva gjort nog för sitt samvete. Man har gäckat mig, gjort narr af mig, hånat mig, trampat mig, och jag har lett åt dem, och — förbannat dem, lett, som Mexikanarnes Kejsare gjorde det på glödande kol, förbannat, så att sjelfva afgrunden, om den hört min förbannelse, måst rysa."

"Besynnerligt nog! var kanske Gustaf III den, som minst af hela sitt hof lånade sig åt detta fortsatta gäckeri med en gammal man, hvars lockar redan voro gråa, om också den karakter han visade verlden var barnslig.

På bottnen af Gustafs oerhörda lättsinne ligger en kanske omedveten bonhommie, som bevisar, att ödet aldrig ämnat honom till tyrann, om också hans egna villor skapat honom dertill. Mer än en gång erfor jag detta, och jag började hysa medlidande med honom, der han oupphörligen sväfvade på branten af en afgrund, med det hämnande stålet, utan att han visste det, på en tråd hängande öfver sitt hufvud. Jag önskade nästan att kunna varna honom för mig sjelf. Jag kände mig någon gång färdig att uppoffra min enskilda hämd, endast jag vore öfvertygad, att icke äfven fäderneslandet fordrade af mig den gerning, hvars namn jag ännu endast bäfvande utsade. Det var i ett sådant ögonblick jag tillskref dig några rader, i anledning af Gustaf III:s besök hos Mamsell Arfvidson. En händelse hade låtit mig veta, att du, dold, vistades hos henne."

"Men Gustaf lånade icke sitt öra åt denna varnande förutsägelse. Han framhärdade i sitt fordna lefnadssätt och sina fordna planer. Vidskeplig, som han är, hade jag hoppats att genom hans egna fördomar kunna inverka på honom till hans egen fördel. Men jag hade bedragit mig. Då vågade jag att sjelf tala till honom, att säga honom sanningen . . . i dag . . . för några timmar sedan. Så har icke mången undersåte talat till sin Konung, men också har väl sällan någon Konung svarat mera kallt och kort. Han bad mig hålla mig vid *min* pligt. Sin egen trodde han sig utan tvifvel sjelf kunna bedömma. Kortsynte regent! Du vet icke, hvart den bana bär, på hvilken du framgår. — Jag

har beslutat, min rol såsom narr, är utspelad. Och publiken har skrattat tillräckligt. Nu vill jag försöka mig i det tragiska. Och det lider redan mot katastrofen."

"Erik!" sade Öfversten, "du vet, huru jag blifvit behandlad. Säg mig, har *jag* skäl att klaga?"

"Hvarföre denna fråga? Hvem tviflar derpå?"

"Nå väl! äfven jag älskar mitt fosterland, äfven jag älskar min egen heder, som man våldfört. Men jag älskar ej lönnmördarebragder. Står svenska nationen upp att hämna sina kränkta rättigheter, sina våldsamt kullkastade lagar, sina förhungrade medborgare, sina i olagligt krig stupade söner, sina kränkta döttrar, välan! då skall jag vara den förste att ställa mig i ledet, och det svärd, som vid Yorktown och Saratoga svängdes för Amerikas frihet, skall icke stanna overksamt i slidan, då det gäller Sveriges. Men att proklamera fäderneslandets sak med lönnmördardolken i handen, att höja frihetens banér, stänkt med försåtligt utgjutet blod, nej! Erik! vid solens eviga eld! det vore icke mycket bättre, än ett nidingsdåd, det vore att förnedra den sak, för hvilken man fäktar, att kränka den skönhet, för hvars riddare man förklarat sig."

"Och då skulle skyldigt och oskyldigt blod gjutas om hvartannat; nu flyter blott den skyldiges. Då skulle hela Sverige bli en valplats; nu blir blott *en* på platsen. Aldrig föll en krona säkrare, obemärktare, ohjelpligare."

"Och aldrig afskyvärdare, aldrig mindre gagneligt för folkens sak. Den frihet, som bör-

jar laglös, slutar gerna laglös, slutar i förtryck. Helt annat, om ett förolämpadt folk sjelf, med vapen i hand, af sin Furste reklamerar sina förnärmade rättigheter. Så gjorde Rom under sin sköna period; så i sednare tider Amerika och Frankrike. Men ännu aldrig har någon verklig lycka för stat eller enskild uppvext ur ett mord."

"Farväl, Axel!" sade Friherren, "du kan endast komma mig att tveka, men du kan icke öfvertyga mig. Tiden må dömma hvem af oss, som har rätt."

"Döm dig sjelf, innan tiden dömmer dig," yttrade republikanaren, "du bär Gustaf III:s färger i dina kläder och hans mord i dina tankar; du tjenar honom och du förråder honom; du köper din odödlighet, ifall det är detta, som smickrar dig, med din eviga vanära. Du har icke en gång *den* lumpna ursäkt att framställa inför verlden, att en oförrätt dref dig till ett mord, ty Konungen har ju utmärkt dig, han har ställt dig bland sina närmaste — det är endast fäderneslandet, det stora ordet fäderneslandet, som skall bli din sköld mot seklernas förakt. Men fäderneslandet förkastar med afsky tillbudet af en lönnmördares dolk."

"Och all den skymf jag lidit, alla de förödmjukelser jag uthärdat, skulle då ha varit utan ändamål. Jag skulle ha spelt min låga rol, såsom aktören, endast för att roa allmänheten. Jag skulle ha sänkt mig till narr, utan att åter, genom en mäktig handling, höja mig till man. Nej! Axel! vid afgrundens eviga eld! *det* ämnar jag icke underkasta mig. Jag har gjort hvad

jag har kunnat. Jag har varnat honom, och min varning har han med spotskt förakt kastat tillbaka. Må han falla! Jag vet, att han drar mig med sig i fallet. Han går dock förut på den smala planka, som skiljer tid och evighet. Jag är beredd att följa honom. Dock, Axel! skulle någon gång i din närvaro ett samtal falla på den gamle narren Baron W., som på sistone blef nog narraktig att mörda en Konung, hvilken kunnat göra hans lycka, och som slutade sin karrièr vid hofvet på ett så brutalt sätt, att man nära måste anse honom för vansinnig, — säg dem då, att ännu 1791 fanns en Svensk, som icke tvekade mellan sitt fäderneslands ära och schavottens vanära, som, under andra förhållanden, i stället för ett stegel, hade förtjent en medborgarekrona; säg dem, att han var narr, såsom Brutus var det, för att desto säkrare vinna det stora målet: fäderneslandets räddning. Och nu — farväl! I morgon står Gustaf inför Guds domstol och jag — inför menniskors."

Ännu ett försök gjorde republikanaren att qvarhålla honom. Han ryckte sig lös, och snart var han försvunnen i det tunga mörker, som hvilade öfver staden. Republikanaren kastade en lång, sorglig blick, lång och sorglig, som ett afsked, efter den bortilande ungdomsvännen.

---

11 Kapitlet.

Qvinna! du kan någongång vara älskvärd i dina förvillelser. Du är guddomlig i din oskuld. Hvar finnes något skärare, renare, heligare vä-

sen, än du, då ännu intet stoftkorn fläckat din själs vingar, då endast en Vestas fantasier spelat för din slummers leende drömmar. Oskulden och behaget låta endast personifiera sig i qvinnan, liksom styrkan och trotset i mannen. Och aldrig framträdde ännu behag och oskuld skönare personifierade, än i Fröken Elisabeth * * *s älskliga gestalt.

Betrakta henne der hon nu sitter med hufvudet tankfullt lutadt mot handen, stödd vid klaffen af sin uppslagna byrå. Ljusskenet faller klart och stadigt från en lampa på sidan om henne, och återger åt väggen den skönaste skuggprofil, som ännu haft ett optiskt spel att tacka för sin flyktiga tillvarelse. Några yppiga lockar stjäla sig fram mellan de fina, hvita fingrar, som stödja den vackra begrunderskans tinning, och under det tankfullt halfslutna ögonlocket strålar en blick, som tyckes vilja försmälta i sin egen glans. Här sitter hon nu framför alla sina minnen, sina små souvenirer, dessa fragmenter af en ung flickas historia, på en gång så betydelselösa och så betydelsefulla, intet för menskliighetens historia och allt för menniskans! Der ligger den rosenknopp, som hon bröt, då hon sist skildes med tårade ögon från trädgården i Ulfsjö. Der ligger en bandros, som en gång haft sin plats i hennes tants negligée, och nu fått den bland Elisabeths käraste minnen. Der ligger ett dockhufvud, hvilket Elisabeth ofta kysst, som barn; det var hennes vackraste dockas hufvud. Strax derbredvid ligger den enkla psalmbok, Elisabeth fick af sin tant den första gången hon gick till nattvarden, men

emellan dockhufvudet och psalmboken ligger dock hela den tidrymd, som skiljer barnet ifrån qvinnan, det i psykologiskt hänseende märkvärdigaste stadium qvinnan har att öfvergå. Der ligger en bundt papper, omsorgsfullt förseglade med stora, hjelmbeprydda sigiller. Det är ett testamente af en mor, hvars vackra, regelbundna, bleka drag ännu stå lifliga för Elisabeths själ, ehuru hon endast, som ett fyraårigt barn, lekt vid hennes knän. På omslaget kring papperen står skrifvet med en fin, elegant fruntimmersstil: "Dessa papper tillhöra min dotter och kunna icke intressera någon annan, än henne. Likväl är det min uttryckliga befallning, att de ej brytas, förrän Elisabeth ingår i sitt tjugonde år, klockan 12 midnatten den 13 Mars 1792. Min dotter skall veta vörda sin mors vilja."

Känsla för en mor! det är denna, som sist af alla menskliga känslor förnekar sig i ett bröst, och som först deri vaknar. Äfven i sinnen, till hvilkas djup man icke utan rysning kan blicka ned, ligger ännu qvar denna gnista af en heligare eld. Stig ner i Sveriges Bagno, i Karlskronas ankarsmedjor, bland dräggen af sjelfva brottet, till dem, hvilka sjelfva nidingen ser öfver axeln och gläds, att vara bättre, än de! Du skall der höra dem häda Gud och menniskor, förbanna verlden och sin egen tillvarelse. Men deras läppar, som icke skulle skytt för en falsk ed, sky för ett förhånande af modersnamnet. De våga icke kränka det enda minne de ännu äga qvar heligt. Och när dessa menniskor, som dagtingat om schavotten, och bytt ut bilan mot lifstidsfängelset; hvilkas frihet, om de kunna

stjäla sig till den, är ett brott; när dessa, de Björnståhlska brochurernas hjeltar, med hvilkas blotta namn bondhustrun tvingar sina skrikande barn till tystnad, ännu med den enda, milda rörelse, som på årtal skakat deras i brottets skola härdade lemmar, tänka på en mor, hvars sörjande bild skymtar blek, men lefvande, fram från bakgrunden af det stormiga nattstycke, som deras lif oftast framställer; när äfven här känslan för den varelse, som varit ett med oss, icke hunnit aldeles stelna, huru oändligt ren, huru himmelskt helig skall den ej brinna i en ung, oskyldig flickas sköte, som ej vaggat andra begär än dem, som sjelfva himlen skulle gillat?

Väl mindes Fröken Elisabeth endast få drag af sin mor, men dessa gömde hon, som reliker, och, liksom katholiken sitt radband, genomgick hon dem ofta med den kärleksfulla andakt, hvilken den, som åt en annan verld skattat de dyraste föremålen för sin tillgifvenhet, ofta känner, då han flyttar sig tillbaka midt ibland dem, uti flydda tider, under förhållanden, som blifvit för verkligheten, men ej för minnet främmande. Ännu kom hon ihåg, huru då hennes sköterska en gång, för att roa henne, hade gjort henne en krona af guldpaljetter och den fyraåriga i all sin ståt visade sig för sin mor, denna hade brustit i tårar och sedan förebrått sköterskan, att hon försåge barnet med så olämpliga leksaker. "Stackars Elisabeth!" hade hon sagt halfhögt för sig sjelf, "hvad du kommer att ärfva efter din far — en krona blir det säkert icke." Ur dessa ord hade icke Elisabeth förr eller sednare kunnat reda någon mening, men

de klingade ännu för hennes öra med ljudet af hennes mors milda, melodiska stämma, liksom hade de varit sagda för ett ögonblick sedan. Så finnes det alltid vissa tilldragelser ur en menniskas barndomslif, hvilka outplånligt djupt preglat sig i hennes minne, vissa bilder, hvilka, så till sägandes, ledsaga henne ifrån vaggan till grafven.

Fördjupad i dessa minnen satt Fröken Elisabeth; men midt ibland dem höjde sig ofta, fastän tydligare, klarare, i bjertare färger, än de, den ståtliga gestalten af hennes älskade; ty en qvinna, som älskar, tänker aldrig på *något*, utan att ej tillika tänka på sin kärlek. Mellan bilderna ur hennes barndom såg hon äfven *hans* bild; det föreföll henne, som hade hon skådat den förut, långt förut, då hon, som trettonårig flicka, drömmande, suttit i Ulfsjös dystra, mörka bersåer, eller, tankfull, vandrat mellan de enformiga, kantigt klippta taxushäckarna. Hennes själ hade varit förtrogen med dessa drag, innan hon någonsin skådat dem. De hade skymtat för henne i vänliga drömmar i hennes lilla sängkammare i tornrummet på Ulfsjö, då den första solstrålen gläntade på rullgardinen och den vaknande bofinken slog sina första driller i äppelträdet vid tornmuren, gungande på dess grenar och gömd i sommarsnön af dess rika blommor, ur hvilka tonerna framqvällde, liksom blomdoftet, så att ett barn kunde trott sig höra sjelfva trädet sjunga. Så svärmar kärleken alltid. Den qvinnliga blygsamheten bäfvar tillbaka för det hastiga närmande, som ägt rum mellan två själar, som funnit och förstått hvarandra. Hon

vill söka en beröringspunkt redan i det förflutna, ett förutgående medlande till den innerliga förtroligheten mellan tvenne älskande — och hon flyr till sina fordna fantasier, till de bilder om huslig sällhet och stilla lycka, som skimrat för flickans af ljufva rörelser tårade öga. Den fantasigestalt, som der varit hjelten, antar så lätt dragen af den man, hvars bild nu fyller hennes hjerta nederst i dess djup; hon slutar med att ej mera kunna känna dem åtskiljs, och hon öfvertygar innan kort sig sjelf, att föremålet för hennes kärlek endast är verkligheten af föremålet för hennes drömmar, att hemliga sympathier redan hade förenat dem, långt innan löften och eder gjorde det.

Elisabeth hade nu slutat den sysselsättning, hvarmed en ung flicka så gerna befattar sig, i synnerhet då tiden annars skulle flyta nog långsamt: ordnandet af sina souvenirer, sina små effekter, sina dyrbarheter. Allt hvilade, med qvinnlig elegans, på sitt ställe. Då kastade hon ögat på klockan, som, med sin tunga emaljerade guldboett, tjenade en tankfullt, i egenskap af urställning, deremot lutad Apollo till armstöd. Visaren hade småningom skridit uppåt, och utpekade midnattstimman.

I detsamma vreds nyckeln till hennes yttre rum sakta omkring. v. S. inträdde. En lätt skiftning af en högre rodnad färgade Elisabeths kinder, då hon, till helsning, räckte honom sin hand, denna fina, ljufva hand, snö i hvithet, men hvars lena, varma tryckning, göt lågor i v. S.s hela varelse. Men, utom denna enda färgskiftning, var Elisabeths hållning fullkomligt

densamma, som alltid. Det var oskuldens rena, klara lugn, qvinnans vänliga, men värdiga behag. Kanske har aldrig på Stockholms slott en Hoffröken, klockan 12 på natten, så emottagit en älskare, som hon; och sällan har, efter chevaleriets tider, en i ordets hela bemärkelse mera vördnadsfull älskare vid midnattstid smugit öfver den dyrkades tröskel. Men det är konventionella förhållanden, som skapat timmarnas och tidernas större eller mindre olämplighet; dygden, känslan af rätt eller orätt är evigt densamma, antingen natten spänner sina vingar öfver jorden, eller solen går sin väg öfver fästet. Lika ren, lika helig stod Elisabeth nu för v. S., som om han sett henne knäböja vid altaret. Han dyrkade henne, som den innerliga kärleken dyrkar — utan att genom en retande tillfällighet antaga gestalten af begär.

”v. S.!” sade hon, under det att hon vid handen förde honom genom rummet, ”du har ännu icke sett, huru din brud bor. Se der står min sybåge, vid hvilken jag så ofta tänkt på dig! En gång, när jag vattnade den der geranien, spillde jag allt vattnet bredvid. Dertill var du skulden. Jag såg dig i mina vakande drömmar, men icke geranien framför mig. På det här fortepiano't har jag tusenfaldiga gånger spelat melodierna till de kupletter, dem du en gång sjöng vid en supé, som Konungen gaf för Hertiginnan af Södermanland. Från detta fönster har jag sett dig gå öfver borggården och följt dig med ögonen, ända till dess att den sista fliken af din kappa försvann i slottshvalfvet. Då satte jag mig åter ned vid fortepiano't, och spelade melodierna till dina kupletter.”

Dessa ord sades i en skämtsam ton, men den röst, som framförde dem, darrade af rörelse.

"När jag en gång får föra in dig, Elisabeth! i mina rum, ack! som min hustru, — då skall jag också berätta dig, huru allt redan länge der talat om dig, huru du varit den bild, som ständigt der sväfvat för mina blickar. Hon känner dig redan på förhand, denna boning, hvars enslige invånare lefvat blott med minnet af de stunder han med dig tillbragt, för mycket bländad, att, sedan han sett dig, kunna ha öga för något annat; för mycket betagen, att anse för dag annat, än den dag, då han ser dig, och nu för mycket lycklig att ens kunna afundas himlarna deras sällhet."

De båda älskande hade, hand i hand, stadnat vid fönstret. Månskenet föll från den ljusblå hösthimlen, lik en af Rembrandts magiska dagrar, på de båda höga, sköna gestalterna, och liksom sände sin välsignelse öfver dem från höjden, i det den kastade en gloria af ljus öfver deras hufvuden. Med det outsägliga uttrycket af en mot höjden riktad, svärmisk, till hälften tårad blick såg Elisabeth upp mot den glänsande himlakroppen, perlan vid nattens barm.

"En gång," sade hon, "sitta också vi *deruppe* hand i hand, och se ned hit, och minnas, huru vi *här* stodo hand i hand, i den tysta natten, ensamma vakande bland en sofvande verld. Må millioner år i ett annat lif förgå, aldrig skola vi förgäta detta ögonblick, vår kärleks första möte. Ännu med englavingarna på våra skuldror, skola vi glädjas, att redan i stof-

tet hafva varit så himmelskt sälla, som nu, sälla utan förebråelse, sälla, som englar."

Och Elisabeths lockiga hufvud sjönk ned på hennes älsklings axel. Aldrig har den blyga Luna skådat en skönare, men tillika kyskare, tafla af den ömmaste kärlek. Ville en målare på duken fatta bilden af kärlekens innersta väsende: qvinnans varma förtroende och mannens helighållande af detta förtroende, då skulle han kopierat dessa båda sköna gestalter, der de stodo, omflutna af en himmelsk glans, hand i hand, hufvud mot hufvud, — *hon* förtröstansfullt lutad mot honom, med ett leende af själfull salighet på sina läppar, — *han*, på en gång stolt och tacksam öfver sin lycka, stödjande — en verld skulle vi kunna säga, ty det var *hans* verld, verlden för hans tankar och hans sällhet, men denna verld var lätt att bära upp, som en rosenknopp uppbäres af vinden; och man nästan fruktade, att en sky plötsligt skulle gömma den, ty — englarna lefva ju heldst i skyn?

"Om ett år, Elisabeth!" sade v. S., "då ha vi längesedan vändt ryggen åt detta hof med dess nöjen och dess förvillelser, utan att här lemna qvar någon saknad, utan att sjelfva taga någon med oss. Till oss når då endast på afstånd, genom beundrande berättare, glansen af Gustaf III:s fester, dånet af applådissementerna på Gripsholms theater, dammet från lysande ringränningar. Men vi afundas dem ej deras yrande glädje, deras stormande banketter. Då vandra vi, såsom nu, hand i hand, genom salarna af mitt gamla fideikomiss, och se, genom de höga, uppslagna fönstren, huru månskenet,

lätt vaggadt, sofver på vågorna af den framåt brusande strömmen, vid hvars rand en fiskares bloss, ensligt och vaksamt, skymtar fram genom natten. Vi höra vaktelns toner ur den på sidan om björkskogen vaggande rågen, blandade med det eviga prasslet af de i nattvinden skälfvande asparna. Då gå vi, saligt hviskande, igenom vår kärleks historia, med dess vexlande scener från Haga, från Drottningholm, från Stockholm; vi minnas en blick, ett ord, en halfqväfd suck, ty i kärleken är allt betydelsefullt. Vi äro då hvarandras för evigt, Elisabeth! ett lif, en själ, samma hopp, samma minnen."

"Vore det ej öfverdådigt att säga det — hvad hade vi väl då mera att hoppas, än att en gång få dö tillsammans? Allt hade ju Försynen skänkt oss med hvarandra. Jag har ju knappt någon tanke, om ej på dig. Skulle jag då kunna ha någon önskan, någon förhoppning, som ej rörde dig? Och när du tillhör mig, hvad har jag mera att önska?"

"Och de finnas," utropade v. S., "som nämna lifvet en öken, och lifvet är ändå så afundsvärdt ljuft. De ana icke, att en lefnad kan äga stunder, sådane som denna; de hafva aldrig älskat."

"Eller älskat och förlorat," sade Elisabeth med högtidlighet; "ty då begriper jag, huru lifvet kan vara en öken. När du går bort, finnes för mig ingen sol mera; när du kommer, strålar hela skapelsen emot mig i förnyad glans. Och — om du ginge bort för alltid — hu! det är en tanke, som lägger is kring mitt hjerta,

den enda tanke, som i denna stund icke ler emot mig. Men jag tror, att mitt hjerta då skulle brista på samma gång, som ditt, ty jag skulle lida lika mycket, mera, än du, när jag såg dig lida, — och lidandet dödar ju?"

"Hvarföre, Elisabeth! så sorgliga svärmerier, som dessa? Hvarföre redan tänka på skiljsmässa under det första ljufva ögonblick, som ser oss tillsammans, räddade undan verldens nyfikna blickar? *Jag* vill vakta dig, så att ingen makt, ej en gång döden, skall stjäla dig undan mig. Jag vill bära dig i mina armar, att ej dina fötter skola såras mot stenarna på vägen, och jag skall bedja vinden blåsa mindre hårdt, för att ej bleka rosorna på dina kinder. Jag vill vaka öfver din slummer och räkna ögonblicken efter dina andedrag, och, när du vaknar, skall din första suck, din första kyss, din första tanke vara min. Ljufvare skulle aldrig en morgonrodnad hafva skymtat öfver östern, än den första glansen af ditt nyss upplåtna öga öfver rosorna af dina kinder. Mildare skulle aldrig ett leende ha sväfvat kring en engels läppar, än kring dina, när du, halfmorgnad, igenkände mig och då, såsom nu, smög ditt hufvud mot min axel. Ack! Elisabeth! framtiden ligger framför oss såsom ett idylliskt landskap, i morgonsolens första strålar. Öfver allt lugn, frid, lycksalighet."

Och v. S. tryckte sin brud mot sitt högt klappande hjerta, och hans kyss brann på hennes jungfruliga panna; den första kyss hon någonsin emottagit af en man. Men Elisabeth trädde, liksom förskräckt, tillbaka.

"Beväpnad!" utropade hon och pekade på en dolk, fästad vid v. S.s gördel. Han hade försett sig med detta vapen, mera af ett infall, än af någon öfvertygelse om dess nödvändighet i de långa mörka, näppeligen för andra faror, än dem att gå vilse, blottställande slottsgångarna. Emedlertid grep dem båda en hemsk känsla, då de betänkte, att slumpen smugit en dolk mellan deras kärleks första omfamning. Qvinnan är dock, under sådana förhållanden, vanligen den, som först finner sig. Hennes förstånd är *ofta*, liksom hennes känsla *alltid*, rörligare, än mannens.

"Du vill uppträda," yttrade hon, "såsom en äkta riddersman, fullt beväpnad; men, ser du, det är jag, som afväpnar dig; inför mig måste du lägga ner vapen, om jag skall tro på dina försäkringar, att jag är din herrskarinna, din själs drottning."

Fröken Elisabeth drog den blänkande dolken ur sin skida och lade den på ett bord.

"Se så! nu är du åter helt och hållet i mitt våld," sade hon leende och återvände till v. S.

Hvilken man har icke, liksom v. S., någon gång i sin lefnad, åtminstone i drömmen, under ljufva svärmerier tillbragt en flyktig timma vid en dyrkad älskarinnas fötter, och improviserat en framtid, som, ack! aldrig hunnit till verklighet? Hvilken qvinna har ej någon gång hört, eller trott sig höra dessa tysta, eldiga hviskningar, som säga så mycket, som lofva trohet för lifstiden, och hålla den för en dag? Jag behöfver således säkert icke för mina läsare försöka en återspegling af dessa två äl-

skandes fantasier, hvartill themat genomgått tusendetals romaner, och hvilket troligtvis knappt är främmande för någon af den allmänhet, som behagade genomögna denna bok. Jag låter således täckelset falla öfver en belönad kärlek med alla dess poëtiska drömmar, dess leende förhoppningar, dess mellan trånad och rörelse darrande känslor. Vi vilja lemna de sälla tu ostörda åt deras lycka. Den är måhända endast den korta glansen af solstrålen, som faller varmare, klarare, ju tjockare, ogenomträngligare stormmolnet uppstiger vid horisonten.

Huru helt och hållet v. S. under dessa korta timmar lefvat i inbillningens och känslans verld, erfor han, då han, redan utkommen på borggården, saknade sin dolk. Kärleken hade afväpnat honom, utan att åter, såsom Venus med Æneas, ikläda honom vapnen. Sjelf hade han glömt dem.

---

12 *Kapitlet.*

Hofmarskalken Friherre W., liksom Kammarherren, Grefve v. S., bodde i en entresol just öfver Konungens sängkammare. Det är dit vi föra den benägne läsaren. Rullgardinerna voro omsorgsfullt nedfällda öfver de små och, såsom det i alla entresoler är förhållandet, oformligt breda fönstren. En brasa lågade i kaminen och rykande fragmenter af uppbrända papper föllo, sagta frasande, der tillsammans. Framför elden låg en stor, svart pudel utsträckt, och

hans gula ögon glindrade, såsom tvenne topaser, i skenet af lågorna, under det att den rikhåriga svansen makligt rörde sig fram och tillbaka, och nästan sopade askan från kanten af den gammalmodigt vidlyftiga eldstaden. Midt på golfvet stod ett bord, öfverfylldt med papper, hvilka nyss tycktes hafva blifvit genomsedda, och, som qvarlefvorna i spisen utvisade, till en del förstörda. Baronen höll, liksom tvekande, ett miniatyrporträtt af ett fruntimmer i handen. Hans af naturen hårda drag tycktes vekna vid åskådandet af detta hulda ansigte, som, ännu årtionden efter ägarinnans död, så förföriskt framträdde från duken och log emot honom, liksom i fordna, längesedan försvunna dagar. Ett uttryck nästan af rörelse skimrade kring dessa djupt fårade mungipor, och Baronen tycktes ett ögonblick förlorad i sina minnen. Än såg han på porträttet och än stirrade hans öga på de glödande kolen, liksom hade han tvekat mellan en känsla af tillgifvenhet och ett beslut af försakande uppoffring. Slutligen utropade han: ”Nej! äfven till denna svaghet böra de icke få ana,” och han lät elfenbensskifvan halka ned bland lågorna, som genast kastade sig girigt öfver sitt rof, och snart förbytte alla de brokiga, lysande färgerna till en enda — sotets. Med en suck såg Friherren, att förstörelsens verk var fulländadt.

”Jag har offrat den afgudabild, inför hvilken jag så länge tillbedt,” yttrade han, ”och med den offrar jag också den enskilda hämd jag för henne hade att utkräfva. Min arm tillhör nu ensamt fosterlandet.”

Så dårar menniskan sig sjelf. Baron W.s hat mot sin Konung var vida mera aristokratens och den kränkte älskarens, än medborgarens. Men han behöfde fäderneslandet, för att på dess skuldror välta en börda, hvilken han kände blifva för tung för hans egna.

Sedan Baronen med en slags sorglig uppmärksamhet följt framstegen af porträttets tillintetgörande af elden, och sett de sista askflingorna af *dens* bild, som varit honom så kär, småningom falna tillsammans, vandrade han åter tillbaka till bordet med sakta, betänksamma steg. Han drog fram en låda och uttog en blank, skarpt slipad dolk med kort fäste. Han vände den mot ljuset, så att det mörkröda skenet blixtrade mot den spegelklara klingan, och han yttrade dervid halfhögt för sig sjelf: "Jag skulle vilja veta, hvad en menniska tänker med udden af detta stål i sitt innersta. Det är en tanke, som famnar ett helt lif, men ej lättsinnigt, tanklöst, som ynglingen famnar flickans lif, fastän bäfvande, darrande, liksom han. Man måste vara Augustus eller Gustaf III, för att i ett sådant ögonblick be sina vänner applådera."

I detsamma reste sig pudeln från sin plats framför spisen, sträckte sig en gång eller två, och gick med långsamma steg fram till sin herre, i hvars hand han gömde sitt fina hufvud. Det låg ett uttryck nästan af mensklig tillgifvenhet i den blick hans gulbruna ögon fästade på Hofmarskalken.

"Ah! Pluto!" yttrade denne och strök med fingrarna sin älsklings silkeslena hår, "du vill påminna mig, att jag ändå har någon att bjuda

ett farväl, innan jag anträder den betydelsefulla vandringen, som öppnar grafven både för mig och — för en annan. *Du* har åtminstone aldrig gäckats med mig. Du har kommit, då jag lockat dig, och gått, då jag tilltalat dig hårdt. Påminnande om åtminstone *en* trogen varelse, har du smugit dig till mig, då du sett mig bedröfvad, och har glädjen — en ovan gäst — någon gång skymtat ur min blick, har den återstrålat i dina klara, förståndiga ögon. Du har varit för mig mera, än hela menskligheten tillsammantagen. Bland *den* har ingen bekymrat sig om mig, om icke såsom jägaren bekymrar sig om att träffa skottaflan — för sitt eget nöjes skull. Stackars Pluto! du är snart — hvad verlden så gerna önskar vara — utan herre, och du är säkert bland de få, som sörja honom. — Farväl! Pluto!"

Hofmarskalken kastade en blick på klockan, och fattade dolken. Hunden gjorde en rörelse att följa sin husbonde.

"Restez, Pluto!" ropade denne med ett dystert leende; "du bör akta dig att bli invecklad i ett kungamord. Du skall icke låta din tillgifvenhet föra dig för långt."

Hunden gick, liksom misslynt, tillbaka till sin plats framför spisen, och Hofmarskalken vandrade några slag, såsom det tycktes, i häftig rörelse, fram och tillbaka på golfvet. Slutligen yttrade han: "Nej! *han* har, han *måste* ha orätt. Min handling skall lefva i välsignelse hos efterverlden. Denna dolk skall förvaras, såsom en relik, i fosterlandets Pantheon."

Och kungamördaren anträdde sin trånga väg. Den gick utföre en liten, låg trappa, till en dörr, som ledde till rummet utanför Konungens sängkammare. Tyst, ljudlöst vände den sig, vid en sakta tryckning af Hofmarskalkens hand, på sina hakar, och han stod nästan framför kammartjenaren Severin Papillons tältsäng, som hvarje natt inflyttades i detta rum. Kammartjenaren tycktes drömma, lifligt, som en Fransos ägnar och anstår, och allt emellanåt sväfvade några uttryck, af hvilka man blott kunde fatta, att de hörde till fransyska språket, öfver hans i ständig rörelse spelande läppar.

"En hund vaktar trognare, än en kunglig kammartjenare," tänkte Friherren och kastade en blick nästan af förakt på den i sin slummer lifligt arbetande Fransosen, som medvetslöst höljde sängkläderna omkring sig, och dymedelst, äfven sofvande, lade i dagen sin nations arfsynd, den uteslutande omsorgen för sig sjelf. Dörren stod på glänt till Gustafs egen sofkammare. I detsamma Friherre W. beträdde dess tröskel, skakade en darrning hans leder. Han fruktade ej döden, ej straffet; men sjelfva tanken på den gerning han så länge, i åratal, med kall blod betänkt, kom honom nu att rysa, då han stod på gränsen af dess utförande. Man studsar äfven inför det öfvertänkta, det beslutna brottet, då det dåd, som förut endast tillhört tanken, skall ges i handling åt verkligheten.

Gustaf III:s sängkammare upplystes matt och halfdunkelt af en lampa, som, gömd af en skärm, stod bakom den kungliga hufvudgärden, och spridde ett döende ljus öfver de föremål,

som närmast omgåfvo densamma. På ett litet, präktigt arbetadt bord, hvars ramsvarta ebenholtz sällsamt afbröt mot det hvitskimrande örngåttet derbredvid, låg, med äkta theatralisk effekt, kastad en ur skidan dragen, liten spatservärja, till hvars afbrytande tycktes hafva erfordrats en obetydlig ansträngning af ett tioårigt barn. En halfförtärd glace, Gustaf III:s tidt och ofta tillitade älsklingsförfriskning, stod, som en symbol af nog qvinnliga vanor bredvid den krigiska, hvilken den blottade klingan erbjöd. På den dyrbara mattan närmast sängen låg, inväfdt i lysande färger, det svenska lejonet, och Gustaf III:s ena, då han gick till sängs, i sticket vårdlöst lemnade toffel hade funnit sin plats på det ädla djurets hufvud och hals, hvars lurfviga man, med en slags ovilja, rullade ned under denna stränga bild af herrskarevälde. Den lysande, persiska nattrocken med sin på bröstet glänsande serafimerkraschan hade makligt sträckt sig tillbaka i en förgyld ländstol vid sängens fötter, troligen öfvertygad att denna vårdslösa ställning skulle döljas för den kungliga blicken af de tungt nedhängande sparrlakanen af mörkrödt siden, hvilkas gyllne fransar darrade vid de rörelser, dem Fursten gjorde i sin oroliga slummer. Af de små, spetskantade örngått, på hvilka detta hufvud hvilade, — så förslaget och så obeslutsamt, så snillrikt och så fattigt på planer af verklig nytta för Sverige — hade en kudde sjunkit ner i golfvet, under det att de öfriga lågo strödda kring bädden, såsom det händer under en sömn, marterad af hotande drömmar. Med den ena handen hade Konun-

gen krampaktigt omfattat täcket, medan han höll den andra hårdt tryckt öfver pannan, liksom sökte han att med en yttre åtgärd sätta en gräns för de bilder, som spökade i hans inre. Men öfver den nedre delen af anletet föll lampskenet sakta och stadigt, och lät, mer än någonsin, framträda denna, för Gustaf III egna, ansigtsojemnhet, som vi förut i vår berättelse omnämnt; men den Konungen, i vakande tillståndet, så väl visste att göra, om ej omärkbar, åtminstone ej oangenäm. Denna besynnerliga omständighet gaf honom nu ett uttryck af skefhet, hvilket den glans, som gömde sig under det slutna ögonlocket, i närvarande ögonblick, ej förmådde förminska.

På den mjuka mattan, förut endast trampad af gunstlingar eller kammartjenare, skred mördaren framåt. Han smög tyst, som döden smyger öfver tröskeln till ett furstligt kabinett. Men döden för, efter Grekens fabel, en fackla; mördaren förde en dolk. Döden tvekar aldrig; mördaren tvekade. Klart och tydligt hade han redan tänkt sig sjelfva mordet; sitt eget derpå följande, oundvikliga öde: fängelset, domen, schavotten, bilan. Men ännu hade han icke betänkt hvad det vill säga att mörda en sofvande, en värnlös, hvilken icke äger annat skydd, än sitt eget tillstånd, som sätter honom utom all möjlighet till försvar. Kanske — hade i detta ögonblick öfver Gustafs läppar sväfvat detta spotska leende, som karakteriserade despoten; hade dessa drag burit pregeln af den belåtna sjelfdyrkan, som ofta blir ett egendomligt uttryck för vällustingens ansigte; hade Gu-

staf III:s näsborrar för ett ögonblick vidgats vid synen af en högmodigt äregirig dröm — kanske skulle Friherre W. då icke tvekat att begagna sitt vapen, och ett halft år flyttat fram den katastrof, som sedermera, klädd i nöjets mantel, under musik och dans, öfverraskade den oberedde Gustaf III. Men nu röjdes ett så tydligt uttryck af lidande i den persons drag, som på sin furstliga bädd kämpade med infernaliska drömmar; det tycktes, som om en högre arm krökte honom under sig i de konvulsiviska rörelser, hvarmed han rullat sig in i det sidenfrasande täcket. Mellan dessa sparrlakan af guld och silke hvilade en gestalt af jämmer.

Under sina länge öfvervägda mordplaner hade Friherre W. alltid tänkt sig Gustaf III sträckt på nöjets divan; då han ägde en älskarinna, förgätande, att han ägde ett folk, och sprängande champagnekorkar, liksom sin nations förhoppningar, i luften; eller hade han sett honom, skrudad i krona och mantel, smickra en representation, som han hatade; harangera den på rikssalen och parodiera den i sitt kabinett. Så, som nu, hade han aldrig tänkt sig honom, åtminstone sofvande erkänna ett hämnande samvete, som för slutna ögon höll en spegel, i hvilken de öppna icke täcktes blicka; *drömma* om möjligheter, på hvilka han afskydde att *tänka*. Och i Friherrens öra ljöd dessutom hans väns varning, i allt det dystra lugn, hvarmed den framfördes, midt under elementernas uppror, i den kolsvarta natten. "Ännu aldrig har någon verklig lycka för stat eller enskild uppvext ur ett mord;" — dessa ord — sagda med

republikanarens fasta, opassionerade, kraftfulla stämma, trängde sig ovilkorligt och oupphörligt in på Friherrens själ.

Och ändock — oaktadt denna person var den ende förtrogne af hans plan, och hade afrått honom derifrån, kunde han icke undgå att, med en känsla af blygsel, tänka på det ögonblick, då han måste bekänna för sin ungdomsvän, att hans mod brustit honom, att dolken sväfvat öfver Gustaf III:s hufvud och sjunkit — tillbaka i skidan. I den stund, då man bestormas af stridiga passioner, är ofta den minsta känsla i stånd att åt någotdera hållet skänka öfvervigten. Kanske skulle försmaken af sårad fåfänga vid detta tillfälle kunnat blifva den obetydliga, men, i det afgörande ögonblicket, bestämmande driffjädern till en Konungs död — om ej i detsamma en bruten och svag stämma klagat öfver Gustaf III:s läppar.

"Jag vill fly tillbaka till mitt folk," suckade Fursten i sin slummer; "jag har skiljt från mig dess hjertan, men jag skall veta att återvinna dem."

Hade ett af Gustaf III:s vanliga, hånande infällen, något gäckeri af den gamla fransyska skolans, nu flugit från Furstens mun, i stället för den sorgens röst, som klagade i dessa afbrutna toner, skulle kanske Friherre W. haft mod att lyfta sin dolk äfven öfver den slummrande, drifven, som han var, af missförstådd fosterlandskänsla, af retadt ståndsmissnöje, af enskild hämd. Nu yttrade han kallt och kort: "Det vore självamord att döda syndaren i sin ånger, äfven om han endast för sina egna drömmar

bigtar sitt qval. Men må han veta, huru nära döden stått honom! Må han se Guds finger i det vapen, som skonat honom!"

Och Friherren pressade spetsen af sin dolk ned i ejderdunet af Gustaf III:s örngått, så att de lätta fjunen hvirflade högt mot sängtaket. Sedan aflägsnade han sig lika tyst, som han hade kommit, men med lättare hjerta och lättare fjät.

Kanske hade några minuter förgått, då Gustaf III, vid en ofrivillig rörelse i sömnen, kände dolkklingan kyligt vidröra sitt kindben. Med ett gällt skri af förskräckelse rätade sig Fursten upp i sängen, och såg sig med förvirrade blickar kring i rummet, nästan öfvertygad att finna det uppfylldt af sammansvurne, att se dragna vapen glänsa framför sig, och höra ordet "tyrann" återljuda från harmbleka läppar. Men utan att försigtigt vara borttagen, låg den lilla värjan, dragen, på nattduksbordet; nattlampan kastade sitt bleka sken på de omgifvande föremålen, och utvisade, att ingenting blifvit rubbadt; serafimerkraschanen strålade från bottnen af den mörka nattrocken vänligt mot sin Stormästares öga, och från det yttre rummet hördes den fransyska kammartjenarens fnysningar i sömnen, ett bevis, att man åtminstone icke vidtagit några åtgärder att försäkra sig om *hans* person.

"Papillon!" ljöd nu Gustaf III:s stämma, så att det gaf återljud i det höga, furstliga rummet.

Och in störtade den yrvakne Fransosen, nyss kommen ur bädden, med dam och fjun öfver sitt kungliga livré.

"Har du sett någon?" frågade Konungen.

"Sett någon! — — oh! non! men jag hörde Ers Maj:t, och det var nog för att återge mig åt lifvet, huru djupt jag också var inslumrad. Ty jag sof, men äfven hunden sofver på sin herres tröskel."

"Och du har icke hört steg glida öfver mattan derute? icke sett en skymt af någon härifrån flyende varelse?"

"Nej! par Dieu! Ers Maj:t! Och ändå var jag vaken för en minut sedan, ty en kunglig kammartjenare får endast sofva en minut i sender. Nej! Ers Maj:t! jag har ingenting hört, ingenting sett."

"Nå väl! Papillon! så har jag hört, så har jag sett. Ser du denna dolk? Ser du denna rispa på mitt kindben?"

"Ah! mon Dieu! Ers Maj:t blöder! Sverige gråter!"

"Med jättekraft ryckte jag nyss detta vapen ur händerna på en mördare, som flydde och lemnade sitt mordstål i sticket. Ha! vakade icke Gustaf III:s egen genius öfver honom, vid Gud! min stjerna hade då längesedan nedgått. Hädanefter vill jag icke tro på någon annan, än mig sjelf. — — — Men kanske är han gömd i rummet, under något bord, någon soffa. Papillon! ge mig min värja! Det ligger ett par laddade pistoler i kommodlådan. Tag hit dem! gå och kalla några af drabanterna! Nej! gå icke härifrån. Man kunde kanske ligga i försåt för dig der i kabinettet. Tag min ringklocka! Ring! ring hårdt och häftigt, så att det hörs! Ha! hvad rör sig der? Nu! Gud vare din själ nådig."

Och Gustaf III fyrade af den ena pistolen mot något mörkt, som tycktes huka sig ned från en stol i fonden af rummet.

"Ers Maj:t har träffat sin egen svenska drägt, midt i hjertat. Skjutit, som en Kung!" utropade kammartjenaren, hvilken darrande nalkats det nu trasiga föremålet för denna målskjutningsbragd: de kläder Konungen burit föregående dagen, hvilka blifvit kastade i en fåtölj och nu, i förskräckelsens och nattens halfdunkel, icke utan allt tecken till rimlighet, kunnat tagas för en hopkrupen mensklig varelse.

Skottet hade gjort larm i slottet. Vakthafvande officeraren vid lifdrabanterna inträdde i den romantiska kostym, som ännu, vid högtidliga tillfällen, i arf bäres af lifbeväringsregementets officerare. Hans värja var dragen; hans hjelm på hufvudet.

"Ah! Lejonhjelm!" ropade Gustaf III, "här har något förfärligt tilldragit sig, hvarom historien en gång skall tala. Låt några af lifdrabanterna genast marschera in i det yttre rummet! Skicka en ordonnans till vakthafvande Kammarherren, med befallning, att han genast infinner sig! Låt, å mina vägnar, äfven kalla Friherre Armfelt. Vi ha kommit en konspiration på spåren, och, vid vår kungliga moders ära! vi skola icke hvila, förrän saken blifvit till fullo utredd."

Officeraren aflägsnade sig.

Under det att det taktmässiga ljudet af sporrklingande steg förrådde ett detaschement lifdrabanters inmarscherande i det yttre rummet, biträdde kammartjenaren Gustaf III vid hans klädsel. Gustaf III gick sedan ett par slag om-

kring rummet, och, liksom endast lekande med vapnet, stack han sin värja under sofforna och borden, troligtvis, för att öfvertyga sig, att ingen fiende der fanns gömd, ehuru han blygdes, att öppet bekänna denna fruktan, som mindre skulle anstått en arftagare till Karl XII:s thron.

Officeraren inträdde, för att rapportera, att Grefve v. S. icke fanns på sina rum, men att en page för vid pass en timma sedan sett honom taga vägen till Hertig Karls flygel.

Gustaf III:s ansigte mörknade. "Ni har icke sett någon passera genom vaktrummet?" frågade han officeraren.

"Ingen, Ers Maj:t! Det vill jag taga på min krigared," svarade drabanten.

"*Han* kan från entresolen komma ned i kabinettet," tänkte Fursten för sig sjelf, "och kammartjenaren har, efter hvad han sjelf bekänt, sofvit. Kanske har han darrat på handen och bäfvat att se tillbaka på det blodiga arbete, han ansåg fullbordadt. Mörkret, faran att bli öfverraskad, hans egna samvetsqval göra detta troligt. Och slutligen — han har burit underrättelsen till Hertigen af Södermanland, för att vara den förste, som hyllade den nye Regenten. Ah! jag skall slita denna slöja, och se sanningen så naken, som ännu ett barn kom från sin moders sköte. — Lejonhjelm! Låt ställa ut några man vakt i slottsgången, att gripa Grefve v. S., då han återkommer. Arrestera honom i mitt namn! Men intet onödigt buller; framför allt, rör icke in någonting derom, att han varit i Hertig Karls flygel! Ett kärleksäfventyr, kan jag tänka, eller något dylikt, som egentligen

alls icke rör sjelfva saken. Visitera honom noga, att han ej får behålla något vapen, något gift. Hans person, och hans lif tills vidare, är i närvarande ögonblick af yttersta vigt. Jag litar på er klokhet, er försigtighet, Lejonhjelm! liksom ni, om ni motsvarar mina önskningar, kan lita på min kungliga bevågenhet. Farväl! Jag återser er med er fånge."

"Jag vill skona min faders son i det längsta," mumlade Gustaf III, "men blir det bevisligt, att han griper efter min krona, så får han ursäkta mig, att jag söker freda mig med spiran."

I detsamma visade sig Friherre Armfelt i sin uniform, såsom Öfverståthållare i Stockholm, med svärdsordens stora korss glänsande på det stoppade bröstet, med den plymagerade hatten sirligt klämd mellan sidan och armen. På en tyst vink af Gustaf III aflägsnade sig kammartjenaren, då favoriten inträdde. Månan nedgår för solen.

Med flytande vältalighet beskref Gustaf III för sin gunstling, huru han ryckt dolken ur en mördares hand, och, ansigte mot ansigte, brottats med honom om sitt lif, till dess denne försvunnit, Gustaf kunde icke säga huru. Ur många skäl, kanske mest genom kännedomen om sin herrskares något skrytsamma karakter, tviflade Armfelt nästan på authenticiteten af hela denna berättelse, hvilken han mera ansåg för en diktad Gustaviad, än ett äkta, karolinskt envig; mera för en bravad än en bravur. Han hade förr varit vittne till dylika, nog barnsliga påhitt från Gustaf III:s sida, och ehuru han,

enär han verkligt älskade sin Furste, skulle känt sig upprörd öfver en faktisk tilldragelse af den art, som Gustaf III skildrade, kunde han nu, då han blott deri såg en beräknad theatereffekt, icke tillbakahålla ett af de ystra infall, hvarpå hans oroliga själ var så rik.

"Ers Maj:t!" yttrade han, "jag hade annars trott, att Ers Maj:ts bädd vore vittne till mindre blodiga segrar, än den öfver lönnmördare; att på denna valplats andra troféer stode att finna, än dolkar; att på sin höjd det vore sömnen, som vid dylika tillfällen jagades på flykten. Jag finner nu, att Ers Maj:t segrar, såsom Mars, stående i spetsen för sin här, och äfven, såsom Venus, liggande."

"Mais cela surpasse la raillerie, mon cher Armfelt! En hofman skämtar icke öfver sin Furstes lifsfara. Någon sådan tilldragelse, som denna, räknar icke ni bland edra bragder i Finland. Det är betydligt kommodare, att från en backe utom skotthåll öfverse en slagtordning, än att ha fienden bredvid sig, öga spändt i öga, hand knuten mot hand; att känna fläkten af hans andedrägt och tryckningen af hans lemmar."

"Det finnes en synd, som smittar af sig, Ers Maj:t! Det är synden att, i utbrottet af glädje öfver en lycklig utgång, vända äfven den alfvarsamma tilldragelsen till ett skämt. Jag bekänner öppet inför min Konung, att, vid ett brott, som misslyckats, fasar jag mindre för brottet, än jag jubilerar deröfver, att det misslyckats. Är det ett fel, så torde det böra skrifvas på räkningen af min tillgifvenhet för den

höga personlighet, angående hvilken denna tilldragelse, tydligare än någonsin förut, bevisat, att Guds hand är skyddande utsträckt öfver honom. — Ers Maj:t trodde sig icke kunna igenkänna nidingen?"

"Han var maskerad, mais j'ai des soupçons. Min Kammarherre, Grefve v. S., är i detta ögonblick, strax efter tre på natten, hos Hertigen af Södermanland.

"Hos *Hertigen?* Hertigen har alltid mot mig visat sig särdeles missgynnande. Annars skulle jag våga säga Ers Maj:t, att ett sådant förhållande . . . ."

"Hvem vet, om min bror ännu gynnat någon, som han trott älska mig!" yttrade Gustaf III. "Men, Armfelt! jag gör *endast* dig till förtrogen af den misstanka jag nu uttalat. Gäcka icke mitt förtroende, förråd det ej! Jag vill långsamt, men säkert, gå tillväga. Öfver hela denna nattens tilldragelse hvile en ogenomtränglig slöja! På Papillon är jag säker, ty hvad han hör med det ena örat, går alltid ut genom det andra. Åtminstone sker det så, när jag befaller. Han är dessutom en trogen hund. Din tystnad är mig således en borgen, att denna historia aldrig kommer i kronikens mun."

Måhända började Gustaf III sjelf frukta att få denna tilldragelse, som han så poëtiskt utstofferat, någon gång, vid en säkrare upptäckt, kollationerad med verkligheten; måhända fann han, vid närmare besinning, de detaljer, hvarmed han, till sin egen fördel, smyckat denna scen, alltför melodramatiska, att en gång med heder kunna figurera i verldshistorien — nog

af — han begynte anse tystnaden öfver detta ämne i sitt intresse, och, då hans förtrogne i detta fall inskränkte sig till de vanlige toilettförtrogne, favoriten och kammartjenaren, tviflade han icke, att ju ej denna hemlighetsfullhet skulle bli möjlig att tillvägabringa.

Steg af vakt hördes i kabinettet utanför sängkammaren.

"Fången!" anmälde officeraren vid lifdrabanterna.

"För in honom!" befallte Gustaf III; "han har ju inga vapen?"

"Han är besigtigad, Ers Maj:t!" yttrade krigaren; "han bär intet vapen på sig, endast en tom dolkskida, fästad vid gördeln."

Grefve v. S. inträdde, omgifven af fyra drabanter. På en vink af Konungen aflägsnade sig dessa. Sedan han fattat sin värja, läste Konungen sjelf dörren.

Både förvånad och förbittrad stod Grefven, fängslad, som en förbrytare, inför sin Konung.

"Gör mig den tjensten, Herr Grefve!" yttrade Gustaf III, "och låna mig skidan till er dolk."

Grefven framräckte den, utan att yttra ett ord. Gustaf gick efter den så mycket omtalade dolken, hvilken blifvit kastad på ett bord i sängkammaren; försökte den i skidan, och den passade förträffligt.

"Hvad tycker ni sjelf, Grefve?" sade Konungen med triumferande min, och höll vapnet i höjden.

"Jag tycker, Ers Maj:t," svarade Grefven, "att alltsammans är för inveckladt, att vara en charade en action, för allvarsamt att vara ett skämt."

"Är denna dolk er?" frågade Gustaf, utan att låta störa sig af Grefvens anmärkningar, drog ut vapnet, och vände den i ljusskenet glimmande klingan åt alla sidor.

"Nej!" yttrade Grefven efter en kort blick på mordinstrumentet.

"Betänk er väl! Skulle ni icke kunna påminna er, om ni någonstädes förglömt ert vapen på en plats, der det kunde komma att komprometterа er."

Minnet af det ställe, der hans dolk nu fanns, kom ett flyktigt drag af förlägenhet att spela öfver Grefvens ansigte, men detta uttryck var ändå ej nog hastigt försvinnande, för att kunna undgå Gustaf III:s vana, i närvarande ögonblick af stegrade misstankar skärpta, öga.

"Hvarifrån kommer ni nu, Grefve?" fortsatte Konungen med inqvisitorisk korthet och skyndsamhet.

"Jag *kan* icke säga det, Ers Maj:t!" svarade Kammarherren, "min heder förbjuder mig det."

"Men er Konung befaller. Jag suspenderar ert hedersord, om ni gifvit något."

"Ers Maj:t kan taga mitt lif, men någon vidare bekännelse kan Ers Maj:t icke taga från mina läppar."

"Hans Kongl. Höghet måtte, vid Gud! ha varit mycket nådig, då han värfvat sig en så trogen anhängare," yttrade Gustaf III till sin favorit.

”Ni kom från Hertigens flygel, Grefve! ty att ni gick dit, dertill äga vi vittnen; och huru högt edra förhoppningar också kunna flyga, saknar ni sjelf, oss veterligen, förmågan att slå ner, hvar ni behagar, utan att behöfva komma från något annat ställe, än skyn. Hvad angenäma förhållanden fördröjde er då så länge i grannskapet af Hans Kongl. Höghet? Frambar ni kanske någon glad underrättelse, hvilken nu, ehuru väl ni söker att förställa er, ändock torde finnas förhastad? Eller tycker ni icke, att jag ser rätt lefvande ut? Det var icke något försvarligt arbete, det der blodsarbetet.”

”Jag vågar än en gång upprepa för Ers Maj:t, att meningen af Ers Maj:ts ord är för mig fullkomligt främmande. Här måtte någon irring äga rum, hvarför jag blifvit föremålet.”

”Det är bättre, Grefve v. S.! att vara föremål för en irring, än för ett dolkstygn. Alla äro icke så lycklige, som jag. Men för att återkomma till nattscenen hos Hertig Karl — utan tvifvel frambar ni der er hyllning för en person, lika förtjent deraf, som ifrigt afvaktande den. Dock — Grefve v. S.! det går icke an att tjena två herrar. Ni är derföre ledig ur min tjenst. Och den andra har kanske, i närvarande ögonblick, för er antagit mindre retande färger. Dessa färger äro, så till sägandes, det slagna partiets. Och, vid martyrernas blod! om en protestantisk Furste får svärja dervid — ni ser också rätt slagen ut, Grefve v. S.!”

”Slagen af förvåning, ej af det onda medvetandet, Konung!” sade Grefven. ”Ers Maj:t

tyckes beskylla mig för ett mordförsök. — Min hand är ren."

"Utan tvifvel så ren, som någon, hvilken *förgäfves* sträckts ut efter ett menniskolif. Jag menar, Grefve v. S.! att, om dessa golf, i stället för mattor, varit belagda med sand, vi då temligen nära skulle kunnat komma er på spåren. Jag vill hålla min krona mot en af Gustaf III:s riksdalrar, att vi då tydligen skulle mäktat följa edra fjät ifrån entresolen deruppe hit ner till min bädd."

"Vid Gud! Ers Maj:t! då är Ers Maj:ts krona icke mera värd, än en riksdaler," sade v. S. och gjorde en rörelse af både otålighet och förakt.

"Prenez garde, monsieur Armfelt!" ropade Konungen, uppskrämd af denna sin Kammarherres stolta, nästan trotsande åtbörd, "man anfaller oss i våra egna rum. Man förolämpar oss i vår egen presence. Ni har utan tvifvel ett parti, Grefve v. S.! Ni väntar att bli befriad, men förr begrafver jag mig under gruset af Stockholms slott, än jag lemnar ut en förrädare. Vill min bror spela Johan III, skall han icke i mig finna någon Erik XIV. Himlen vare lof! *jag* har mina sinnen i behåll."

Grefve v. S. tviflade nästan härpå. Ännu hade han icke kunnat göra sig någon redig bild af hela tilldragelsen.

"Men," återtog Gustaf III i mildare ton, "historien skall icke kunna säga om mig, såsom om Henrik VIII, att jag icke skonade någon qvinna i min lusta eller någon man i min vrede. Jag är af naturen böjd att efterge och

förlåta. Yppa oförställdt allt, allt hvad ni vet, och jag ger er mitt kungliga ord att ert straff skall stanna vid en förvisning till edra gods."

"Jag vet *intet*, Ers Maj:t! kan ingenting uppenbara."

"Ni vill spela den oböjlige. Tror ni, att fängelse, långsamt, sysslolöst fängelse, kan böja? Tror ni, att jernhårda kedjor kunna böja jernhårda föresatser? Svara, Grefve!"

"Den, som är stark i sin oskuld, böjes icke."

"Er oskuld i denna sak — jag skulle ungefär vilja sätta den i parité med den oskuld, som står enskild kyrkoplikt. Ni ser, att mig för man icke med fagert tal bakom ljuset. Nå väl! Bekänn alltsamman! Bekänn hvar ni tillbragt de förflutna timmarna af natten!"

"Min tunga är i detta fall för evigt förseglad."

"Det blir måhända i en evighet af två dagar. Jag har sett dem, hvilkas föresatser svigtat på mindre tid, än denna."

Gustaf III öppnade dörren till kabinettet och ropade: "Lejonhjelm!" Officeraren inträdde.

"Ni för Grefve v. S.," sade Konungen, "till corps de gardet. Han bevakas såsom statsfånge. Ingen får ha gemenskap med honom, utan vårt uttryckliga tillstånd. Dubbla vakter vid dörrarna! Man blir oss ansvarig för honom vid vår högsta onåd. Och ni, Grefve v. S.! betänk väl hvad ert bästa tillhör. Icke alla ögonblick torde träffa er Konung så stämd att förlåta, som detta. Men skyll i sådant fall er sjelf, och er egen halstarrighet."

Grefve v. S. gjorde en på samma gång stolt och djup bugning, och aflägsnade sig, åtföljd af officeraren vid lifdrabanterna. Snart hörde man från det yttre rummet de marscherandes tunga steg, som ledsagade den fångne till arresten.

"Hvad tror du, Armfelt?" frågade Gustaf III.

"Skenet är mycket emot honom," svarade gunstlingen; "det är väl bäst att afvakta dagen. Syns han brottslig, såg man det åtminstone icke på hans uppsyn. Dock — det bevisar ingenting annat, än att han kan förställa sig, att han kan spela sin rol, han så väl, som Karsten i Gustaf Wasa eller mamsell Arfvidson på sin trefot . . ."

"Ha! Arfvidson! — hvarföre skulle du just nu nämna det olycksaliga namnet? Mins du, hon spådde mig, att en ovän skulle rädda mig från en stor fara. Det har inträffat. Hon sade, att när jag fann en dolk i min säng, då vore min stund nära. Ja! Armfelt! Jag har icke vridit detta vapen ur en mördares hand. Jag har funnit det i min bädd. Min stund är nära."

Slut på förra afdelningen.

16000 001087935

Kullberg

GUSTAF den III
och
HANS HOF.

I. II.